

๑ กฎหมาย ลักษณะ ทาษ ๗๖

ทั้ง แก้ใหม่ รวม เปน เดิม ๓

ราคา เดิม ละ แปร ต่ถึง

ใต้ ดง พิมพ์ ๑๖๖๖

ณ กรุงเทพมหานคร ๑

ที่ โรงพิมพ์ ๑๖๖๖ ๑๖๖๖ ๑๖๖๖

ใน ปี มีโรง ๑๖๖๖ ๑๖๖๖

๑ คำนำ กฎหมาย ลักษณะ ทาษ ๖๖

๑ ท่าน ทั้งปวง อัน ต้อง การ ใช้ เรื่อง กฎหมาย อยากรู้ ความ เดือด หมด อด ใน เรื่อง ความ ที่ จะ เรียง ที่ จะ ให้ ชำนาญ เพราะ เหตุ เช่น นี้ ข้าพเจ้า ครู สมิต ได้ คิด ความ แต่ กฎหมาย เก็บ เอา กฎหมายเก่า พระราช กำหนด แล หมาย ประกาศเก่า แด่ ใหม่ มา ประมวล เข้า เป็น เรื่อง หนึ่ง ใน หนังสือ เล่ม นี้ ว่า แต่ เพียง ลักษณะ ทาษ เด็ดดีจ กรมหมื่น พิศิต ได้ ช่วย จัด เรียง ข้อ ค่าง ๆ ประสงค์ ความ จะ ให้ ท่าน ทั้งหลาย รู้ กฎหมาย ลักษณะ ทาษ ให้ เดือด อด กว่า แต่ ก่อน เป็น อัน มาก

๑ พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้า กรุง สยาม ใน บัดยบนี้ นี้ ได้ มี พระไทย เหน็ด ปรานี แก่ อาณา ปรชธา ราชฐร เป็น อัน ยิ่ง แล ได้ ดำแดง พระราช อธิชยาไศรย แก่ แผ่น ดิน บ้าน เมือง ประเทศ สยาม นี้ หลาย ครั้ง หนัก หนา ควร ที่ คน ทั้งปวง ทัว ตลอด พระ ราช อาณา เขตจะ ดำแดง ความ บิติ ยินดี ตั้ง ใจ กะตัญญู ประพฤติ การ โดย ชื่อ สุจริต ให้ สม ความ ดี ที่ ใน หลวง แผ่นดิน นี้ หมาย พระไทย ทำ คุณ ให้ แก่ คน ทั้งปวง ๖๖

๑ ไม่ ข้า ไม่ นาน ทาษ ก็ จะ หมด สูญ ขาด จาก ประเทศ สยาม เมื่อ การ นั้น จะ ดำเร็จ แล้ว นาย เงิน เจ้า ทาษ แล ลูก นี้ เป็น ทาษ เรือน เบี้ย จะ เป็น อัน เล็ก กั้น เจ้า ทาษ จะ ช่ม ชี เบียด เบียด พัว ชาย หญิง ว่า เป็น ทาษ เกณฑ์ ใช้ ให้ ทำ การ ของ เจ้า เงิน เปลา ๆ ก็ ไม่ ได้ ด้วย ว่า หมด ทาษ แล้ว บันดา คน ที่ เกิด เป็น ลูก ทาษ ตั้งแต่ จุด ศักราช ๑๒๓๐ ปี มะโรง ดั้มฤทธิศก ถัด มา ช้าง หน้า ตาม หมาย ประกาศ แด่ กฎหมาย ซึ่ง พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้า กรุง สยาม ตั้ง มา แล้ว นั้น มี เวลา กำหนด ที่ จะ หลุด พ้น จาก ซึ่ง เป็น ทาษ ลูก ทาษ ทั้ง หญิง ทั้ง ชาย เหล่า นี้ คง มี ค่า ตัว ตั้งแต่ วัน เกิด จน กระทั่ง อายุ ๒๑ ปี ครั้น ถึง กำหนด อายุ ๒๑ ปี หมด ค่า ตัว ทุก คน ค่า ตัว ลูก ทาษ เหล่า นั้น มี แต่ จะ มาก ขึ้น ตั้งแต่ วัน เกิด จน กระทั่ง ถึง อายุ แปด ขวบ ตั้งแต่ อายุ แปด ขวบ ค่า ตัว นั้น มี แต่ จะ ตก น้อย ลง ไป จน ถึง อายุ ๒๑ ปี ค่า ตัว นั้น ๑๑ หมด ไม่ มี อีก แล้ว เมื่อ หมด ค่า ตัว แล้ว กฎหมาย ห้าม แล้ว ว่า ลูก ทาษ ที่ หมด ค่า ตัว แล้ว จะ เป็น ทาษ ค่อ ไป อีก ไม่ ได้ ผู้ ที่ จะ ชาย จะ ชื้อ คน ที่ หลุด ค่า ตัว แล้ว คง มี โทษ ตาม พระราช กำหนด บันดา คน อัน มิ ได้ เป็น ลูก ทาษ แต่ เกิด ใน ปี มะโรง ดั้มฤทธิศก แด่ ถัด ปี นั้น มา ช้าง หน้า ท่าน ตั้ง พระราช กำหนด ห้าม ไม่ ให้ เป็น อัน ชาย ได้ ผู้ ที่ จะ ชื้อ ชาย ชื้อ คน เช่น นั้น แล้ว คง เป็น โทษ ตาม พระราช กำหนด ๖๖

๑ คำนำ

๑ การ ซึ่ง พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้า พระเจ้ากรุง สยาม องค์ บัณฑิตนี้ ทำ มา ครั้ง นี้ เป็น คุณ อัน ประเสริฐ แก่ บ้านตา คน ตลอด พระราช อาณา เขตว ก็ เป็น อัน ควร อยู่ แล้ว ที่ ผู้ หัก ผู้ ใหญ่ ใน แผ่นดิน บ้าน เมือง จะ พร้อม ใจ กัน คิด จัด การ ให้ บ้าน ตา คน ทั้ง ชาย หญิง ตลอด ประเทศ สยาม มี ความ รู้ มี บัญญา มี วิชา มี กิริยา เรียบ ร้อย งด งาม สม กับ คราว วิเศษ อัน คง จะ มา นั้น ถ้า คน เป็น คนใจ เป็น นักเลง คิด เล่น การ พนัน ติด เหล้า ติด ฝิ่น แล มี สันดาน ชั่ว คน เช่น นั้น คง เป็น คน หา กิน ยาก คง มี ความ ลำบาก ต่าง ๆ ข้าง หน้า

๑ บิดา มารดา ผู้ หัก ผู้ ใหญ่ ใน แผ่นดิน บ้าน เมือง ควร จะ ช่วย คน ชอบ ธรรม อัน มี ใจ อารี กว้าง ขวาง คิด ตั้ง โรง ศึกษ การประริชญเทศโรง สอน วิชา แล ช่วย จ้าง คน ดี คน เรียบ ร้อย คน นักปราช ให้ เป็น ครู สอน ทั้ง ผู้ ชาย ผู้ หญิง ให้ มี ความ รู้ ให้ มี วิชา ให้ มี ความ เพียร ความ ซื่อ คิด ตัว เด็ก เหล่า นี้ เมื่อ เป็น ผู้ ใหญ่ แล้ว คง เป็น คน หา กิน ได้ เอง คล่อง จะ ไม่ ต้อง เป็น คน ชด ไม่ ต้อง คิด ชาย ตัว ให้ ท่าน ผู้ อื่น เลี้ยง เป็น คี คำ เขา เลย

๑ ลักษณะ ทาษ เดิม ใหม่ ฉบับ นี้ ครู สมิต ได้ แปร เป็น ภาษา อังกฤษ แล้ว ซึ่ง แปร ไว้ นั้น จะ เป็น ประโยชน์ แก่ ชาว นอก อัน จะ หัด เรียน ภาษา สยาม แล ยอยาก จะ รู้ ธรรมเนียมเก่า ธรรมเนียม ใหม่ ของ สยาม ประเทศ ใน เรื่อง ทาษ แล คง เป็น ประโยชน์ แก่ ชาว สยาม ที่ หัด เรียน ภาษา อังกฤษ ด้วย ว่า คน ที่ หัด เรียน นั้น จะ ได้ เปรียบ ได้ ดู ความ ใน ภาษา ทั้งสอง นั้น

๑ แต่ เรื่อง ลักษณะ ทาษ ฉบับ ใหม่ นี้ จะ เป็น คุณ แก่ ชาว สยาม ทั้ง กัน ต่าง คน ต่าง จะ ได้ อ่าน จะ ได้ จำ เรื่อง ไว้ แล ระวัง รักษา ตัว อย่า ให้ เสีย เปรียบ ใน เรื่อง ทาษ สืบ ไป เบื้อง หน้า อย่า ให้ ต้อง คัด ใน โรงศาล เพราะ ไม่ รู้ พระราชบัญญัติ แล หมาย ประกาศ ใหม่ ใน เรื่อง ลักษณะ ทาษ ขอ ให้ ท่าน ทั้งหลาย ทั้งปวง ทั้ง แผ่นดิน บ้าน เมือง เตรียม การ ไว้ เพื่อ จะ ให้ พระราช บัญญัติ แล หมาย ประกาศ ใหม่ ของ พระ บาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้า กรุง สยาม บัณฑิตนี้ แล การ ซึ่ง จะ เกิด เพราะ พระ ราชบัญญัติ นั้น จะ ได้ เป็น ผล เป็น กำลัง อัน รุ่ง เรือง เจริญ ความ สุข ยิ่ง งาม แก่ แผ่น ดิน บ้าน เมือง เทอญ

กต หมาย ไถ

ลักษณะ ทาษ

๐ จัก กล่าว ลักษณะ มุตคคิ วิวาท ด้วย ทาษ ลิ่นไถ่ ทาษ ชะเลย ซ้าย ทาษ
ชะเลย หญิง เป็น ต้น ที่ จะให้ เกิด คคิ ตาม คำภีร์ พระธรรมศาสตร์ ว่า
ทาษจะทำสัง ทาษ อัน จะ ใช้ ได้ มี ๗ ประการ โดยพระบาท ด้ง นี้ ะเนนะ
วิกิโนยยะวา บุตตะทาสา มาตาปีตา ซาติทาสาจะทินนะกา อัญญะทาสาจะภัตตะ
กา ธัตถามาตาจะทาสะกา ทาสะวัณะปีสัตตะมา ธิบาย ว่า ทาสะวัณะ อัน
ว่า ประเภท แห่ง ทาษ ทั้งหลาย สัตตะมา มี ๗ จำพวก อัน ควร จะ ใช้ ได้ นั้น
ะเนนะวิกิโนยยะวา คือ ทาษ ไถ่ มา ด้วย ทวิพย์หนึ่ง บุตตะทาสา คือ ลู
ทาษ เกิด ใน เรือ น เบี้ย หนึ่ง มาตาปีตาจะทาสะกา คือ ทาษ ไถ่ มา แต่ ฝ่าย บิด
มารดา หนึ่ง ทินนะกาจะ คือ ทาษ มี ผู้ ให้ หนึ่ง อัญญะทาสาจะ คือ ทาษ
อัน ได้ ด้วย ช่วย กังวล ธุระ ทุกข์ แห่ง คน อัน ต้อง ทัด โทษ ๑ ภัตตะกาจะ
คือ ทาษ อัน ได้ เลี้ยง ไว้ ใน กาลเมื่อ เข้า แพง ๑ ธัตถาจะทาสะกา คือ
นำ ธง ไชย ไป รบ คึก แล้ว แล ได้ มา เป็น ทาษ ชะเลย ๑ ทาษ ๗ ประ
การ ด้ง นี้ ควร จะ ใช้ ได้ หนึ่ง ทาษ อัน มิ ควร จะ ใช้ ได้ นั้น ๖ ประการ
มี บาท ด้ง นี้ มุญจะนาภิกขุทาสาจะ พรหมณทานะทาสะกา ทาโสเมติ
ภิกขุ อตถิลิตาอัญญะชนะนา เขตตะทาสาติฉฐ์เถระ ทาสะกัมเมนะถัพพะ
ธิบาย ว่า ฉฐ์เถระจะทาสา อน ว่า ทาษ ไม่ ควร จะ ว่า ทาษ ไม่ ควร จะ
ใช้ มี ๖ ประการ มุญจะนาจะ คือ ทาษ อัน ไปรต เลี้ย มิ ได้ ใช้ ๑ ภิกขุ
ทาสาจะ คือ ทาษ อัน คน ไปรต ให้ บวช เป็น สมณ ๑ พรหมณทานะทา
สะกา คือ ทาษ อัน ตน ไปรต ให้ ไป แก่ พรหมณ หนึ่ง ทาโสเมติภิกขุ
ภิกขุ คือ ภิกษุ ต่อ ภิกษุ จะ ว่า กัน เป็น ทาษ นั้น มิ ได้ หนึ่ง อตถิลิตา

อัญญาณะนา คือ ผู้อื่น อัน มั่นใน คีตา อิคฺณ มา พึ่ง สำนักนี้ อยู่ จะ ว่า
 เป็น ภาษา มิได้ หนึ่ง เขตตะทาสา คือ ผู้ มา อาไศรย อยู่นใน ความ เขตที่
 เว็อก สนวนไว้ นา แห่ง ตน ๆ จะ ว่า ผู้ นั้น เป็น ภาษา มิได้ หนึ่ง เป็น ๖
 ประการ ด้วกัน ภาษา ๖ ประการนี้ ทาสกัมนะถัพพะเว อั้น บุทศคมิ ควร
 จะ พึ่งใช้ ใน ภาษา กรม แห่ง ตน ได้ ที่ นี้ จะ กล่าว สวช คดี อั้น มี ตาม
 มุต คดี วิวาท โดย พระราช บัญญัติ จัด เป็น บท มาตรา สืบ มา ตั้ง นี้ ๖

๑) ศุภมัตถุ ๑๓๕๗ มะแม นกัถว อาสาทมาศ ศุภขบักษย เอกา ทักมึ
 ดิถึ จันทวาร พระบาท สมเด็จ พระเจ้า รามาธินทร์ นรินทร บรม มหา
 จักรพรรดิราเมศวร ราชธาธิราช เตะไชไชย พรหม เทพาคิเทพ ตรีภูวนา อิบศ
 บรม บพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ หัว เสด็จ ณะพระที่นั่ง บุศบก มาลา มหา
 ไพชน ปราสาท โดย บูรพา พิมุข ทรง พระอนุสร คำนี้ง ตาม คำกรึ พระ
 ธรรมสาทร แล้ว มี พระราชโองการ มาณ พระ บันฑูต สุระสิงหนาท พระ
 ราช บัญญัติไว้ ว่า ภาษา ควร จะ ใช้ ใน ภาษา กรม มี ๗ ประการ ใน คำ
 กรึ พระ ธรรมสาทร คือ ภาษา สั้นได้ ประการ ๑ คือ สุก ภาษา เกิดใน เรือน
 เบี้ย ประการ ๑ คือ ภาษา ได้ มา แต่ บิดา มารดา ประการ ๑ ภาษา ท่าน
 ให้ ประการ ๑ คือ ภาษา อั้นได้ ด้วช่วย กังวล แห่ง คน อั้น ต้อง ทันท
 โทษ ประการ ๑ คือ ภาษา อั้นได้ เลียง มา เมื่อ กาล ทุกิกข ประการ ๑ คือ
 ภาษา อั้นได้ ด้วชะเลย ประการ ๑ เป็น ๗ ประการ ตั้ง นี้ ๖

๑) จัก กล่าว ลักษณะ ภาษา สั้นได้ ก่อน ได้ ภาษา มี ๓ ประการโดย
 พระ ธรรมสาทร กล่าว ตั้ง นี้ ประการ หนึ่งได้ มิได้ ชาติ คำ ประการ หนึ่ง
 ได้ ชาติ คำ ประการ หนึ่ง ได้ มิได้ ใช้ อั้น ว่าได้ มิได้ ชาติ คำ นั้น คือ
 ว่า ได้ ฝาก มี ผู้ชาย นาย ประกัน ถ้า มัน หลบ หลีก หนี หาย เขา แก่
 ผู้ชาย นาย ประกันได้ อั้น ว่าได้ ชาติ คำ นั้น คือ ว่าได้ เต็ม คำ แล
 ท่าน มิได้ ประกัน มัน หลบ หลีก หนี หาย จะ เขา แก่ ผู้ชาย นั้น มิได้

อัน ว่าได้ ทาษ มิได้ ใช้ นั้น คือ ว่าได้ แล้วให้ ผูก ตอกไป ก็ ดี แด
ทาษ นั้น ขอ ผูกไป เอง ก็ ดี แด ผู้ใด มิได้ ใช้

๑๐ มาตรา หนึ่ง ถ้า ผู้ใด แด พ่อ แม่ นาย เงิน เขา ชื่อ ลูก เมีย ข้าคน
ใส่ ใน กรมทั้น ชาย ท่าน ว่า เป็น สิทธิ แม้น ว่า เจ้า สิ้น บอก ก็ ดี แก่
ตัว เรือน เบี้ย ซึ่ง มี ชื่อ อยู่ใน กรมทั้น นั้น ท่าน ว่า เป็น สิทธิ ได้ โดย
กระบิล เมือง ท่าน เหตุ ว่า เจ้า ผู้ใด พ่อ แม่ นาย เงิน นั้น เป็น อิศระ
ภาพ แด

๒๐ มาตรา หนึ่ง เมีย ก็ดี ลูก ก็ ดี เขา ชื่อ พ่อ แม่ แด ผู้ใด ใส่ ใน
กรมทั้น ชาย ท่าน ว่า มิ เป็น สิทธิ เลย เหตุว่า เมีย ลูก นั้น มิได้ เป็น
อิสระ แก่ ผู้ใด และ พ่อ แม่ นั้น เลย

๓๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด ขาด แคลน มิ อาสน เขา ฟัน้อง ลูก หลาน
ญาติ ไป ชาย ฝาก ประจำ เริง กระยา เบี้ย๒แสน๓แสน ขึ้น ไปให้ ค่อย
ใช้ ค่อยสอยอย่า ให้ ร้ายแก่ผู้ คนท่าน ถ้า มันมิ ดี ให้เอาไปเวน แก่
ผู้ ชาย คั้น เรียก เขา เงิน ถ้า เจ้า เบี้ย มิ คดี ประการ ไต ๆ เขา มัน ทาษ
ให้ ไป ต่าง ตัว แด มัน ต้อง ดี จำ โข้ว ทรวน ชื่อ คา ทวน ด้วย ลวด
หนัง จำ ตาก แดค ฝน แซ่ น้ำ ทาระกำ ต่าง ตัว ก็ ดี ต่าง บุตร ภรรยา
ญาติ ฟัน้อง พ้อง พันธุ คน ก็ ดี ท่าน ว่า เจ้า เบี้ย นั้น มิ ชอบ ให้ ผูก
โทษ แก่ เจ้า เบี้ย ๆ ค่า คน นั้น เท่า ได ลด เสีย กิ่ง หนึ่ง ถ้า เขา มน
ไป ทวน ด้วย ลวด หนัง ใช้ จะ เขา ค่า ตัว มัน ทาษ นั้น มิได้ เลย ถ้า
ชาย ขาด ค่าเจ้า เบี้ย นาย เงิน ผิด ระแวง ราชการ พระเจ้า อยู่ หัว ประ
การ ไต ทาษ ต้อง โทษ แทน นาย เงิน ท่าน ว่า หา โทษ แก่ เจ้า เบี้ย
นาย เงิน มิได้ เพราะ ว่า ขาด ค่า เป็น สิทธิ แล้ว ถ้า หนี หาย ตาย
ใช้ ตก แก่ นาย เงิน

๔๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด ชาย คน ลูก เมีย สิ่ง อัน ไต แก่ ท่าน แด ทำ

สาร กรมท่น ให้ เจ้า สิ้น ๆ ก็ ภาซื่อ ให้ เงิน แก่ ผู้ ชาย ๆ เอา เงิน ท่าน
ไป แล้ว มิได้ เอา สิ่ง อัน ชาย มา ให้ แก่ ท่าน ๆ ว่า ลวง ท่าน ถ้า
พิจารณา เป็น สัจ ให้ เอา ต้น สิ้น ตั้งใหม่ ทวี คุณ ยก ทุน ให้ เจ้า ของ
เหลือ นั้น เป็น ต้นใหม่ กิ่ง พิไฉย กิ่ง ๗๖

๕๐ มาตรา หนึ่ง ชาย ทาย ฝาก ประจำ เจริง กระจา เบี้ย แด ผู้ ฝาก รับ
เอา เงิน ไป ผู้ใด มิ เหมใจ เอา คน ไป เวน แก่ ผู้ ชาย ฝาก ๆ มิ รับ
เอา คน มิ คั้น เงิน ให้ เจ้า เงิน ๆ เอา คน นั้น ไป ไว้ แก่ กระจากการ ๆ
เรียก ผู้ ชาย มา ให้ รับ เอา คน แล้ว ให้ ส่ง เงิน แก่ เจ้า เงิน ถ้า ผู้ ชาย
บังอาจ มิ รับ เอา คน ไป ตก อยู่ ใน กระจากการ มี ผู้ ช่วยได้ ส่ง เงิน
ทุน ให้ แก่ เจ้า เงิน คน นั้น เป็น สิทธิ แก่ ผู้ใด ถ้า คน นั้น ต้อง พิภษ
หนี หาย เมื่อ หน้า ให้ ผู้ ชาย ฝาก คน ก่อน นั้น ใช้ ต้น เงิน ท่าน จง
ถ้วน ตาม ชาย ก่อน นั้น อย่า ให้ ลด ๗๗

๖๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด ชึ่ง เคียด แก่ ข้า คน ตน ใช้ ท่าน ให้ ตี แต่
ให้ หลาบ ปรวบ แต่ ภาอ ให้ ถลัว ท่าน มิ ให้ ถ่ม ตาย เถย ถ้า มัน คน ร้าย
ส่ง สอน มิได้ ให้ ชาย มัน เลีย ถ้า ตี มัน ตาย ให้ ใหม่ โดย ศัก มีอ
ไม้ เหลก นั้น แด ๗๘

๗๐ มาตรา หนึ่ง เชน ใจ ขาด แคนน เอา บุตร ภรรยา ฟ้น้อง พ้อง ฟันธุ
ญาติ ทาย ชาย หญิง ไป ชาย ฝาก ไว้ แก่ ท่าน ให้ ใช้ บระจำ เจริง กระจา
เบีย ถ้า หญิง ชาย ค่า ตัว ต่ำ กว่า ๑๒ แตน ๑๔ แตน ให้ ค่อย ใช้
ค่อย สอย ผิต พลั้ง สิ่ง ไต ให้ ทำ แต่ ภาอ ควร อย่า ให้ เจ้า สิ้น ช่ม เหวง
ใส่ ชื่อ คา ไชร่ ตรวนตี จำ ทำ โภช โดย อุก มี บาท เจบ ไซ้น หัก บอด ประ
การ ไต ท่าน ว่า เจ้า สิ้น มิ ชอบ แด ให้ ใหม่ ผู้ทำ นั้น เป็น ส่วน ทาย
ไท ให้ ยก แต่ เบี้ย ส่วน ทาย นั้น ไว้ เอา ส่วน ไท นั้น ใหม่ ผู้ทำ เป็น
สิ้นใหม่ กิ่ง พิไฉย กิ่ง ๗๙

๙ ๐ มาตราหนึ่ง มีอาสน ชาย ตัว ผากไว้แก่ท่าน ก็ดี ชาย เมีย
 ถูก หลานไว้แก่ท่าน ก็ดี เอาเงิน ท่านไป มิได้ให้สาร กรมทิน แก่ท่าน
 มาให้ท่านไว้ช้อย ครั้น ท่าน ตก เตือน จะ เอา สาร กรมทิน มัน แต่
 มัน ผัดวัน คั้น อยู่ได้ ๙ เดือน ๑๐ เดือน ปีหนึ่ง ให้สิทธิ แก่เจ้า ทาษ
 เหมือนไถ่มา แต่ต้อง สภา แก่เกิด ถูก ชาย หญิง ใช้ให้เอา เสมอ ถูก
 ทาษ เปน สิทธิ เพราะ มัน ตูบึง เหตุ แก่ท่าน ๖

๙ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใด ขาด แคนเอา ถูก เมีย ญาติ พี่น้อง หลาน หลาน
 ผู้คน ทาษไป ชาย ผากไว้แก่ท่าน ๆ จะให้เมียเงิน แก่ผู้ ผาก ๆ ว่า
 ยัง มิเอา แล ผู้ ผาก ว่าให้เอาคน ก่น แล ผู้ จะ ช่วยเอา ตัว คน ผาก
 ไว้ไว้ มัน ทำให้ ของ ท่าน แตก หัก หาย ท่าน ว่า ยัง มิได้ให้เมียเงิน แก่
 ผู้ ชาย มั่งง่ายใช้คน ถ้า ของ นั้นแต่ แสน หนึ่ง ลงมา ท่าน มิให้มัน
 ใช้เลย ถ้า ของ นั้น มาก กว่า แสน หนึ่ง ขึ้นไป ให้ทำ เปน ๓ ส่วนให้
 มันใช้ ส่วน หนึ่ง ๓ ส่วน นั้น เปน ภัพ แก่เจ้า ของ ถ้า แล เจ้า เงิน ได้ให้
 เงิน แก่ผู้ ชาย ๆ ได้ ทำ สาร กรมทิน ให้ แล้ว คน ผาก มัน ทำให้ ของ ท่าน
 แตก หัก หาย ใช้ ให้มันใช้ ของ ท่าน จง ถ้วน ถ้า เจ้า เงิน ให้ มัน เลี้ยง
 โค กระบือ ช้าง ม้า สัตว์ มี ชีวิต มัน มิได้นำมา ปลอຍ ปล่อยให้ โค กระบือ
 ช้าง ม้า นั้นไว้ ทำให้ ของ ท่าน หาย ให้ใช้ ของ ท่าน จง ถ้วน ถ้า มัน ติด
 ตาม โค กระบือ ท่านไป แล ใจ ผู้ ร้าย ที่ ต่ำ มืด ผูก มัน ผู้ ทาษ แล้ว เอา
 วัช ครอบ ช้าง ม้า นั้นไป ท่าน ว่า มิให้มันใช้เลย ถ้า ช้าง ม้า โค กระ
 บือ นั้น มาก เหลือ ที่ จะ รักษา แล หายไป ด้วย ประการใด ให้ทำ เปน ๒
 ส่วนให้มันใช้ ส่วน หนึ่ง ส่วน หนึ่ง เปน ภัพ แก่เจ้า เงิน ถ้า แล มี ใจ ผู้
 ร้าย ปลิ้น ที่ ชิง เอา ช้าง ม้า โค กระบือ ใน บ้าน แล กลางทุ่ง กลาง นา กลาง
 บ้าน กลาง ทุ่ง กลาง วัน กลาง คั้น เปน สัจ ใช้ ท่าน มิให้มันใช้เลย เพราะ
 เหลือ กำถัง มัน ที่ จะ พิทักษ์ รักษา ไว้ ๖

เปนทาษผู้มีชื่อ นั้น ไป การ ฌรงค สงคราม แด มั่น ได้ ต่อ รม ด้วย
ฆ่าศึก ทาย ก็ ดี แด มั่น เกิด อุปัต ไข้ เจบ ทาย ใน การ ฌรงค สงคราม ก็ ดี
เจ้าเงิน จะ เอา เงิน แก่ ผู้ ชาย นั้น มิ ได้ เพราะ เหตุ ว่า พระเจ้า อยู่ ทิว ไร่ ไป
ราช การ ฌรงค สงคราม ๖

๑๖ ๐ มาตรา หนึ่ง เชนใจเอาบุตร ภริยา ญาติ พี่น้อง พียง พันธุ ทาษ
ชาย หญิง ไป ชาย ผากไว้ แก่ ทาน ให้ ไร่ ประ จำ เชน กระจาย เบี้ย ครั้น อยู่
จำเนียร การ นาน มา ถึง เทศการ ไถ นา เกี่ยว เข้า ของ ท่าน แด มั่น ผู้ ทาษ
ก็ ดี ผู้ ชาย ก็ ดี จะ เอา เงิน ค่า ตัว มั่น มา ส่ง แก่ ท่าน เมื่อ ใน เทศการ นั้น
ท่าน ว่า ทำ น้ำ จะ เอา ปลา ทำ นา จะ เอา เข้า ท่าน มิ ให้ รับ เงิน เลย แด เมื่อ
โต พัน เทศการ แล้ว ให้ รับ เงิน ตาม มาก แด น้อย ถ้า มั่น ผู้ ทาษ ผู้ ชาย
นั้น จะ ไป ร้อง ฟ้อง ว่า กล่าว จะ วาง เงิน ใน กลาง สุก กระจากการ เมื่อ
ใน เทศการ ทำ นา อยู่ นั้น ท่าน มิ ให้ สุก กระจากการ โรง ศาล กรมโต ๆ
รับ เอา ฟ้อง มั่น ว่า กล่าว เลย ๖

๑๗ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย ลูก เมีย ฆ่า คน ไว้ แก่ ท่าน ยัง มิ ได้ ทำ สาร กรม
ทัน ให้ คน นั้น นี้ จะ เอา แก่ ผู้ ชาย ๆ ว่า ชาย ชาติ ผู้ ไถ ว่า ชาย ผาก
ยัง มิ ได้ ทำ หนึ่ง ล้อ บรคน ถ้า เปน สัจ ว่า ชาย ผาก จริง แต่ ยัง มิ ได้
ทำ สาร กรมทัน แด คน นั้น นี้ ท่าน ว่า ให้ เอา ต้น เงิน จง ถ้วน มี ตอก
เท่า โต อย่าง เอา เลย เพราะ ว่า เจ้า เงิน มิ ได้ ให้ สาร กรมทัน ถ้า ฆบ ทาษ
เมื่อ โต จึ่ง เอา แก่ มั่น เมื่อ นั้น ๖

๑๘ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ไถ เอา คน แด ทาษ ชาย หญิง ไป ชาย ผากไว้
แก่ ท่าน เปน เงิน มาก น้อย เท่า โต ๆ ก็ ดี แด ผู้ ช่วย ผู้ ไถ มี ทุก ข กัง วด
เอา ตัว คน ซึ่ง ชาย ผาก ไว้ นั้น ชาย ต่อ ไป เจ้า หนึ่ง อีกร ครั้น พัน ทก ข กัง
วด แล้ว ไป ช่วย ไถ เอา มา ครั้น มี ทุก ข ร้อน มา อีกร เอา ทาษ นั้น ไป ชาย
ฆ่า อีกร ถ้า ชาย มิ ได้ เท่า ค่า ซึ่ง เจ้า เก่า เอา มา ชาย นั้น แด อยู่ นาน ไป

ผู้คน นั้น มี ถาฬว ก็ ดี แล เจ้า เบี้ย นายเงิน เก่า นั้น ถัก ทาย ก็ ดี มิ ได้ เหา
ตัว ทาย นั้น คั้น ไป ก็ ดี เงิน ซึ่ง ขยาย มิ เเทม ค่า เจ้า เก่า เหา มา นั้น ให้ เหา
ค่า แทะ กิ่ง ๆ นั้น ให้ ปราณี้ แก่ ทาย ผู้ มี คุณ ๖๖

๑๙ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย ทาย ไท ลูก หลาน ผาก ไว้ แก่ ท่าน เปน ๒ แตน ๓
แตน เทา ไท ก็ ดี เมื่อ กั้น ทาน เจ้า ยาก หมด แพง แล ผู้ ใด ได้ ได้ เลี้ยง ดู
เมื่อ ยาก แล ครั้น เข้า ถูก ผู้ ชาย จะ ให้ เงิน แก่ ผู้ ใด ท่าน ให้ เหา จง เเทม
ค่า ตัว ทาย นั้น แก่ ผู้ ใด ก็ ทาย นั้น เปน ผู้ หญิง แล อยู่ ด้วย เปน ชำ นาน
แล เกิด ลูก เขา แม่ ลูก เปน สิทธิ แก่ ผู้ ใด เพราะ เขา เลี้ยง มา เมื่อ กั้น ทาน
เมื่อ ยาก ๖๗

๒๐ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย หญิง ก็ ดี มี อาสน ชาย ตัว เอง ไว้ แก่ ท่าน ให้
ท่าน ใช้ แล ลูก ชาย หญิง ทิด ตาม พ่อ แม่ พี่ บ้า น้ำ อมา ด้วย มิ ได้ เข้า
ใน อาสน ตัว เบี้ย ซึ่ง ชาย อยู่ มา บุตร นั้น ใหญ่ ขึ้น จะ ไป ถ้า อายุ สม ทา
รท นั้น เดือน ๑ ๒ เดือน ขึ้น ไป ถึง เจด ขอบ ให้ คิด ค่า น้ำ นม เข้า บ่อน ให้
จัด ค่า ทารท นั้น ออก แบ่ง เปน ส่วน ส่วน ๆ หนึ่ง เปน ค่า น้ำ นม ๒ ส่วน
เปน ค่า โภชน อื่น เลี้ยง ให้ แก่ เจ้า ทาย ทาย นั้น จง ควร ถ้า บุตร ทิด ตาม
พ่อ แม่ พี่ บ้า น้ำ อมา แต่ อายุ สม พัน ๗ ขวบ ไป ใช้ จะ คิด เหา ค่า เข้า นั้น
มิ ได้ เพราะ ว่า ใช้ การ งาน ขึ้น เข้า น้ำ ได้ อยู่ แล ถ้า บุคคล ผู้ นั้น หา
ทุก ข กัง วร มิ ได้ แล ผู้ ใด นั้น จึง วอน ขอ ใด ทาย ท่าน ไป เอง อยู่ นาน
มา เมื่อ บุตร ทาย ใหญ่ แล แล้ว แล จะ เหา คั้น ไป นั้น จะ คิด เหา ค่า น้ำ นม
ค่า เลี้ยง นั้น มิ ได้ ๖๘

๒๑ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย ผู้ คน ช้าง ม้า วัว ควาย แล ทวี พย ด้ ผ่อน แก่
ท่าน รับ เหา เงิน แล แล้ว แล ยัง มิ ได้ ส่ง คน ช้าง ม้า วัว ควาย ด้ ผ่อน แก่
ท่าน แล อุบาย ว่า ผู้ คน ช้าง ม้า วัว ควาย ด้ ผ่อน นั้น หาย แล จะ ส่ง เงิน
คั้น ให้ แก่ ท่าน ให้ คิด เหา ค่า บ่วย การ หมั้น หนึ่ง เดือน ๓๐๐๐ ๖๙

ลักขณ ทาษ

๘

๒๒๒ ๐ มาตรา หนึ่ง เชนใจ ทาค แคลน เขา บุทร ภรรยา พี่น้อง พี่ง พี่นุ
ญาติ ทาษ ขาย หนึ่ง ซ้าง ม้า โค กระบือ สรรพ สิ่งใด ๆ มา ขาย แก่ ท่าน
ครั้น รัย เขา เงิน แล้ว ท่านให้ เวณ สิ่ง อัน ขาย แก่ ใน ๓ วัน ถ้า พี่นุ นี้ ผู้
ชวย มิได้ สิ่ง ซึ่ง สิ้น อัน ขาย แก่ ท่าน แล สิ่ง อัน ขาย นั้น หนี ทาย ทาย
ท่านให้ ผู้ขาย คืน สิ้น ท่านจง ถิ่น

๒๒๓ ๐ มาตรา หนึ่ง คน ฝาก แล นาย เงิน ใช้จ่าย กั กั กั ถ้า หนี น พลัก
คืน มือ ตก จาก หนี มิ แล เว็ล ล่ม เจบ บ่วย แชน หัก ขา หัก ทา บอด แล มี
ผู้ชวยได้ ถ้า เจ้า ทาษ พยาบาล หาย แล คน ฝาก จะ ออก จาก เจ้า เงิน ๆ
จะ เอา ค่า รักษา มิได้ เลย แล คน ฝาก เสีย แชน หัก ซ้าง หนึ่ง ให้ ตั้ง ค่า ๓
ส่วน ถก เสีย ส่วน ๑ ตาม ค่า มาก แล น้อย ถ้า แล แชน ขา กั กั หัก ทั้ง ๒
ซ้าง กั กั ทาษ บด ทั้ง สอง ซ้าง กั กั อย่า ให้ เอา ค่า ตัว เลย ถ้า บอด ซ้าง
เดียว ทั้ง เป็น ๓ ส่วน ถก เสีย ๒ ส่วน เอา ส่วน หนึ่ง เพราะ เสีย คน ท่าน
ไป ถ้า แล พ่อ แม่ พี่น้อง หนี หลัก ทายาย ของ คน ฝาก มา รัย คน ท่าน ไป
รักษา พยาบาล ณะ เว็ลน ของ พ่อ แม่ พี่น้อง ป้า น้า มัน เอง แล คน ท่าน
ถอย คลาย หาย ให้ ตั้ง ค่า ส่วน ถก เสีย ๒ ส่วน เอา ส่วน หนึ่ง เหตุ มิได้
รักษา พยาบาล ถ้า อยู่ กับ เว็ลน เจ้า เงิน แล ทาย มิได้ เอา ค่า คน ฝาก นั้น
เลย ถ้า มัน ตก ท้อง มหา สมุท จะ ทาย แล มี ผู้ชวยได้ ให้ ได้ เอา เท่า ค่า
ถ้า มิถึง ทาย มี ผู้ชวยได้ ให้ ตั้ง ค่า ๒ ส่วน ให้ แก่ ผู้ชวย ส่วน หนึ่ง

๒๒๔ ๐ มาตรา หนึ่ง เชนใจ เขา ลูก เมีย ผู้คน ญาติ พี่น้อง ไป ขาย ฝาก ไว้
แก่ ท่าน ให้ ใช้ ต่าง คอก เบี้ย ผู้ใด ได้ ใช้ มานาน แล ทาย นั้น ใจ เจบ ให้ ผู้
ใด ไป บอด แก่ ผู้ขาย ถ้า มิได้ บอด แก่ ผู้ขาย แต่ เจ้า เงิน รักษา พยาบาล
มัน ถึง แก่ กำมึ ทาย ณะ เว็ลน เจ้า เงิน ให้ เอา ค่า ตัว มัน ทำ เป็น สาม
ส่วน ยก เสีย สอง ส่วน ๆ หนึ่ง ให้ แก่ เจ้า เงิน ถ้า บอด ผู้ขาย แล บิดา มาร

ทฎาติพี่น้อง มีนผู้เจ็บที่ตี ได้มาช่วยรักษาพยาบาลด้วย แต่มีน
 ทายนั้นถึงกำม้ ทาย ให้เอาค่าตัว มีน ทำเป็น สอง ส่วน ยกเสีย ส่วน
 หนึ่ง ๆ นั้นให้แก่ นายเงิน มีน ถ้าแต่ บอกรู้ชาย มิได้มาช่วย รักษา
 พยาบาล แต่ผู้ใดรักษาพยาบาล แต่มีนถึงกำม้ ทายให้เอาค่าตัว
 มีน นั้นทำเป็น สาม ส่วน ยกเสีย ส่วน หนึ่งให้ผู้ชายใช้ สอง ส่วน ถ้า
 แต่ นายเงิน บอกรู้ชาย ๆ ได้มา พัก รักษา ถ้าแต่ นายเงิน มิได้ พัก
 รักษา มีน ถึงกำม้ ทาย ให้ทำ ค่าตัว มีน เป็น สาม ส่วน ยกเสีย สอง
 ส่วน ๆ หนึ่งนั้นให้แก่ นายเงิน ถ้าผู้ชาย จะ รับ มา รักษา ผู้ใด มิให้มา
 มีน ถึงแก่กำม้ ทาย จะเอาค่าตัว มีน ผู้ตาย แก่ผู้ชายนั้น มิได้เลย ถ้า
 ผู้ตาย เบี้ย มา ป่วยเจ็บ ขณะ เรือน ผู้ชาย แต่ บิกร มา ทฎาติ พี่น้อง
 มีน แต่มีนถึงกำม้ ทาย ให้ทำ ค่าตัว มีน เป็น สาม ส่วน ยกเสีย ส่วน
 หนึ่ง สอง ส่วน นั้นให้แก่ นายเงิน มีน ถ้า มีน หนีไป ทายให้เอา ต้น สิ้น
 ค่าตัว มีน แก่ผู้ชาย จง ถ้วน ค่า ป่วย การ มาก น้อย เท่าใด อย่าให้
 เอาเลย ๖๕

๖๕ ๐ มาตรา หนึ่ง ราษฎรผู้มิทุกข์ยาก เอาลูกหลานพี่น้องลูกเมีย
 ทายชายหญิง ไปขายฝากไว้แก่ท่านให้ใช้ แต่ผู้ทายนั้น ออก ธรพิศ ให้
 นายเงิน บอกรู้ผู้ชาย ๆ ได้ช่วย พัก รักษา ขณะ เรือน นายเงิน มีน ๆ
 มิได้ พัก รักษา ถ้ามีน ถึงกำม้ ตาย ขณะ เรือน เจ้าเงิน ๆ จะเอาเงิน
 ค่าตัว มีน ผู้ออก ธรพิศ ทาย แก่ผู้ชายนั้น ท่านว่า มิให้เอาเลย เพราะ
 นายเงิน มีน ทั้ง ค่วงเสีย แต่มีนถึงกำม้ ทาย เป็น อากัฟ แก่เจ้า เบี้ย
 เพราะ มีน คุไฟร่ หลวง ถูก ถ้าแต่ นายเงิน มีน บอกรู้ผู้ชาย ๆ แต่ นาย
 เงินนั้นได้ พัก รักษา พยาบาล ด้วย กัน ขณะ เรือน นายเงิน นั้น แต่มีน
 ถึงกำม้ ทายให้เอาค่า ตัว ทำ เป็น ๓ ส่วน ยกเสีย ๒ ส่วน เอา ส่วน หนึ่ง ให้
 แก่ นายเงิน มีน ถ้า นายเงิน ได้ไป บอกรู้ผู้ชาย ๆ มิทุกข์ กังวล ใช้เจ็บ ประ

การใด ๆ มิได้มา อยู่รักษา แต่ได้มา เข้มเยียน แล นายเงินมันได้พิ
 ทัก รักษา พยาบาล มัน ถึง แก่ม ทาย ให้ทั้ง ค่า ตัว มัน ทำเป็น สอง ส่วน ให้
 ยก เสีย กิ่ง ให้แก่ นายเงินมัน กิ่ง ก็ แล นายเงิน มัน บอกแก่ ผู้ ชาย ๆ
 มิได้ ทุกข หาก ประการใด แล ละคร่าง มัน เสีย มิได้ พิทักษ์ รักษา แต่
 นายเงิน มัน ได้ พิทักษ์ รักษา พยาบาล แล มัน ถึง แก่ม ทาย ท่าน ว่า ผู้
 ชาย นั้น บัง เหตุ ดู ถูก แก่ ข้า แผ่นดิน ท่าน ให้ทำ ค่า ตัว มัน เป็น สาม ส่วน
 ยก เสีย ส่วน หนึ่ง ให้ผู้ ชายใช้ สอง ส่วน ก็ ผู้ ชาย มิได้ มา พิทักษ์ รักษา
 พยาบาล แล มัน หาก แก่ม มิได้ รอด ชั่ว วัตร ค่า ตัว มัน มาก น้อย เท่าใด
 ให้ สิทธิ แก่ นายเงิน นั้น ก็ ผู้ ชาย จะ ไล่ เขา มัน คั้น ไป ท่าน มิให้ เจ้า มัน
 ให้ เลย หนึ่ง ก็ ผู้ ชาย รับ เขา ตัว มัน ไป รักษา อยู่ ณ เรือน ผู้ ชาย ก็
 นายเงิน มัน ได้ มา พิทักษ์ รักษา อยู่ ด้วย ผู้ ชาย มัน ถึง แก่ม ทาย ให้
 ทำ ค่า ตัว มัน เป็น ๕ ส่วน ยก เสีย สาม ส่วน เขา ๒ ส่วน ให้แก่ นายเงิน
 มัน ถ้า แล นายเงิน มัน มิได้ พิทักษ์ รักษา แต่ ได้ มา เข้มเยียน มัน ถึง
 แก่ม ทาย ให้ทำ ค่า ตัว มัน ๕ ส่วน ยก เสีย ๓ ส่วน เขา ส่วน ๑ ให้แก่
 นายเงิน มัน ถ้า แล นายเงิน มัน มิได้ มา เข้มเยียน พิทักษ์ รักษา ให้ ยาก
 กล้วย อ้อย แต่ เขา ผู้ ชาย นั้น พิทักษ์ รักษา พยาบาล มัน ถึง แก่ม ทาย ให้
 ท่าน ว่า อย่า ให้ ค่า ตัว มัน ผู้ ชาย แก่ ผู้ ใด นั้น เลย เพราะ ผู้ ใด ทั้ง ละคร่าง
 มัน เสีย ดู ไฟร่ หลวง ถูก ก็ แต่ ผู้ ชาย รักษา รอด พัน ๓ เดือน เบี้ย ปล่อย
 การ มาก น้อย เท่าใด ท่าน มิให้ เขา เลย ให้ส่ง ตัว มัน ให้แก่ นายเงิน
 มัน ตาม กระบิด เมือง แล ให้ทำ ค่า ตัว มัน เป็น ๑๐ ส่วน ให้ นายเงิน
 แต่ ๙ ส่วน ๆ หนึ่ง นั้น ให้ยก ไว้ แก่ ผู้ ชาย เหตุ ได้ รักษา พยาบาล ขะ
 ๒๖ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ใด มี อาสน เขา ถูก หลาน ไป ขาย ผาก ไว้ แก่ ท่าน
 ให้ใช้ ประจำ เจริง ภาระ ทอด เบี้ย แล เจ้า สิ้น เจ้า ทาษ นั้น มี ทุก ข กิ่ง วัล
 เขา ทาษ นั้น ไป เป็น เพื่อน ด้วย แล มี ใคร ผู้ ร้าย พัน แทง มัน ทาย ก็ ดี

เสียดจระเข้ สรรพ สัตว์ ขบ มน ทาย ก็ ดี ท่าน ว่า มัน เป็น ทาส นาย เงิน เขา
 มัน ไป ต่อ ให้ เขา ค่า ตัว แก่ มัน ผู้ ชาย เดช เพราะ มัน ไป ค้ำ นาย เงิน
 แก่ ผู้ ร้าย พัน แทง นาย เงิน แล มัน เข้า ช่วย นาย เงิน ๗ รอด จาก ความ
 ทาย แล มัน ผู้ ช่วย นั้น ทาย ใช้ ท่าน ว่า อย่า เอา เงิน ค่า ตัว มัน เดช
 เพราะ ว่า มัน ทาย แทง นาย เงิน ถ้า มัน ผู้ ช่วย นั้น มี ทาย แด่ บาด เจบ
 ให้ เขา ค่า ตัว มัน ทำ เป็น ๓ ส่วน ตก ใจ แก่ มัน ทาส ผู้ ค้ำ บาด เจบ
 นั้น ๒ ส่วน เขา แด่ ส่วน หนึ่ง

๒๗ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด เอา ลูก หลาน พันธ มา ขาย ผัก ใจ ให้ ท่าน
 ใช้ ประ จำ เจริง กระ ยา เบี้ย ครั้น อยู่ จำ เจริง กาล นาน ไป นาย เงิน ให้
 ไป จ้าง ก็ ดี มี ผู้ มา จ้าง ต่อ นาย เงิน ก็ ดี แล นาย เงิน จะ ใคร ได้ สิ้น
 จ้าง ให้ มัน ไป จ้าง มี ใจ ผู้ ร้าย ปลิ้น สัตม พันธ สุก จ้าง ทาย ท่าน
 มี ให้ นาย เงิน เขา ค่า ตัว ทาส ซึ่ง ให้ ไป จ้าง นั้น เดช ท่าน ให้ เขา แด่ ค่า
 จ้าง ตาม มาก แล น้อย ถ้า แล นาย เงิน มิ ได้ ให้ มัน จ้าง มัน ไป จ้าง
 เอง ก็ ดี พ่อ แม่ แล ผู้ ชาย ให้ มัน ไป จ้าง ก็ ดี นาย เงิน มิ ได้ ใจ แล มี ใจ
 ผู้ ร้าย ฆ่า พันธ มน ทาย ให้ เขา ค่า ตัว มัน ผู้ ทาย แก่ ผู้ ชาย ๗ เเตม เหตุ
 นาย เงิน มิ ได้ ให้ ไป จ้าง แล มิ ได้ ใจ แล ส่วน ผู้ จ้าง นั้น ให้ คิด ค่า จ้าง ให้
 แก่ พ่อ แม่ มัน ทำ บุญ ส่ง ไป ให้ มัน ผู้ ทาย ถ้า ผู้ จ้าง ๗ ตัว มัน ทาย เอง
 มิ ได้ จ้าง ต่อ เจ้า สิ้น แล พ่อ แม่ ผู้ ชาย นั้น มิ ได้ ใจ มี ใจ ผู้ ร้าย ฆ่า พันธ
 มน ทาย ก็ ดี แล เสียดจระเข้ สรรพ สัตว์ ขบ มน ทาย ก็ ดี ใช้ เจบ ประการ
 โด ก็ ดี ให้ ผู้ จ้าง ใช้ ทาย ท่าน ๗ เเตม

๒๘ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด เอา ลูก แล ทาย ไป ขาย ผัก ใจ แก่ ท่าน แล ใจ
 แล อยู่ มา ทาย ซึ่ง ไป ขาย ใจ แก่ ท่าน นั้น หนี มา หา คน ถ้า แล เจ้า เบี้ย
 นาย เงิน นั้น ตาม มา ตาม หา พราง ว่า มิ ได้ มา แล อยู่ มา นาย เงิน มา
 ฆย ใน เรือ คน ท่าน ว่า อำ พราง เอา ทาย ท่าน ใจ ให้ ปรวย การ ยก ใจ

ใน เวียง ๓ วัน นอกเวียง ๕ วันนี้ พ้น ให้ใหม่ เป็นเบี้ยวันละ ๑๑๐๐๐
ถ้า แล พ้น เดือนหนึ่ง ขึ้นไป ให้ใหม่ ขอบ ค่า คน นั้น แล ๖๖

๒๖๗ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใด ขาด แคลน เขา ภรรยา มา ชาย ฝาก ไว้ แก่
ท่าน ให้ ใช้ ประจำ เรง กระยา เบี้ย ชาย ผู้ใด มี ได้ ไป มา หา สู้ ช่วย
ไถ่ ทอด ไว้ เช่น ข้า หึง นาน พ้น กำหนด ปี หนึ่ง แล้ว แล จะ ว่า เป็น
เมีย ของ ตน อีกรึ นี้ มี ได้ ถ้า มี ผู้ช่วย ไถ่ ไป เป็น เมีย แล ทนึ่ง
มี สู้ มี ผู้หาโทษ มี ได้ ๖๖

๒๖๘ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใด ยาก จน มา ชาย ตัว ฝาก อยู่ แก่ ท่าน แล
หา ผู้รับ ผู้ประกัน มี ได้ นาย เงิน เห็น แก่ มั่น ช่วย ไว้ เป็น ทาษ อยู่
มา มั่น ทาษ นั้น หนี นาย เงิน จะ ว่า ถ้าว แล ฟัน้อง สังฆาญาติ มั่น
ซึ่ง มี ได้ มี ชื่อ ไล่ สार กรรมทนต์ นั้น มี ได้ เลย เหตุใด จึง ถ้าว ตั้ง นี้
เหตุ ว่า สังฆาญาติ มั่น ผู้ ทาษ นั้น มี ได้ คำ ประกัน มั่น ผู้ นั้น ๖๖

๒๖๙ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใด มี ทาษ ชาย ทนึ่ง แล นาย เงิน เขา ทาษ
นั้น ไป ชาย ฝาก ไว้ แก่ ท่าน ข้าง หนึ่ง มี หนังสือ สัญญา ว่า ปีนั้น เดือน
นั้น จะ เขา ค่า ตัว มั่น มา ให้ ครั้น อยู่ มา ถึง กำหนด นาย เงิน ได้ เขา
เงิน มา ให้ ค่า ตัว มั่น แก่ นาย เงิน ใหม่ นาย เงิน ใหม่ ว่า ยัง ไม่ รับ
เงิน ก่อน ยัง เอน ตุ มั่น ทาษ นั้น อยู่ ครั้น อยู่ มา ทาษ นั้น หนี ท่าน
ให้ นาย เงิน เก่า ช่วย หา ตัว มั่น ส่ง ให้ แก่ ท่าน ถ้า สืบ สนวน เป็น
สัจ ว่า หา มั่น มี ได้ จริง ใช้ นาย เงิน ใหม่ จะ ถ้าว เขาโทษ แก่ ท่าน
มี ได้ เลย ๖๖

๒๗๐ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใด เขา ตก เมีย ข้า คนไป ชาย ฝาก ไว้ แก่ ท่าน
ให้ ใช้ อยู่ มา ทาษ นั้น ทำ ผุกสะทุก ถัก เขา ทรัพย์สิน สิ่ง ของ ๑ ท่าน
ได้ หนี ไป ถ้า ผู้ชาย หา ตัว ทาษ มา ส่ง มี ได้ ให้เขา ต้น เงิน จง
เต็ม แล คำ ป่วย การ ตาม มาก แล น้อย ถ้า ได้ ตัว มั่น มา พิจารณา

เปน ล้ำ ว่า มัน ลัก เอา ทรัพย์ ท่าน ไป จริง ก็ ให้ ใ้ ทรัพย์ จง เตาม ให้
ทวน ด้วย ถวด หนึ่ง ๒๐ ที่ ๖๖

๓๓ ๐ มาตรา หนึ่ง เจ้าเงิน จะ เอาเงิน ค่าคน ฝาก แก่ ผู้ ชาย ๆ ว่า ขาด
แคลน จะ หา เงิน ให้ มิ ได้ ขอ ประกัน เอา ตัว คน ฝาก ประจำ เสง กระจา
ยา เบี้ย นั้น ออก มา จะ ชาย เอา เงิน ให้ นาย เงิน แด มิ ทั้น ชาย
คน นั้น ทั้น ตาย ก็ ดี ท่าน ว่า ให้ เอา ตาม พระราชกฤษฎ ฎีกา อัน ทั้น
แเด ตาย นี้ แด ๖๖

๐ กล่าว ลักษณะ ทาษ ชาย ฝาก ใ้ ฝาก ใ้ ๓๓ มาตรา เท่า นี้ ๖๖

๑ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ทวย ราชฎร เอา คน มา ชาย ฝาก ใ้ แก่ ท่าน
ก็ ดี แด กู้ เงิน ท่าน ให้ ชำ คน เข้า ใ้ ประจำ เสง กระจา ดอก เบี้ย แด
รับ ผู้ ดอก เบี้ย คั้น เอา ตัว มา ใ้ ใ้ สดอย ยัง สถาน บ้าน เรือน แห่ง
ตน ก็ ดี แด ทำ ดอก มิ ได้ เอา ตัว ทาษ นั้น กลับ คั้น มา ให้ เจ้า เบี้ย
ใ้ สดอย ลับ ไป แด แด มัน ผู้ ทาษ นั้น ทำให้ ทรัพย์ ลึง ของ แดก
หัก หาย ให้ ใ้ ทรัพย์ ลึง ของ ท่าน บั้น โดย มาก แด น้อย ถ้า แด
ทรัพย์ อัน หาย นั้น มาก แด มัน หา ลึง ลึง จะ เลี้ย มิ ได้ ถ้า แด ค่า ตัว มัน
นั้น ยัง มิ ถึง ค่า ให้ เอา มัน ผู้ ทาษ นั้น ออก ชาย ทอดตลาด จง ลึง ค่า ให้ แก่
เจ้า เบี้ย ถ้า แด ค่า ตัว มัน นั้น ลึง ค่า แด ถ้า ผู้ ชาย มีความ กระจา กระจา ไร
มัน จะ ได้ เอา มัน ไป ใ้ ท่าน ให้ ใ้ ของ ท่าน ซึ่ง มัน ทำให้ แดก ให้ หาย
นั้น กิ่ง ถ้า แด มัน ผู้ ชาย นั้น มิ ได้ แด ส่วน มัน ผู้ ทาษ นั้น ลึง ค่า
แเด แด ผู้ ไ้ จะ ได้ มิ ได้ เลย ท่าน ว่า เปน ภัพ แก่ เจ้า เงิน แด ๖๖

๒ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย มี อาสน เอา เมีย ไป ชาย ฝาก ใ้ แก่ ท่าน เปน
เงิน เท่า ไ้ ๆ ก็ ดี ขอ ผู้ ดอก เบี้ย ตาม ทำ เนียม อยู่ มา ลัก ตาย ยัง
แเด เรือน เบี้ย ท่าน ว่า กระจา เบี้ย ยัง ดี อยู่ ให้ คิด ทุน เงิน แด
ดอก เบี้ย จง เตาม ๖๖

๓ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย ผู้คน ถูก เมีย ภาษา ทาษี ภาษา ไว้แก่ ท่าน มิได้ ส่ง คน นี้ ให้ แก่ ผู้ใด เอา ไว้ ผูก ดอก เบี้ย ก็ ดี แต่ ว่า เรือน เบี้ย หวี ผู้ ผาก หลาย ตาย บ้าง ให้ ไซ้ แต่ ผู้ ยัง ให้ บั่น ต้น ลิ่น แด เบี้ย ป่วย การ นี้ เปน ๔ ส่วน ให้ แก่ เจ้า เบี้ย ๓ ส่วน ปรา นี้ แก่ ผู้ ชาย ส่วน หนึ่ง ๖

๔ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย คน แก่ กัน แด กรม ทน ว่า ชาย ผาก ก็ ดี ชาย ขาด ก็ ดี แด ผู้ ชาย มิได้ ส่ง ภาษา นั้น แก่ ผู้ใด เอา คน นั้น ไว้ ผูก ดอก เบี้ย ก็ ดี ส่ง ตัว ข้ำ แล้วย่าง วาน ไป ไซ้ ก็ ดี แด ผู้เอา ไว้ นั้น มิได้ ส่ง ตัว ภาษา แด เจ้า เงิน ไป ทวง เอา ตัว ภาษา แก่ ผู้เอา ไว้ ดอก เบี้ย แด ค่า ย่าง ก็ มิได้ แด ผู้เอา ไว้ นั้น บอก ว่า ตัว ภาษา หวี ตาย ก็ ดี ท่าน ให้ คิด เอา ต้น เงิน แด ค่า ป่วย การ แด ค่า ย่าง แก่ ผู้เอา ข้ำ คน ท่าน ไว้ จง ถ้วน ๖

๕ ๐ มาตรา หนึ่ง ภาษา เศรษฐี พยาริ จัน ต้น น้ำ บก ย่อม นำ ชื่อ ชาย สิ่ง ของ ใน ลำภา ใน น้ำ ใน ท่า วัว ต่าง ควาย ต่าง เกวียน ก็ ดี ใน ทะลาด ก็ ดี แด มัน เอา ผ้า ผ่อน ท่อน แพร พรรณ แก้ว แหวน ไป ชื่อ ชาย ข้ำ ผูก ดอก นาย เงิน มัน ก็ ได้ ดอก เบี้ย แด มัน ภา เอา ของ ท่าน หวี ไป ตั้ง นั้น แด เจ้า ทพย จะ เอา ทพย สิ่ง ของ แก่ นาย เงิน มัน นั้น มิได้ แด นาย เงิน มัน จะ เอา ตัว แก่ ผู้ให้ ทพย สิ่ง ของ แก่ มัน นั้น มิได้ ท่าน ให้ เสีย ทั้ง สอง ข้าง ให้ ช่วย กัน หา เอา ภาษา ของ ตน ๖

๖ ๐ มาตรา หนึ่ง เชนใจ ขาด แคนเอา ญาติ พี่น้อง ถูก หลาน ไป ชาย ผาก ไว้ แก่ ท่าน ก็ ดี แด ชาย ตัว มัน เอง ก็ ดี มี สาร กรม ทน กัน ไต ไว้ เปน คำนับ ให้ ท่าน ไซ้ ประจำ เชน กระยา เบี้ย แด เจ้า เบี้ย มิได้ เอา มา ไซ้ สอย มัน ผูก ดอก ไป อยู่ บ้าน อื่น เมือง ไกล มัน กู้ ทพย

สิ่ง สิ้น ท่าน ผู้อื่น ที่ มัน ไป อยู่ นั้น แล ผู้ให้ ทพย สิ่ง สิ้น นั้น มี ฐ
 ว่ามัน ผู้ กู นั้น เป็น ข้า คน ของ ผู้ใด อยู่ จำเนียร การ นาน ไป เจ้า
 ทพย สิ่ง สิ้น ซึ่ง ให้ กู นั้น จะ เอา ทพย สิ่ง สิ้น ตน คั้น มัน ผู้ กู
 นั้น มี ให้ มัน ว่า เป็น ข้า คน ของ ท่าน ก็ ดี แล มี ผู้ ว่า กล่าว ว่า
 เป็น ข้า คน ผู้ก กระจา ดอก เบี้ย มา แล มัน หนี มา ก็ ดี พิจารณา เป็น
 สัจ ว่า เป็น ข้า คน ท่าน จริง เป็น ข้า หิง นาน มา แล้ว ท่าน ว่า เจ้า เบี้ย
 ละ คน ตน ไป ทำ กระจา ดอก เบี้ย บ้าน อื่น เมือง ไกล ตั้ง นั้น ท่าน ให้
 เอา ตัว ผู้ทาษ นั้น ทวน ด้วย ถวด หนึ่ง ๓๐ ที่ แล ทพย สิ่ง ของ มัน
 กู ยืม ท่าน นั้น ให้ ทำเป็น ๒ ส่วน ให้ มัน เจ้า ทาษ นั้น ใช้ ส่วน ๑
 เพราะ ว่า เจ้า ทาษ เจ้า คน ละ ให้ มัน ไป ทำ ดอก เบี้ย บ้าน อื่น เมือง ไกล
 แล ส่วน หนึ่ง นั้น เป็น ภัพ แก่ เจ้า สิ้น ผู้ให้ กู ให้ ยืม นั้น แล ะ
 ๐ กล่าว ถักขณ ทาษ ชาย ผู้ก ดอก ไร่ ผู้ก ดอก ไร่ ๖ มาตราเท่านี้ ะ

๑ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ ชาย ผาก หลึง ค่า ๑๒ แส่น ชาย ค่า ๑๔ แส่น
 ถ้า หนี ตาย ให้เอา แก่ ผู้ชาย ถ้า ค่า หลึง ชายชาย มากกว่า ๑๒ แส่น
 ๑๔ แส่น ขึ้นไป เจ้า เงิน ดี เจบ ปวด ประการ ไท ใช้ จะ เอา
 โทษ แก่ เจ้า เงิน นั้น มิได้เลย เพราะ ค่า ตัว มัน พัน พระราช กฤษ
 ฎีกา พระ อยการ แล้ว เป็น สิทธิ แก่ นาย เงิน แล ะ

๒ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย ข้า คน ลูก เต้า ตน ขาด ค่า แก่ ท่าน แล้ว แล
 มัน หนี มา ชัง ตน ๆ เอา ไว้ ๒ วัน ๓ วัน แล มิได้บอก แก่ นาย เงิน
 แล นาย เงิน มัน ฆบ ให้เอา เบี้ย วัน ละ ๑๑๐๐๐ ถ้า แล ๒ ขวบ
 ๓ ขวบ ใช้ ให้คิด เอา ขวบ ค่า ตัว มัน แล ะ

๓ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ทวย ราษฎร ทั้ง หลาย ยาก จน ชาย คน แก่ กัน
 ขาด ค่า มิ ทน ถึง เตือน คน นั้น หนี ท่าน ให้ ผู้ชาย ใช้เงิน ท่าน จง
 เตน ค่า ถ้า พัน กว่า เตือน มัน หลบ ถี้ หนี หาย ไป ท่าน ว่า เป็น ภัพ

แก่ นาย เงิน ผู้ไถ่ นั้น หนึ่ง ถ้า มัน เป็น พยาธิใหญ่ ก็ ดี เป็น บ้า หมู
ก็ ดี แต่ มัน เจบ ป่วย เป็น ประการใด ๆ ก็ ดี ท่าน ไว้ กำหนด เดือน ๑
ให้ เขา คน นั้น ไป เวน แก่ ผู้ชาย ให้ ผู้ชาย คืน เงิน ให้ แก่ ผู้ไถ่
ถ้า พัน กว่า เดือน ๑ มัน เจบ ป่วย เป็น ประการใด ๆ ท่าน ว่า เป็น ภัย
แก่ ผู้ไถ่ จะ ว่า แก่ ผู้ชาย นั้น มิ ได้ ท่าน ไว้ กำหนด เดือน ๑ จึง เขา
เป็น ขาด ค่า ถ้า มี ผู้พิภาษ ว่า ทาษ นั้น เป็น บ่าวไพร่ ผู้คน ตน ใช้
จึง ให้ ผู้ไถ่ ไถ่ เขา เบี้ย แก่ ผู้ชาย ๖

๔ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย ลูก ขาด ค่า แก่ ท่าน แล้ว แต่ ถัก เขา ไป เอง
ตั้ง นั้น ท่าน ให้ ใหม่ ตั้ง ใจ เหตุ ชาย ขาด ค่า แก่ ท่าน แล้ว แต่ ถัก
เขา ไป ให้ ท่าน ได้ ยาก ๖

๕ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ทวย ราษฎร เขา หอญิง ผู้คน ลูก หลาน พี่น้อง ไป
ขาย ฝาก ไว้ แก่ ท่าน แต่ ผู้ไถ่ นั้น ก็ เขา ลูก หลาน แล ข้า คน เขา ขาย
ฝาก ไว้ นั้น ไป ขาย เป็น ขาด ค่า จำเนียร กาล นาน มา หอญิง ทาษ นั้น
มี ลูก แห่ง ที่ ผู้ไถ่ ขาด ค่า นั้น คน หนึ่ง ๒ คน ก็ ดี ท่าน ว่า ให้ พ่อแม่
แล เจ้า ทาษ ผู้ชาย ฝาก นั้น เขา เงิน ไป ส่ง คืน ให้ แก่ ผู้ไถ่ ฝาก นั้น
แล ให้ ชุน สุภาวะดี เรื่อยก เขา คน แล ลูก หลาน เขา แก่ มัน ผู้ไถ่ ขาด
ค่า นั้น ส่ง ให้ แก่ เจ้า พ่อ แม่ เจ้า ข้า คน แล ผู้เขา ไป ขาย ขาด ค่า นั้น
ให้ ใช้ เงิน แก่ ผู้ไถ่ ขาด ค่า เพราะ ว่า มัน ผู้ไถ่ ฝาก เขา ทาษ ฝาก ไป
ขาย เลีย ขาด ค่า มิ ชอบ แล ๖

๐ กล่าว ถักชน ทาษ ชาย ขาด ค่า ไถ่ ขาด ค่า ได้ ๕ มาตรา เท่านั้น ๖

๑ ๐ มาตรา หนึ่ง กู้ ปล่อย คน ยัง มิ ส่ง เงิน ซึ่ง กู้ แล ชาย ถ้า ท่อ
ผู้ พิจารณา เป็น สัจ ว่า ยัง มิ ได้ ส่ง เงิน ท่าน ว่า ประบัต ถิ่น ท่าน ให้

เอา ทูณะทรัพย์ ตั้ง ไหม ทวี คุณ ถ้า พิจารณา เป็น สัจ ว่า ได้ ให้ เงิน
ซึ่ง กู้ แด ชาย แก่ เจ้า เงิน แลแล้ว แด มา ให้ เรียก มัก ได้ ท่านเท่า ไท ให้
เลีย แก่ ท่าน เท่า นั้น ๖๖

๒๖ ๐ มาตรา หนึ่ง หา ว่า กู้ หนี้ ถือ สิ้น ชาย คน ไว้ แก่ ท่าน ได้ ส่ง
เงิน ให้ แก่ เจ้า นี้ นาย เงิน มิ ได้ คั้น สาร กรรม ทน ให้ เจ้า นี้ นาย เงิน
กลับ เกาะ กุม ทาษ ถูก นี้ ไป ใช้ สอย จำ จอง ตี โบาย เมื่อ พิจารณา เป็น
สัจ ว่า ทาษ ถูก นี้ ได้ ให้ เงิน แก่ เจ้า นี้ ๆ มิ ได้ คั้น สาร กรรม ทน ให้ ท่าน
ว่า มัน จะ ไคร ได้ ของ ท่าน อีก ให้ ไหม เท่า มัก ได้ ถ้า จำ จอง ตี โบาย ก็
ให้ ไหม โดย จำ จอง ตี อีก โสภ หนึ่ง ถ้า ยัง มิ ได้ ให้ เงิน ซึ่ง กู้ แด
ชาย แก่ ท่าน ใช้ ท่าน ว่า ประ บัด สิ้น ท่าน ให้เอา ทูณะทรัพย์ ตั้ง
ไหม ทวี คุณ ๖๗

๓ ๐ มาตรา หนึ่ง เมีย เดิม เมีย กลาง เมีย สุด ชาย ทัว แก่ กัน มี บริคน
เป็น คำนับ ถ้า ได้ โดย ง่าย มี ต้น แด ดอก มาก น้อย เท่า ไท ให้เอา
แต่ ต้น สิ้น จง เถม ยก ดอก เบี้ย เลีย เพราะ เขา ร่วม สามี กัน ๖๘

๔ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ทวย ราษฎร อัน มี สิ้น น้อย แด ได้ ชำ คน แก่
ท่าน แด ทา สิ้น จะ ให้ ครบ ค่า คน ถอน มิ ได้ ก็ ว่า ให้ ผู้ ได้ เอา ไว้ ก่อน
คน นั้น ก็ หนี คั้น มา ยัง ผู้ ชาย เล่า ให้ ผู้ ชาย นั้น คั้น เบี้ย แก่ ผู้ ได้
ถ้า คน นั้น คั้น มา แลแล้ว แด ถัม ตาย หนี ให้ ผู้ ชาย นั้น ใช้ เงิน นั้น แก่
ผู้ ได้ เพราะ ให้ เบี้ย ค่า คน นั้น ไป มิ สิ้น แก่ กัน แม้น ชัด พัด หนี
ไป แด ตาย แห่ง อื่น เป็น ทัพ ทั้ง สอง ช้าง ท่าง คน ต่าง จะ เอา เงิน
อัน ยัง เหลือ อยู่ แก่ กัน นั้น มิ ได้ เลย ๖๙

๕ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ไท เป็น ทาษ ท่าน แด อยู่ ด้วย นาย เงิน นั้น ค่า
ตัว มัน น้อย นาย เงิน ได้ ใช้ สอย มัน ชำ นาน แด นาย เงิน คน จน ลง
เอา มัน ไป ชาย ฝาก ไว้ แก่ ท่าน ผู้ อื่น ค่า ตัว มัน นั้น มาก ครั้น อยู่ มา

ทาษ นั้น มิ ชอบ เนื้อ ฟึ่ง ใจ แต่ มัน จะ ส่ง ค่า ตัว ให้มัน ส่ง แต่ ค่า
 ตัว มัน เติม ชึ่ง เงิน มิ ครบ นั้น ให้ เจ้า เงิน ใหม่ เอา แก่ เจ้า เงิน เก่า
 ถ้า แต่ มัน ทาษ นั้น ค่า ตัว มัน มาก แต่ เจ้า เงิน เอา มัน ไป ขายไว้
 แห่ง ขึ้น ค่า ตัว มัน น้อย แต่ มัน มิ ชอบ เนื้อ ฟึ่ง ใจ จะ อยู่ ด้วย เจ้า
 เงิน ใหม่ แต่ มัน จะ ส่ง ค่า ตัว มัน ให้ ส่ง แก่ เจ้าเงิน เก่า ๆ มา ให้ แก่
 เจ้า เงิน ใหม่ เจ้า เงิน เก่า ใหม่ คึ้น สาร กรรมท้น ให้ แก่ มัน ๖

๖ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด ทำเนิน คดี ให้ เรียก ช้า นี้ สิ้น ทาษ ได้ แต่
 ภาการ เร่ง รัต เอา เงิน หา ผู้ใด จะ ช่วย ได้ มัน มิ ได้ อยู่ใน ภา
 ภาการ เปน ช้า นาน พัน สาม เดือน แล้ว แต่ มิ ผู้มา ช่วย ออก จาก จำ
 นำ ภาการ ทาน ว่า เสมอ ช่วย แต่ ท้อง ลำภา แม้น มัน มิ ถูก ผู้
 ก็ ดี เปน สิทธิ แก่ ผู้ใด ถ้า ผู้ใด จะ มา พิภาษ ว่า เปน ลูก นี้ สิ้น ผู้
 ไต นั้น มิ ได้ โดย เพราะ ว่า ช่วย ได้ มา จาก ภาการ ๖

๗ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ ได้ ฝาก นั้น ถ้า เจ้า เบี้ย นาย เงิน ชึ่ง โกรธ
 ทบ ดี ได้ แต่ อย่า ให้ พิการ ถ้า ดี ถึง ฉิม ภันท หัก พิการ เปน ส่า
 หัก ค่า อัน ได้ นั้น ให้ แบ่ง บัน เปน สาม ส่วน หัก เสีย สอง ส่วน ได้
 คึ้น แต่ ส่วน หนึ่ง แก่ ผู้ใด ถ้า ดี ถึง สิ้น ชีวิตก็ ให้ ตก ไปตามกัน ๖

๘ ๐ มาตรา หนึ่ง เอา ค่น ไป ขาย ฝาก ๒ แห่ง ๓ แห่งแต่ มิ ผู้ พิภาษ
 ทาน ว่า ให้ ผู้ใด ได้ เอา เบี้ย แก่ โดย อันดับ ไป ๖

๐ ศุภมัศดุ ๑๓๘๗ ศกฤณ นั้ก สัตว มาชะมาศ ปัญ จะมิติษถิ อาทิตย
 วาระ มี พระราชโองการ สมเด็จ พระเจ้า รามา ธิบตี ศรี บรม มหา จักร
 พรพติ ราช เต ไซ ไชย พรหม เทพาธิ เทพตรี ภูวนาศธิเบศ บรม บพิตร พระ
 พุทธิเจ้า อยู่ หัว ให้ ตรา พระ ราช ประหญัด ค่านับ นิโฆษนา เสดียง แก่
 ชาว เจ้าแห่งบุพราช ๆ นิกุล อะตุล มนตรี พิริย โยธามาตยามุกช ทุก ภา
 ทรวง ฅบวง การ ทั้งหลาย อัน มี ใน แคว้น แคว้น พระนคร ศรีอยุธยา มหา

ติดก ภพนพรัตน์ ราชธานี บูรรมย นี้ ถ้าไพร่ พ้า ทาษ ไท ไคร ๆ หนี นาย หนี เจ้า ๆ นาย มา ภบ ท่าน บให้ ยื้อ ชัก เอา เอง ลัก หนี ท่าน ว่า ให้ เจ้า ไพร่ ทาษ หนี ไป อาศัย แก่ มั่น ผู้เอา ไพร่ พ้า ช้า คน เขา ไว้ นั้น ถ้า คน ผู้เอา คน ไว้ นั้น ตน บรู ที่ อยู่ เขา ให้ ไป ว่า ถึง มุนนาย อะนา ประชาบาล แด ให้ บอก แก่ พระสุรัสวดี แด เฟ่ง ให้ เรียก หา มา ว่า โดย ขนาด ตาม กระทรวง ฅบวง การ นั้น หนึ่ง คณ นั้น หนี ไป นาน แด เจ้า ไพร่ ทาษ ภบ ใน บ้าน เรือน ถิ่น ถาน บ้าน แห่ง ไต ๆ ให้ อาศัย แก่ เจ้า บ้านเรือน นั้น ถ้า เจ้า บ้านเรือน เขา มิ รับ อาศัย ให้ ประจำ อยู่ ให้ ไป บอก แก่ สิบ ร้อย อาศัย เอา มา ยัง กระจากการ ให้ โฉนฏ ฎีกา ถึง มุนนาย ส่ง มา ตาม กระทรวง ฅบวง การ ถ้า ภบ ใน ตลาด ควร ให้ อาศัย ไว้ แก่ เจ้า ตลาด แด ขึ้น บัตร ให้ กระทรวง การ ให้ โฉนฏ ฎีกา เรียก หา มา โดย ความ แ่นติน ถ้า ภบ ใน กลาง ถนน หนทาง แด หา ที่ จะ อาศัย มิ ได้ ให้ เอา คน นั้น ไป ยัง กระจากการ แด ให้ นาย ยุกระบัตร์ ฎฎ ปาก หลาก คำ ไว้ แด คน นั้น ยัง รับ ว่า เป็น ทาษ เป็น ไพร่ ไคร ๆ ก็ ดี ให้ ตาม มา ว่า ต่อ กัน ส่วน ตัว มัน ให้ ไล่ สังขตัก บันชร ให้ มัน คง แด พัน สาม วัน แด้ว เร่ง ให้ โฉนฏ ฎีกา ถึง มุน นาย ให้ ออก มา ว่า ต่อ กัน ถ้า พัน เจต วัน มุนนาย มิ ออก มา ว่า ต่อ กัน ให้ กระจากการ อาศัย คน นั้น ไว้ แก่ เจ้า ไพร่ ทาษ เก่า นั้น ก่อน เมื่อ จะ ตาม มา ว่า จึง เรียก ออก มา ว่า โดย พระราช ฤทธ ฎีกา ท่าน แด ถ้า คน นั้น หนี มา หา เจ้า นาย เอง ให้ เอา ไป ยัง กระจากการ ให้ นาย ยุกระบัตร์ ฎฎ เอา คำ ไว้ แด คน นั้น รับ ว่า เป็น ไพร่ ทาษจริง ท่าน ให้ เอา นักการ ไป บอก ที่ คน อยู่ นั้น แด ให้ ตาม มา ว่า ต่อ กัน ส่วน ตัว มัน ให้ กระจากการ เกาะ ไว้ ถ้า พัน เจต วัน แด มิ ออก มา ว่า ประการ ไต ให้ กระจากการ อาศัย คน นั้น ไว้ แก่ เจ้า ไพร่ ทาษ นั้น ก่อน

เมื่อ จะ ตาม มา ว่า เมื่อใด จึง เขา ออก มา ว่า โดย ความ แผ่นดิน
ท่าน แด ๖

๑ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใด มี ทาษ ชาย หญิง แด เจ้า เงิน ได้ ใช้ สอย มิน
ทาษ นั้น มา จำ นาน ครั้น อยู่ มา มิน ทาษ นั้น หนี ไป อยู่ใน ถิ่น ถาน
บ้าน เมือง เข้า เรือน ท่าน ผู้อื่น แด เจ้า ทาษ ไป ติด ตาม ภบ มิน ทาษ นั้น ใน
ที่ นั้น เจ้า ทาษ จะ เขา ตัว ทาษ นั้น มา แด เจ้า ถิ่น ถาน บ้าน เมือง เข้า
เรือน มิ ให้ ทาษ ท่าน มา ท่าน ว่า ตัว ทาษ นั้น ตก อยู่ แก่ ผู้ นั้น ๖

๒ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใด มี ทาษ ชาย หญิง แด นาย เงิน ได้ ใช้ สอย มิน
ทาษ นั้น อยู่ จำ นาน ครั้น อยู่ มา มิน ทาษ นั้น หนี นาย เงิน ไป แด มี ผู้
หนึ่ง ไป ภบ ผู้ ทาษ นั้น ใน สถานที่ กลาง ทาง แด ผู้ นั้น กับ ตัว มิน ทาษ
นั้น พุก จากัน ก็ ดี แด มิน ทาษ นั้น หนี ท่าน ไป ก็ ดี แด ท่าน มิ ได้ รู้
ว่า มิน ทาษ นั้น หนี นาย เงิน แด เจ้า ทาษ ไป ภบ เจ้า ทาษ จะ ถั่ว เขา
โทษ แก่ ท่าน ซึ่ง เติร ไป ด้วย ทาษ ของ ตัว นั้น มิ ได้ โดย เพราะ ว่า มิน
เป็น คน เติร ทาง ไป ด้วย กัน ก็ ผู้ เติร ทาง ไป นั้น รู้ ว่า มิน ผู้ ทาษ หนี
นาย เงิน แด ผู้ เติร ทาง นั้น เป็น ญาติ กับ มิน ทาษ นั้น ท่าน ว่า เป็น โจร
เหตุใด จึง ถั่ว ดัง นี้ เหตุ ว่า เป็น ญาติ กัน ๖

๓ ๐ มาตราหนึ่ง ทวย ราษฎร ทั้ง หลาย มี กิจ กังวล ไป สถานที่ ไกล
แด ยัง มิ ได้ ถึง ที่ สำ นึก นี้ แห่ง ซึ่ง มี กิจ แด ไป อาไศรย อยู่ ศาลา วัดวา
อาราม ที่ บ้าน ที่ เข้า เรือน เคหา แห่งใด แด ข้า คน ท่าน หนี มา ๖
อาไศรย อยู่ ด้วย แห่ง เดียว กัน แด เจ้า ข้า คน ตาม มา ภบ ผู้ อาไศรย อยู่
ด้วย มิน จะ ถั่ว ถัก ข้า คน คน นั้น มิ ได้ เพราะ ว่า เป็น ที่ อาไศรย แก่ คน
ทั้ง เมือง ๖

๔ ๐ มาตราหนึ่ง พี่น้อง ลูก หลาน หลาน ทก เจนใจ สูง ป้า อาว อาน้ำ
ทาษา ช่วย ได้ มา แด มี ผู้ มา สู้ ขอ ยก ขอ ให้ มิน มี ๖ เกิด ลูก ชาย

หญิงเท่าใด จะเอา ลูกมัน เปน ทษ นั้น มิได้ ถ้ามิได้ช่วยได้มัน มา
 แต่เอา มัน มาเลี้ยงไว้ ถ้ามัน มี ส้ม อยู่ ที่ ตามใจ มัน ถ้ามัน กู้
 ยืม สั้น มาก น้อย เท่าใด ให้คิด เอา แต่ทั้น แล ตก เบี้ย นั้น ฆ่า ให้
 แก่มัน เหย

๖๖

๕ ๐ มาตราหนึ่ง ทาษ ผู้ใด ต้อง พิภษ ให้ผู้ใด นำ ถึง ผู้ชาย จึง จะ
 พันโทษ ถ้าผู้ใด นำ หา ผู้ชาย มิได้ ทาษ อื่นใด นั้น มิ เหม ค่า เมื่อใด
 นั้น หา ผู้รู้ เหน มิได้ แล ผู้ใด นั้น ต้อง โทษ โดย โจร ทัดจัต ถ้าหาตัว
 ผู้ชาย ส่ง มิได้ เมื่อใด นั้น มี ผู้รู้ เหน ได้ เหม ค่า ผู้ใด นั้น พัน จาก
 โจร โจร เสีย แต่ ตัว ทาษ ได้ ไป แยก เหย เงิน เติม อื่น พิภษ นั้น

๖๗

๖ ๐ มาตราหนึ่ง ทาษ ท่าน หนึ่ง ไป มี ผู้ใด กัด ทาง ทาง กี่ ตี ทาษ ท่าน หนึ่ง
 มา สู้ มิ รู้ จัก ว่า ทาษ ไท พี่น้อง ผู้ใด ให้ เจ้า เรือน ตาม มัน ให้ รู้ ผู้ เจ้า
 ทาษ ร่วม บ้าน เมือง เดียว ด้วย กัน ให้ เจ้า เรือน ส่ง ไป ให้ มัน มา ได้ คั้น
 ถ้า เจ้า ทาษ นั้น มี พัง มา ได้ เขา แล ทาษ นั้น หลบหนี ล้ม ทาย ท่าน ว่า
 อย่า พัง ไส้ โทษ ผู้ใด นั้น เหย ผู้ ทาษ นั้น มัน ว่า นาย เงิน อยุ่ ต่าง บ้าน
 ต่าง เมือง ให้ ผู้ใด ทาษ นั้น ไป บอก แก่ เจ้า บ้าน เจ้า เมือง ให้ รู้ ผู้ เจ้า
 เจ้า ทาษ แล ผู้ใด บัง ได้ ไป บอก เจ้า ทาษ แล เจ้า บ้าน เมือง แล ไร่ ทาษ
 ท่าน ใน เย่า เรือน เดือน หนึ่ง ๒ เดือน ทาษ ท่าน หนึ่ง ทาย กี่ ตี ให้ เจ้า
 เรือน ไร่ ทาษ ท่าน แล

๖๘

๗ ๐ มาตราหนึ่ง ทาษ ท่าน กี่ ตี เมีย ท่าน กี่ ตี หนี ฆัม หัว เมือง ๆ
 หนึ่ง กี่ ตี ๒ หัว เมือง กี่ ตี มาก ขึ้น ไป กี่ ตี แล มี ผู้เอา ไร่ ไร่ การ งาน แล
 ผู้เอา ไร่ นั้น ให้ กฎหมาย แก่ ธรรมาธิกร ให้ เหน แล ให้ ตาม เอา
 ถ้อย คำ มัน ไว้ ถ้า เจ้า ทาษ เจ้า คน ตาม มา กบ ให้ เสีย ค่า หัว คำนับ
 ตาม ชาย แล หญิง ถ้า ชาย หนึ่ง จ้าม มา หัว เมือง หนึ่ง ให้ คิด เอา เงิน ค่า
 รักษา มัน ไว้ ทำ ถึง สอง บาท ถ้า หญิง ทำ ถึง ๑ ถ้า หนี มา ๒ หัว เมือง ๓

หัวเมือง ๔ หัวเมือง ๕ หัวเมือง ให้เอาค่ารักษา เก็บขาย คละ ตาม ตำลึง
 ถ้าหญิง คละ สอง ตำลึง จึงให้ไปแก่เจ้ามัน แล ถ้าแถมมัน ทำ มาหา กิน
 อยู่เป็น ชำ นาน มีลูกหญิง ชาย เปน หลาย คน แล เจ้าเงิน จะ เอา ลูก มัน
 ไป ให้เจ้า บ้าน คิด เอา ค่ารักษา จง ทุกคน เพราะ ท่าน ได้ พักพัก อีก แอ แก่
 ลูก มัน ถ้า หา บัน ทัก คัก ดี มิ ได้ เอา ทาษ ท่าน ไว้ มิ ได้ บอก แล กฎหมาย
 ไว้ แก่ ธรรมาธิกร ให้ ปรึบ ใหม เอา ตาม ใน ระวัง ไจร แล ถ้า แล ได้ บอก
 แก่ ธรรมาธิกร จะ เอา ผู้ นั้น เปน โทษ มิ ได้ เพราะ ว่า ได้ กฎหมาย แก่
 ธรรมาธิกร แล้ว ๖

๗ ๐ มาตราหนึ่ง ทาษ ท่าน หนี ไป ทั้ง ๓ วรรณ เมื่อ ท่าน ได้ ทาษ มา ทาษ
 บอก นายเงิน ว่า มี ผู้ คัก ถอด ๓ วรรณ แล้ว จึง มา ส่ง มิ ควร ให้ บำ เหน็จ
 แก่ ผู้ ได้ นั้น เลย ถ้า ถอด ๓ วรรณ ทาษ ท่าน ออก เสีย ถ้า เขา ไป ทั้ง ๓ วรรณ
 ให้ เจ้าเงิน มัน ให้ บำ เหน็จ แก่ ผู้ ได้ โทษ โทส แล โทส นั้น ๖

๘ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใด เปน ทาษ ท่าน แล มัน หนี ภา เขา ทรัพย์ สิ่ง ของ
 ท่าน ไป ตั้ย แล นายเงิน ไป ตาม ได้ ตัว มัน มา ท่าน ให้ มัน ไซ้ สิ่ง ของ
 ท่าน จง ถ้วน แล คืน เงิน ออก เบี้ย นั้น ให้ เขา แก่ มัน โดย กะ วิด เมือง
 ท่าน ถ้า เจ้า เบี้ย คิด ตาม กบ ตัว มัน จะ เขา ตัว มา มี ผู้ ปรัก กัน ไว้ แล ทาษ
 ท่าน หนี ไซ้ ให้ เขา ทรัพย์ ซึ่ง มัน ถัก นั้น แก่ ผู้ ปรัก กัน หนึ่ง เจ้า เบี้ย
 คิด ตาม กบ ตัว มัน ถึง แก่ กรรม สิ้น ชีวิต ท่าน ให้ เขา เบี้ย แก่ ผู้ รวย
 แต่ คืน ทรัพย์ โดย พระ ธรรม สำนาค ๖

๙ ๐ มาตราหนึ่ง ทาษ ลูก หนี หลบ หนี ไป แห่ง ไต ๆ เจ้า ทาษ เจ้า นี้
 เสีย บำ เหน็จ แล ค่า จ้าง แก่ ผู้ ได้ มา นั้น ให้ นายเงิน คิด เอา แก่ ทาษ ลูก
 นี้ ตาม ซึ่ง เสีย ท่าง นั้น ๖

๑๐ ๐ มาตราหนึ่ง ชวน ทาษ ท่าน ไป กั ท่าง เมือง แล ทำ ประการ ไต
 ไต แก่ มัน ๆ หนี ท่าน ให้ ไซ้ คัก กิ่ง หนึ่ง ก่อน กิ่ง หนึ่ง ให้ ผิด ทา ตัว เตือน

หนึ่ง ถ้ามีภทตัวให้ใช้ค่าท่านจงเทม ถ้าจันหน้าไปแลภทตัวมันให้
ให้เขา ตัวผู้นั้นเป็นทาษแล ๗๖

๑๒ ๐ มาตราหนึ่ง ประกันผู้คนท่านใส่กลว่าคนนั้นหนี อยู่มาเจ้า
คนไป กับตัวคน ซึ่งเป็นเรือนเบี้ยนั้นเอามายัง กระทบการพิจารณา
เป็นสัจว่าผู้ประกันเขาไปขาย แลเรือนช่อนอำพรางไว้ ให้ใหม่ผู้ประ
กัน ทวีคุณเป็น สิ้นใหม่ กิ่ง ฟีนอย กิ่ง แลเรือนเบี้ยนั้นให้ทวนด้วยถวค
หนึ่ง ๑๐ ที่ แลให้ส่งตัวมันเรือนเบี้ยให้แก่เจ้าเงิน ๗๗

๑๓ ๐ มาตราหนึ่ง ทาษฝากนายเงินใช้ให้เฝ้าเรือน แลตกสถาน
นายเงินเขา แหก ขึ้นเรือน แล ของ ทาย ท่านให้ผู้เขา แหก ขึ้น เรือ
นั้นใช้ ๗๘

๑๔ ๐ มาตราหนึ่ง ทาษใจทเจ้าว่ามีได้เป็นทาษก็ดี ว่าได้ส่งเงิน
ค่าตัวแล้วก็ดี เมื่อพิจารณาเป็น สัจว่า เป็นทาษท่าน ยังมีได้ส่งเงิน
แก่ท่านจริง ให้ทวนด้วยถวคหนึ่ง ๑๐ ที่ แลให้ส่งตัวมันให้แก่
เจ้าทาษคืน อย่าให้ดูเยี่ยงหย่างกัน ๗๙

๑๕ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใดมีทาษชายหญิงเจ้าเงินได้ใช้สอยมันอยู่
ช้านาน ครั้น อยู่มาเกิดเข้าแพง แลเจ้าทาษนั้น หาเข้าปลา จะเลี้ยง
ทาษนั้นมิได้ จับทาษนั้นให้ไปหาเลี้ยงชีวิตเอง มันทาษนั้นไปพึ่ง
อยู่ด้วยท่านผู้เข้างหนึ่ง แลท่านเลี้ยงมันไว้ เมื่อ ขณะเข้าแพงนั้น
เจ้าทาษเห็นตัวมันทาษนั้น จะได้ว่ากล่าวว่ามันเป็นทาษของตัว
หามิได้ ครั้น อยู่มาเข้าถูกเจ้าทาษ มาว่ากล่าวแก่ทาษนั้น ว่ามันเป็น
ทาษของตัวอีกมิได้เลย เหตุใดจึงกล่าวดังนี้ เหตุว่าเมื่อเข้าแพง
นั้นตัวมิได้กล่าวว่าเป็นทาษ ๘๐

๑๖ ๐ มาตราหนึ่ง บ้านเมืองเกิดโภยเข้าแพง แลผู้มีข้าคน ทลาย
แลคนหาเข้าจะเลี้ยง รักษา ข้าคนตนมิได้ คนละทาษตนให้ไปทำ

ใส่ ปาก เอง แด ซ้ำ คน ตน ทำ มิ ทั้น แด มัน ไป ฟั่งกิน เข้า ของ ท่าน
 แด ท่าน เลี้ยง รักษา ไว้ ครั้น เข้า ถูก แด หาย โภย อุบัติ แด จะ คั้น
 เอา ซ้ำ คน ตน เล่า ใช้ ท่าน ให้ ดี ค่า นั้น จง เถม ให้ แก่ ผู้ ให้ เข้า
 กิน ซึ่ง เลี้ยง มา นั้น จง เถม ค่า เพราะ เขา หาก เลี้ยง รักษา จึง มัน
 รอด ชีวิต อยู่ แด ๖๖

๑๗ ๐ มาตรา หนึ่ง ทวย ราชกูร ทั้ง หลาย มี ทาษ ชายหญิง แล้ว
 เจ้า เงิน ได้ ใช้ สอย ทาษ นั้น ซ้ำ นาน เกิด อุบัติ เหตุ เข้า แพง ครั้น อยู่
 มา มัน ทาษ นั้น หาเข้า จะเลี้ยง ชีวิต มิ ได้ มัน ทาษ นั้น ไป ฟั่ง ท่าน
 ผู้ ฝ่าย ซ้ำ หนึ่ง ๆ นั้น มิ ได้ ใ้ ถาม มัน ทาษ นั้น ให้ แจ้ง แดเอา
 ทาษท่าน เลี้ยง ไว้ มิ ได้ บอก แก่ เจ้า ทาษ ครั้น อยู่ มา เข้าถูก เจ้า ทาษ
 มา รบ ทาษ จะ เอา ทาษ ท่าน คั้น ท่าน ให้ ทำ ค่า ตัวทาษนั้นเป็นสอง
 ส่วน ให้ แก่ ผู้เลี้ยง ทาษ ไว้ นั้น ส่วน หนึ่ง ๆ ให้ แก่ นาย เงิน ๖๗

๑๘ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ ท่าน หนี ไป อยู่ ที่ ไต ๆ ผู้ ไต รบ ทาษ
 ท่าน แล้ว บอก เจ้า ทาษ ว่า จะ ขอ ใ้ จะ ให้ เงิน ค่าตัว ทาษ ครั้น แล้ว
 มัน กลับ มา ว่า ทาษ นั้น หนี ต่อ ไป ท่านว่า มัน ทำ กตโกหก พ้อ ถวง
 ท่าน ให้ มัน ส่ง ทาษ นั้น จง ได้ ถ้า มิ ได้ ให้ ใช้ ค่า ตัว ทาษ ท่าน
 จง ถ้วน ๖๘

๑๙ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ นาย เงิน ใช้ อยู่ ถ้า ใช้ บ่วย ชาติ เจ็บ อยู่
 ซ้ำนาน หลาย เดือน หลาย ปี นาย เงิน มิ ได้ ใช้ จะ เอา ดอก เบี้ย ค่า
 บ่วย การ ต่อ หน้า ใช้ ท่าน ว่า มิ ชอบ ให้ เอา แต่ ดั้น ๖๙

๒๐ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ ฝาก เกิด ลูก ใน เรือน เบี้ย ได้ สิทธิ แก่
 เจ้า เบี้ย ถ้า แด ลูก ทาษ นั้น มิ สมัค จะ อยู่ ด้วย ให้ คิด เอา ค่า
 ตัว ตาม อายุ คัม หน่ม แด ฉกรรจ์ ส่ง ให้ แก่ เจ้า เบี้ย ถ้า แด ค่า ตัว นั้น

ทำ กว่า หก แสน แด เกิด ถูก ใน เรือน เบี้ย มาก น้อย เท่า ไต จะ เอา
 เปน ถูก ทาษ นั้น มิ ได้ แด เจ้า เบี้ย ได้ พยาบาล รักษา ให้ คิด เอา ค่า
 น้ำ นม เข้า บ้อน แด อายุศม์ เจ็ด ขวบ ลง มา พัน กว่า นั้น ท่าน มิ ให้
 เอา ท่าน ว่า มัน รู้ เลี้ยง ตัว รับ ใช้ ได้ อยู่ แล้วย ๖

๒๑ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ไต สัทธา ต่อ พระ ศาสนา ไปรต ให้ ทาษ
 บวช เปน ภิกษุ สามเณร รูป ชี ใน พระ ศาสนา แล้วย ถึง จะ ลา ออก
 จากพระ ศาสนาเล่า ก็ ตี เจ้า ทาษ จะ เอา ทาษ คั้น นั้น มิ ได้ ถ้า เจ้า นี้
 ถูก นี้ ยอม ให้ บวช แล้วย จะเอา ถูก นี้ คั้น ก็ มิ ได้ ๖

๒๒ ๐ มาตรา หนึ่ง คบ ทาษ ท่าน ไว้ แห่ง เว้น ตน แด เจ้า ทาษ
 ตามมา ฆบ ทาษ ท่าน แด จะ เอา ทาษ ท่าน ไป ใช้ แด ตน ผัดวัน ผัด คั้น
 จะ เอา ทาษ ไป ส่ง แด ตน มิ ได้ เอา ทาษ ท่าน ไป ส่ง เอา ทาษ ท่าน ไว้
 ขาด การ งาน ใช้ ถ้า ชาย เอา เบี้ย บ่วย การ วัน ละ ๓๐๐ ถ้า หญิง
 เอา วัน ละ ๑๕๐ ถ้า พัน เดือน หนึ่ง ๒ เดือน แล้วย เอา ตัว มา ตั้ง ใหม่
 ขอบ ค่า เปน ใหม่ กิ่ง ๖

๒๓ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ แด ทาษ ตูจ กัน ใช้ พี่ น้อง พี่อง พันธุ
 กัน เอา กัน ไป ช้อน เร้น ไว้ มี ผู้มา บอก นาย เงิน ๖ รู้ เทียว หา ทาษ
 ท่าน ตน พราง มิ ได้ บอก ตาม จริง อยู่ มา เจ้า ทาษ ฆบ ทาษ ของ ท่าน
 พิจารณา เปน สัจ ว่า มัน เร้น ช้อน กิน อยู่ ด้วย มัน จริง ให้ ทวน มัน
 ผู้ ภา เร้น ช้อน แด ผู้ นี้ ด้วย ถวด หนึ่ง โดย ฉกรรจ์ มิ ฉกรรจ์ ๖

๒๔ ๐ มาตรา หนึ่ง ข้า คน ท่าน ๖ มิ ได้ ว่า จะ ชาย แด ตน ไป
 ขอ ใถ่ ทาษ ท่าน แด ทาษ ท่าน นี้ ใช้ ท่าน ว่า ผู้ ขอ ใถ่ ทาษ
 ท่าน เปน จำพวก คน ร้าย แด ทาษ ท่าน นี้ เพราะ ไป ขอ ใถ่ ให้ ผู้
 ไป ขอ ใถ่ นั้น ใช้ ทาษ ท่าน ถ้า แด ได้ ตัว ทาษ อัน นี้ ไป นั้น มา

แต่ มัน ว่า ผู้ขอ ใถ่ นั้น เขา ไป ซ่อน ก็ ดี แนะ นัต ให้ มัน หนี ก็ ดี ผู้
นั้น เสมอ ใจ ถัก ทาษ ท่าน ให้ ไหม ดั่ง ใจ ถัก ทาษ ท่าน แด ๖๕

๖๕ ๐ มาตรา หนึ่ง เศรษฐี คหะบดี ทวย ราชฎร กรม ไต ๆ มี ทาษ
มาก หลาย ใช้ ไป ค้า ทาง บก ทาง เรือ ทาง เหนือ ทาง ไต้ หนี ไป ใน
สถาน ที่ ไต ๆ ก็ ดี แด ทาษ นั้น ต้อง พิภษ ถ้อย ความ อยู่ ใน กระจ
ตากการ ทาง ที่ จะ ไป มา หา กัน ได้ แด เจ้า ทาษ มิ รั้อยู่ เปน ช้า นาน
แต่ มี ผู้ไป แก่ พิภษ แด ช่วย เขา กลาง กระจตากการ แด อยู่ จำเนียร
นานมา เจ้าทาษ จะ เอาตัว ไป แด ให้ ผู้ แก่ พิภษเอา สิ้น แก่เจ้า ทาษ ซึ่ง
ช่วย มา จึง เต็ม แล้วมัน แต่ง เข้า ตอก ตอก ไม้ ส้มมา ท่าน ผู้ แก่ พิภษ โดย
ควร แล้ว ให้ ส่ง ตัว ทาษ นั้น ให้ แก่ เจ้า ทาษ นั้น คั้น ถ้า แด ทาษ นน ทำ
ทรัพย์ สิ่ง สิ้น สิ่ง ไต แดก หัก หาย ให้ ใช้ ทรัพย์ ท่าน นั้น ๖๖

๖๖ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด เปน ทาษ ท่าน ๆ ใช้ ไป ทำ การ แห้ง
ท่าน เลี้ย ไป เปน เซลย ฆ่า คัก อยู่ มา รอด คั้น มา เถ่า แด ผู้ นั้น ก็
พ้น จาก เปน ทาษ ท่าน ถ้า แด ไป ทำ การ ตน เอง แด เลี้ย ไป แก่
ฆ่า คัก เมื่อ คั้น มา ได้ แด ผู้ นั้น มิ พ้น จาก ทาษ ท่าน เลย ๖๗

๐ ศุภมศัตร์ศักราช ๑๕๕๗ ปี ๑๑๑๑ นักษัตร สังกษณะระ วิชาขมาเส ศุขบัก
เซ อาทิตยวาระ สมเด็จพระ บรม บพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ หัว เสด็จ ใน พระ
ที่นั่ง ไผชน มหา ปราสาท ฝ่าย ซ้าย สิ่ง แก่ พระยา ศรี รัตนมณฑลยรวาด
ขุน จันทราทิตย ขุน อินทราทิตย นาย ท้าว ราชบัณฑิตย เฝ้า อยู่ ด้วย มี
พระ ราช โองการ มาณ พระ บันฑูต ให้ แต่ง พระ ราช กำหนด พระ
ราช กฤษ ฎีกา ไว้ ดังนี้ ๖๘

๑ ๐ มาตรา หนึ่ง มี ใน พระ ธรรมศาสตร์ เต็ม ว่า ใช้ ช้าง ม้า วัว
ควาย เงิน ทอง ใถ่ ช้า คน ใช้ ฆ่า ผ่อน เรือ ค่า เช้า ปลา เมียง หมาก ทรัพย์
สิ่ง ไต ๆ มิ พ้น ให้ เบี้ย ผู้ ชาย ตก คัก ใกล้เคียง ก็ ดี แด ผู้ ใช้ มิ

ได้ ตก คือก ให้ ผู้ชาย เอา แก่ ผู้ซื้อ จง เต็ม ถ้า ผู้ซื้อ ตก คือก ผู้ชาย
มิ ได้ ตก คือก ท่าน มิ ให้ ผู้ชาย เอา แก่ ผู้ซื้อ ลัก อัน เลย ถ้า แล ลิ่น
อัน กุ่ม ย่อม มี ประกัน ขึ้น ดอก เบี้ย ก็ ดี ให้ ถือ ตัง กล่าว ก่อน นั้น ถ้า มี บัน
ตาคักดี เท่า หัว ปาก ขึ้น ไป ตก คือก ให้ พิจารณา ดู ถ้า ผู้ตก คือก ยังมี พรพัย
ถึง ลิ่น ทาษ ไท อยู่ แก่ พ่อ แม่ พี่น้อง ลูก หลาน ภาย หลัง ให้ พ่อ แม่ พี่น้อง
ลูก หลาน ผู้ ได้ ถึง ลิ่น ทาษ ไท นั้น ใช้ ลิ่น ท่าน บัง ให้ ประบัติ ลิ่น ท่าน
ถ้า มัน ที่ ตก คือก นี้ มา รอด มี ถึง ลิ่น ทาษ ไท ให้ ใช้ ตุ๊ก จาก ล่าว มา นี้ ๖
๒ ๐ หนึ่ง กรุง เลี้ย แก่ ฆ่า คือก ไพร่ พัว ฆ่า แผ่นดิน กรุง แดก
คิ่น นี้ ไป อยู่ ต่าง เมือง เสด็จ เข้า มา ครอบ ครอบ กรุง จึง ยก กอง
ทัพ ออก ไปปราบ ฆ่า คือก มี ไชย ชำระ แล้ว ทแกตัว ทหาร ไป โดย
เสด็จ ได้ ชาว กรุง เทพ มหา นคร เข้า มา จะ เอา ไว้ เป็น สิทธิ ขาด คิด
เอา ค่า ตัว นั้น มิ ได้ เลย ๖

๓ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ นี้ เจ้า ไป ต่าง เมือง เลี้ย แก่ ฆ่า คือก นี้
รอด คิ่น มา ให้ ไว้ แก่ เจ้า เงิน คิ่น ถ้า มิ ได้ นี้ ลูก ดอก เบี้ย ไป เลี้ย
แก่ ฆ่า คือก ให้ ดี ค่า ตัว เป็น ๓ ส่วน ให้ เจ้า เบี้ย ส่วน ๑ สอง ส่วน ให้
ปรานี แก่ มัน ผู้ชาย เพราะ เป็น บาป กรรม ด้วย กัน เกิด จุลจาด ใน
แผ่นดิน พระเจ้า อยู่ หัว เป็น ทัพ แก่ เจ้า ลิ่น ๖

๔ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ ลิ่น ไร่ มัน มิ ส้มคี่ อยู่ แล มัน ถาม เงิน มา
ส่ง เจ้า เงิน มิ บอก ไป ยัง ศาล แห่ง เจ้า เงิน คิด เอา แก่ มัน นอก สาร พิจาร
ณา สัจ ว่า ฉ้อ ทาษ มัก ได้ เท่า ไท ให้ หัก สอง เท่า มัก ได้ อย่า ให้
ทวย ราษฎร ทั้งปวง ช่มเหง ลืบ ไป ๖

๕ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ แค้น ใจ เจ้า เบี้ย นาย เงิน ด้วย ประการ ไท
แต่ พ้อง ให้ เรียก นาย เงิน ออก มา ยัง โรงแศล ท่าน ว่า ให้ มัน ส่ง
ค่า ตัว มัน แก่ นาย เงิน มัน เลี้ย ก่อน อย่า ให้ พ้อง ร้อง เหนือ เงิน ท่าน

ถ้า นาย เงิน ทำ ผิด เป็น ความ มหันต โทษ ไม่ ส่ง ค่า ตัว ก็ รับ ฟ้อง ได้
 ๖ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ สิ้น ใต้ มัน มิ สมัค อยู่ แด มัน ถาม เงิน
 มา ส่ง เจ้า เบี้ย นาย เงิน มิ รับ ท่าน ว่า มิ ชอบ ถ้า มัน ส่ง สาม ครั้ง
 แล้ว เจ้า เงิน มิ รับ ให้ คิด เอา สิบ หยิบ หนึ่ง แก่ นาย เงิน เหตุ ว่า
 นาย เงิน ทำ ให้ ได้ ยาก ไพร่ พด เมือง ถ้า มัน มิ ส่ง เงิน แก่ นาย เงิน
 แด มัน มา ฟ้อง ร้อง ภา เจ้า เงิน ขึ้น ศาล ให้ คิด เอา สิบ หยิบ หนึ่ง
 แก่ ทาษ นั้น ๖๖

๗ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ แด ทาษ ตุจ เตียว กั้น เกิด จิวาท แก่ กั้น
 แด ต่า ถึง เจ้า เบี้ย นาย เงิน ๖ มิ ได้ ยิน แก่ โสทร ประสาทรเอง แด
 ทาษ นั้น มา บอก แก่ นาย จะ ขึ้น ชื่อ ว่า ต่า นั้น มิ ได้ แด ถ้อย คำ นั้น มิ
 ควร ที่ จะ ฟัง ฟัง มิ ควร ที่ จะ เอา ถ้อย ความ ใต้ ถาม ๖๖ หนึ่ง ถ้า
 เจ้า เงิน นั้น มิ ได้ ยิน แก่ โสทร ประสาทรเอง แด เหน ด้วย จักษุ เอง
 ตั้ง นั้น ขึ้น ชื่อ ว่า ต่า ควร ที่ จะ เอา ว่า กล่าว ถ้อย ความ ได้ ๖๖

๘ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ไต เป็น ทาษ ทาษี่ ท่าน แด เจ้า สิ้น เมตา กรุณา
 ใช้ โดย สุภาพ แด มัน มี ผ้า พรรณ นุ่ง ห่ม ทรัพย สิ่ง สิ้น ครั้น
 อยู่ มา ทาษ นั้น ตาย แด ทรัพย สิ่ง สิ้น ผ้า พรรณ นุ่ง ห่ม ของ มัน นั้น ให้
 ได้ แก่ เจ้า ทาษ เหตุ ไต จึง กล่าว ตั้ง นี้ เหตุ ว่า มัน เป็น ทาษ ท่าน
 ใน เรือน เบี้ย มัน มี ทรัพย สิ่ง สิ้น ใน เรือน ท่าน ๖๖

๙ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ไต เป็น ทาษ ท่าน มัน มี ทรัพย สิ่ง สิ้น
 ก่อน ยัง มิ ได้ เป็น ทาษ ครั้น อยู่ มา มัน นั้น ตาย แด เจ้า ทรัพย
 จะ กล่าว เอา ทรัพย มัน ผู้ ตาย มิ ได้ เลย เพราะ ว่า ทรัพย ของ มัน มิ
 ได้ เกิด ใน เรือน เจ้า ทรัพย ให้ เอา ทรัพย นั้น ให้ แก่ ภรรยา ญาติ พี่
 น้อง มัน ผู้ ตาย ถ้า มัน หา บุตร ภรรยา สามี พ่อ แม่ พี่ น้อง มิ ได้ ให้
 เอา สิ้น นั้น ให้ แก่ เจ้า ทาษ โดย พระ ธรรม สถาพร อัน กล่าว ไว้ ๖๖

๑๐ ๐ มาตราหนึ่ง ทาษ สอ เจ้าเงินว่า เปนโจร ปลิ้น ถัก ทรัพย์สิน อัน
 ไท ๆ ก็ดี ว่า บัง เงิน ทอง สิ่ง ของ ๆ หลวง ก็ดี ว่า เปน กระทบ
 ประตุศฐุร้าย ประการไท ๆ ก็ดี แล พิจารณา มิ เปน สัจ ว่า นายเงิน
 นั้น เปน ผู้ร้าย ไซ้ ท่าน ว่า ให้ เอา ทาษ อัน สอ นั้น มา ขึ้น ขาหย่าง เอา
 เฉลว ประ หน้า ประจาง แล ว่า ให้ มัน ร้อง ว่า อย่า คุย เยี่ยง ข้า ผู้ ทรชน คน
 ร้าย สอ นายเงิน แล ว่า ให้ หลง โทษ ทวน ตก ปาก แล ว่า ให้ ชาย มัน เสีย ถ้า
 นายเงิน ร้าย แก่ มัน ๆ ว่า จริง ไซ้ ท่าน ให้ มัน เปน ไท พ้น จาก ทาษ ภาะ

๐ ศกมัทตุ ๑๒๖๗ กุญ นิกัสสว เทือน สิบ แรม คำ หนึ่ง พระ ทัศ
 บดี สม เต็จ พระ บรม บพิตร พระ พุทธิ เจ้า อยู่ หัว เสด็จ ใน พระ ที่ นัง ฝ่าย
 อุดร มหา ปราสาท ไทย ประจิม ทิศ จึง พระ กระ เสม ราช สุภาวระ ที่ บังคม หลด
 พระ กรุณา พระ เจ้า อยู่ หัว ว่า ทวย ราษฎร ทั้ง หลด ย ร้อง พ้อง ว่า หาก แค้น
 เอา พี่ น้อย ลูก หลด น ไป ขาย ผาก ใจ แก่ เจ้า เกีย นายเงิน แล ลูก หลด น
 นายเงิน เอา ทาษ เปน เมีย เกิด ลูก ก็ ดี มิ เกิด ลูก ก็ ดี แล ละ ร้าง เสีย
 นายเงิน จะ เอา ให้ เต็ม คำ ขอ ให้ ว่า ถล่าว นั้น ข้า พระ พุทธิ เจ้า หา รู่ ที่
 จะ ว่า ไม่ จึง พระ พุทธิ เจ้า อยู่ หัว มี พระ ราช โองการ มา ณ พระ บัน ทล
 ตรี ส เหนือ เกลา สั่ง แก่ พระ กระ เสม ราช สุภาวระ ที่ ว่า แด่ นี้ สิบ ไป เมื่อ
 หน้า ภาะ

๑ ๐ มาตราหนึ่ง ทาษ แล ทาษ สมรท ด้วย กัน เกิด ลูก ชาย หญิง
 เนะบ้าน เรือน นายเงิน ก็ ดี บ้าน เรือน พี่ น้อย นายเงิน ก็ ดี ให้ สิทธิ แก่ เจ้า
 ทาษ หญิง นั้น ถ้า แล ทาษ หญิง มิ ถึง เต็ม คำ จะ คิด เอา คำ ลูก นั้น มิ ได้
 ให้ เอา แด่ เปน คำ บัวย การ แม่ มัน ถ้า แล แม่ หญิง เต็ม คำ ให้ คิด เอา
 คำ ลูก มัน จง เต็ม ถ้า แล แม่ มัน เปน ไท เกิด ลูก ใน บ้าน เรือน เจ้า ทาษ
 หญิง ให้ ตั้ง คำ ตัว ลูก มัน เปน สาม ส่วน ยก ส่วน ไท ไร่ พ่อ ส่วน หนึ่ง
 ให้ เจ้า ทาษ หญิง ๒ ส่วน ถ้า แล หญิง นั้น ตาม ขาย ไป อยู่ บ้าน เรือน

ชายเกิด ลูกชายหญิง ก็ตี ให้ปัน ค่า ลูกนั้น เป็น ๒ ส่วน ให้แก่ พ่อ
 มั่น ส่วน ๑ ให้แก่ นายเงิน แม่ มั่น ส่วน ๑ หนึ่ง สตรี เป็น โท สมรส ด้วย
 ทาษ แด เกิด บุตร ๆ นั้น ได้ แก่ สตรี ถ้า นายเงิน ชาย มี ชัน มาก
 สู ขอ หญิง โท มา สมรส กับ ชาย ทาษ คน เกิด บุตร ๆ นั้น ปัน เป็น ๓
 ส่วน ให้แก่ เจ้า ทาษ ชาย นั้น ส่วน หนึ่ง ๖

๒ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ แด ทาษ สมรส เลี้ยง กัน ผู้หนึ่ง หนึ่ง ผู้หนึ่ง ยัง
 นายเงิน จะ คิด เขา ค่า ตัว ผู้หนึ่ง แก่ ผู้หนึ่ง นั้น มิได้ ถ้า ผู้หนึ่ง ได้ ทำ หนึ่ง สือ
 ประกัน ตัว ผู้หนึ่ง ไว้ แก่ นายเงิน เป็น คำนับ ท่าน ให้ เขา ค่า ตัว ผู้หนึ่ง แก่ ผู้
 ยัง ตาม รับ นั้น ๖

๓ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย ทาษ มี ลูก ก่อน ติด มา แด ลูก นั้น อายุ ครี่ แก่
 ๗ ขวบ ลง มา แด นายเงิน ใช้ แม่ มั่น ไป ทำ การ เขา ลูก มั่น ไว้ แล ้ว
 ลูก มั่น หาย ไป นายเงิน มิ เขาใจ ใส่ ให้ เร่ง หา ลูก ให้ แก่ มั่น ถ้า ลูก มั่น
 ถ่ม ทาย มิ ได้ ตัว มา ส่ง ให้ แม่ มั่น ให้ พิ กัด ค่า ตาม ภาระ เชื้อ ณ อายุ ครี่ ให้
 แก่ แม่ มั่น ถ้า อายุ ครี่ ลูก ทาษ พ้น ๗ ขวบ ขึ้น ไป แล ้ว หา โทษ แก่
 นายเงิน มิ ได้ ๖

๔ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย เป็น โท หญิง เป็น ทาษ สม รัก กัน มี ที่ ชอง ลูก
 ให้ ชาย นั้น รักษา ท้อง ทาษ ท่าน จน พ้น ท้อง ๓ เดือน ถ้า ทาย ใน เขต รักษา
 ท้อง ให้ ทำ ค่า ตัว เป็น ๓ ส่วน ยก เสีย ส่วน ๑ ให้ มั่น ใช้ ๒ ส่วน ถ้า มั่น
 มิ ได้ รักษา ท้อง ทาษ ท่าน ออก ลูก ทาย ใช้ ให้ คิด ค่า ตัว ทาษ แก่ ชาย นั้น
 จง เตม ถ้า ชาย ได้ รักษา ท้อง หญิง ทาษ มิ เป็น อินทราย แด หญิง ทาษ
 มิ สมัค อยู่ ให้ แบ่ง ค่า ตัว ลูก มั่น เป็น ส่วน โท ส่วน ทาษ ถ้า ชาย มิ ได้
 รักษา ท้อง หญิง ทาษ ใช้ อย่า ให้ แบ่ง ค่า ตัว ลูก เป็น ส่วน โท เลย ๖

๕ ๐ มาตรา หนึ่ง ไถ่ หญิง ค่า ตัว หก ทำ สิ่ง ขึ้น ไป ประสม ผัว ก็ ตี ไถ่
 ชาย ค่า ตัว เจต ทำ สิ่ง ขึ้น ไป ประสม เมีย ก็ ตี ท่าน ว่า มั่น ทั้ง สอง เกิด ลูก

เท่าใด ๆ ณะบ้าน เรือน นาย เงิน กี่ ตี ที่ บ้าน เรือน ญาติ พี่น้อง นาย เงิน
 กี่ ตี ทำนให้เป็น สิทธิ แก่ ผู้ ใด จง สิ้น ถ้า มัน มี ใด้ อยู่ใน ที่ แตน นาย
 เงิน ท่าน ว่า ให้ มัน ค่า ทั่ว ตู มัน เป็น ๕ ส่วน จง ทุก คน ให้ ใด้ แก่ มัน
 ๓ ส่วน หนึ่ง เขา ๔ ส่วน เพราะ มัน ไป ขอ ที่ อยู่ ท่าน เอง ถ้า เจ้า ทาษ ไป
 ขอ ให้ มัน อยู่ ท่าน ว่า มี ให้ ทั่ว ค่า ทั่ว ตู มัน นั้น เอย ๖๖

๖ ๐ มาตรา หนึ่ง นายเงิน กี่ ตี พี่น้อง ลูก หลาน พ่อ แม่ เจ้า เงิน กี่ ตี
 เขา ทาษ ผาก เลี้ยง เป็น เมีย เกิด ลูก ด้วย เท่าใด ๆ กี่ ตี แด แม่ มัน เป็น
 ไท เพราะ ลูก แด ชาย หญิง มี ๓ มัค จะ เลี้ยง กัน จะ หย่า กัน ท่าน ว่า มี ให้
 เขา เงิน ค่า ทั่ว แก่ มัน เอย แด ลูก นั้น เป็น พงษ ผู้ ใด้ สิทธิ อยู่ กับ บิดา
 นั้น ๖๗

๗ ๐ มาตรา หนึ่ง หญิง ทาษ ท่าน แห่ง หนึ่ง ๓ มรส ด้วย ชาย ทาษ ท่าน
 แห่ง หนึ่ง เกิด บุตร ด้วย กัน มาก น้อย เท่าใด ท่าน ให้ ลูก มัน เป็น สิทธิ
 แก่ นายเงิน แห่ง หญิง ทาษ จง สิ้น อุประมา คัง แม่ โค อิน ปล่อย แด เกิด
 ลูก เท่าใด ๆ ใด้ สิทธิ แก่ นาย โค ทั่ว เมียนั้น ๖๘

๘ ๐ มาตรา หนึ่ง หญิง ทาษ ภริยา คด ๓๓ ลูก ทาย กี่ ตี ทาย แด ลูก
 แม่ มัน ยัง กี่ ตี จะ เขา เงิน แก่ ผู้ ชาย นั้น มี ใด้ ให้ คิน ๓๓ ให้ มัน ใ้
 ฉิ้น เมีย ไท ๓๓ ว่า แต่ มนุษ บุณชน เอย ถึง อินท พรหม กี่ ๓๓ ความ ทาย
 มี ใด้ ๖๙

๙ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ไท มี ทาษ หญิง นายเงิน เขา หญิง ทาษ เป็น เมีย
 ครั้น อยู่ มา ชาย นายเงิน มี ใจ อยู่ ด้วย หญิง ทาษ นั้น ให้ ทำ ค่า ทั่ว
 มัน เป็น ๒ ส่วน ให้ นายเงิน เขา แก่ มัน ส่วน หนึ่ง ๆ ยก ใด้ ให้ แก่ มัน
 ถ้า แด มัน มี เเตมี ใจ จะ อยู่ ด้วย นายเงิน ให้ เขา ค่า ทั่ว มัน จง เเตมี เพราะ
 ว่า เขา ใจ ออก ทาก จาก ท่าน ๗๐

๑๐ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย ไท พึ่ง ใจ ทาษ ๓๓ ท่าน แด ชาย มี ใด้ ช่วย ใด้

ถกชน ทาษ

๓๓

เอา ทาษ ท่าน ไว้ ณะเวื่อน เลียง เปน เมีย มิ สง ทาษ ท่าน ให้ แก่ นาย
เงิน เกิด ลูก ก็ ดี มิ เกิด ลูก ก็ ดี แด เอา ทาษ ท่าน ไว้ ให้ ป่วย การ
ท่าน ว่า ชาย นั้น ทำ บังฮาจ มิ ได้ เกรง กลัว พระราช บัญญัติ ความเมือง
ท่าน ๆ ให้ ใหม่ ชาย นั้น เปน ช้อ เหมิต แด ให้ เลี้ย ค่า ป่วย การ แก่
ท่าน ด้วย ถ้า เกิด ลูก ด้วย ชาย นั้น อย่า ให้ เลี้ย ค่า ป่วย การ เทย
ลูก นั้น ให้ แก่ แม่ มัน เพราะเกิด ใน เวื่อน เบี้ย ท่าน ๖๖

๑๑ ๐ มาตราหนึ่ง ทาษสมคบ กันเอง นายเงินมิรู้ แด นายเงิน ช้าง หนึ่ง
รู้มัน คบ ทาษท่าน ไว้ จะ ว่า มัน สมคบ ทาษเอง ใช้ อย่า ฟัง ให้ ฟัง เพราะ
เปน ทาษ เหมือน กัน ให้ เอา แด ทาษตน มา ถ้า เจ้า ทาษ ไป ทบ ทาษ
เอง แด เอา ทาษท่าน ไว้ ให้ บอกแก่ เจ้า ทาษผู้ นั้น ให้ รู้ แล้ว ให้ ว่า แก่
ทาษ ของ ตัว ให้ เอา ทาษ ของ ท่าน มา สง ถ้า มิ ได้ เอา มา สง
ให้ ปรับ ใหม่ เอา เจ้า ทาษ ผู้ สมคบ เอา ทาษท่าน ไว้ กิ่ง ค่า เพราะมัน
รู้กัน กับ ด้วย ผู้ คน ของ มัน แด ๖๗

๑๒ ๐ มาตราหนึ่ง ทาษ แด ทาษ สมคบ กัน เอา กัน ไป ชาย แห่งใด ๆ
เจ้า เงิน มิ รู้ ให้ ดี ด้วย ลวด หนึ่ง โดย กำลัง เบี้ย แล้วย สง ให้ แก่
นาย เงิน คื่น ถ้า แด นาย เงิน เก่า มิ ได้ ดี ให้ ไถ่ กิ่ง ตัว เพราะ ผู้ ไถ่
นั้น มิ พิจารณา แด ๖๘

๑๓ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใด บังฮาจ ว่า ตน เร็ว แรง มี เพื่อน หลาย
คน ก็ ดี ผู้เดียว ก็ ดี ไป กุม เกาะ เบาะ แฉลง หญิง ทาษ ท่าน ด้วย
แรง ตน แด หญิง ทาษนั้น ร้อง แรก ชัด ชวาง มี คน รู้ เหน ได้ ยิน
ชม ขึ้น หญิง นั้น ได้ ถึง ข้าเรา ก็ ดี มิ ได้ ถึง ข้าเรา ก็ ดี พิจารณา
เปน สัจ ให้ ใหม่ โดย พระ ราช กฤษฎีกา เต็ม ถ้า ชม ขึ้น หญิง ทาษ
มิ บาท เจบ ให้ ใหม่ โดย บาท เจบ อีกล้อต หนึ่ง พวก ชึ่ง ไป ด้วย นั้น ให้

ใหม่ กิ่ง ถ้า ชาย หตาย คน ช่ม ชื่นโทรม เอา หญิง นั้น ให้ ลงโทษ
แก่ ชาย นั้น ด้วย ลวด หนึ่ง คละ ๓๐ ที่ แล้วให้ ใหม่ ตาม บันตาศักดิ์
เพราะ เข้าใน ระวัง กัน ไชก บ้าน เมือง ท่าน

๑๔ ๐ มาตรา หนึ่ง หญิง ทาษทำ ชู้ ด้วย ชาย ชาย นายเงิน รู้ ก็ ตี มี รู่ ก็
ตี ชาย ทั้ง สอง ตี พัน แทง กัน ตาย ท่าน ว่าให้ ฆ่า ชาย ผู้ ฆ่า ตี พัน แทง
นั้น ตก ไป ตาม กัน ถ้า ทรง พระ กรุณา บให้ ฆ่า ตี ให้ ใหม่ โดย พระ
ราช กฤษฏีกา ถ้า ผู้ ตาย เป็น ทาษ แล ผู้ ทำ นั้น ต่า นา ๔๐๐ ให้ เอา
ทิว คุณ ท่านให้ คิด เอาให้ แก่ นาย เงิน เท่า ค่า ทั่ว เหลือ มาก น้อย
เท่าใด เป็น ค่า หลู้ ช้าง หลวง ส่วน ทั่ว หญิง รัย นั้นให้ ประจวน
ตุๆ หญิง หา ด้ มิ ได้ มี ชู้ สอง ชู้ นั้น อย่าให้ ใ้ ประจวน เป็น อัน ซาต
ที่ เดียวให้ ทวน ด้วย ลวด หนึ่ง ๓๐ ที่ แล้ว ส่ง ทั่ว คั้น แก่ นายเงิน มัน

๐ ถักขณ ทาษสิ้น แต่ เพียง นี้ ะ

ถักขณ เบตเสวจ

๑๕ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ใด จ้าง วาน ฝิ่น้อง ลูก หลาน บ่าว ไพร่ ข้า คน
ท่าน มี ที่ ไป ทำ การ สิ่งใด ๆ มิได้ จ้าง วาน แก่ พ่อ แม่ มุน นายให้
รู้ แล จ้าง วาน กัน เอง แล คน นั้น เป็น เหตุ การ ใช้ เจบ ถ่ม ตาย ก็ ตี
จวเซ่ มังกร ขบ ตก น้ำ ตาย ก็ ตี เลือ ขบ ง ขบ ตก ต้นไม้ ตาย ก็ ตี
แล หนี หาย ด้วย ประการใด ๆ ก็ ตี ท่านให้ ผู้ จ้าง วาน ไป นั้น ใช้ ข้า
คน ท่าน ซึ่ง จ้าง วาน ไป นั้น หนึ่ง ถ้า แล วาน ลูก หลาน ฝิ่น้อง บ่าว
ไพร่ ท่าน ไป ไกล บอถ แก่ มุน นาย พ่อ แม่ รู้ แลแล้ว แล เอา กัน ไป
ทำ การ สิ่งใด ๆ ยัง มิได้ เอา คน มา ส่ง แก่ พ่อ แม่ มุน นาย คน นั้น
เป็น เหตุ การ ใช้ เจบ ถ่ม ตาย หนี ด้วย ประการใด ๆ ก็ ตี ท่านให้ ใหม่
ผู้ วาน ใช้ ลูก หลาน บ่าว ไพร่ ข้า คน ซึ่ง จ้าง วาน ไป นั้น เป็น เบี้ย ทำ บุญ
ถึง ทั่ว ผู้ ตาย นั้น หนึ่ง จ้าง ฝิ่น้อง ลูก หลาน บ่าว ไพร่ ข้า คน ท่านมี

ที่ไป ก็ ดี ทำ การ สิ่งใด ๆ ก็ ดี แด พ่อ แม่ มุน นายให้ จ้าง เขา
คนไป แด คน นั้น เป็น เหตุ การ ใช้ เจบ ถ่ม ตาย หนี หาย ด้วยประการ
ใด ๆ ก็ ดี ท่าน มิให้ ผู้จ้างใช้ คน นั้น เลย เพราะ พ่อ แม่ มุน นาย
เหน แก่ สิ้น จ้างให้ ไป จ้าง ท่าน แด ะ

๑๐ ๐ มาตรา หนึ่ง วาน คน ท่าน ไป มั่น หนี หาย แห่งใด ๆ มิ
ได้ ภาย ให้ เขา ค่า คน นั้น ทำ เป็น สอง ส่วน ให้ ผู้วานใช้ ส่วน หนึ่ง
ให้ ช่วย กัน หา เพราะ สิ้น มีใจ ถ้า ยืม สิ่ง สิ้น เงิน ทอง ผ้า ผ่อน แพร
พรรณ เรือ ซา เครื่อง ทรัพย์ สิ่งใด ๆ ท่าน ว่าให้ มั่น ผู้ยืมใช้ จง เตม
ค่า นั้น ะ

๑๑ ๐ มาตรา หนึ่ง ถ้า วาน ลูก หลาน ไพร่ พัว ข้ำ คน ท่าน ไป ใช้
คือ ว่าให้ เกี้ยว เข้า ก็ ดี ปลุก ศาตา แด ชุด สระพูน ถนณ ปลุก กุฎี วิ
หาร ก็ ดี ทำเย่า เรือน สรรพ การ งาน สิ่งใด ๆ ก็ ดี แด มั่น กินเส่า เมา
มาย ตาย เขื่อ มิ รู้จัก ดี จัก ร้าย ตั้ง นั้น ท่าน ให้ ผู้วาน นั้น เขา ค่า
คน ท่าน ไป ส่ง ถึง มุน ถึง นาย มั่น จง เตม ค่านับ ถ้า แด มิเขา ไป ส่ง ถึง มุน
ถึง นาย แด ข้ำ คน ท่าน หนี ก็ ดี มิ ผู้ร้าย ซ่า ดี พัน แทง ตาย ก็ ดี
ซ้ำม น้ำ ตก ตะพาน ตาย ก็ ดี ท่าน ให้ ผู้วาน นั้น ใช้ ข้ำ ท่าน ถ้า วาน
ข้ำ คน ท่าน มิ ที่ ไป ถ้า โจร ปล้น ตก คัก แด เขา ซ่า พัน ตาย ก็ ดี เวื่อ
ถ่ม ตก น้ำ จวช้ ขบ เลื่อ ขบ ก็ ดี แด มิ ผู้รู้ เหน เป็น ศักชี พญาณ
ท่าน ว่าให้ ผู้วาน นั้น ช่วย ปลง ศภ เสา ติ ทำ บุญให้ ถ้า คน นั้น จ้าง
ไป ท่าน มิให้ ใช้ ค่า คน นั้น เลย เพราะ ว่าต่าง คนต่าง จะ ไคร่ ได้ ให้
เสียบ แต่ ค่า จ้าง นั้น ท่าน ว่า เป็น บาป กำมี้ มั่น เอง อนึ่ง มั่น วาน
ข้ำ คน ลูก หลาน ท่าน ไป แด ใช้ ให้ มั่น ขึ้นไม้ ขึ้น หมาก ขึ้น มพร้าว
ขึ้น ตาน แด ขึ้น สิ่ง อันใด ๆ ก็ ดี แด ข้ำ คน ลูก หลาน ท่าน ตก ตาย
ท่าน ว่าให้ ผู้วานนั้น ใช้ ค่า คน ลูก หลาน ท่าน จง เตม ค่า เพราะ หา พิ

จาวณา มิได้ ถ้า จ้าง ไป ท่าน มิให้ ใช้ เลย ให้ เรียก เอา ค่า จ้าง นั้น ให้ ช่วย ทำบุญ ส่ง ไป แก่ มัน เถิด ๗

๑๒ ๐ มาตรา หนึ่ง วาน ผู้คน ถูก หลาน ท่าน ไป มิได้ ใช้ ผู้คน ถูก หลาน ท่าน ให้ ขึ้น ต้น ไม้ แด ผู้คน ถูก หลาน ท่าน เกิด อุบต เหตุ ภาย ท่าน ว่า เป็น กำมี้ แห่ง ลักข จะ ให้ ผู้วาน ใช้ ขี้ คน ถูก หลาน ท่าน นั้น มิได้ ๗

๑๓ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ ท่าน ให้ ถูก แก่ ท่าน เป็น ธรรมบุตร แด นาย เงิน มิ รู้ ผู้เลี้ยง นั้น จะ เอา ถูก ทาษ ท่าน ไว้ เป็น สิทธิ มิใด คง ให้ เป็น สิทธิ แก่ นาย เงิน ถ้า นาย เงิน มิ รู้ ด้วย ว่า ทาษ นั้น ให้ ถูก แก่ ท่าน เป็น ธรรมบุตร เป็น สิทธิ แก่ ผู้เลี้ยง ถ้า นาย เงิน จะ เอา คน นั้น คืน เล่า ท่าน มิให้ ฟัง คำ นาย เงิน นั้น เลย ๗

๑๐ ๐ มาตรา หนึ่ง หญิง ทาษ หนึ่ง นาย เงิน ไป ชอน เว้น อยู่ บ้าน ขึ้น เมือง ไกล แด เกิด ถูก ชาย หญิง ที่ ดี เมื่อ ไกล นาย เงิน นั้น มัน ชาติ แคลน หา จะ ถิน จะ เลี้ยง ถูก มิได้ มัน ให้ ถูก แก่ ท่าน เป็น ธรรมบุตร จำเนียร ไป แด นาย เงิน มา ภา จะ เอา ตัว ทาษ ทั้ง ถูก นั้น ด้วย ที่ คง ให้ เป็น สิทธิ แก่ นาย เงิน ถ้า แด เด็ก นั้น รัก ผู้เลี้ยง มัน จะ สมัค อยู่ ด้วย ผู้เลี้ยง ที่ โดยใจ มัน ให้ ผู้เลี้ยง ให้ คำ เด็ก นั้น แก่ นาย เงิน จงเต็ม คำ

ถักขณ ฝัว เมีย

๔๓ ๐ มาตรา หนึ่ง ชาย ช่วย ไล่ หญิง มา เป็น ทาษ แด หญิง นั้น มี ฝัว อยู่ เจ้า เงิน เอา หญิง ทาษ นั้น เป็น เมีย ท่าน ว่า ให้ มี โทษ แก่ ชาย เจ้า เงิน นั้น โดย กระบิล ผิดเมีย เหตุ ว่า เมื่อ ตน ไล่ มิ ได้ ว่า กล่าว ให้ ชาติ จาก ชาย ฝัว นั้น ก่อน ๗

๔๖ ๐ มาตรา หนึ่ง เจ้า เงิน ที่ ดี ฟันขึง ถูก หลาน แห่ง เจ้า เงิน ที่ ดี ช่ม ขึ้น หญิง ทาษ ถึง ข้าเรา หญิง ร้อง แรก มี ลักขี พญาณ.ใช้ ท่าน

ลักษณะ ลัก ภา

๓๗

ให้ แม่ง คำ ทัว หลึง เลี้ย กิ่ง หนึ่ง ให้ มัน ส่ง ให้ แก่ เจ้า เงิน ถ้า จับ
มือ ถือ นม กอด จูบ ชุ่ม ชื่น ไม่ ถึง ข้าเรา พิจารณาเป็น สัจ ให้ แม่ง คำ
ตัว เป็น ๔ ส่วน ถด ส่วน หนึ่ง ให้ แก่ เจ้า เงิน ๓ ส่วน ถ้ายอม ด้วย ใช้
อย่า ให้ แม่ง ทุน เขา นั้น เลี้ย เลย ถ้า มัน มี สมัค อยู่ ด้วย แด มัน
จะ หย่า ใช้ มัน ยัง หา เกิด บุตร ด้วย นายเงิน แด ฟัน้อง ลูก หลาน แห่ง
เจ้า เงิน ไม่ จึง ให้ มัน ส่ง คำ ตัว จง ถ้วน

๔๗ ๐ มาตรา หนึ่ง นาย เงิน หา ความ แก่ ทาษ ฝาก ว่า ผิด เมีย
ทาษ ไท ตน ใช้ ถ้า เป็น สัจ ให้ ไหม ถ้า หา ลิ่น ไหม จะ เลี้ย มิ ได้ ให้
ทวน ด้วย ถวด หนึ่ง แทน เบี้ย ปรับ ไหม นั้น ถ้า แด นาย เงิน หา มิ เป็น
สัจ ใช้ ให้ ทาษ ฝาก ออก เป็น ไท จะ ให้ ปรับ ไหม ตุจทาษ ใช้ มิ ได้ เหตุ
ว่า ยัง เป็น ไท ครั้ง ทาษ ครั้ง

ลักษณะ ลัก ภา

๑ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ไท ลัก ไพร่ พ้า ข้า คน ลูก เมีย ท่าน ภา หนึ่ง
แด มิ ทั้น ภา หนึ่ง ยัง แต่ ดั้น น้ำ ทำ ใน ตลาด ผสาน แห่ง ไท ๆ มิ
คักชี พญาณ ว่า จะ เอา คำ คน ท่าน ภา หนึ่ง จริง ท่าน ว่า ผู้ นั้น เป็น ไจ
ให้ ไหม กิ่ง คำ ถ้า เอา ทาษ ท่าน ไป ช่อน ไว้ ใน เรือน แด มิ ทั้น ภา
หนึ่ง ยัง อยู่ ใน เรือน ให้ ไหม เท่า ทุน ถ้า ภา หนึ่ง ออก ไป นอก เมือง ช้าม
ไป ฟาก น้ำ ทำ และ เจ้า คน มา ภบ ให้ ไหม คำ กิ่ง ถ้า ส่ง แด ภา
หนึ่ง ตาม ทาง ไป ต่าง เมือง ก็ ดี เอา ไป ขาย ก็ ดี ถ้า ได้ ตัว คั้น มา ให้
ไหม สอง คำ ถ้า มิ ได้ ตัว มา ใช้ ให้ ใช้ ทุน แล้วย ให้ ไหม สอง คำ
ให้ ทวน โดย ฉกรรจ์ มิ ฉกรรจ์ แล้วย ให้ คัก รูป คน ไว้ แด คน ชึ่ง ไป ด้วย
เขา นั้น ถ้า มัน เป็น ไจ ไป ด้วย เขา ถ้า เด็ก อายุ คม ๑๒ ปี ถง มา
อย่า ให้ มี โทษ แก่ เด็ก นั้น เลย ถ้า อายุ คม ๑๓ ขวบ ๑๔ ขวบ ขึ้น
ไป ถึง อายุ คม ๑๖ ปี ให้ ตี ด้วย ไม้ หวาย ๒๐ ที ถ้า อายุ คม

๑๗ ปี ขึ้นไป ถึง ๒๕ ปี ถึง ๓๐ ปี ให้ตี ด้วยไม้ หวาย ๓๐ ที ส่งให้ แก่เจ้า นาย มัน คั้น

๒ ๐ มาตรา หนึ่ง ถ้า ผู้ใด ภา ซ้ำ คน ถูก เมีย ท่าน หนี เจ้า ทาษ เจ้า เมีย มิ ได้ ฐู แห่ง ที่ ไป แด มัฎาเอา ทาษเอา เมีย ท่าน กลับ มา แล้ว ท่าน ว่า ให้เอา แก่ ทัว ทาษ ทัว เมีย ส่ง คีม แก่ เจ้า ทาษ เจ้า เมีย อย่า ให้มี โทษ แก่ มัฎาเลย เพราะ มัฎา คิด กลัว อาญา บ้าน เมือง ท่าน มัน เอา คั้น มาเอง

๓ ๐ มาตรา หนึ่ง บังกัต ซ้ำ คน ท่าน ไร่ เวื่อน ตน กี่ ตี ซ้ำ คน ท่าน หนี มา สู้ หา ตน ๆ เล้า โลม เอา ซ้ำ คน ท่าน ไร่ กี่ ตี ใน เวียง ๓ วัน นอก เวียง ๕ วัน ท่าน ว่า คน ไร่ ไป มา หา กัน ถ้า ใน ๓ วัน ๕ วัน ผู้เอา คน ท่าน ไร่ ไร่ ไป บอ ก แก่ เจ้า ซ้ำ เจ้า คน ท่าน ว่า บ ฟังเอา โทษ แก่ ผู้เอา ไร่ นั้น เลย ถ้า พัน กำหนด มิ ได้ บอ ก ไร่ ให้ โหม เปน เบี้ย วัน ละ ๑๑๐๐๐ ถ้า พัน เตือน หนึ่ง ขึ้น ไป ให้ โหม ขอบ ค่า คน นั้น ถ้า คน นั้น อยู่ นาน มิ ถูก ส่ง ถูก มัน ให้ แก่ เจ้า ซ้ำ เจ้า คน นั้น ถ้า เว ไป อยู่ หลาย แห่ง ให้ เรียก เขา ทั้ง นั้น มา พิจารณา ถ้า เปน สัจ ไร่ ให้ ช่วย กัน เสีย ค่า บังกัต อยู่ ด้วย ผู้ใด มาก ให้ เสีย ตาม มาก อยู่ ด้วย ผู้ใด น้อย ให้ เสีย ตาม น้อย ถ้า อยู่ เปน วัน เท่า ไ้ จน เตือน หนึ่ง ถ้า ใน เวียง ยก เสีย ๓ วัน ถ้า นอก เวียง ยก เสีย ๕ วัน เปน สิ้น โหม กิ่ง พิโนย กิ่ง

๔ ๐ มาตรา หนึ่ง ซ้ำ คน ท่าน หนี มา สู้ หา ตน มา ขอนอน กี่ ตี มา ขอ เข้า กิน กี่ ตี เอา ค่า คน ท่าน ซ่อน ไร่ เวื่อน ตน แด มิ ได้ บอ ก แก่ เจ้า ซ้ำ เจ้า คน ทาง คาบ คั้น ได้ ใน เวื่อน มา ขึ้น ต่อ เตียง เมื่อ สวณ สับ ซับ แท้ ว่าเอา ซ้ำ คน ท่าน ซ่อน ไร่ จริง ให้ โหม เท่า ค่า คน นั้น

๕ ๐ มาตรา หนึ่ง ซ้ำ คน ท่าน หนี มา สู้ หา ตน ๆ ให้ เสบียง เวื่อ ภาย เข้า เกลือเงิน ทอง สรรพ เหตุ สิ่ง ไ้ ๆ แด เจื่อ งาน ให้ ซ้ำ ท่าน คน

ท่าน เป็น กำลัง ให้ หนี ไป นอก บ้าน เมื่อ ต่าง บ้าน ต่าง เมือง ท่าน
ว่า ให้ ใช้ ชำ คน ท่าน หนึ่ง ผู้ มี อาสน สำคัญ แง ไต ยัง อยู่ มัน
ทาส หนี ไป เอง จะ เอา แก่ ผู้ ให้ กำลัง นั้น มิ ได้ เพราะ สำคัญ แง
ไต ชาย ยัง ถ้า ส่ง ไป ให้ ไถ่ คืน คอ เอา บน ไว้ ถ้า ได้ คน นั้น มา
มัน ว่า ลัก ไป ซ่อน ไป ผาก ไว้ ชาย ก็ ดี ให้ ใหม่ เป็น ลัก ๖๖

๗ ๐ มาตรา หนึ่ง ชำ คน ลูก เมีย ท่าน หนี ครั้น เจ้า ชำ เจ้า คน ภ
ตัว มัน ผู้ หนี แล มัน ว่า มี ผู้ ส่ง สอน ให้ หนี มี คักชี พญาณ ว่า
ส่ง สอน ให้ หนี จริง ท่าน ให้ ปรับ ใน ระวาง แนะ นำ ถ้า มัน ไป บาด
เจ็บ ล้ม ตาย โทษ นั้น ตก หนัก อยู่ แก่ มัน ผู้ เลียม สอน ลง ไป ให้
บาด เจ็บ ล้ม ตาย นั้น แล ส่วน ตัว มัน ท่าน ว่า มัน หาก ใคร ไป ด้วย เขา
ให้ ทอน โดย พระ ราชกฤษฏีกา ๖๗

๘ ๐ มาตรา หนึ่ง ชำ คน ท่าน ได้ ส่ง ษะ ดิเกะ บัญชร ไว้ หนี จาก เจ้า
นาย มา สู้ หา ตน ๆ เอา ส่ง ษะ ดิเกะ บัญชร นั้น ออก แล เอา ชำ คน
นั้น มา บอก แก่ เจ้า ทาส เจ้า คน นั้น ท่าน ว่า หา โทษ แก่ ผู้ เอา ออก
นั้น มิ ได้ ส่วน บำ เหนจ จะ ได้ อย่า ให้ เลย ถ้า เอา มา ทั้ง ส่ง ษะ ดิเกะ
บัญชร ท่าน ว่า ให้ ๆ บำ เหนจ โดย โกล่ โกลด นั้น แล ๖๘

๑๔ ๐ มาตรา หนึ่ง ถ้า ทาส ท่าน หนี เจ้า เงิน ขึ้น เรือน ผู้ ไต บัด
เดียว เจ้า ทาส มา ตาม เจ้า เรือน ๆ อำพราง ว่า มิ ได้ มา แล ท่าน ได้
ทาส ณะ เรือน ผู้ นั้น ท่าน ให้ ทำ ค่า ตัว ทาส นั้น เป็น ๓ ส่วน เอา ส่วน ๑
ตั้ง ใหม่ ผู้ อำพราง นั้น เป็น สิ้น ใหม่ พิ ไนย กิ่ง ถ้า ทาส ท่าน หนี ไป ได้
เพราะ วึ่ง ขึ้น เรือน ตน แล ตน อำพราง นั้น ให้ ใหม่ ขอบ ค่า ตัว ทาส นั้น

๑๕ ๐ มาตรา หนึ่ง บุท คน ผู้ ไต มี ทาส ชาย หญิง แล ญาติ พี่น้อง
แล มี ผู้ หนึ่ง ลัก ภา เอา ไป ไว้ ใน เรือน ท่าน ผู้ หนึ่ง เจ้า เรือน มิ ได้
รู้ว่า มัน ภา มา สำนัก อยู่ ใน เรือน ตน จะ กล่าว เอา โทษ แก่ เจ้า เรือน

นั้น มิได้เลย เพราะ ว่า เจ้า เรือน มิได้รู้ ถ้า มัน ถัก เอา คน ท่าน
มา ไว้ ใน เรือน เจ้า เรือน รู้ ว่า มัน ถัก เอา ข้า คน ท่าน มา แต่ ให้ มัน
อยู่ สำนัก ณะเรือน ตน ถ้า สืบ ส่วน เป็น สัจ โหม ผู้ ถัก นั้น เท่าใด
ให้ โหม เจ้า เรือน กิ่ง ผู้ ถัก เหตุใด จึง กล่าว ตั้ง นี้ เหตุ ว่า มัน เป็น
ใจ ให้ ไว้ ข้า คน ท่าน ใน เรือน มัน ๖๖

๑๙ ๐ มาตรา หนึ่ง ตุลา เมีย ผู้ คน ทาษา ไท ผู้ ไท นั้น ไป ถึง ท่าน
แทน แก่น แคว้น ราชเสมา มี ผู้ ช่วย ได้ มา ท่าน ว่า ได้ เริง เบี้ย ชาต มี ผู้
มา พิภาษ ไซ้ ผู้ ไถ ว่า ไถ ได้ มา แต่ เมือง ไกล มี กรรมทัน กั้น ไท
ศักดิ์ พญาณ ฐู เหน เป็น คำนับ ส่วน คำ คน ก็ รับ ว่า ไถ มา จริง ถ้า
เจ้า เงิน เก่า จะ เอา ข้า คน ตน คั้น ก็ ให้ เงิน แก่ ผู้ ไถ มา ตาม มาก
แถม น้อย ๖๗

๒๑ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ไท ฆบ ทาษา ทาษี ทาษา ท่าน แต่ ผู้ นั้น
ซบ ทาษา ท่าน ให้ หนี ไป มี ผู้ ฐู เหน ให้ คิด เอา ค่า ตัว ทาษา แก่ ผู้
นั้น จง เตม ค่า ๖๘

๒๓ ๐ มาตรา หนึ่ง บุรุษ ผู้ หนึ่ง เป็น ทาษา ท่าน แห่ง หนึ่ง แล ทาษี นั้น
เป็น ทาษา ท่าน แห่ง หนึ่ง ทั้ง สอง มัน ภา กัน หนี ไป นาย เงิน ต่อ นาย เงิน จะ
ว่า กัน นั้น มิ ได้ เพราะ คน ทั้ง สอง นั้น เป็น โจร ถัก เอา ค่า ตัว หนี ไป เอง
หนึ่ง ถ้า บุรุษ นั้น มิ ได้ เป็น ทาษา แล ษัตรี นั้น เป็น ทาษี ท่าน แต่ ทั้ง สอง
ภา กัน หนี ไซ้ ควร ลงโทษ บุรุษ คือ โจร ถัก ทาษี ท่าน ไป แล หนึ่ง ษัตรี
นั้น มิ ได้ เป็น ทาษี ท่าน แล บุรุษ นั้น เป็น ทาษา ท่าน แต่ ทั้ง สอง นั้น ภา
กัน หนี ไซ้ ควร ลงโทษ แก่ ษัตรี นั้น คือ โจร ถัก ทาษา ท่าน ไป ๖๙

๒๔ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษา ท่าน หนี เจ้า ไป ฆบ มี ผู้ ยื้อ ชัก ฆถัก ไส ทำ
ให้ ข้า คน ท่าน หนี ไป ก็ ดี ซึ่ง ไว้ มัน หนี ไป ก็ ดี ให้ หา ข้า คน ท่าน
ส่ง ให้ แก่ ท่าน ถ้า หา ส่ง มิ ได้ ให้ ไซ้ ค่า คน ท่าน ๗๐

๒๗๗ ๐ มาตรา หนึ่ง ได้ บุตร ภรรยา ทาษ ทาษี ท่าน ใน ๑๐ วัน
เดือน หนึ่ง โดย ไกล และ ไกล ควร ให้ ผู้ได้นั้น ได้ ถาม บุตร ภรรยา
ทาษ ทาษี ให้ เอา ไป ส่ง ให้ แก่ เจ้า ทาษ ทาษี บุตร ภรรยา นั้น ถ้า
อำพราง ไว้ มิ ได้ เอา ไป ส่ง เอา ใช้ การ งาน เอง ใช้ ให้ ใหม่ กิ่ง หนึ่ง
ถ้า เอา ไป ขาย ให้ ลง โทษ ตั้ง โจร ถ้า เอา ไป ส่ง แก่ เจ้า ใช้ ให้ ชัก
ค่า คน นั้น เป็น ๓ ส่วน ให้ ได้ แก่ ผู้เอา มา ส่ง ส่วน หนึ่ง ๒ ส่วน
โดย ไกล แล ไกล

ฯ

๒๗๘ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด เอา ผู้ คน ทาษ ไท ถูก เมีย ท่าน ไป เลือก
ไล่ ชุ่ม ช้อน แห่ง ไท ๆ ก็ ดี จับ ได้ พิจารณา เป็น ลัก ท่าน ให้ เอา
ค่า ตัว ตั้ง ใหม่ ทวี คุณ ยก ทุน ค่า ตัว ให้ แก่ เจ้า ของ เหลือ นั้น
เป็น ถิ่น ใหม่ กิ่ง พิไณย กิ่ง

ฯ

๓๒๐ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ หนึ่ง แล มี ผู้ มา ว่า จะ เอา ทาษ นั้น มา
ส่ง แก่ นาย เงิน แล ไป มี ทัน เวณ ทาษ นั้น แก่ นาย เงิน ๆ ก็ มี ทัน
ภบ ตัว ทาษ นั้น แล ทาษ หนึ่ง หนึ่ง แต่ หนึ่ง ทาง ไป จาก ผู้ได้นั้น แม้น
นาย เงิน ได้ ทาษ นั้น มา แล มัน รับ ว่า หนึ่ง แต่ หนึ่ง ทาง จริง ใช้ จะ
เอาโทษ แก่ ผู้ได้ ทาษ แล มา บอก ให้ รู้ นั้น มิ ได้ เลย

ฯ

๓๓๐ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาษ หนึ่ง นาย เงิน ไป มี ผู้เอา ไป ขาย หลาย
ประทวน นาย เงิน ภบ ใช้ ท่าน ว่า ขาย ไป ถึง สาม ประทวนแล้ว นาย
เงิน มิ รู้ นั้น เป็น ขาด แก่ ผู้ได้ ถ้า แล จะ เอา ข้ำ คน ตน มา แล
มี คำ ทาษ หนึ่ง ว่า ขาย หลาย ประทวน มา แล้ว แล พิจารณา เป็น ลัก
ท่าน ว่า ให้ นาย เงิน ได้ เอา ข้ำ คน ตน มา ตาม มาก และ น้อย แล้ว
ให้ ทาษ หนึ่ง มัน นำ ไป หา ผู้ขาย ถ้า ผู้ขาย ตาย หนึ่ง ท่าน ว่า เป็น พับ
แก่ นาย เงิน

ฯ

๓๔ ๑ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด ได้ ทาษ ทาษี ท่าน ก็ ดี ได้ บุตร ภรรยา
ท่าน ก็ ดี ใน ๑๐ วัน ก็ ดี เดือน หนึ่ง ก็ ดี โดย ไกล แ่ ไกล ควร
ให้ ผู้ ใด นั้น ได้ งาม ทาษ ทาษี บุตร ภรรยา ท่านอื่น ใด นั้น แล้ แล
ควร ให้ เขา ไป ส่ง ให้ แก่ เจ้า ทาษ ทาษี บุตร ภรรยา นั้น ถ้า แ่ บุท คต
ผู้ นั้น อำพราง มิ ได้ เขา ไป ส่ง เขา ไว้ ทำ การ เอง ใช้ ควร ให้ ใหม่
แต่ กิ่ง หนึ่ง ถ้า เขา ไป ซาษ กิน ใช้ ควร ให้ ลงโทษโดยโจร กรรม
ถ้า เขา ไป ส่ง ให้ แก่ เจ้า ของ ใช้ ควร ให้ ซาต ซ้ำ คน นั้น ทำ เปน
สาม ส่วน แ่ ได้ แก่ ผู้ ใด ไว้ เขา มา ส่ง ให้ นั้น ส่วน หนึ่ง ถ้า พราง
ว่า มิ ได้ คน นั้น ไว้ แล้ ท่าน มา ฆบ ด้ว คน นั้น ใช้ บมิ ควร ให้
บ้ำ เหน็จ แก่ ผู้ นั้น แล้ พัน แ่โทษโจร กรรม นั้น แล้ ๖๖

ถกขณ กู้หน้

๑ ๑ มาตรา หนึ่ง เจ้า เงิน เขา ชื่อ ทาษ ทาษี ทาษา เข้า ใน สาร
กรรมทั้น กู้ ทรัพย์ ท่าน ผู้ อื่น ผู้ กู้ นั้น ยัง มิ ได้ ส่ง ตน เงิน แล้ ดอก
เบีย ก็ ดี ส่ง บ้าง ยัง มิ ครบ ก็ ดี ถ้า ทาษ มี ชื่อ ใน กรรมทั้น นั้น
ล้ม ตาย หาย หนี ให้ เจ้า ทาษ ผู้ กู้ นั้น ใช้ ดั้น เงิน แล้ ดอกเบีย ท่าน
จง ถ้วน ถ้า เจ้า ทาษ ผู้ กู้ นั้น ล้ม ตาย หาย หนี ให้ มั้น ทาษ ทาษี ทาษา
ซึ่ง มี ชื่อ ใน กรรมทั้น นั้น ส่ง แ่ เบี้ย ค่า ด้ว มั้น จง ถ้วน แล้ ทรัพย์ ซึ่ง
นาย เงิน กู้ นั้น เจ้า หน้ จะ เขา แก่ มั้น ทาษ ทาษี ทาษา ซึ่ง มี ชื่อ
ใน กรรมทั้น นั้น มิ ได้ เพราะ ทาษ เตียง เจ้า มิ ได้ ๖๗

๒ ๑ มาตรา หนึ่ง ให้ ทาษ ท่าน กู้ หน้ นาย เงิน มิ ฐ เมื่อ มา ทวง
นาย เงิน มั้น จัง ฐ เมื่อ มั้น ทำ ได้ จัง ให้ มั้น ใช้ ถ้า มั้น กู้ แ่
นาย เงิน เก่า มา นาย เงิน ใหม่ มิ ฐ เมื่อ เขา มา ทวง จัง ฐ ให้
เวน ทาษ นั้น ให้ แก่ นาย เงิน เก่า คั้น ๖๘

๓๓ ๐ มาตรา หนึ่ง เศษฐี ก็ดี แล ชนผู้ดี มี ผู้คน มาก ก็ ดี แล ทวย
 ราษฎร ทั้ง หลาย ก็ ดี ให้ ทาษ ไป อยู่ ต่าง บ้าน ก็ ดี ให้ ไป ซื้อ ขาย
 ทาง บก ทาง เรือ ก็ ดี แล มัน ไป กู้ หนี้ ถือ สิ้น ทรัพยสิ่ง ไต ๆ ให้
 ถาม นาย มัน ก่อน ถ้า นาย มัน ว่า ให้ ถือ มัน ทำ หนึ่ง สือ สำคัญ
 แกลง ไต นาย มัน ฐึ่ จึง ให้ ถ้า นาย เงิน มิ ขอม หาก มั่งง่าย ให้ หนี้
 แก่ มัน เอง แล ทาษ ท่าน หนี้ ท่าน ว่า ให้ ฐึ่ ทาษ ท่าน ถ้า แล นาย
 เงิน มัน ฐึ่ แล ขอม ด้วย ให้ เรียก เอา ทั้ง ต้น ทั้ง ดอก จง เติม ถ้า
 มัน หา สิ้น จะ ให้ มิ ได้ เอา ตัว ทาษ นั้น ไว้ ฐึ่ ค่า สิ้น ท่าน กว่า จะ
 ได้ ถ้า ให้ เบี้ย เงิน แก่ ทาษ ท่าน แล นาย เงิน มัน มิ ฐึ่ ด้วย ท่าน
 ว่า มัน สมคค ด้วย ทาษ ท่าน แล ทาษ นั้น มิ สิ้น ให้ เอา สิ้น นั้น
 ฐึ่ หนี้ ท่าน แล ต้น แล ดอก เบี้ย นั้น ให้ ถด เดีย ถ้า มัน มิ สิ้น จะ
 ให้ จะ เอา ทาษ ท่าน ไป มิ ได้ เมื่อ ไร มัน มิ จึง เอา แก่ มัน เพราะ
 ให้ หนี้ แก่ ทาษ ท่าน มิ ให้ นาย มัน ฐึ่ ด้วย แล

๖๖

๐ กล่าว ถักขณ กู้ หนี้ ถือ สิ้น กันเอาซื้อ ทาษ ได้ ใน กรมทั้น แล ให้
 ทาษ ท่าน กู้ โดย สังเขป ได้ ๓ มาตรา เท่า นี้

๖๖

๓๗ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ ไต ฐึ่ อยู่ ว่า เปน เมียน้อย ซ้อย ซ้ำ ท่าน ให้ มัน
 กู้ เบี้ย กู้ เงิน เจ้า หนี้ มิ ได้ บอก แก่ เจ้า ผัว เจ้า ทาษ ให้ ฐึ่ ท่าน
 ว่า เจ้า สิ้น นั้น ใจ ง่าย ถ้า มัน มิ สิ้น เมื่อ ไต จึง ให้ เอา แก่ มัน เมื่อนั้น
 เพราะ สมคค เมียน้อย ซ้อย ซ้ำ ท่าน ถ้า เจ้า สิ้น ได้ บอก แก่ เจ้า ผัว
 เจ้า ทาษ ให้ ฐึ่ ให้ ขอม ด้วย เปน คำนับ แล้ว ให้ เจ้า ผัว เจ้า ทาษ นั้น
 ฐึ่ สิ้น ท่าน ถ้า มิ ฐึ่ ให้ เอา สิ้น นั้น แก่ มัน ผู้ กู้ ตาม กระบิต เมือง

๖๖

๐ พระราชกำหนด ใหม่ ๖๖

๐ พระราชกำหนด ใหม่ ๓๙ มาตรา ห้าม ขาย ไร่ แห่ง หนึ่ง แล ๓

ยังมี ได้ ให้เงินเขาไป ชาย แห่ง หนึ่ง ๒ แห่ง ๓ แห่ง ให้ เขียน ๓ ยก
 ๓๙ ๐ กฎ ให้ไว้ แก่ พระสุริยวงศ์ ชาย ชาว ในนอก ให้ กตหมาย บอก
 แก่ เจ้า พระยา แด่ พระยา พระ หลวง เจ้า ราชนิกุล ชุน หมื่น พัน ทนาย
 ฝ่าย ทหาร พลเรือน มหา เด็ก ขอ เจ้า ข้าเจ้าต่าง กรม กรมพระ ราช วัง บวร
 สถาน มงคล กรมพระ ราช วัง หลัง แด่ ผู้รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ หัว เมือง
 เอก เมือง ไท เมือง ตริ เมือง จั๊กว ปาก ไท ฝ่าย เหมือ อาณา ปรธา ราชฎร จง ทวี
 ด้วย พระ บาท สมเด็จ บรม นารถ บรม บ พิธี พระพุทธ เจ้า ญี่ หัว บรม ธรรมิกะ
 มหา ราชธา อิศราช เจ้า ผู้ ทรง พระ คุณ อัน ประเสริฐ เด็จ ออก ณ พระ
 ที่นั่ง บุษบก มาลา มหา จักร พรวิพิมาน พร้อม ด้วย เสนา พุฒน มาตย
 ราช ประ โวหิตา จารย เจ้า พระ บาท มี พระราชโองการ มาร พระ บัน
 ทูร สุริยนิบาท ตำรัส เหนือ เกด้า ๆ สั่ง ว่า ทุก วัน นี้ ไฟว์ พ้า ข้า แผ่น
 ดิน ซึ่ง ตั้ง อยู่ ใน สัตย สุจริต เตียง ซิวิศร เปน ตำมา อาชีวะ นั้น น้อย
 ที่ มิ ได้ ตั้ง อยู่ ใน สัตย สุจริต เตียง ซิวิศร ไม่ เปน ธรรม มิ ได้ กัด
 ไภยใน อคติ อนาคต ประจุบัน เหน แต่ จะ ได้ พักๆ เงิน ทอง มา เปน
 ประโยชน์ เตียง บุตร ภรรยา นั้น เปน อัน มาก ย่อม คบ คิด กัน แต่ พวก
 พาด ทำ อูบาย เอา บุตร ภรรยา ญาติ พี่ น้อง ลูก หลาน ข้า คน ตน ไป
 ชาย ไว้ แห่ง หนึ่ง แด้ว เอา ไป ชาย อีก แห่ง หนึ่ง สอง แห่ง เค้า ถาง
 บ้าง จ้าง งาน คน หลวง แด่ บ่าว ไฟว์ ข้า ทูครอง อุตี พระ บาท ช้าง
 นำ ช้าง ใน ไป ชาย ได้ เงิน แด้ว แบ่ง บ้าง ให้ ตัว เข็ย บ้าง ให้ นาย
 ประกัน บ้าง ผู้ ชาย เอา บ้าง ชาย ไว้ วัน หนึ่ง สอง วัน เดือน หนึ่ง
 สอง เดือน ให้ ตัว เข็ย หนี ก็ มิ บ้าง บาง ที่ เอา ไป ชาย แด้ว มิ ได้
 เอา ตัว เข็ย มา ให้ ใช้ ภา กัน หลบ หลีก หนี ทั้ง ตัว เข็ย นาย ประกัน
 ก็ มิ บ้าง บาง ที่ ย่อม คิด พ้อ ถวง ลัก เอา ทาษ ของ ไฟว์ พ้า ปรธา
 กร ซึ่ง มิ ค่า ตัว แด้ว เอา ไป ชาย ก็ มิ บ้าง นาย เงิน ต่อ นาย เงิน

วิวาท ร้อง ฟ้อง ให้ เรียก ต้อง เสีย พัสตุ ทอง เงิน ค่า ฤชา ตระลาการ ซ้ำ
 ลง อีก ได้ ความ เตือด ร้อน เป็น อัน มาก แล อัย อี มี ชื่อ คน ซ้ำ
 ไม่ ก้าว ไภย คบ คิด กัน ทำ ฉะนั้น ชุก ชุม ขึ้น มาก กว่า แต่ ก่อน จะ
 ละ วาง โทษ ไว้ มิ ได้ แต่ นี้ ลับ ไป เมื่อ นำ ห้าม ย่า ให้ ผู้ใด เอา
 บุตร ภรรยา ญาติ พี่ น้อง ซ้ำ คน บ่าว ไพร่ ซึ่ง ชาย ไว้ แห่ง หนึ่ง แล
 ยัง มิ ได้ ให้ เงิน แก่ นาย เงิน เดิม นั้น เอา ชาย ต่อ ๆ กัน ไป อีก แห่ง
 หนึ่ง สอง แห่ง สาม แห่ง เป็น หลาย ประทวน ก็ ดี แล จ้าง งาน เอา
 คน หลวง แล บ่าว ไพร่ ซ้ำ หลุด ของ ๆ ซ้าง นำ ซ้าง ใน แล ลัก เอา
 ซ้ำ โทษ ไพร่ ฟ้ำ ประชากร ซึ่ง มิ ได้ เป็น บุตร ภรรยา ญาติ พี่ น้อง
 ซ้ำ คน ตน ไป ชาย เป็น อัน ซาค ที่ เดียว ถ้า ผู้ใด มิ พัง ยัง คบหา
 กัน กระทำ ตุจหนึ่ง กล่าว มา นี้ มี ผู้ ร้อง ฟ้อง ว่า กล่าว พิจารณา เป็น
 สัตย์ จะ ให้ ลง พระ ราช อาญา เขียน ผู้ ชาย นาย ประกัน ตัว เบี้ย
 คนละ ๓ ยก ให้ ทเวน บก สาม วัน ทเวน เรือ สาม วัน แล ตัว เบี้ย
 นั้น ถ้า เป็น คน หลวง แล มี นาย เงิน อยู่ ก็ ให้ ส่ง ไป เป็น คน หลวง
 แล นาย เงิน เก่า ตาม เดิม แล บุตร ภรรยา ผู้ ชาย นาย ประกัน มิ ได้
 เป็น คน หลวง มิ ได้ เป็น ทาษ ก็ ให้ ส่ง ให้ แก่ นาย เงิน ใหม่ ใช้
 ต่าง ทาษ ใช้ ต่าง เงิน ถ้า ผู้ ชาย นาย ประกัน หา บุตร ภรรยา มิ ได้
 ให้ เขียน ผู้ ชาย นาย ประกัน เว่ง เอา เงิน ส่ง ให้ แก่ นาย เงิน ใหม่ ให้
 ครบ ถ้า ได้ เงิน ครบ แล้ว ตัว ผู้ ชาย นาย ประกัน ถ้า ชาย ให้
 ส่ง เป็น หัว สิบ ซ้าง ถ้า หญิง ให้ ส่ง ไป สี่ เข้า ฉาง หลวง ใช้ ราชการ
 ที่ อัน หนัก กฎ ให้ ไว้ ณ วัน ซึ่ง ภาร เตือน ลี ขึ้น ลิบ ลี ค่า จตุศัก
 ราช ๑๑๔๖ ปี มโวง ฉศก ๖๖

๐ ใน พระราชกำหนด บท ๒๖ ว่าด้วย ทาษ ไป แทง ไป แทง ถัว นาย
 บ่อน ทต รong ๖๖

๒๖ ๑ กฎ ให้ แก่ พระสุริยวงศ์ ซ้ายขวา ในนอก ให้ กฎหมาย บอกร แก่
 เจ้า พระยา แด พระยา พระ หลวง เมือง เจ้า ราชนิกุล ชุน หมื่น เสมียน
 พัน ทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน มหาตเล็ก ขอ เฝ้า ข้า เจ้า ต่าง กรม ฝ่าย
 นำ ฝ่าย ใน ฝ่าย หลัง ผู้รักษา เมือง ผู้รั้ง กรมการ เมือง เอก เมือง โท
 เมือง ตรี เมือง จักรวา ปาก ไต้ ฝ่าย เหนือ แด นาย ตรา นาย บ่อน จง ทัว
 ด้วย พระบาท สมเด็จ บรมนารถ บรม บพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ หัว ผู้ทรง
 พระคุณ อัน มหา ประเสริฐู เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง บุษบก มาตา โดย อุตตรา
 ภิมุข ตุสิต มหา ปราสาท มี พระราชโองการ มาร พระ บัณฑิต สุริย
 หนาท ดำรัส เหนือเกล้า ฯ สั่ง ว่า กรุง เทพ มหา นคร เมื่อ ก่อน พม่า
 ยัง มิ ทำ จุลาจต นั้น ผู้มี ชื่อ รับ ทำ อากร บ่อน เบี้ย เปน จำนวน หลวง
 กี่ ดี ผูก ขาด ก็ ดี นาย ตรา นาย บ่อน ย่อม แก่ไซ ททรวง ให้ นัก
 เลง ยืม เงิน เล่น ตาม สมควร ด้วย ชนานุรูป แต่ ภาอ ไต้ หัว เบี้ย ถาง
 ที่ นักเลง กำ ค้าง กะตาด ลง ไว้ไม่ มี เงิน ไซ นาย บ่อน แก่ไซ ทท
 รวง ไซ้ ไป แทน นาย บ่อน เอา คน ตำ ผูก มัด จำจอง ไว้ กับ บ่อน เรง
 รัต เงิน มิ ไ้ นาย บ่อน เอา ตัว ผู้เล่น เสีย ส่ง ไป ยัง นาย ตรา นาย
 ตรา เกาะ กุม จำจอง เรง รัต ตี โบาย เอา เงิน โดย อ้าเพอ ใจ จะ ไ้ ส่ง
 ไป ยัง สมภัก นักการ โรง สาด กรม ไต ให้ เรง รัต ให้ หา มิ ไ้ เปน
 เยี่ยง อย่าง สืบ มา ฉะนี้ แด มา ครั้ง แผ่นดิน หลัง ให้ มี กฎหมาย ห้าม
 มิ ให้ นาย ตรา นาย บ่อน ททรวง นำ ลง เปน อ้าขาด ที่เดียว ถ้า นัก
 เลง จะ มา เล่น เบี้ย บ่อน ฝ่ายผู้ กำ ให้ เรียก เอา เงิน ทุน ออก กอง
 แด ให้ ไล่ ชัน ไว้ ให้ นาย บ่อน หัว เบี้ย ตู ให้ กำ แต่ ภาอ เงิน ทุน ซึ่ง
 มี มา นั้น ฝ่าย ผู้แทง ให้ เอา เงิน แด บี้ สกา แทง ลง อย่า ให้ ยัก
 ผลัก ไซ แก่ กิน กั้น ติต พัน ค้าง เกิน เกาะ กุม ผูก มัด จำจอง ตี โบาย
 เรง รัต แต่ สิ่ง ไต สิ่ง หนึ่ง ไ้ ครั้น เสด็จ พระ ราช ดำเนิน ขึ้น ปราบ

ตาทิเศก ทรง พระ กรุณา ให้ ชำระ กฎหมาย พระ อัยการ ควร ที่ จะ
 เอา ไว้ ตาม เดิม ก็ ให้ คง ไว้ ถ้า มี ควร ที่ จะ ไว้ ให้ ยกเลิกเสียเป็น
 หาย ฌบับ แล พระ ราชกำหนด ด้วย ข้อ บ่อน เบี้ย นี้ จะ ได้ ยกเลิก
 เสีย หา มิ ได้ เพราะ เหตุ ว่า พระ มหา กรุณา แก่ ไพร่ พ้า ประชากร ซึ่ง
 เป็น คน โมหะ คะติ ประกอบ ไป ด้วย โลก เจตนา เห็น ว่า นาย บ่อน ทด
 รอง ติด พัน กัน ได้ อยู่ ถึง มาทว่า ทรัพย สิ่ง สิ้น ที่ เรือน ของ ตน ไม่มี
 แต่ ว่า นาย บ่อน เชื่อ ถือ อยู่ แล้ว ก็ หา คิด ถึง บุตร ภรรยา ไม่ ก็
 จะ อยิบ ยืม เงิน นาย บ่อน เล่น ติด พัน ค้าง เกิน ครั้น เสีย หาย ลง มาก
 แล้ว ฝ่าย นาย บ่อน เกาะ กุม เร่ง รั้ด เอา เงิน ก็ จะ ต้อง กู้ นี้ ยืม
 สิ้น ชาย บุตร ภรรยา ได้ ความ ลำบาก ยาก แค้น ทรง พระ ราชดำริ เห็น
 ฉะนั้น จึง ให้ คง พระ ราชกำหนด บท นี้ ไว้ เพื่อ จะ ให้ นักเลง เล่น แต่
 ภาว เงิน ครั้น สืบ มา ทุก วัน นี้ นักเลง ร่วงโรย ชัดสน กว่า แต่ ก่อน
 หัว เบี้ย ก็ ขาด ฝ่าย นาย ตรา นาย บ่อน เห็น ว่า ไม่มี นักเลง กัด
 หัว เบี้ย จะ ขาด จาก จำนวน คิด อ่าน ยก ย้าย เอา เงิน หัว เบี้ย ออก
 ให้ นักเลง ยืม เล่น เป็น ทุน แต่ ภาว จะ ได้ หัว เบี้ย ฝ่าย นักเลง ผู้ ยืม
 เล่น ได้ เอา เงิน ไป เลี้ยง บุตร ภรรยา ครั้น เล่น เสีย ลง หลาย ครั้ง
 หลายหน ที่ เป็น คน ดี มี ความ ถอย ก็ ขวน ขวาย หา เงิน มา ให้
 ที่ เป็น คน พลาด คิด อ่าน ให้ มุตนาย มา ว่า กล่าว ชัด ขวาง ว่า มี
 พระ ราชกำหนด กฎหมาย ห้าม มิ ให้ ทดรอง ลาง ที่ นาย ตรา นาย บ่อน
 เกาะ กุม มา จำ จอง เร่ง รั้ด เอา เงิน ฝ่าย นักเลง ไป ร้อง ฟ้อง หา เป็น
 กระทรวง อาญา เกาะ กุม ไป พิจารณา ต้อง เสีย ค่า ฤชา ตระลาการ
 ฝ่าย ตูกร ชุน ณศาล หลวง จะ ปฤกษา ตัด สิ้น ก็ เกี้ยว ค่อง ครั้น จะ ให้
 เร่ง รั้ด เอา ตาม ซึ่ง ติด ค้าง กัน ก็ เกรง พระ ราชกำหนด กฎหมาย ห้าม
 มิ ให้ ทดรอง ครั้น จะ ให้ ยก เสีย มิ ให้ เร่ง รั้ด เอา ก็ เกรง ด้วย เป็น

เงิน หัก เบี้ย ของ หลวง ไม่ อาจ ตัดสิน ลง ได้ จน เกิด ความ เคือง ได้
 ทออง ฤดี พระบาท เมื่อ พิศวาท ที่ ดู ฝ่าย นักเลง ซึ่ง ยืม เงิน นาย ตรา
 นาย บ่อน เล่น เปน ทุน หา ตั้ง อยู่ใน สักย สุจริต ไม่ ครั้น เล่น ได้
 เอา เงิน ไป ครั้น เล่น เสีย เงิน ติด ค้าง กลับ ว่า กล่าว ร้อง ฟ้อง
 ว่า มี กฎหมาย ห้าม ส่วน เสีย มิ ให้ ส่วน ได้ สิ จะ เอา ตั้ง นี้ หา
 เปน สักย เปน ธรรม ไม่ ครั้น จะ ให้ ห้าม เสีย มิ ให้ นาย ตรา นาย บ่อน
 แก่ ไช ทดรอง เคย ฝ่าย นักเลง ผู้ เล่น ครั้น หา เงิน มิ ทน ไม่ มี อัน
 จะ เล่น ก็ จะ ได้ ความ ชัด สน เสีย ประโยชน์ ทั้ง สอง ฝ่าย ทั้ง บ่อน
 ก็ จะ ร่วง ไร ลง เงิน หัก เบี้ย สำหรับ จ่าย ราชการ แผ่นดิน สืบ มา ก็
 จะ ชาด ลง นัก ถึง เมื่อ ครั้ง แผ่นดิน ใน พระ บรมโกษฐ์ ก็ มี กฎ
 หมาย ให้ นาย ตรา นาย บ่อน ทดรอง แต่ ภาศ สมควร ด้วย คุณานุรูป
 เปน ประเพณี เยี่ยง อย่าง สืบ มา แด่ ครั้ง แผ่นดิน หลัง ให้ มี กฎหมาย
 ห้าม มิ ให้ นาย ตรา นาย บ่อน ทดรอง นั้น พระ รากำหนด บทนี้ จะ คง
 ไว้ มิ ได้ ให้ ยก เสีย แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อ นำ ถ้า นักเลง มา เล่น ณ
 บ่อน เบี้ย ชัด สน จะ ยืม เงิน แด่ เค้า บี้ สกา ลง เล่น ให้ นาย ตรา
 นาย บ่อน หัก เบี้ย พิศวาท ที่ ดู คุณานุรูป ก่อน จึง ให้ ยืม แด่ ทดรอง
 ให้ เล่น แต่ ภาศ สมควร ที่ จะ เอา ได้ ตาม อย่าง ตาม ธรรมเนียม เมื่อ
 ครั้ง ใน พระ บรมโกษฐ์ ไพว์ มี ครวั มี คน ๒ คน ๓ คน มี โค
 กระบือ คู่ หนึ่ง ๒ คู่ มี ข้า ๔ เกียน ๕ เกียน มี นา ๒๐ ไร่ ๓๐
 ไร่ ให้ ทดรอง แต่ สอง ชั่ง ลง มา ไพว์ มี ได้ มี ครวั มี แต่ ข้า คน
 ๗ คน ๘ คน ๙ คน ให้ ร่อง ชั่ง สิบ ตำลึง ถ้า มี ข้า ๔ คน ๕ คน
 ๖ คน ให้ ร่อง ชั่ง หนึ่ง มี คน ๒ คน ๓ คน ให้ ร่อง สิบ สอง
 ตำลึง สอง บาท ถ้า มี แต่ โค กระบือ ๔๐ ตัว ๕๐ ตัว ให้ ร่อง สอง ชั่ง
 มี ๒๐ ตัว ๓๐ ตัว ให้ ร่อง ชั่ง สิบ ตำลึง มี ๑๘ ตัว ๑๙ ตัว ให้

พระ ราชกำหนด ใหม่

๔๗

รอง ชั่ง หนึ่ง มี ๑๕ ตั้ว ๑๗ ตั้ว รอง สิบห้า ทำถึง มีเก้า ตั้ว สิบตั้ว
รอง สิบ สอง ทำถึง สองบาท มี ๖ ตั้ว ๗ ตั้ว รอง สิบ ทำถึง มีสี่ตั้ว
ห้า ตั้ว รอง เจ็ด ทำถึง มี ๒๒ ตั้ว ๓๓ ตั้ว รอง ห้า ทำถึง ถ้ามี นามิ
สวน ราคา แปร ชั่ง เจ็ด ชั่ง ให้ รอง สอง ชั่ง ลงมา ถ้า ราคา ๖ ชั่ง ๕ ชั่ง
รอง ชั่ง สิบ ทำถึง ราคา สี่ ชั่ง ห้า ชั่ง รอง ชั่ง ห้า ทำถึง ราคา สาม
ชั่ง รอง ชั่ง หนึ่ง ราคา สอง ชั่ง รอง สิบห้า ทำถึง ราคา ชั่ง สิบห้า
ถึง รอง สิบ ทำถึง ราคา ชั่ง หนึ่ง รอง เจ็ด ทำถึง ราคา สิบห้า
ทำถึง ราคา สิบ ทำถึง รอง ห้า ทำถึง ถ้า ไพ่ว่าง ทุ้ม ด้ว ด้วเมีย
มี บุตร คน หนึ่ง สอง คน สาม คน ให้ รอง สิบ สอง ทำถึง สอง บาท
ถ้า แต่ ด้ว กับ เมีย ให้ รอง สิบ ทำถึง ถ้า แด ด้ว ผู้เดียว ให้ รอง
ห้า ทำถึง ถ้า แด เปน ทาษ อย่า ให้ ทดรอง เปน อัน ชาติ ที่ เดียว
เกลืออก ว่า มัน เปน ทาษ หาก ว่า มัน จำพวง มา เล่น เลี่ย ทำ ลง นาย
บ่อน ไม่ รู้ ทดรอง เกาะ กุม เอา ด้ว ไว้ ฝ่าย นาย เงิน คิด ตาม ว่า กล่าว
ให้ นาย บ่อน นาย เงิน สบถ สบถต่อ พระ รัตน ไตร ด้วย กัน ทั้ง สอง
ฝ่าย ถ้า นาย บ่อน ว่า ไม่ รู้ ว่า เปน ทาษ จริง ฝ่าย นาย เงิน ว่า ชาย
หญิง ซึ่ง เล่น ทำ นั้น เปน ทาษ จริง ให้ ความ สักข กัน ได้ ตั้ง นี้ เปน
พับ ด้วย กัน ทั้ง สอง ฝ่าย ถึง มาท ว่า ด้ว ทาษ จะ เล่น เลี่ย มาก
ขึ้น กว่า สอง ทำถึง สองบาท ก็ดี ให้ เจ้า เงิน ช่วย ถ้าย เสีย เงิน ให้ แก่ นาย
บ่อน ผู้ ทดรอง แต่ สอง ทำถึง สองบาท เปน อัน เสรีจ แก่ กัน ถ้า เจ้า เงิน ได้
ช่วย ถ้าย ไป แล้ว มัน จะ กลับ มา เล่น อีก ใน บ่อน นั้น อย่า ให้ นาย ทรา
นาย บ่อน ทด รอง อีก เปน อัน ชาติ ที่ เดียว ประการ หนึ่ง ถ้า นาย เงิน เอา
ด้ว ทาษ ชาย หญิง ไป ประกาศ แก่ นาย บ่อน ว่า ทาษ หญิง คน นี้ ทาษ ชาย
คน นี้ คำ ด้ว เท่านั้น อย่า ให้ นาย บ่อน ทด รอง แด นาย บ่อน รู้ แล้ว มี

ฟัง คบ หา ทด รong ให้เล่น เงิน ติด ค้าง มาก น้อย เท่า ไ้ อย่าให้
 เกาะ กุม เอา ทาษา ซึ่ง นาย เงิน ได้ พิภาษา นั้น ไว้ ให้ขาดการงาน
 แต่ สิ่ง ไ้ สิ่ง หนึ่ง ไ้ ประการ หนึ่ง ถ้า นักเตง หญิง มา เล่น เบี้ย บ่อน
 ถัว บ่อน กำตัด บ่อน ไ้ งาม นั้น ก็ ให้ นาย บ่อน หัว เบี้ย พิเคราะห์ ดู
 ถ้า มี แหวน ถือ สอง มือ นุง ห่ม สคราน มี ข้า คน ตาม หลัง สาม คน
 ถือ คน ถือ หีบ ัน หมาก เครื่อง เงิน เครื่อง ถม ให้ ทด รong แต่ ซึ่ง หนึ่ง
 ลง มา ถ้า มี แหวน ถือ มือ เดียว มี ข้า คน ตาม หลัง คน หนึ่ง สอง คน
 ให้ รong แต่ สิบ ตำดิง ถ้า ไม่ มี แหวน ถือ มี เครื่อง กิน มี แต่ ข้า
 ตาม หลัง คน หนึ่ง สอง คน ให้ รong แต่ ห้า ตำดิง ถ้า ัว ผู้ เดียว
 ให้ รong แต่ สอง ตำดิง สอง บาท แล ว่า กล่าว ทั้ง นี้ ให้ พิเคราะห์ ดู
 จง เลียด ักว นักเตง ทุก วัน นี้ เลือก คน จึง จะ มี ความ ถอย
 ความ ลัดย บ้าง ที่ มี ทวพย สิ่ง ของ จำนำ เลียด แล้ว ไม่ มี เงิน เล่น
 อุบาย พุดจา ไ้ กห ว่า มี ทวพย สิ่ง ของ สิ่ง นี้ สิ่ง นั้น จ้าง คน ตาม
 หลัง ยืม แหวน ผู้ มี ชื่อ มา ไ้ ให้ นาย บ่อน เชื้อ ถือ ทด รong เอา แต่
 รong จะ ได้ เล่น อย่า เผลอ ให้ เชื้อ ฟัง ก่อน เร่ง ให้ สืบ สนวน ดู ให้ ถอง
 แท้ ถ้า มั่ง มี รong จะ เอา ไ้ ไม่ ขัดสน จึง ให้ นาย บ่อน ทด รong ให้
 กัน ตาม ลักษณะ คุณานุรูป อย่า ให้ ทด รong ถ้า เหลือ ผิด ักว พระ
 ราชกำหนด กตหมายเยียง อย่าง ใน พระ บรม โภษจุ แต่ สิ่ง ไ้ สิ่ง หนึ่ง
 ไ้ ประการ หนึ่ง นักเตง มา เล่น เบี้ย วนบ่อน เงิน ทอง ของ ักว หา
 มี ไม่ ไม่ หยิบ ยืม นาย ทรา นาย บ่อน ก่อน เข้า กำ ยก ผลัก ไ้ แก่
 กิน เล่น เลียด ลง ไม่ มี เงิน ไ้ นักเตง ห้าม เบี้ย เมื่อ บ่อน สุก จะ
 ไ้ หัว เบี้ย ให้ ค้าง กระดาน อยู่ นั้น ให้ นาย บ่อน แล หัว เบี้ย แก่ ไ้
 ทด รong ลง เอา ักว อ้าย ผู้ เลียด ออก ไป ว่า กล่าว มัด ผูก จำ ชื่อ เอา
 เงิน ตาม อาญา บ่อน ถ้า มี ไ้ ให้ ส่ง ไป ยัง นาย ทรา ว่า กล่าว

พระ รากำหนด ใหม่

เร่ง รัท เอา เงิน ส่ง ให้ แก่ นาย บ่อน งาม ที่ นักแดง โทหก เกี่ยจ ครั้น
ราชการ จะ คบ คิด กัษ นาย บ่อน หัว เบี้ย เงิน ไม่ ทิต ว่า เล่น เสี่ย
เงิน นาย บ่อน ททรวง ทิต ค้าง เกาะ ตัว ไว้ ให้ พัน ราชการ มุณนาย ใช้
สอย แด ห้าม อย่า ให้ นาย ตรา นาย บ่อน หัว เบี้ย ผู้ มี ชื่อ คบคิด
กัน แอบ อ้าง เอา ผู้ คน ช้ำ ไท บ่าว ไพร่ บุตร ภรรยา ไพร่ พ้า ประชากร ไว้
เงิน ไม่ ทิต ค้าง ว่า เล่น เบี้ย เสี่ย ได้ ททรวงทิต ค้าง นั้น ถ้า พิจารณา
เปน สัตย ให้ ลงโทษ แล้วย ปรึบ ไหม นาย ตรา นาย บ่อน เปน สอง เท่า แด
ให้ นาย ตรา นาย บ่อน ทำ ตาม พระ รากำหนด กฎ นี้ จง ทุก ประการ ถ้า
ผู้ใด มี ได้ กระทำ ตาม จะ เอา ตัว ผู้ นั้น เปน โทษ ตาม โทษา นุโทษ
กฎ ให้ ไว้ ณ วัน อาทิตย เดือน สิบ เบ็ด แรม สาม ค่ำ จุศ ศักราช ๑๑๕๖
ปี ชาร ฉศก

๑ พระ ราก บัญญัติ บท ๗ ว่า ด้วย เอา คำ ทาษ ตุก เมีย ท่าน ไป
ชาย แห่ง เดียว ที่ ดี ให้ ลงโทษ เสมอ ๒ แห่ง ๓ แห่ง

๑ ว่า ด้วย ทาษ ที่ เปน ภรรยา นาย เงิน และ บุตร ของ ภรรยา ทาษ
เมื่อ บิดา แด สามี ตาย แล้วย จะ ควร เปน อย่าง ไว มี อยู่ใน กฎ
หมาย สักชน มรดก มาตรา ๗

๑ สักชนมรดก

๗ ๑ หนึ่ง ถ้า ผู้ มรณภาพ นั้น มี ทาษ ภริยา เกิด ตุก ชายตูก หญิง
ด้วย กัน แด ตุก นั้น ตาษ ที่ ดี ยัง ที่ ดี อย่า ให้ เอา ทาษ ภริยานั้น เข้า
ส่วน แบ่ง บั้น เลย ให้ แต่ ตัว มัน รอด เปน ไท ถ้า ผู้ มรณ ภาพ นั้น
ให้ ทรัพย สิ่ง ของ ทาษ หญิง ชาย แด ตุก ซึ่ง เกิด ด้วย ทาษ ภริยานั้น
แด ตุก นั้น ตาย แล้วย แด ทรัพย สิ่ง ของ ทาษ หญิง ชาย ซึ่ง ให้ นั้น
มาก น้อย เท่า ไท ให้ ได้ แก่ ทาษ ภริยา ซึ่ง เกิด ตุก ด้วย ผู้ มรณ ภาพ นั้น

๑ พระ รากำหนด ใหม่ บท ที่ ๒๖ ทอด ปลาย ว่า ด้วย ทาษเข้า
เด่น เบี้ย บ่อน ไป ตู นำ ๔๕ ถึง นำ ๕๑ เกิด ๖๖

๑ พระ รากำหนด ใหม่ บท ๒๗ แก่ ด้วย ทาษ ผูก ดอก เบี้ย เปน
นายเงิน ๖๖

๒๗ ๑ กฎ ให้ แก่ พระ สุรัสวดี ซ้าย ซวา ใน นอก ให้ กฎหมายบอก
แก่ เจ้า พระยา แล พระยา พระ หลวง เมือง เจ้า ราชนิกุล ชุน หมื่น
พัน ทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน มหาตเล็ก ขอเฝ้า ชาว ที่ ข้า เจ้า ต่าง
กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน มี กรม หก กรม มิ ได้ แล ข้า หลวง กรม พระ
ราชวัง บวร สถาน มงคล แล ข้า หลวง กรม พระราชวัง หลัง แล ผู้
รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ เมือง เอก เมือง โท เมือง ทวี เมือง จัหวา ปาก
ใต้ ฝ่าย เหนือ อาณา ประชา ราษฎร จง ทวี ด้วย พระบาท สมเด็จบรม
นารถ บรม บพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ หัว ทรง ธรรม อัน มหา ประเสริฐ เสด็จ
สถิตย ณ พระ ที่นั่ง บุษบก มาตา มหา จักรพรรดิ พیمان พร้อม ด้วย เสนา
พฤตามาตย์ นักปราช ราชบัณฑิตย ปโรหิตาจารย์ เฝ้า พระบาท โดย
ถาน ที่ ลำดฬ พระ กระเสม ราชสุภาวดี กราบ บังคม ทูล พระบาท สม
เด็จ บรม บพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ หัว ว่า ตรีดาการ สาล พระ ธรรมาธิกรณ
ส่ง สักย มา ให้ ปรับ ฌบับ หนึ่ง ใน รวง หาว่า นาย ยิง ผู้ ด้ว พชี ฌิม
ผู้ เมีย เมื่อ ยัง ไม่ บวช ชาย อี อีน แก่ มี แต่ ต้น เปน เงิน แปรตำลึง
ได้ ไซ้ อี อีน สาม เดือน นาย ยิง พชี ฌิม ผูก ดอก เบี้ย ไป ไม่ ได้ ต้น
เงิน ดอก เบี้ย มี พ้อง ให้ เรียก นาย ยิง พชี ฌิม ต่อ สู้ ว่า ได้ ให้
เงิน เสรีจ แล้ว พิจารณา เปน สักย ว่า ยัง มิ ได้ ให้ ต้น เงิน ดอก เบี้ย
คิด ถึง ลิบ ลี่ ปี ข้า พระพุทธเจ้า เสด็จ บท พระ อัยการ มา ปรับ ต่อ
หน้า ลูก ชุน ณ สาล หลวง ภิพ พระ ราชกฤษฏีกา แต่ ว่า กู้ นี ชาย
คน ยัง มิ ได้ ส่ง เงิน ซึ่ง ชาย ถ้า ต่อ สู้ พิจารณา เปน สักย ว่า ยัง มิ

ได้ ส่ง เงิน ท่าน ว่า ประบัติ สิ้น ท่าน ให้เอา ทนทรัพย์ ทั้ง ใหม่ ทวี
 คุณ แด่ ซึ่ง ว่า ผูก ดอก เบี้ย ไป มิ ได้ ส่ง ดอกเบี้ย คิด ถึง สิบ ปี นั้น
 จะ เอา ดอกเบี้ย กัน ได้ มิ ได้ มากน้อย ฉนั้น ไต ไม่ ภาย พระ ราช กฤษฎีกา
 ข้าพระพุทธรเจ้า ขอ พระ เศษ พระ คุณ ทรง พระ มหา กรุณา โปรดเกล้า ฯ
 จะ ได้ เปน ฌบับ แผ่นดิน สืบ ไป จึง พระ บาท สมเด็จ บรมนารถ บรมบ
 พิตร พระพุทธรเจ้า อยู่ หัว ทรง ธรรม อัน มหา ประเสริฐ ดำเนิน พระ
 ราชโองการ มาร พระ บัณฑิต สุรสีหนาท ตำรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า พระ
 รากำหนด บท พระ อัยการ สำหรับ แผ่นดิน กระจักรีย์ มี มาก หลาย ต่อ ๆ
 มา จะ นับ จะ คณนา มิ ได้ ครั้น ทรง ตรีชยุตทยา เลี้ย แก่ อ้าย พม่า ช่า
 คึก พระ ธรรมสาทร ราชสาทร บท พระ อัยการ กระจัด กระจาย หาย
 เก้า ส่วน สิบ ส่วน มี อยู่ สัก ส่วน หนึ่ง ให้ สืบ พระ มหา ราชครู พระ
 ไกรศรี นอก ราชการ ผู้เก็บ กราบ ทูล พระพุทธรเจ้า อยู่ หัวว่า ข้าพระ
 บาท เคย ได้ ปรึกษา ปรึบ คดี ของ อาณา ประชา ราษฎร แต่ ก่อน ถ้า
 ทาษ ผูก ดอก เบี้ย ไป เอา ดอก เบี้ย มา ส่ง แก่ นาย เงิน รายวัน ราย
 เดือน เปน ตาม แก่ นาย เงิน ๓๑ หนึ่ง ปลูก ต้น ไม้ มี ผล เปน ประโยชน์
 แก่ เจ้า ของ ถ้า ทาษ ผูก ดอก เบี้ย ไป มิ ได้ เอา ดอก เบี้ย มา ให้ เจ้า หนี้
 นาย เงิน ละ ไว้ เปน ข้า หึง นาน พัน กำหนด สิบ ปี ขึ้น ไป เจ้า เงิน นาย
 เงิน จับ ได้ เอา มา ให้ สุภา จำ เมือง เรือง หา ว่า กล่าว ให้ เอา ดอก
 เบี้ย แก่ กัน แต่ ต่อ หน้า โดย กระจับดี เมือง ได้ ปรึกษา เสนาบดี ผู้
 ใหญ่ ผู้ น้อย ข้า ทูลของ ฐิติ พระ บาท ทั้ง ปวง เหน ด้วย จึง ทรง พระ
 กรุณา ตรัส เหนือ เกล้า ฯ สั่ง ว่า แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อน่า ถ้า ทวย ราช
 ฎร มี ทุกข กังวล มี อาสน เอา ผู้ คน ลูก เบี้ย มา ขาย ฝาก ไว้ แก่ ผู้
 มี ทรัพย์ มาก ข้า หลาย ผูก ดอก เบี้ย ไป เอา ดอก เบี้ย มา ให้ รายวัน ราย
 เดือน เปน ตาม แก่ นาย เงิน ถ้า ทาษ ผูก ดอก เบี้ย ไป มิ ได้ เอา

ตอก เบี้ย มา ให้ ถัด หนึ่ง ไป ถัด หนึ่ง พัน กำหนด สิบ ปี ขึ้น ไป เจ้า เบี้ย นาย เงิน
จับ ได้ เอา มา ให้ สุกา จำ เมือง เร็ว กหา ว่า กล่าว ให้ เอา ตอก เบี้ย
แต่ ต่อ หน้า โดย กระบิล เมือง หนึ่ง พระ ราชกำหนด แจก ไป แต่ ก่อน ว่า
ราษฎร จะ มี คดี มา ให้ การ ต่าง พ้อง เป็น ข้อ แพง ชาญา อุทธ นคร
บาท มรดก ให้ พ้อง แต่ ใน สิบ ห้า วัน จึง ให้ รับ บังคับ บัญชา นั้น
เกี่ยว ข้อ กัน อยู่ กับ บท พระ อัยการ เดิม จะ ให้ คง อยู่ ทั้ง สิบ ข้อ
นั้น มิ ได้ แต่ นี้ สิบ ไป เมื่อ นำ ถ้า ผู้ มี คดี จะ มา ให้ การ ต่าง
พ้อง เป็น ชาญา อุทธ นครบาท มรดก ให้ รับ บังคับ บัญชา ว่า กล่าว
ตาม พระ อัยการ เดิม ถ้า วิวาท ต่า ตี กัน ให้ ร้อง พ้อง แต่ ใน สิบ ห้า
วัน ถ้า พัน กำหนด สิบ ห้า วัน อย่า ให้ รับ บังคับ บัญชา เป็น อัน
ขาด ที่ เดียว ให้ มี ทรา แจก พระ ราชกำหนด ไป หัว เมือง เอก เมือง
โท เมือง ตรี เมือง จักวา ปาก ใต้ ฝ่าย เหนือ หมาย บอก ทุก หมู่ ทุก
กรม จง ทัว ให้ ทำ ตาม พระ ราชกำหนด นี้ จง ทุก ประการ ถ้า ผู้
ใด มิ ได้ กระทำ ตาม จะ เอา ตัว เป็น โทษ ตาม โทษานุโทษ กฎ ให้
ไว้ ณ วัน เสาร์ เดือน สี่ แรม สอง ค่ำ จุลศักราช ๑๑๕๖ ปี ชาร อดศก ๖๖

๑ พระ ราช กำหนด ใหม่ บท ๑๙ ว่า ด้วย นาย เงิน จะ ช่วย ถ่าย ทาษ
๑๙ ๑ กฎ ให้ แก่ พระ สุรัสวดี ซ้าย ขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย บอก
แก่ เจ้าพระยา แด พระยา พระ หลวง เมือง เจ้า ราชนิกุล ชุน หมื่น พัน
ทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน มหาตเล็ก ขอเฝ้า ข้า เจ้า ต่าง กรม ฝ่าย นำ
ฝ่าย ใน แด ผู้ รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ หัว เมือง เอก เมือง โทเมือง
ตรี เมือง จักวา ปาก ใต้ ฝ่าย เหนือ ทั้งปวง จง ทัว ด้วย พระบาท สม
เด็จพระ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ หัว เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง
สุทศิรมังคลา มหา คูริกา ปราสาท มี พระ ราชโองการ มาร พระ บัญชา
สุทศินาถ ตำรัส เหนือ เกลา ฯ สั่ง ว่า ไพร่ พ้า ประชากร ทุก วัน นี้

คบ หา กัน กระทำโจรกรรม พ่อ ดวง ตัก ภา เขา บุตร ภรรยา ผู้ คน ทาษ
 ครอบ ทาษ ลิ่น ใต้ ถูก ทาษ ถูก ครอบ ของ อาณา ประชา ราช ฐร แด
 ช้าง นำ ช้าง ใน ไป ชื้อ ชาย เขา เงิน แแบ่ง บั้น กัน ก็ มี บ้าง ตาง ที่ พุด
 จา ด้วย หญิง ๆ มี ความ รักษ ใคร่ ภา ไป ชาย เลียบ บ้าน ขึ้น เมือง ไกล
 ก็ มี บ้าง ตาง ที่ สม ยอม จ้าง งาน กัน ไป ชาย เขา เงิน มา แแบ่ง บั้น
 กัน ก็ มี บ้าง เจ้า เบี้ย นาย เงิน ที่ ทา สติบัญญัติ มิ ได้ ช่วย ถ่าย ไว้
 มิ ได้ ไ้ สอน ดู ให้ รู้ ว่า เปน ผู้ คน ถูก เมีย ชำ ไทย ของ ผู้ ไ้ มิ
 แต่ เงิน ก็ ช่วย ถ่าย ไว้ อยู่ มา เรือน เบี้ย หนึ่ ก็ มี บ้าง เจ้า ชำ เจ้า
 ผัว พี่ น้อง มุส นาย บิดา มารดา ไป จับ ก็ มี บ้าง ย่อม มา ร้อง พ้อง เรียก
 เจ้า เงิน ใหม่ แด ผู้ ชาย นาย ประกัณ เกิด ความ เนื่อง ๆ เคื่อง ไ้
 ผ่า ถอง ฐดี พระ บาท ทรง พระ มหา กรุณาเมตตา แก่ ไ้ พรำ ประชากร
 จึง มี พระราชาหนัด ไว้ ให้ มา ช่วย ถ่าย ต่อ หน้า ถูก ชุน ณฑาส หลวง
 เจ้า เมือง กรมการ เพื่อ จะ รั้งรับ คน ชี้ ฌ้อ โทหก ใน แผ่นดิน แต่ ทะว่า
 พระราชาหนัด ซึ่ง แจก ไป แต่ ก่อน หา ชัด ไม่ ที่ เรือน เบี้ย ทุกช ยาก
 อยู่ ด้วย เจ้า เงิน เก่า เจ้า เงิน ใหม่ ช่วย ถ่าย ไว้ ไ้ สาร กรมธรรม์
 ต่อ ๆ กัน มา มี ศักชี พยาน สลัก สำคัญ มั่นคง ครั้น เกิด ความ ขึ้น
 มา ร้อง พ้อง เรียก หา ยัง สุภา ตระลาการ ฝ่าย ช้าง ถูก ชุน ณฑาส หลวง
 ก็ ถ้อ ความ เขา ว่า มิ ไ้ มา ช่วย ถ่าย ต่อ หน้า ถูก ชุน ณฑาส
 ให้ เขา เงิน เปน หลวง หนึ่ พระราชาหนัด ฌบ หนึ่ เนือ ความ เคื่ออบ
 แผลง กดม กลิน อยู่ จะ คง ไว้ มิ ไ้ ให้ ยก เลิก เลียบ แต่ หนึ่ สืบ ไป
 เมื่อ นำ ถ้า เรือน เบี้ย ทุกชยาก อยู่ ด้วย เจ้า เงิน เก่า เจ้า เงิน ใหม่
 ช่วย ถ่าย ไว้ ไ้ สาร กรมธรรม์ เก่า สาร กรมธรรม์ ใหม่ ต่อ ๆ กัน มา
 มี ศักชี พยาน สลัก สำคัญ มั่นคง อยู่ แล้ว ก็ ให้ ถูก ชุน ณฑาส หลวง
 เจ้า เมือง กรมการ รั้ง บังคับ บัญชา ให้ ตาม พระ ฌัยการ ตาม บุราณ

สืบมา ประการหนึ่ง ถ้า ผู้ใด เชื้อญาติ ชาติแคลน จะเอาบุตร ภรรยา
ญาติ พี่น้อง ทาส ครอบ ทาส สิ้น ถ้อย ถูก ทาส ถูก ครอบ ซึ่ง
มิ ได้ ทุกชยาก เปน ทาส ผู้ใด ไป ขาย แก่ กัน ใหม่ ๆ ถ้า ผู้ จะ ช่วย
รู้จัก เรือน เบี้ย ว่า มิ ได้ เปน ถูก เบี้ย ข้า ไทย ของ ผู้ใด กอเชื้อ ถือ
กัน ได้ มิ ผู้ ชาย นาย ประกัน มั่นคง อยู่ แล้ว ก็ ให้ ช่วย กัน ถ้าย
กัน ตาม ประเพณี เลิศ ถ้า ไม่ รู้จัก คู่กัน เคย กัน ก็ ให้ ผู้ ช่วย ถ้าย
ภา ผู้ ชาย นาย ประกัน เรือน เบี้ย ไป ยัง ถูก ชุน ณศาล หลวง ให้ ชัก
ใช้ ได้ เลียง ผู้ ชาย นาย ประกัน เรือน เบี้ย ถ้า ได้ เนื้อ ความ ว่า เรือน
เบี้ย มิ ได้ เปน ถูก เบี้ย ข้า ไทย ของ ผู้ใด ก็ ให้ ช่วย ถ้าย กัน ไว้ ถ้า
ได้ ความ ว่า สมยอม จ้าง งาน ฤก ถัก กัน มา ขาย ให้ จับ เอา ตัวผู้
ชาย นาย ประกัน เรือน เบี้ย จำ จอง ไว้ ให้ มั่นคง เอา เนื้อ ความ กราบ
ทูล พระ กรุณา ถ้า หัว เมือง ให้ เจ้า เมือง กรมการ บอก ส่ง เข้า มา
ณกรุง เทพ มหา นคร จะ เอา ตัวเป็นโทษ ตาม พระ ราชกำหนด กฎหมาย
ถ้า นาย เงิน กับ ผู้ ชาย นาย ประกัน เรือน เบี้ย ไม่ รู้จัก คู่กัน เคย กัน
บังเหตุ ช่วย ถ้าย กัน ไว้ แต่ อำเพอใจ มิ ได้ ภา ผู้ ชาย นาย ประกัน
เรือน เบี้ย มา ช่วย ถ้าย ต่อ หน้า ถูก ชุน ณศาล หลวงเจ้าเมือง กรมการ
ภาย นำ เกิด ความ เคือง ใต้ ลออง ฐิติ พระ บาท เงิน ซึ่ง ช่วย ถ้าย จะ
คืน ให้ แก่ มั่น มิ ได้ เพราะ มั่น หา เกรง พระราชอาณา ไม่ ให้ เอา
เงิน ช่วย ถ้าย นั้น ไว้ จำย หนุ้า ช้าง หลวง ประการ หนึ่ง ถ้า เจ้า เบี้ย
นาย เงิน ผู้ จะ ช่วย ถ้าย กับ ผู้ ชาย นาย ประกัน เรือน เบี้ย ตั้ง บ้าน
เรือน อยู่ ไกล พระ นคร แด บ้าน ไกล เจ้า เมือง กรมการ ยาก ที่ จะ
ไป ไกล ที่ จะ มา จะ ช่วย ถ้าย กัน ไว้ ก็ ให้ ช่วย ผู้ ช่วย ถ้าย ภา
ผู้ ชาย นาย ประกัน เรือน เบี้ย ไป ให้ ถ่า แก่ กำนัล พัน ทนาย บ้าน นาย
อำเพอ ให้ ถูก นัง รู้ เหน เปน คำนับ แล้ว จึง ให้ ช่วย กัน ถ้าย ไว้ สืบ ไป

พระ ราชกำหนด ใหม่

๕๗

ภาย นำ ถึง ว่า ลูกมี จะ ต่อ สู้เจ้านี้ สู้ ตระดาการ พิจารณา ว่า กล่าว ก็
จะได้ ความ จริง โดย สทวง ให้ สักดิ์ หมาย บอก ทุก หมู่ ทุก กรม
แล มี ทรา แจก ไป เมือง เอก เมืองโท เมืองตรี เมืองจัตวา ปากใต้ ฝ่ายเหนือ
ประกาศ บ่าว ร้อง อาณาประชาราษฎร์ ทั้งปวง จง ท้าว ให้ กระทำ ตาม
พระ ราชกำหนด แจก มา นี้ ทุก ประการ กฎ ให้ ไว้ ณวันเสาร์ เดือน สิบ
ขึ้น ค่ำ หนึ่ง จุฬศักราช ๑๑๕๗ ปี เถาะ สัปตศก

๐ พระ ราชกำหนด ใหม่ บท ๑๘ ว่า ด้วย ช่วย ไพร่หลวง หมู่ ไพร่
หลวง เปน ทาษ

๑๘ ๐ กฎให้ แก่ พระ สุรัสวดี ซ้าย ขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย บอก
แก่ เจ้า พระยา แด พระยา พระ หลวง เมือง เจ้า ราชนิกุล ขุนหมื่น พัน
ทนาย ฝ่าย ทหาร พล เวียง ข้า หลวง กรม พระ ราชวัง บวร สถาน มง
คุด กรม พระ ราชวัง บวร สถาน พิษุม ฝ่าย หลัง มหาเสวก ขอ เจ้า
ข้า เจ้า ต่าง กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน แด ผู้รักษา เมือง ผู้รั้ง กรมการ
เมืองเอก เมืองโท เมืองตรี เมืองจัตวา ปากใต้ ฝ่ายเหนือ อาณา ประชา
ราษฎร ทั้งปวง จง ท้าว ด้วย เจ้า พระยา สุธรรม มนตรี พระยา ศรี
สุวรราช นาย กอง สัก กราบ ทูล พระ กรุณา ว่า ทุก วัน นี้ ข้า ราชการ
มุดนาย เอา เลข มา สัก ว่า เปน ไพร่หลวง บ้าง สม กำลึง บ้าง ทาษ
บ้าง เซลย บ้าง ซึ่ง ว่า เปน ทาษ นั้น นาย เงิน ตัว เลข สยด สยามด
ตัว ได้ ว่า เปน ทาษ ลูก ทาษ ครั้น จะ ให้ เจ้า หมู่ เอา เงิน มา ช่วย
ถ่าย สัก ไว้ คง หมู่ ฝ่าย เจ้า หมู่ ว่า ยาก จน หา เงิน จะ ช่วย ถ่าย
มิ ได้ ให้ นาย เงิน ยื่น ทางว่าว สัก ส่อ ออก จาก ลูกหมู่ ไพร่หลวง
ทุกช ยาก อยู่ ด้วย ผู้ นั้น หา เงิน ได้ จึง จะ ช่วย ไป ไว้ คง หมู่ จึง
ทรง พระกรุณา ตรัส เหนือเกล้า ฯ ลัง ว่า เลข สม กำลึง ราชการ เขา

กว่า เลข ไพร์หลวง ไพร์ หลวง คิด อ่าน ยัก ย้าย เลือก ไล่ ถูก หลาน
 ว่าน เครือ หมู ไพร์หลวง ให้ เงิน จาก หมู ไป อยู่ใน กรม ซึ่ง ราชการ
 เขา นั้น อั้ง ว่า เป็น ทาษ ผู้ มี ชื่อ บ้าง ที่ แเน ทาษ จริง ก็ มี ครั้น
 จะ เอา เงิน ใน ท้อง พระ คลัง ชำย ถ่าย มา ไว้ คง หมู ถ้า เจ้า หมู
 เป็น คน โดก หา บัญญา มิ ได้ น้ำ ใจ กำเริบ จะ ร่วม คิด กัน ไม่ ยาก จะ เขียน
 สาร กรมธรรม์ ว่า ทุกข ยาก เป็น ทาษ เขา ทรัพย บั้น กัน จะ เป็น เยี่ยง
 อย่าง ไป จะ ละ ไว้ มิ ได้ หมู ไพร์หลวง จะ ร่วง ไร แต่ นี้ ดับ ไป
 เมื่อ นำ ห้าม อย่า ให้ ผู้ใด คบ หา กัน ชาย ไพร์ สม ถ่าย ถูก ถ่าย
 หลาน หมู ไพร์หลวง เต็ม งาน ไว้ เป็น อัน ขาด ที่ เดียว แล ถูก หลาน
 หมู ไพร์หลวง ซึ่ง เป็น ทาษ ผู้ มี ชื่อ ก่อน บัญญัก นั้น ให้ เจ้า หมู สมุห
 บาญชี ขึ้น หางว่า เขา ตัว มา ชำระ ให้ สิ้น ถ้า พลเรือน ให้ มหาศไทย
 เขา กราบ ทูล พระกรุณา ถ้า ทหาร ให้ กระตาโหม เขา กราบ ทูล พระ
 กรุณา จะ พระ รากำหนด เงิน หลวง ช่วย ไว้ ใช้ เป็น เลข การ ขาด
 ไว้ ใน หมู ไม่ ให้ เข้า เดือน ออก เดือน ถ้า ใน บัญญัก นี้ ผู้ใด ถ่วง
 อาญา ชาย สม ถ่าย หมู ไพร์หลวง ไว้ เจ้า หมู สมุหบาญชี ผู้ พยาบาท
 ไม่ รู้ แล ตัว ไพร์หลวง นั้น ให้ เขา มา ไว้ ใน ราชการ คั้น ถ้า ผู้
 ชาย นาย ประกัน นั้น เป็น ไพร์หลวง คน หลวง เป็น ภัพ แก่ นาย เงิน
 สิ้น อัน ถ่าย นั้น ไว้ เป็น พิไนย แทน โทษ เดมิต ตัว ผู้ ชาย นาย ประกัน
 เรือนเบี้ย นั้น ให้ ทวน โดย กำลัง เบี้ย ซึ่ง ชาย ถ้า ผู้ ชาย มิ ได้
 เป็น ไพร์หลวง คน หลวง ให้ นาย เงิน ผู้ ถ่าย ว่า ถ้าว เขา เงิน แก่
 ผู้ ชาย นาย ประกัน ให้ ลงโทษ แก่ ผู้ ช่วย ถ่าย ตาม บท พระ ธิษการ
 ถ้า แล เจ้า หมู สมุห บาญชี มุถ นาย ไพร์หลวง สม แล รู้ เหน เป็น ใจ
 ด้วย ชาย ไพร์หลวง ให้ ลงโทษ ๆ ทวน แก่ มุถนาย ผู้ เป็น ใจ ให้
 ชาย สาม ยก ถ้า ผู้ ชาย นั้น มิ ได้ เป็น ไพร์หลวง คน หลวง เงิน

คำ ทัว คน ซึ่ง ชาย นั้น ให้เอา แก่ มุณาย ซึ่ง ระบุ เหน เป็นใจให้ ชาย
 นั้น กิ่ง หนึ่ง ให้เอา แก่ ผู้ ชาย นั้น กิ่ง หนึ่ง ถ้า ผู้ ชาย เป็น ไพร่
 หลวง คน หลวง ก็ ดี เจ้า หม่ สมุห์ บาดูชี นายเอา ไพร่หลวง ลูก หลาน
 ไพร่หลวง ไป ชาย ก็ ดี เงิน ซึ่ง ชายให้เอา แก่ มุณาย ซึ่ง ชาย ส่ง
 ให้ นาย เงินให้ ครบ ตาม ตำร กรรมธรรม ไพร่ หลวง จึง ไม่ บิด ฝั้น
 ยัก ย้าย ไป จาก หมู่ จะ ได้ กระ เกณฑ์ เอา ราชการ สดวก ให้ หมาย
 บอก แก่ ข้า ราชการ อาณา ประชา ราษฎร ใน พระ นคร แขวง จังหวัด มี
 ตรา ไป ถึง ผู้ รัง กรมการ ปากใต้ ฝ่าย เหนือ จง ทัว ผู้ใด มิ ได้ กระ
 ทำ ตาม จะ เอา ตัว เป็น โทษ โทบ โทษานุ โทษ กฎให้ไว้ ณวัน จันทร์
 เดือน สี่ แรม หก ค่ำ จุศศักราช ๑๑๕๐ ปี วอก สัมฤทธิศก ๖๖

๑ พระ รำกกำหนดใหม่ บท ๑๗ บท ๑๘ ว่า ด้วย เลข ทาษ บท ๑๘
 ไป ดู หน้า ๕๗ หน้า ๕๘ เด็ด ๖๖

๑๗ ๑ กฎให้ แก่ พระ สุรัสวดี ข้าย ขวาใน นอก กฎหมาย บอก แก่
 เจ้า พระยา แด พระยา พระ หลวง เจ้า ราชนิกุล ชุนหมื่น พัน ทนาย ฝ่าย
 ทหาร พลเรือน แด มหาเสวก ขอ เม้า ข้า เจ้า ต่าง กรม ฝ่าย นำ ฝ่ายใน
 แด หัว เมืองเอก เมืองโท เมืองตรี เมืองจัตวา ปากใต้ ฝ่าย เหนือ ทั้งปวง
 จง ทัว ด้วย ทรง พระ กรุณา ตรัส เหนือเกล้า ๆ สั่ง ว่า ลูกชุน ณเสด
 หลวง ปฤกษา กราบ ทูล พระกรุณา ว่า ข้า หลวง กรม พระราช วง
 หลั่ง จับ อ้าย จัน มิ ได้ สัก ข้อ มือ มา จะให้ กอง สัก ๆ พระยา พิพิช
 ธิยัศวรร์ย์ ว่า อ้าย จัน เป็น ทาษ นาย ทอง อยู่ บ้าง พระยา พิพิชธิยัศวรร์ย์
 นี้ มี กฎหมาย เลข ทาษ เลข สม อายุศม์ ควร สัก ได้ เอา มา สัก ใช้
 ราชการ เจ้า ทาษ บังไว้ มิ ได้เอา มา สัก ต่อ มี ผู้จับ จึง ว่า เป็น เลข
 ทาษ ครั้น จะ ตักสินให้ เลข ตัว นั้น คง เป็น ทาษ เล้า เลข ทาษ หา
 ได้ เข้าเดือน ไม่ ต่อ มี การ สงคราม จึงได้ ไซ้ ผู้ซึ่ง มิ ได้ กัด ความ

ผลิต เลข มิ ได้ เป็น ทาษ ก็ จะ อ้าง ว่า เป็น ทาษ มาก ชุก ชุม ขึ้น ครั้น
 จะ พิจารณาให้ เห็น เท็จ แล จริง ว่า เป็น ทาษ มิ เป็น ทาษ เล่า การ สัก
 จะ ชำ ไป ครั้น จะ สัก เลข ตัว นั้น ให้ แก่ ผู้ จับ เกล็ดอก จะ เป็น เลข
 ทาษ จริง ฝ่าย เจ้า ทาษ ก็ จะ ได้ ความ เตือด วันน ชัด ดน นั้น พระ
 เฑช พระคุณ หา ที่ สุก มิ ได้ มี กฎ รับสั่ง ครั้ง นี้ เลข ไพ่ว่หลวง เลข
 สม กำลัง เลข ทาษ สม สัก ให้ เจ้า หมู มุณนาย เอา ตัว มา สัก เพื่อ จะ
 ได้ ช่วย ราชการ แผ่นดิน ให้ ทั้ง เสมอ กัน ถ้า ผู้ใด บัง ไร มิ ได้ เอา ตัว
 มา สัก ให้ เอา ตัว เป็น โทษ แล อ้ายจัน ซึ่ง ชำ หลวง กรม พระ วง หลัง
 จับ มา พระยา พิพิธอัยสวรรัย ว่า อ้าย จัน เป็น ทาษ นาย ทองอยู่ บ่าว
 พระยา พิพิธอัยสวรรัย นั้น จะ เป็น ทาษ ฤ ๆ หลบ หลีก ราชการ สม
 รุ ร่วม คิด บิด ผัน ให้ มี ผู้ ชาย นาย ประกัน เขียน สาร กรมธรรม ไว้
 อ้าง ว่า เป็น ทาษ เกล็ดอก จะ เป็น ทั้ง นี้ ครั้น จะ ได้ ส่วน ยืด ยาว การ
 สัก จะ เน้น ชำ ไป ให้ ผู้ ซึ่ง ว่า เป็น นาย เงิน แล ตัว ทาษ สมถ สยามาด
 ตัว จำเพาะ พระภักตร พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆเจ้า ว่า เป็น ทาษ
 ผู้ใด เป็น ผู้ ชาย นาย ประกัน มี สารกรมธรรม เป็น เงิน เท่าใด แต่ เมื่อ
 ไร มา เป็น ทาษ โดย สัจ สุจริต ฤ ทำ เพทุบาย หลีก หนี ราชการ ถ้า
 สมถ สยามาด ได้ เห็น ควร คง แก่ สัจ ว่า เป็น ทาษ จริง ถ้า เป็น เลข สัก
 พลัก จับ มา ไม่ มี มุณนาย หา เถียงน ทางว่า มิ ได้ จะ สัก คง ไว้ แก่
 ผู้ จับ ก่อน ตาม รับสั่ง นี้ เลข ทาษ มี มุณนาย เกี้ยว ค่อง ด้วย เงิน ค่า
 ตัว นั้น มุณนาย บัง ไร มิ ได้ เอา มา สัก โทษ ตก ษย์ แก่ มุณนาย ตัว
 เลข นั้น จะ แยก อ้าย หมวต กอง ไป สัก ให้ แก่ ผู้ จับ นั้น มิ ได้ โทษ
 ซึ่ง มุณนาย บัง ไร มิ ได้ เอา มา สัก ตาม รับสั่ง นั้น ล่วง พระราชอาญา
 ผลิต ต้อง บท โทษ หก สถาน ควร ด้วย สถาน โทษ ให้ ทวน สำนสิบ ที่
 ตัว เลข นั้น ให้ สัก คง ไว้ แก่ มุณนาย ๆ เงิน ตาม หมวต ตาม กอง แต่

นี้ สืบ ไปให้ มี พระราช บัญญัติ ไว้ ประเดียง เจ้า เง่า ยุพราช เจ้า พระยา
 แด พระยา พระหลวง ชุนหมื่น สรรพ ทุก กระทรวง การ ทหาร พลเรือน
 ผู้ใด มี เลข สม สัก ให้ เอา มา สัก อย่า ให้ บัง ไว้ แต่ คน หนึ่ง ขึ้น ไป
 เปน อัน ชาติ ที่ เดียว ผู้ใด บัง เลข ไว้ มิ ได้เอา มา สัก ให้ ทวี โทษ
 ถ้า มุคนาย ๆ เงิน จะ เอา เลข มา สัก ว่า เปน ทาษ ให้ นาย เงิน สบถ
 สบาต ทำ ตาม ตุงตั้งนี้ ถ้า ผู้ใด จับ ได้ เลข ซึ่ง ยัง มิ ได้ สัก หลัง มือ
 เปน เลข จร สัก พลัดให้ สัก มอบ ไว้ แก่ ผู้จับ ตาม รับสั่ง ถ้า เลข ไพ่ว
 หลวง สมกำลัง แด ทาษ เจ้า หม่ม มุคนาย ๆ เงิน บัง ไว้ มิ ได้เอา ตัว
 มา สัก ตาม รับสั่ง ผู้จับ ๆ ได้ ให้ ลง พระราชอาญา เข็มน ผู้บัง คน
 ไว้ นั้น สามสิบ ที่ ส่วน ตัว เลข นั้น ให้ สัก เปน ไพ่วหลวงใช้ ราชการ
 ตราบ ทว่า ไว้ ปี หนึ่ง จึง ให้ เข้า เดือน ออก เดือน เหมือน ไพ่วหลวง
 ทั้งปวง แล้วให้ มุคนาย ๆ เงิน สืบ เสาะ หา เลข จร สักพลัด มาให้ ผู้
 จับ แต่ ใน เดือน หนึ่ง ๑๕ วัน ให้ ได้ คน หนึ่ง มา สัก ใช้ ราชการ แทน
 เลข ซึ่ง จับ มา นั้น ผู้จับ จะ ได้ มี น้ำ ใจ ขวน ขวาย จับ เอา การ แผ่น
 ดิน สืบ ไป ถ้า จับ ได้ เลข หา สัก หลัง มือ มิ ได้ เอา พัสตุ ทอง เงิน
 ปล่อย ปละ ตะ เลียบ มิ ได้ จับ เอา ตัว มา สืบ รุ้ มี ผู้ว่า พิจารณา เปน
 สักยี่ จะ เอา ตัว ผู้จับ ผู้สม รุ้ ร่วม คิด ว่า กล่าว ให้ เงิน ถิ่น บน เปน
 โทษ ถึง ถิ่น ชีวิตร กฎ ให้ ไว้.ณวัน พฤษศบตี เดือน ๕ แรม หก ค่ำ
 จุลศักราช ๑๑๔๙ ปี มะแม นพศก ๖๖

๑ พระรากำหนด ใหม่ บท ๓๐ ว่า ด้วย ทาษ ส่ง เงิน นาย เงิน ไม่ รับ
 ๓๐ ๑ กฎให้ แก่ พระสุรัสวดี ซ้าย ขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย บอก แก่
 เจ้า พระยา แด พระยา พระ หลวง เมือง เจ้า ราชนิกุล ชุนหมื่น พันทนาย
 ฝ่าย ทหาร พลเรือน แด ชุนโรง ชุนสาธ แห่ง สุภา จำ เมือง ภูตาศ เสมียน
 บันดา ได้ บังคับ บัญชา อรรถ คดี ถ้อย ความ ทุก กระทรวง ด้วย พระ

บาท สมเด็จ บรมนารถ บรม บพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ หัว เด็ดจ ออก ณ พระ
ที่นั่ง จักรพรรดิ พิมาณ จึง พระกระษेम กราบ บังคม ทูล พระกรุณา ว่า
มี บท พระอัยการ ว่า ทาษ พ้อง ร้อง ทุกซ์ ส่ง เงิน ค่า ตัว ให้ แพง หมาย
ไป ให้ นาย เงิน ออก มา รับ เอา เงิน แล นาย เงิน รุ้ หมาย แลแล้ว กำหนด
ให้ มา ใน เวียง ๓ วัน นอก เวียง ๗ วัน ถ้า มี มา พัน กำหนด อย่า
ให้ รับ บังคับ บัญชา ทุก วัน นี้ รับ ไล่ เกล้า ๆ หมาย ไป ให้ นาย เงิน
มา รับ เงิน นาย เงิน รุ้ หมาย แลแล้ว บิด พลิ้ว ผัด เพี้ยน ไป มิได้ มา ก็ มี
บ้าง มา แต่ ภาท เหน เปน ที่ ก็ มี มิได้ ด้ย ว่า กล่าว ให้ สำเร็จ ก็ มี
บ้าง แลตั้ง ทำ ประเว่ ประวิง หนอง เหนียว ไว้ ซ้ำ จึง ทรง พระกรุณา
ตรัส เหนือ เกล้า ๆ ส่ง ว่า แต่ นี้ ลืบ ไป เมื่อ น้า ถ้า ผู้คุม เอา หมาย
ไป ให้ นาย เงิน ออก มา ว่า กล่าว แล รับ เงิน ตาม กำหนด มัน ไม่ รับ
หมาย มัน ว่า ให้ หมาย ไป ให้ มุณนาย ส่ง แล ว่า บิด พลิ้ว ไป ประการ
ใด ก็ ดี ให้ ทั้ง หมาย ไว้ ให้ มัน ที่ นั้น อนึ่ง ถ้า มัน รับ หมาย แลแล้ว
มา ใน กำหนด แต่ ภาท เปน ที่ หลาย ครั้ง หลาย หน ไม่ อยู่ ว่า คดี ให้
สำเร็จ มัน แลตั้ง จะ ให้ ยาก แก่ ความ เมือง มัน ไป พัน เดือน หนึ่ง
แล้ว มัน กลับ มา จะ ว่า ต่อ ไป อย่า ให้ รับ บังคับ บัญชา ให้ มัน ซาก
จาก เจ้า จาก ทาษ กัน ให้ เอา เงิน ค่า ตัว ทาษ นั้น ไว้ จ่าย ราชการ
แผ่นดิน แลแล้ว ให้ เจ้า กระทบ หมาย บอก แก่ มุณนาย ให้ ห้าม ปราบ นาย
เงิน แล พัก พวก นาย เงิน เสีย อย่า ให้ เกาะ กุม ฉุก ครว ว่า เปน ทาษ
แล ดี จำ ทำ ช่มเหลง เปน อัน ซาก ที่ เดียว ถ้า แล นาย เงิน รุ้ หมาย
ห้าม ปราบ นั้น แลแล้ว แล บังอาจ ฉุก ครว เกาะ กุม อีก เต่า ไซ้ ท่าน ว่า
มัน ถ่วง พระราช อาญา ความ เมือง ท่าน ให้ ทวง ผู้ นั้น หัวสิบ ที่ แลแล้ว
ให้ ปรับ ใหม ตาม บท พระอัยการ แล ให้ หมาย บอก จง ทัว แก่ ซ้ำ
ทูลอง ๆ แล ซุนโวง ซุนสาถ ให้ ทำ ตาม กฎหมาย นี้ จง ทุก ประการ

ผู้ใด มิ ทำ ตาม จะ เอา ตัว เปน โทษ กฎ ให้ ไว้ ณวัน พุฒ เดือน
ห้า ขึ้น สี่ ค่ำ จุศักราช ๑๑๕๗ ปี เถาะ สัตตศก ๖๕

๐ พระราช บัญญัติ ก็ หมาย ประกาศ ในแผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระ
จอมเกล้า มี ใน ราช กิจจานุเบกษา เล่ม ๑ หน้า ๓๑๓ ทอด ปลาย ว่า ด้วย
สาร กรมธรรม์ ทาษ ๖๕

๐ ประกาศ แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้า ว่า ด้วย ขาษ ทาษ ๖๕

๐ มี พระบรมราชโองการ มारพระบั้นฑูร สุรสิงหนาท ให้ ประกาศ แก่
ข้า ทูตออก ฐิติ พระบาท ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย แล ราษฎร บันดา อยู่ใน กรุง
เทพ ฯ แล หัว เมือง ปากใต้ ฝ่าย เหนือ ทั้งปวง ให้ ทราบ ทัก กัน ว่า ธรรม
เนียม ตาม พระราช กำหนด กฎหมาย ซึ่ง มี มา แต่โบราณ แล ธรรมเนียม
ประเทศ อื่น ใหญ่ ๆ เทบ ทุก ประเทศ ใ้ ร่วม กัน ใน การ ตัดสิน คดี
ความ ไต ๆ คือ ว่า ด้วย ขาษ คน เปน ทาษ ฤา สัญญา จ้าง ใ้ การ ฤา
ขาษ ที่ ดิน แล เรือ แล อื่น ๆ แล กู้ หนี้ ยืม ดิน แล จ้างมา แล เช่า สิ่ง
ของ ที่ ดิน ไรง เรือ เรือ ฤา ส่ง เงิน หนี้ เติม ดอกเบี้ย ฤา เงิน ภาษี
อากร แล ฝัก นัต ทานบนใบ ยอม แล สัญญา ใน เหตุ นั้น ๆ ใน การ นั้น ๆ
บันดา ซึ่ง จะ เชื้อ ฟัง แต่ ด้วย คำ พูต คำ กล่าว ปาก เปลา ไม่ ได้ เพราะ
เกรง ว่า นาน ไป จะ มี วิวาท ถึง เตียง กัน จึง ต้อง มี หนังสือ เปน สำ
คัญ ให้ ไว้ ต่อ กัน คือ เปน หนังสือ สาร กรมธรรม์ หนังสือ ขาษ หนังสือ
สัญญา จ้าง แล เช่า แล ประกัน แล ประทวน แล หนังสือ สัญญา ฝัก นัต
แล ตัว รับ ตัว ส่ง เงิน หนี้ เติม แล ดอกเบี้ย แล ภาษี อากร ย่อม ใ้ มี
ชื่อ หมาย ดาย มี ผู้ เขียน กำหนด สุกมาศ วัน คีน แล ชื่ก แกง ไต แล
กำหนด นับ บันทิต แล ลง ชื่อ ผู้ เขียน ไว้ เปน พยาน ด้วย ทั้งปวง ก็ ตี
หนึ่ง หนังสือ อีก พวก หนึ่ง เปน หนังสือ ซึ่ง เขียน ไว้ เปน แม่น ยำ ใน

โรงศาล คือ คำ ฟ้อง คำ ให้ การ คำ เทียบ คำ สอบ คำ พยาน ทานบน
 ใบ ขอม ใบ สักยัด ย่อม มี ธรรมเนียม ผูก หัก เล็บ หมาย มือ ไว้ เป็น
 สำคัญ ด้วย กัน ทั้ง โจท จำเลย ถ้า ผู้ ที่มี ตรา ไซ้ ก็ ประทับ ตรา ไว้
 เป็น สำคัญ นั้น ก็ ดี ฯ บันดา หนังสือ ทังปวง ที่ กล่าว มา นี้ ถ้า มี ไซ้
 หนังสือ ซึ่ง ผู้ จะ ข้อ ฌน ปลอม ทำ ควร คัก ค้าน เสียได้ แน่ นอน แล้ว
 ก็ ย่อม เป็น ประมาณ ใน การ ตัก ติณ คัก ความ ทุก เรื่อง ทุก ราย ดี
 กว่า พยาน อัง สืบ ซึ่ง เป็น ที่ รังเกียจ ว่า จะ ซัก ซ้อม แล มี ไซ้ เริง
 ใน การ ตาม นั้น ๆ ฯ แต่ บัดนี้ ผู้ ร้อง ถวาย ฎีกา เนื่อง ๆ ต่อ สู้ หนังสือ
 สืบ ซึ่ง จะ เป็น ประมาณ ใน การ นั้น ใน เรื่อง ฎีกา นั้น กล่าว ความ
 ต่าง ๆ ว่า ส่ง เงิน แล้ว ไม่ได้ สार กรมธรรม์ คืน มา บ้าง เมื่อ ส่ง
 เงิน เป็น เอกเทศ แล้ว หา ได้ สลัก หลัง สार กรมธรรม์ ไว้ ไม่ บ้าง ไม่
 ได้ หนังสือ ประทวน มา บ้าง ได้ ส่ง เงิน แล้ว มาก ได้ ตัว รับ ซึ่ง ผู้รับ
 ทำให้ ว่า ได้ ส่ง เงิน แต่ น้อย บ้าง บาง พวก ว่า ตัว ไม่ ยอม ทำ หนังสือ
 สืบ สार กรมธรรม์ แล ประกัน แล ประทวน มี ผู้ ช่มเหลง ชู่ เช่น ถ้า เขียน
 ดี จำ จอง บังคับ ให้ ทำ จึง ต้อง จำ ใจ ทำ บ้าง บาง พวก ซึ่ง ต้อง คัก
 ใน โรง ศาล กล่าว ว่า ตัว ให้ การ อย่าง หนึ่ง แต่ เสมียน ไม่ เขียน ตาม
 คำ ให้ การ แล้ว เปลี่ยน แปลง แถ่ง ถ้อย คำ ส่วนวน เอา เอง บ้าง แล
 ว่า ตัว ไม่ ยอม ทำ ทานบน แล ผัก แล ใบ ขอม ตระลาการ บังคับ ช่ม
 เหลง ให้ ทำ จึง ต้อง ทำ บ้าง ฯ เมื่อ มี ผู้ กล่าว อย่าง นี้ ร้อง อย่าง นี้
 เนื่อง ๆ การ ก็ ปรากฏ ว่า ผู้ กล่าว นั้น จะ ตัก เล็บ ไม่ ให้ เชื้อ หนังสือ
 ที่ ไซ้ เป็น ประมาณ ทังปวง นั้น ได้ แล้ว จะ ขอ ให้ สืบ แต่ พยาน ซึ่ง
 เป็น ที่ รังเกียจ ว่า ผู้ นั้น จะ ได้ ซัก ซ้อม ไว้ ก็ ดี จะ ซัก ให้ เน้น ซัก
 ให้ ยืด ยาว ไป ไม่ รู้ แล้ว ลง ก็ ดี เพราะ ฉนั้น จึง มี พระบรมราชโอง
 การ ให้ ประกาศ ให้ ทราบ ทัง กัน ว่า ตั้ง แต่ นี้ สืบ ไป ถ้า ตัว ทาษ

แต่ ลูก หนี้ จะ ส่ง เงิน ค่า ตัว แด เงิน กู้ ต่อ นาย เงิน เมื่อ วัน ไต เวลา ไต ก็ ให้ ขอ สาร กรมธรรม์ หนังสือ ประกัน มา ให้ พร้อม แล้ว จึง ส่ง เงิน เปลี่ยน กัน กับ หนังสือ สำคัญ นั้น ให้ ทัน ที อย่า ให้ มี เหตุ ที่ จะ ว่า ยัง ไม่ ได้ ส่ง ได้ ถ้า นาย เงิน ว่า สาร กรมธรรม์ หาย ฤ อยู่ ไกด ก็ ให้ ขอ เสน หนังสือ ประทวน มา เสน สำคัญ ได้ แล้ว จึง ส่ง เงิน ให้ ถ้า ส่ง ดอกเบี้ย ต่อ ท่าน ก็ ให้ สลัก หลัง สาร กรมธรรม์ ใน เวลา นั้น อย่า ละ เลย ไว้ ให้ ล่วง เวลา ไป ถ้า ไม่ ได้ สาร กรมธรรม์ มา สลัก หลัง ก็ จง ขอ เสน ประทวน เสน ไป รับ มา เสน สำคัญ ฯ ถ้า เสน การ จำนำ การ เช่า ที่ ดิน เรือน แด โรง แด เรือ ก็ ให้ มี หนังสือ สัญญา ต่อ กัน เมื่อ รับ เมื่อ ส่ง นั้น ให้ แน่ นอน อนึ่ง ใน การ รับ การ ส่ง เงิน ภาษี อากร ก็ ให้ ใช้ ตัว ใช้ ฎีกา ต่อ กัน ให้ ถูก ต้อง กับ การ จริง ถ้า ไม่ ได้ ตัว ไม่ ได้ ฎีกา ถูก ต้อง กับ ราย เงิน ก็ อย่า เก้อ ให้ รับ ให้ ส่ง เงิน ต่อ กัน ก่อน ฯ ผู้ ไต พวก ไต ถ้า เชื่อ กัน ยัง ไม่ ได้ สาร กรมธรรม์ คั้น ฤ ประทวน ฤ หนังสือ ประกัน แด ตัว แด ฎีกา รับ ใน เวลา พร้อม ตั้ง บังคับ มา นั้น ได้ ส่ง เงิน ไป ก่อน แล้ว เมื่อ นาย เงิน ผู้ รับ เงิน เตียง ว่า ยัง ไม่ ได้ เขา สาร กรมธรรม์ แด หนังสือ ชาย หนังสือ จำนำ ออก สู้ ก็ ดี เรียก เขา ตัว เขา ฎีกา เป็น สำคัญ แต่ ผู้ว่า ส่ง เงิน แล้ว นั้น ไม่ ได้ ก็ ดี ระยะเวลา ที่ ทำ ตาม พระราช กำหนด กฎ หมาย ก็ จะ ตัด สิน เดา ตาม สาร กรมธรรม์ แด ตัว แด ฎีกา ซึ่ง มี แด ไม่ มี นั้น ผู้ เจ้า คดี จะ เกียง ภา อ่าง พยาน ชัก การ ให้ เน้น ช้ำ ด้วย สำนวน ใน คดี ต่าง ๆ นั้น ไม่ ควร ระยะเวลา จะ ทำ ตาม เคย อนึ่ง ใน หนังสือ สาร กรมธรรม์ ชาย แด กู้ แด สัญญา จำนำ ชื่อ ชาย ห้าม อย่า ให้ เขา ชื่อ ผู้ อื่น มา ไล่ แทน ผู้ ไต เป็น เจ้า ของ ททรัพย์ ก็ ให้ ไล่ ชื่อ

ผู้นั้นเอง ตรง ๆ ถ้า ใน หนังสือ เปน ชื่อ ของ ผู้ใด ก็ จะ ตัด สิน
 เปน ของ ผู้นั้น ที่ มี ชื่อ ใน หนังสือ ถ้า จะ กล่าว ว่า มี ผู้ ทำ หนังสือ
 ปลอม ทัว ไม่ ได้ เขียน ไม่ ได้ ทำ ไม่ ได้ จ้าง ไม่ ได้ วาน ให้ ผู้อื่น
 เขียน ถ้า ไม่ ได้ ฐู ไม่ ได้ เหน เลย จริง ๆ จะ คัด ค้าน ตั้ง นี้ แต่ เดิม
 ก็ ค้าน ได้ ต้อง สืบ เอา ความ จริง แต่ พยาน แล สอบ ทาย มือ ผู้เขียน
 แล อูบาย ที่ ชอบ อย่าง อื่น ๆ ถ้า ทัว ทาษ ขอม ทำ แล้ว ภายหลัง กลับ
 ต่อ สู้ เปน ลำนวน ว่า มี ผู้ ช่มเหง ชู เชน ฤ เขียน ที่ จำจง บังคับ ให้
 ทำ จึง ต้อง จำ ใจ ทำ ตั้ง นี้ ไม่ ได้ เลย ฯ อื่น ผู้ ที่ ต้อง คัด ใน โวง
 ศาด เมื่อ ทัว ให้ การ เสมียน เขียน ถ้อย คำ แล้ว สอบ เทียบ แล้ว อ่าน
 ให้ โจทย จำเลย ฟัง ทั้งสอง ฝ่าย ตาม เรื่อง คดี นั้น โจทย จำเลย ฟัง
 ว่า ถูก ต้อง ดี แล้ว ก็ เปน ดี ถ้า โจทย จำเลย ไม่ ฐู หนังสือ ฤ สงไสย
 คิด ใจ เสมียน ว่า ไม่ เขียน ตาม คำ ให้ การ แล้ว เปลี่ยน แปลง แต่ง
 ถ้อย คำ ลำนวน เอาเอง ก็ จง ขอ ให้เอา หนังสือ ที่ เสมียน เขียน ไว้
 นั้น ให้ คน อื่น ๆ ที่ อยู่ ใน นั้น อ่าน สอบ ทู ให้ ทลาย เทียบ ฝ่าย ตระ
 ดากการ แล เสมียน ก็ ต้อง ขอม ให้ ถูก ความ สอบ ลำนวน จน ลั้น สง
 ไสย ฤ ให้ ตระดากการ แล เสมียน หา คน อื่น ๆ มา อ่าน สอบ ให้ ถูก
 ความ ฟัง จน ถูก ความ ลั้น สงไสย แล้ว จึง ให้ ผู้ก หยิก เล็บ หมาย
 มือ ไว้ ถูก ความ ผู้ใด ได้ ยอม หยิก เล็บ หมาย มือ แล้ว ก็ ต้อง
 รับ ว่า คำ นั้น เปน คำ ของ ทัวเถียง ไม่ ได้ ถ้า ถูก ความ จับ ได้ ว่า
 เสมียน เขียน ไม่ ถูก ต้อง กับ ความ ที่ ทัว ให้ การ แน่ แล้ว ก็ ให้ ต่อ
 ว่า ขึ้น ให้ เสมียน เขียน ให้ ถูก ต้อง ตาม คำ ของ ทัว แล้ว จึง ให้
 เสมียน เขียน จดหมาย ไว้ ใน ท้าย เปน สำคัญ ว่า ได้ ต่อ ว่า แล้ว ผู้ก
 หยิก เล็บ ไว้ ด้วย กัน ทั้ง สอง ฝ่าย ผู้ที่ มี ทรา ให้ ประทับ ทรา ไว้ เปน
 สำคัญ ถ้า เวลา จวน คำ จวน เลิก ยัง คิด ใจ เสมียน แก่ ลำนวน ยัง

ไม่ แล้ว ถ้า จะ ต้อง ผูกไว้ ก็ให้ มี จดหมาย ไว้ ใน สมุด นั้น ว่า คำ
 นี้ ถูก ความ ยัง ไม่ ชอบใจ ว่า ถูก ต้อง แท้ จะ ต้อง แก้อภัย แล้ว จึง
 ผูก เข้าไว้ เถิด ถ้า ได้ หยิก เล็บ หมาย มือ ไว้ ฤ็ กระทบ ตรา แล้ว
 ภายหลัง ตัว จะ ร้อง ทิดใจ เสมียน นั้น อีก ไม่ ได้ ถ้า นาย เงิน คิด
 จะ น้อ ตัว ทาษ แด ถูก นั้น ด้วย อูบาย อย่าง ไต อย่าง หนึ่ง ฤ็ ช่ม
 เห่ง ชู่ เซ็น เสมียน ตี จำ จอง ให้ ตัว ทาษ แด ถูก นั้น ทำ สารกรรมธรรม์
 แด ประทวน แด สัญญา ตัว ทาษ แด ถูก นั้น ไม่ ยอม ทำ ก็ ดี ถ้า ตระดาการ
 ฤ็ เสมียน ผู้คุม ช่ม เห่ง ขึ้นใจ ถูก ความ เปลี่ยน แปลง ถ้อย คำ สำนวน
 ก็ ดี ฤ็ เสมียน ตี บังคับ ให้ ทำ ทานบน แด ผัด แด ใบ ยอม ตัว ไม่
 ยอม ทำ ก็ ดี ก็ ให้ ตัว ทาษ แด ถูก นั้น แด ผู้ต้อง คดี นั้น ร้อง เรียน
 ต่อ พระยา เพ็ชรพิไชย แด พระยา อภัยรัตนฤ็ ใน สาม วัน เจ็ด วัน ได้
 มี พระบรมราชโองการ ดำรัส สั่งไว้ แล้ว คอย ชำระ ให้ อ่า รอ ชำ ถ้า
 ชำระ ได้ ความ ว่า เปน การ ช่ม เห่ง ชู่ เซ็น ฤ็ เสมียน ตี จำ จอง บังคับ
 ให้ ทำ สารกรรมธรรม์ แด ประกัน แด ประทวน แด สัญญา แด หนังสือ
 คำ ให้ การ ผิด แด ทานบน มิ ชอบ แด ผัด แด ใบ ยอม มิ ชอบ นั้น
 จริง จะ ให้ ปรับ โหม มี โทษ แก่ ผู้บังคับ นั้น ตาม โทษานุโทษ ถ้า
 แต่ เดิม ตัว ผู้ นั้น ฤ็ ไม่ ยอม ทำ หนังสือ สารกรรมธรรม์ แด ประกัน
 แด ประทวน แด หนังสือ สัญญา แด ทานบน แด ผัด แด ใบ ยอม ให้
 แล้ว ถ้า มี ผู้ ช่ม เห่ง เร่ง รั้ ให้ ทำ ควร จะ มา ร้อง ใน สาม วัน ใน
 เจ็ด วัน แด ไม่ มา ร้อง ต่อ พระยาเพ็ชรพิไชย พระยาอภัยรัตนฤ็ ใน
 สาม วัน เจ็ด วัน แล้ว ได้ ยอม ทำ หนังสือ นั้น ฤ็ ให้ แล้ว ภายหลัง
 ภายหลัง มี สำนวน ต่อ สั ว่า ท่าน บังคับ ให้ ทำ จึง ต้อง จำใจ ทำ ท่าน
 ช่ม เห่ง ให้ ยอม จึง ต้อง จำใจ ยอม จะ กล่าว แก่ ตัว ตั้ง นี้ ไม่ ได้
 คง จะ ตัด ลิน ให้ ผู้ นั้น เปน แล้ว หนังสือ ที่ ผู้ นั้น ทำ ฤ็ ลง ชื่อ

หมาย ดาย มือ แล ปรุหับ ดวง ตรา แล ชัก หมาย แกง โต ไว้ นั้น แล เป็น
ประมาณ ประกาศ มา ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๕ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปี วอก
ขง เป็น เอกศก ๖๘

๐ หมาย ประกาศ แผ่น ดิน พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้า ฯ มี ใน
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑ หน้า ๔๐๓ ว่า ด้วย ทาส หนี ๖๘

๐ มี พระบรมราชโองการ ให้ ประกาศ แก่ เจ้า ต่าง กรม แล ยัง
ไม่ ได้ ตั้ง กรม แล ข้าราชการ ผู้ใหญ่ ผู้น้อย ให้ ทราบ ทัว กัน
ตลอด ลง ไป จน ข้าเจ้า บ่าว นาย แล ราษฎร ทั้งปวง ว่า ทุก วัน นี้ มี
ที่ หลาย แห่ง คือ วัง เจ้า บ้าน ขุนนาง ใหญ่ ๆ ที่ คน เต่า ฎา เป็น
ที่ ย้าย แกรง ขาม เมื่อ ผู้คน บ่าว ไพร่ ทาส ถูก หนี ของ คน บันดา
ศักดิ์ น้อย แล ราษฎร สามัญ หนี เข้า ไป แอบ อิง อาศัย อยู่ เจ้า
หม่อม มุข นาย ถึง รู้ จะ ไป ทิด ตาม ก็ ไม่ ได้ จะ ว่า เป็น ตั้ง ที่ ช่อง ที่
เขา วง ก็ คล้าย กัน บัด นี้ มี พระราชบัญญัติ ห้าม อย่า ให้ คน ข้าง
นำ ข้าง ใน ที่ อยู่ใน สถานที่ เช่น ว่า นั้น ถือ ว่า เจ้า วัง แกรง เจ้า
บ้าน แกรง แล แล้ว แล กำริบ มา รับ รอง ฎา แต่ง คน มา เกลี่ย กล่อม
เอา คน หลวง แล คน ของ เจ้า นาย แล ผู้มี บันดา ศักดิ์ ที่ อยู่ใน
บรมมหาราชวัง ไป แอบ แฝง ซัก ขวาง ไว้ ใน ที่ ตั้ง ว่า นั้น เป็น อัน
ขาด ที่ เดียว ถ้า มี ผู้กล่าว ขึ้น ว่า ไป อยู่ ที่ นั้น ๆ เช่น ว่า มา นี้
จะ ต้อง ให้ ไป ต่อ ว่า ข้าระ เอา ตัว มา ให้ ได้ ขอ ท่าน ผู้เป็น เจ้า
ของ วัง เจ้า ของ บ้าน อย่า คิด หา เกียรติยศ นอก วิต ไป โดย ใจ
อย่าง เก่า ๆ ด้วย คิด เสีย ใจ ว่า ชื่อ บ้าน ชื่อ ตัว ต้อง ถึง กราบ เพท
กราบ ทูล อาย เขา ผู้ พ้อง ร้อง กราบ ทูล ไม่ แกรง หน้า แกรง ใจ อะ
ไร ๆ อย่าง เก่า ๆ นั้น ก็ ดี ใน หลวง ทรง ทราบ แล้ว ใน หลวง

ไม่ ทรง เกรง ใจ เกรง หน้า ต่อ ว่า ให้ ชื่อ ขึ้น เป็น ความ อปยศ ก็ ดี
 เรื่อง อย่าง เก่า ๆ อย่าง นี้ ขอ เลีย อย่า วิทก เลย ให้ ตำบาค ใจ ใน
 หลวง ทรง เหน แล้ว ว่า จะ ทำ อย่างไร ได้ บ้าน ใหญ่ วัง โต คน เป็น อัน
 มาก คน ใจ ดี ก็ มี ใจ พาด กำริบ ต่าง ๆ บ้าง ก็ คง มี ความ
 ผิด บ้าง พดั่ง บ้าง ก็ คง มี เจ้า วัง เจ้า บ้าน ที่ ไหน จะ รู้ ทั่ว ไป ใน
 หลวง ไม่ ชัก เคือง รังเกียจ อะไร แก่ เจ้า วัง เจ้า บ้าน ดอก เมื่อ ผู้ คน
 บ่าว ไพร่ ทาษ ลูก นี้ หนี เข้า ไป ชัก ขวาง อยู่ เจ้า หมู มุด นาย เจ้า เขี้ย
 นาย เงิน เมื่อ เกรง บุญ บ้าน นั้น วัง นั้น อยู่ เข้า ไป ดิด ตาม ไม่ ได้
 ก็ คง จะ ไป เทียว บ่น แล้ว ๆ เก่า ๆ รำ ไป ใน ที่ นั้น ๆ อัน นั้น
 ก็ ไม่ เป็น เกียรติยศ แก่ เจ้า วัง เจ้า บ้าน ซึ่ง ผู้ ร้าย ผู้ ผิด เข้า ไป
 อาไศรย์ อยู่ นั้น เลย ก็ จะ เป็น เหตุ ให้ ผู้ ที่ ได้ ยิน คำ ครหา นั้น คร
 หา ต่อ ไป แด ให้ เป็น ที่ หวาด หวั่น พรั่น พริ้ง ของ คน เป็น อัน มาก
 ที่ เป็น คน สุภาพ ราม เรียบ ชื่อ ตรง ที่ มี ทาษ มี ลูก นี้ อยู่ บ้าง นั้น
 ไป แด บัด นี้ ท่าน เจ้า วัง เจ้า บ้าน เช่น นี้ คน ทั้งปวง ก็ รู้ ว่า เป็น
 ที่ ใหญ่ ที่ โต แล้ว บ้าง จะ ยิ่ง ใหญ่ โต ขึ้น ไป อีก กว่า นี้ บ้าง ถึง
 ตัว บ่าว ไพร่ ทาษ ลูก นี้ ผู้ ที่ หนี เข้า ไป แอบ อิง อาไศรย์ จะ ตรีถัญ
 บุญคุณ ว่า เข้า มา พึ่ง พ้น ไถย เจ้า หมู มุด นาย เจ้า เขี้ย นาย เงิน ได้
 ใคร จะ ได้ ยิน ไป ก็ จะ ไม่ ตรีถัญ เป็น เกียรติยศ อะไร หนัก เพราะ
 คน พวก นั้น เป็น ผู้ ผิด บาง คน เป็น ไจว ผู้ ร้าย ลัก สิ่ง ของ ๆ มุด
 นาย เจ้า เขี้ย นาย เงิน หนี ไป ก็ มี เป็น อัน มาก ใคร ได้ ยิน ไป
 ก็ คง เข้า ใจ ว่า ผู้ ใหญ่ สม คบ ผู้ ร้าย ผู้ ผิด ไม่ เป็น เกียรติยศ
 เหมือน หนึ่ง ว่า ถ้า มี ศีสะ ไม้ คน เมา ได้ ตี ได้ พัน ใคร มา ก็ ตี มี
 ผู้ ร้าย ได้ ผู้ ไท ผู้ หนึ่ง จะ อก ชิง วังราว เขา ทรัพย ถึง ถิ่น ใน ตัว
 ใน มือ ผู้ ไท ก็ ตี ผู้ ที่ กถัว ศีสะ ไม้ แด ผู้ ร้าย วัง เข้า ไป ใน

บ้านใหญ่ วัง ไท พัน จาก มือ คน ศีรษะ ไม้ แด ผู้ ร้าย ไป ได้ ตั้ง นี้
 จึง เป็น เกียรติยศ แก่ เจ้า บ้าน เจ้า วัง นั้น ได้ วิไลย คน ที่ เป็น ใหญ่
 แล้ว ฤ จัก เป็น ใหญ่ ต่อ ไป ใน กาล บัดนี้ ควร จะ ต้อง รักษา เกียรติ
 ยศ ให้ มี กิตติศัพท์ เล่า ภา ว่า เมตา ปราณี่ แก่ คน ทั้ง บ่วง ไม่
 เข้า แก่ บ่าว ไพร่ ของ ตน แด ไม่ เข้า แก่ คน ผิด แด คิด อนุเคราะห์
 แก่ คน หา ผิด มิ ได้ ไม่ เลือก หน้า ว่า ผู้ ไท จึง จะ สมควร จะ
 แสวง หา เกียรติยศ ให้ เล่า ภา แต่ ว่า กล้า ว่า หาร ทั้ง ข้า ทั้ง เจ้า ทั้ง
 บ่าว ทั้ง นาย ไม่ มี ผู้ อื่น กำเกิน กล้า กลาย ได้ ตั้ง ตำรา เก่า ๆ นั้น
 ไม่ ต้อง กับ การ บ้าน เมือง ทุก วัน นี้ เลย คิด ตู เกิด เพราะ บ้าน
 เมือง ทุก วัน นี้ เบ็ด แก่ ชาว ทเล ไม่ ปิด อยู่ แต่ กัน เอง เหมือน อย่าง
 แต่ ก่อน ถ้า ผู้ ใหญ่ แผ่นดิน เป็น แง เป็น งอน ถือ เขา ถือ เวา ต่อ กัน
 ไม่ มี สไมสร สามัคคี ต่อ กัน มัน คง ยัง ยืน แลว ก็ เป็น ที่ หมิ่น ประ
 มาท ไต้ ไทย เร้ว ที่ เดียว ก็ แด เจ้า นาย แด ผู้ มี บันดา ศักดิ์ ใหญ่
 น้อย ฝ่าย ใน ใน พระ บรม มหา ราชวัง นี้ ทั้ง สิ้น ก็ เป็น ของ ใน หลวง ไทย
 สนิท ชิต ชม วิเสศ เหมือน กับ พระองค์ เจ้า หม่อม เจ้า เดก ๆ เจ้า
 จอม หม่อม ห้าม บุตร ภรรยา ญาติวงศ์ เหตุ น หาน ว่าน เครือ อยู่ใน
 วัง ใน บ้าน นั้น ๆ เป็น ของ เจ้า นาย แด ชุนนาง ใหญ่ ๆ ซึ่ง เป็น เจ้า วัง
 เจ้า บ้าน เป็น ที่ สนิท ของ เจ้า วัง เจ้า บ้าน เจ้า ครอบ นาย ครว้ นั้น ๆ
 เหมือน กัน เพราะ เหตุ ตั้ง นั้น เมื่อ ทาษ แด ลูก นี้ ของ ผู้ ไท ๆ ที่
 อยู่ ใน พระ บรม มหา ราชวัง นี้ จะ หลบ หลีก หนี ไป ชัด ชวาง อยู่ ที่
 วัง เจ้า บ้าน ชุนนาง ที่ เจ้า เบี้ย นาย เงิน จะ ไป ดิต ตาม ต่อ ว่า ไม่
 ได้ แลว เจ้า เบี้ย นาย เงิน จะ รู้ ที่ ไป ร้อง ให้ ใคร ช่วย ด้วย ตัว ไม่
 ได้ อยู่ ที่ อื่น ก็ ต้อง มา ร้อง ให้ ในหลวง ช่วย ก็ ด้วย เหตุ นั้น ท่าน
 เจ้า วัง เจ้า บ้าน ที่ มี ชื่อ ชั้น ตั้ง นี้ จะ มี ความ โกรธ พยาบาท อาชญา

แต่คน แก่ ผู้ กราบ ทูล นั้น ก็ ไม่ ต้อง ที่ เคย ใน หลวง เมื่อ ทราบ เหตุ
 ตั้ง นี้ ก็ จะ ต้อง ช่วย ผู้ อยู่ ใน พระ บรม มหา ราชวัง ให้ มาก กว่า
 การ ร้อน ของ ราษฎร สามัญ เพราะ คน ที่ อยู่ ใน พระ บรม มหา ราชวัง
 นั้น ไม่ มี ที่ พึ่ง อื่น นอก จาก ใน หลวง เคย ตั้ง แต่ นี้ ลืม ไป ถ้า มี
 ผู้ใด ใน พระ บรม มหา ราชวัง นี้ มา กล่าว ว่า ทახ แด่ ถูก นี้ หนี เข้า
 ไป แอบ อิง อาศัย อยู่ ที่ หมิง ชาย ใน วัง ไต บ้าน ไต ได้ ความ
 เปน แน่ แล้ว ใน หลวง ก็ จะ ทรง จด หมาย ให้ ผู้ รับสั่ง เปน ข้า ราช
 การ ฝ่าย ใน ฤฯ ฝ่าย นำ โดย สม ควร ไป ต่อ ว่า เพท ทูล แก่ เจ้า วัง
 รำเรียน แก่ เจ้า บ้าน โดย ตี ขอ ให้ ชำระ ส่ง ทัว ให้ ก็ ถ้า หาก ว่า
 ท่าน เจ้า วัง เจ้า บ้าน แห่ง ไต จะ มี ใจ มานะทิจู กระจ่าง กระจ่าง
 ไม่ หยาก แพ้ เหน แต่ แก่ ขณะ ด้วย หวัง ว่า จะ หา เกียรติยศ อย่าง
 เก่า ๆ ตาม วิสัย ใจ คน ที่ พัง เลี้ยง แต่ บ่าว ไพร ของ ทัว เม
 มัว ไป ไม่ พัง เลี้ยง ใคร ๆ ข้าง ซ้าย ข้าง ซวา จะ เลือก ไล่ ทัว ทახ
 ถูก นี้ ให้ หนี ต่อ ไป ฤฯ จะ ยัก ยอก ซ่อน เว้น ไว้ ที่ ไหน แล้ว จะ
 ปฏิเสธ เลีย ว่า ไม่ มี ไม่ รู้ ก็ ดี ฤฯ แม้น เปน คน ซื่อ ตรง อยู่ ถูก
 ถูก หลอก เมีย หลวง บ่าว ไพร ไล่ ไล่ ไล่ พ้อ ให้ หลง เชื่อ ถือ ไป ว่า
 ความ ไม่ จริง ปฏิเสธ เลีย ว่า ไม่ มี ไม่ รู้ ก็ ดี ถ้า ปฏิเสธ มา ตั้ง นี้
 ในหลวง จะ บน ผู้ มี ชื่อ ด้วย สิ้น บน แรง ๆ ตั้ง แต่ ซึ่ง หนึ่ง ขึ้น ไป
 ห้า ซึ่ง ลง มา โดย สม ควร ให้ ลืม ลาว นำ จับ ทัว ให้ จง ได้ ถ้า
 เทวดา เก่า ๆ ที่ เคย รักษา แผ่นดิน โดย ธรรม อนุเคราะห์ แก่ คน ชอบ
 ธรรม ยัง ไม่ จุติ เลีย หมด ถ้า ด้วย ฤทธิ เทวดา ฤฯ อย่างไร ก็ เหน
 จะ จับ ทัว ได้ สัก ราย หนึ่ง สอง ราย ถ้า ได้ ทัว แล้ว ในหลวง จะ
 ออก เงิน หลวง ให้ สิ้นบน แก่ ผู้ จับ โดย เร็ว แล้ว จะ ชำระ ทัว ทახ
 แด่ ถูก นี้ ซึ่ง หนี นั้น ว่า หนี ไป อยู่ ที่ ไหน บ้าง ๆ ถ้า มัน ซัด

ทอด ว่า ได้ไป อาไศรย อยู่ ที่ แห่ง ที่ ตำบล ผู้ที่ ต้อง ชัด แน่น ไม่
 รับ ต่อ ผู้ ที่ จะ ลับ พยาน รั้งวัด เอา ความ จริง ถ้า สม ว่า คน นั้น
 หัน ไป อาไศรย อยู่ ที่ แห่ง ที่ ตำบล เจ้า บ้าน เจ้า วง แด ผู้ เจ้า สำนัก
 อาไศรย จะ ต้อง เจริญ เรี่ยไร กัน เสีย เงิน ใช้ สิ้น บน ทั้ง แต่ ชั่ง
 หนึ่ง ขึ้น ไป ทำ ชั่ง ลง มา โดย สม ควร เท่า กับ ที่ ในหลวง เสีย ไป ไม่
 คิด เอา กับ ตัว ทาษ แด ลูก นี้ ซึ่ง ประกาศ ว่า มา ทั้ง นี้ ว่า ด้วย ทาษ
 แด ลูก นี้ ของ เจ้า นาย แด ผู้ มี บันดา ศักดิ์ ใหญ่ น้อย ที่ อยู่ใน พระ
 บรมมหา ราชวัง นี้ อย่าง เดียว ก็ ถ้า แน่น ทาษ แด ลูก นี้ ของ ผู้ ซึ่ง
 อยู่ใน ที่ อื่น นอก จาก พระ บรมมหา ราชวัง นี้ ฤฯ ของ ราษฎร
 ตามัญ แห่ง ไท ตำบล ไท ที่ ตี หลบ หลีก หัน เข้า มา แอบ อิง อาไศรย
 ผู้ ไท ผู้ หนึ่ง อยู่ใน พระ บรมมหา ราชวัง ก็ อย่า ให้ เจ้า เบี้ย นาย เงิน
 มี ความ กริ่ง เกรง กลัว ความ ผิด อย่าง ไท อย่าง หนึ่ง เลย ให้ รับ
 ทำ เรื่อง ราว มา ขึ้น แก่ พระยาเพชร พิไชย จาง วาง กรม ส้อม พระ
 ราชวัง ให้ ชำระ เรี่ยไร ส่ง ให้ โดย เร็ว ถ้า แน่น พระยาเพชร พิไชย
 ชัก ช้ำ อยุ่ กว่า เจ็ด วัน ก็ ให้ มา ร้อง ถวาย ฎีกา เมื่อ เวลา เสด็จ
 ออก พระ ที่ นั่ง สุทโธษสวัสดิ์ ฤฯ จะ ให้ ญาติ พี่ น้อง พวก พ้อง เปน
 ชำ ราชการ ฝ้าย นำ ฝ้าย ใน ผู้ ไท ผู้ หนึ่ง ถวาย เรื่อง ราว ให้ ที่ ไท ที่ หนึ่ง
 เมื่อ ไท เมื่อ หนึ่ง ก็ ได้ ไม่ ห้าม ถ้า แน่น ในหลวง ทรง ทราบ ความ
 แล้ว ก็ จะ ทรง ชำระ ให้ โดย สุจริต ไม่ คิด เข้า แก่ ผู้ ไท ว่า มา นี้
 โดย สุจริต เทวดา เก่า ๆ จง เปน พยาน เทอญ ๆ ก็ ถ้า แน่น ทาษ
 แด ลูก นี้ ของ ผู้ ไท หลบ หลีก หัน ไป แอบ อิง อาไศรย อยู่ใน ที่ อื่น ๆ
 นอก จาก พระ บรมมหา ราชวัง นี้ แต่ ที่ วง เจ้า บ้าน ชุนนาง เปน ที่ ยำ
 เียง เกรง ขาม เจ้า เบี้ย นาย เงิน จะ ไป ทิด ตาม เอา ตัว ไม่ ได้ แด
 พัน วิไชย กำนัน นาย อำเภอ เจ้า กระจวง ทบวง การ จะ ทิด ตาม คั้น

คว่ำ หา ตัว ฤๅ ต่อ ว่า ไม่ ได้ แล้ว ก็ ให้ เจ้า เบี้ย นาย เงิน ทำ เรื่อง ราว
 มา ขึ้น แก่ พระยา เพชรพิไชย จาง วาง กรม ถ่อม พระ ราชวัง เหมือน
 กัน ถ้า เกี่ยว ข้อง ใน พระ บวร ราชวัง เจ้า เบี้ย นาย เงิน จะ สมัค
 ไป ขึ้น เรื่อง ราว แก่ พระยา มณฑลยวด เอง ก็ ตาม ถ้า มา ขึ้น แก่
 พระยา เพชร พิไชย ก็ ให้ พระยา เพชร พิไชย ทอด โฉนด บาท หมาย ไป
 ให้ พระยา มณฑลยวด ส่ง ถ้า เกี่ยว ข้อง ใน วัง เจ้า บ้าน ชุนนาง
 อื่น ๆ ก็ ให้ พระยา เพชร พิไชย ทอด โฉนด บาท หมาย ไป ฤๅ จะ
 เพท ทูล ว่าเรียน ต่อ ว่า ด้วย ปาก ได้ ก็ จง จัดแจง เอา ตัว ทาษ แด
 ลูก นี้ ฤๅ ต้น เงิน แด ดอก เบี้ย มา คั้น ให้ เจ้า เบี้ย นาย เงิน เดี่ย จง
 ได้ ถ้า แม้น พระยา เพชร พิไชย สุธำนาจ แก่ ฉันทา โทสา ษยาคติ ไป
 ไม่ ชำระ ให้ รว ไว้ ให้ เน้น ชำ เกิน กว่า เจ็ด วัน ก็ ให้ ร้อง ถวาย
 ฎีกา เมื่อ เวลา เสด็จ ออก พระ ที่ นั้ง สุทโธยศวริย ฤๅ จะ ให้ ญาติ พี่
 น้อง พวค พ้อง เปน ชำ ราชการ ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน ผู้ใด ผู้หนึ่ง ถวาย
 เรื่อง ราว ให้ ที่ โต ที่ หนึ่ง เมื่อ โต เมื่อ หนึ่ง ก็ ได้ ไม่ ห้าม ๆ ถ้า
 ในหลวง ทรง ทราบ แล้ว ก็ จะ ทรง เลือก ดู ก็ ถ้า ถิ่น ที่ โจทย์ กล่าว
 ว่า ทาษ แด ลูก นี้ หนี ไป แอบ อิง อาไศรย นั้น เปน พระบวร ราช
 วัง ฤๅ วัง เจ้า ต่าง กรม ผู้ใหญ่ ฤๅ บ้าน ท่าน เสนาบดี ผู้ใหญ่ ที่
 ท่าน เจ้า วัง เจ้า บ้าน ควร จะ เปน ตระลาการ เปน ที่ พึ่ง แก่ ราษฎร ได้
 ในหลวง ก็ จะ ทรง มอบ เรื่อง ราว กับ ตัว โจท ไป ให้ ท่าน เจ้า วัง
 เจ้า บ้าน ชำระ ให้ เปน แล้ว แก่ กัน โดย สม ควร แก่ สติปัญญา แด ยศ
 บันดา ศักดิ์ ของ ท่าน ที่ เปน เจ้า วัง เจ้า บ้าน นั้น ๆ เจ้า เบี้ย นาย
 เงิน จะ แพ้ ฤๅ ชนะ จะ ได้ ตัว ทาษ ลูก นี้ ไป ฤๅ ไม่ ได้ จะ ได้ ต้น
 เงิน แด ดอก เบี้ย ครบ ฤๅ ดค หย่อน ประการ โต ก็ สุด แต่ บุญ แด

วาสนา แด่ สติปัญญา ของ ท่าน เจ้า วัง เจ้า บ้าน ซึ่ง เป็น ตระลาการ แด่
 คัว โจท คัว จำเลย ฝ่าย โต ฝ่าย หนึ่ง นั้น เกิด ไม่ เอา เป็น กังวาล แล
 ถ้า มิ ชอบ ด้วย ยุติธรรม สุก ก็ จะ หอม งอม ก็ จะ หด่น ไป เอง
 เมื่อ โจท ไม่ ชอบ ใจ จะ มา ร้อง ถวาย ฎีกา อีก ก็ จะ ส่ง เรื่อง ราว
 ไป อีก ในหลวง ไม่ เป็น กิจ กังวาล ยิ่ง กว่า นั้น ว่า ทั้ง นี้ จะ ให้
 เห็น ว่า ท่าน ที่ เป็น เจ้า ใหญ่ นาย โต ก็ ควร จะ เป็น ที่ พึ่ง แก่ ราษฎร
 ได้ เหมือน กับ ในหลวง แต่ ถ้า แม้น ไป เกี่ยว ข้อง วัง เจ้า เดก
 บ้าน ชุนนาง น้อย มี สติปัญญา วาสนา ไม่ ควร จะ เป็น ตระลาการ ได้
 เป็น ที่ โจท จะ สงสัย ว่า ว่า ความ ลำเอียง เข้า กับ บุตร ภรรยา ข้ำ
 บ่าว ของ ตัว ไป แล ในหลวง ก็ จะ ให้ หา เจ้า กรม ปลัด กรม งาม
 งาม นาย เวณ ของ เจ้า แด่ เรียก ทนาย ของ ชุนนาง มา ให้ มี ตระ
 ลาการ เกาะ กุม เร่ง รั้ด ชำระ ว่า กล่าว โดย สม ควร แก่ ความ แผ่นดิน
 เมือง แต่ ถ้า ทาษ แด่ ลูก นี หดบ หักทั้น ไป อาไศรย ใน ที่ อื่น ๆ
 มิ ไร้วัง เจ้า บ้าน ชุนนาง ใหญ่ ๆ เป็น ที่ เป็น วิสัย ที่ กำนัน นาย อำ
 เกอ เจ้า กระทบง ทบวง การ จะ ติด ตาม เกาะ ครอง หา ตัว ได้ ตาม
 ธรรมเนียม แลแล้ว ความ เรื่อง นั้น ไม่ ไร้วัง กระทบง กรม ล้อม พระ ราช
 วัง จะ เอา มา ชำระ เลย จง ให้ เจ้า เบี้ย นาย เงิน นำกำนัน นาย อำเกอ ไป
 จับ กุม เอา ตัว ให้ ฤฯ จะ พ้อง ร้อง ณ โรง ศาล ตาม ธรรมเนียม ก็
 ตาม เมื่อ ชัด ชวาง ประการ โต ก็ อย่า ให้ มา ขึ้น เรื่อง ราว แก่
 พระยา เพชร พิไชย เลย แล อย่า ให้ กรม ล้อม พระ ราชวัง ไป เกบ เอา
 คดี อย่าง นี้ มา ว่า ก่อน เจ้า หมู มุตนาย เจ้า เบี้ย นาย เงิน จง เขียน
 เรื่อง ราว มา ฤฯ มา ที่ กรม ล้อม พระ ราชวัง ให้ เขียน เรื่อง ราว
 ร้อง ถวาย ฎีกา เทอญ ในหลวง จะ โปรด ให้ ชำระ ตาม อย่าง ความ
 ฎีกา ถ้า คดี ไม่ ต้อง อย่าง ที่ จะ มา ร้อง ต่อ กรม ล้อม พระ ราชวัง

พระราชบัญญัติ หมาย ประกาศ

๗๕

ผู้ใด สมคบ คน ใน กรม ล้อม พระ ราชวัง ให้ เอา คดี อย่าง นั้น มา
ชำระ ผู้ สมคบ ก็ ดี ตระลาการ ผู้ ชำระ ก็ ดี จะ มี โทษ ตาม โทษานุโทษ
ประกาศ มา ณ วัน อังคาร เดือน แผลบ บูรพา ศาต ขึ้น ห้า ค่ำ ปี มเมีย
สัมฤทธิ์ศก เป็น วัน ที่ ๒๕๙๙ ใน รัชกาล บัทยาบั้น นี้ ๗๕

- ๑ พระราช บัญญัติ บท ๗ ที่ มี อยู่ นำ ๕๑ ต่อ กับ บท ๗ นี้ ๗๕
- ๑ พระ ราชบัญญัติ บท ๗ ว่า ด้วย เอา ค่า ทาษ ไป ขาย แห่ง เดียว กัน
ก็ ดี ให้ ลง โทษ เสมอ สอง แห่ง สาม แห่ง ๗๕

๗ ๑ ศุภมศก ศักราช ๑๑๕๑ ศก นักษัตร กุกกุฏ สังวัจฉระสาวณะ
มาเส กาลปักเช ตะติยะมีติธิยัง อาทิตยวาระ บริเฉทกาลกำหนด สมเด็จ
บรมนาถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ หั้ว ผู้ ทรง พระ ราชศรัทธา สาสนูปถัม
ภก พระพุทธศาสนา เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง สวัสดิ์มังคลาตุลิตมหาปรา
สาท พร้อมด้วย ด้วย สมเด็จ พระราชโอรสา พระภาคินายนารถ ราชมหาอำ
มาตยมนตรี ภาวะชาติ ราชประโหราทิศา โหรา ราชครู เจ้า พระบาท บงกชมาศ
พระยา สุวเสนา เอา คำ ลูกขุน ณะ สาด หลวง ปฤกษา โทษ นายเกิด
อำแดง บู่ พุทธจา ภา อิมุก ภรรยา หมื่น วัชชบริบาล ไป ขาย แก่ นาย
แก่นั่น เมือง สมุทรสงคราม เป็น เงิน สิบลอง ตำลึง นายเกิด เป็น นาย
ประกัน เอา โทษ ทวน ปรับ ไหม กราบ ทูล พระกรุณา จึง มี พระ ราช
โองการ มาร พระ บัณฑูร สุรสีหนาท ตำหวัด เนื้อ เกล้า ฯ สั่ง ว่า ให้
ใหม่ แด ทวน มิ ถึง โทษ เขา นัก ให้ ปฤษา ปรับ ใหม่ พระครู พินาม
กราบ บังคม ทูล พระกรุณา ว่า ลูกขุน ทั้งปวง ไม่ เห็น ตัว บท ด้วย ว่า
มัน มิ ได้ ขาย คน สอง แห่ง สาม แห่ง จะ เอา พระราช กำหนด ขาย
คน ปรับ จะ ไม่ ต้อง ข้อ ความ จึง ทรง พระกรุณา ตรัส เนื้อ เกล้า ฯ ว่า
เป็น ไร ไม่ แย้ง กัน ให้ ลูกขุน ณศาลา ตัด ลิน ให้ ตาม อย่าง ธรรมเนียม

ถูกขุน ณฑาล หลวง ฆิต อยู่ ให้ยกโทษไว้ ครั้งหนึ่ง แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อ
 นำ ถ้า ผู้ใด ลัก ภา ผู้คน ถูก เมีย ค่า โทษ บ่าว ไพร่ ท่าน ไป ชาย
 ก็ ดี แด ลัก คน หลวง ไป ชาย ก็ ดี มิ ได้ ชาย ก็ ดี จับ ได้ พิจารณา
 เปน สักย ให้ปรับ โทษ ตาม พระราช กำหนด ชาย คน สอง แห่ง สาม
 แห่ง ที่ ข้อ ให้ มั่น ไป เปน หัก สิบ ซ้ำง นั้น ให้ มั่น ไป นอน สบาย ฤ
 ไม้ เอา เบา นก ให้ ส่ง มั่น ไป เปน ตะพ่น หนุ่ย ซ้ำง จะ ได้ เช็ด ขยาด
 ตั้ง เอา โทษ อ้าย ขุนแห่ง ทำจัน อ้ายมี ข้อ ลัก คน หาม พระวอ ๖๖

๑๐ หมาย ประกาศ แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าฯ มี ใน ราช
 ทิชา นุยกษา เล่ม ๑ หน้า ๓๒๑ ว่า ด้วย เรื่อง เสวฐู บางแมว ๖๖

๑๑ มี พระบรมราชโองการ มारพระมณฑุ สุวสิงหนาท ให้ ประกาศ
 แก่ พระราช วงษา นวงษ แด ข้า ราชการ ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน แด ราษฎร
 ใน กรุง แด หัว เมือง ให้ ทราบ ทัว กัน ว่า เสวฐู บางแมว ซึ่ง เปน ที่
 ขุน พิณิต ไหวหาร เปน คน มั่ง มี ก็ จริง แต่ เปน คน โกง เจ้า สำนวน
 เจ้า ถ้อย หมอ ความ ใน หลวง จับ สำนวน ได้ ชัด เห็น เปน แน่ ว่า เปน
 คน โกง แต่ ไม่ ข้อ สักย ไม่ มี ความ เมตตา ปรานี แก่ ราษฎร คือ คน
 นี้ ที่ ทาษ จะ ส่ง เงิน ก็ ไม่ รับ เงิน ถียง ว่า นำ ไร้นำ นา ทำ น้ำ จะ
 เอา ปลา ทำ นา จะ เอา เข้า ถ้า เดือน ๔ เดือน ๕ หลบ ทัว เสีย เดือน
 ขึ้น ไป ๑๐ เดือน ๑๑ เดือน ว่า นำ นา เสีย ไม่ รับ เงิน ถึง สาม ปี ทาษ
 ร้อง ทุกข์ ส่ง เงิน ยัง โรง สาด ก็ ประถม ประเด กับ ขุนสาด ไม่ รับ เงิน
 ถึง ๓ ปี ๔ ปี ครั้ง คน ขึ้น ๆ เขา ก็ ร้อง ทุกข์ อยู่ มาก ถ้าว โทษ
 เสวฐู บางแมว คน นี้ แต่ เพราะ มั่ง มี ตระดาการ ทุก สาด ก็ คุ่นไป แล้ว
 มัก เข้า เจ้า เข้า นาย เข้า ขุนนาง มี ผู้ ถ้อ ท้าย ถ้อ หาง มี พระบรม
 ราชโองการ ให้ ประกาศ เจ้า นาย ข้า ราชการ ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน อย่าให้

ใคร คบ เข้า ถือ ท้าย ถือ หาง ถ้า ใคร ขึ้น คบ จะ ไม่ ทรง พระกรุณา
ชุบเลี้ยง

๐ หนึ่ง จีน ทอง เข็ก บุตร จีน บุณเลี้ยง นาย อากร เทา สุรา แด นาย
อากร สมภักศร เมือง สมุท สงคราม แต่ ก่อน ได้ มรรฎก ของ บิดา ไว้ มาก
ญาติ พี่ น้อง เขา หา มรรฎก ถึง สาม พัน ชั่ง กับ อีก เรื่อง หนึ่ง จีน ที่
เข้า ส่วน ทำ อากร ด้วย ฟ้อง ว่า จีนทองเข็ก กั้น เขา ส่วน ทำไร อากร
แด ภาษี ไว้ เปน เงิน พัน ชั่ง เศษ จีนทองเข็ก สู้ ความ แพ้ ใจหทัย ถึง ๔
ศาล แล้ว ก็ ยัง ถวาย ฎีกา รำ ไป ไม่ หยุด ได้ โปรด ให้ พระยาไช
ฎีก ราชเสวฐี พระยา พิพิธโกไคยสวริย ชำระ แล้ว พระยาไชฎีก ราช
เสวฐี พระยา พิพิธโกไคยสวริย ได้ รวบรวม คำ หา คำ ให้ การ คำ
พยาน ทั้ง สาม ศาล แด บาดูชี้ แด ฎีกา ทั้งสาม ฉบับ ไป พิจารณา เด้อยต
แล้ว ได้ คัด สิ้น ให้ เลี้ย เงิน ให้ แก่ จีน ผู้ เข้า ส่วน เพียง สี่ ร้อย
ชั่ง เศษ จีนทองเข็ก ได้ ไร่ กว่า ห้า ร้อย ชั่ง คำ คัด สิ้น นั้น ได้ ถวาย
ทรง ประทับ ให้ เปน เสรีจ แล้ว แต่ จีนทองเข็ก ไม่ ยอม เทียว หา คน
ทำ ฎีกา โกง ร้อง รำ ไป ไม่ หยุด แด มี นาย นำ เข้า ถือ ท้าย ถือ หาง
นำ ฎีกา เข้า ถวาย รำ ไป ความ เรื่อง นี้ ทรง พระสันนิฐาน ทราบ อัทธยา
ไสย จีนทองเข็ก แล้ว คน เจ้า สำนวน ได้ สิ้น บน สิ้น จ้าง ก็ แต่ง เรื่อง
ราว ให้ รำ ไป กล่าว โทษ ชุนศาล ตระลาการ เล็ก น้อย เสมียน ผู้ คุม
ผู้ที่ เข้า ถือ ท้าย ถือ หาง ได้ ของ กำนัน ได้ สิ้น บน จีนทองเข็ก ก็ ช่วย
ว่า ร้อน ไป มี พระบรมราชโองการ ห้าม อย่า ให้ ใคร คบ จีนทองเข็ก
ถ้า ใคร แต่ง สำนวน เกิน ๆ ผิด ๆ ให้ แด ใคร ภา เขา เรื่อง ราว มา
ถวาย จะ เร่ง เขา ตัว ผู้ แต่ง สำนวน ทำ โทษ ความ เรื่อง นี้
แพ้ แล้ว ใคร อย่า เขา มา ว่า อีก เลย จืด จืด จืด ใคร ถือ ท้าย
ถือ หาง เสวฐี บางแมว ก็ ดี จีนทองเข็ก ก็ ดี ผู้ นั้น จะ มี กิริยา เปน

ที่ เหน ว่า เหน แก่ เด็ก แก่ น้อย เป็น ของ กำนัน แด่ สิบ บน ประกาศ มา ให้ ข้า ราชการ รู้ ทัว กัน ณ วัน เสารี ขึ้น ค่ำ หนึ่ง เดือน หก ปี เถาะ นพศก จุศักราช ๑๒๒๙ ฤา เป็น วัน ที่ ๕๘๓๒ ใน ราชการ บัดยบั้น นี้

๑ หนึ่ง มี กฎ รับสั่ง ใน พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้า ฯ ไว้ แก่ ลูกขุน ณะศาล หลวง ใจ ความ ว่า มี กฎหมาย แต่ ก่อน ว่า ทาษ ร้อง ทุกข์ ส่ง เงิน ใน ระบุ เดือน ๖ เดือน ๗ เดือน ๘ เดือน ๙ ท่าน มิ ให้ รับ เพราะ ว่า เป็น ระบุ ไว้ นา โปรดเกล้า ฯ ว่า กฎหมาย บท นี้ หา เป็น ยุติธรรม ไม่ ให้ ยก เสีย แต่ นี้ สืบ ไป ถ้า ทาษ ไม่ สมัค อยู่ ด้วย จะ ส่ง เงิน ใน เวลา ไว ถ้า ทั้น เงิน ดอกเบีย ถูก ต้อง กัน แล้ว ให้ นาย เงิน รับ เงิน ไว ถ้า นาย เงิน ไม่ รับ ให้ ปรับ โหม ตาม พระอัยการ เติม แต่ บท รับสั่ง บท นี้ หา ได้ ลง พิมพ์ ไม่ ๗๖

๑ หมาย ประกาศ แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้า ฯ ว่า ด้วย ชาย ภรรยา แด่ บุตร ๗๖

๑ มี พระบรม ราชโองการ มาร บัณฑิตูร สุรสิงหนาท ให้ ประกาศ แก่ ข้า ทูลอง ฎี พระบาท ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน แด่ ราษฎร ใน กรุง นอก กรุง ให้ ทราบ ทัว กัน ว่า เมื่อ ณ วัน พุทศัศบตี แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ยี่ ปี เถาะ นพศก อำแดง จัน ทำ ฎีกา ทูล เกล้า ฯ ถวาย กล่าว โทษ นาย เขียม ผู้ ว่า ลัก เขา ชื่อ อำแดง จัน ไป ชาย ไว้ แก่ ผู้มี ชื่อ อำแดง จัน ไม่ ได้ รู้ ได้ เหน ด้วย ครั้น ความ ทราบ ได้ ฝ่าย ทูลอง ฎี พระบาท ตั้ง นี้ จึง ทรง พระราช ตำริท ว่า ผู้ ลัก เขา ชื่อ ภรรยา ไป ชาย ภรรยา ไม่ ได้ รู้ เหน ด้วย จะ เรียก ว่า เป็น เรือน เบี้ย ไม่ ควร แต่ กฎหมาย เก่า นั้น ว่า อย่างไร ยัง หา ทราบ ได้ ฝ่าย ทูลอง ฎี พระบาท ไม่ ณ วัน อังคาร แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๓ ปี เถาะ นพศก จึง มี พระ

ราช หัตถ์ เลขา ให้ พระอินทรเทพ เชิญ ไป ตาม ลูกขุน ๆ พร้อม กัน คัด
 บท กฎหมาย เก่า ทูลเกล้า ฯ ถวาย เข้า มา ตั้ง นี้ ถ้า ด้ว แด พ่อ แม่
 นาย เงิน เอา ชื่อ ลูก เมีย ค่า คน ลง ใน กรมธรรม์ ชาย ท่าน ว่า เป็น
 สิทธิ แม้น ว่า เจ้า ถิ่น บอก ก็ ดี มิ ได้ บอก ก็ ดี แก่ ตัว เรือน เบี้ย
 ซึ่ง มี ชื่อ อยู่ใน กรมธรรม์ นั้น ท่าน ว่า เป็น สิทธิ ได้ โดย ะมิด เมือง
 ท่าน เหตุ ว่า เจ้า ด้ว แด พ่อ แม่ นาย เงิน นั้น เป็น อิศรภาพ บท หนึ่ง
 ว่า เมีย ก็ ดี ลูก ก็ ดี เอา ชื่อ พ่อ แม่ ด้ว ลง ใน กรมธรรม์ ชาย ท่าน
 ว่า มิ เป็น สิทธิ เหตุ ว่า เมีย ลูก นั้น มิ ได้ เป็น อิศร แก่ ด้ว แด พ่อ แม่
 นั้น กฎหมาย เดิม มี อยู่ เช่น นี้ จึง ทรง พระราช ดำริห์ ว่า กฎหมาย
 บท นี้ เมื่อ พิเคราะห์ ดู เหมือน ผู้หญิง เป็น ควาย ผู้ชาย เป็น คน ไป
 หา เป็น ยุติธรรม ไม่ ให้ ยก เลี้ย จึง มี พระราช บัญญัติ ใหม่ ว่า ถ้า
 ด้ว จะ เขียน ชื่อ เมีย ใน สार กรมธรรม์ ชาย ถ้า เมีย มิ ไซ้ เมีย ทาษ
 มี ค่า ตัว มี สार กรมธรรม์ อยู่ใน มือ ด้ว แล้ว ต่อ เมีย ยอม ให้ ชาย
 ลง ตาย มือ แง่โต ด้ว เป็น สำคัญ ผู้เขียน สार กรมธรรม์ ฤา มิ ผู้
 นั้น เป็น พยาน รู้ เห็น ด้ว จึง เป็น อัน ชาย ควร ถือ ว่า เป็น ตัว เรือน
 เบี้ย ได้ ถ้า เมีย ไม่ ยอม ให้ ชาย ฤา ลัก เอา ชื่อ ไป ชาย ไม่ มี พยาน
 รู้ เห็น ไม่ เป็น อัน ชาย แต่ ถ้า เมีย อยู่ กับ ด้ว ไม่ ได้ ย่า ร้าง ค้าง
 ชาย แยก ย้าย กัน ด้ว ลัก เอา ชื่อ เมีย ไป ทำ สार กรมธรรม์ ชาย แล้ว
 หนี ไป นาย เงิน จะ มา พ้อง ร้อง ให้ เกาะ ครอบ เมีย มา เร่ง ให้ ส่ง
 ตัว ด้ว ตาม ะมิด เมือง ได้ ถ้า มัน ยอม เป็น จำนำ แทน ด้ว มัน ให้ ไซ้
 ต่าง กระจา ดอกเบี้ย ค่า บัวย การ ฤา ยอม เป็น ทาษ ต่อ ภายหลัง ลง
 แง่โต ทำ โย ยอม ให้ จะ ยุต เอา ตัว เป็น ทาษ ก็ ได้ ถ้า ไม่ ยอม
 จะ เกาะ เป็น จำนำ ได้ แต่ ใน โรง สาด จะ ยุต เอา ตัว เป็น ทาษ ไม่
 ได้ ถ้า เมีย ย่า ร้าง ขาด จาก ด้ว เมีย กัน ก่อน แต่ มัน หนี ถึง มี

ชื่อ ใน สार กรรมธรรม์ มัน ไม่ รู้ เหน ด้วย ก็ ดี ถ้า เมีย ผัว มัน ไป ขาย
เป็น ทาส ท่าน ผู้อื่น ไว้ แต่ ก่อน ยอม เป็น ทาส ให้อยู่ ใน เว้น นาย
เงิน แล้ว ก่อน แต่ ผัว ลัก เอา ชื่อ มา ทำ สार กรรมธรรม์ ขาย ที่อื่น อีก
นั้น ก็ ดี จะ เกาะ มัน เอา มา เป็น จำนำ ไม่ ได้ ให้ เกาะ เอา แต่ ผู้
นาย ประกัน แล ผู้รับ เว้น นาย ประกัน เงิน ของ ตัว ใน การ เรื่อง ผัว
ลัก เอา ชื่อ เมีย มา ขาย นั้น เกิด ใน การ อย่าง นี้ ต้อง เป็น ความ ลำ
บาก แก่ ผู้มีก่ง่าย เชื่อ กฎหมาย เท่า ว่า ผู้หญิง เป็น ความ ผู้ชาย
เป็น คน ะ

๐ ถ้า เมีย เป็น ทาส มี ค่า ตัว ผัว ยัง ไม่ ได้ ฉีก สार กรรมธรรม์ ยก
ค่า ตัว ให้ ถึง เป็น เมีย ก็ ไม่ ให้อ่า เมีย ให้อ่า เป็น ทาส ทาส เป็น
เมีย ก็ ดี ไม่ ได้ เป็น เมีย ก็ ดี สार กรรมธรรม์ มี นาย เงิน ซึ่ง เป็น ผัว
แล ไม่ ได้ เป็น ผัว จะ เอา ชื่อ ไป ขาย ไม่ ยิ่ง กว่า ค่า ตัว เดิม เพียง
เสมอ ค่า ตัว เดิม ถ้า หย่อน กว่า ค่า ตัว เดิม ก็ ได้ ต้อง มอบ สार
กรรมธรรม์ เท่า ให้อ่า ไป แก่ ผู้ นาย เงิน ใหม่ เป็น สำคัญ ทาส ที่ ยอม เป็น
เมีย นาย เงิน สार กรรมธรรม์ ยัง ไม่ ได้ ฉีก ยก ให้อ่า จะ ผิด กับ ทาส ที่
ไม่ ได้ เป็น เมีย นาย เงิน แต่ เมื่อ ถ้า นาย เงิน ผู้เป็น ผัว ตาย ควร จะ
ได้ มรดก บ้าง เล็ก น้อย ใน ฉับ ภรรยา ทาส โดย ว่า ททรัพย์ มรดก ไม่
มี ผู้ที่ รับ ททรัพย์ มรดก ถ้า เจ้า นี้ ของ ผู้ตาย จะ ต้อง ถก ค่า ตัว ให้อ่า
เป็น ๑๐ ถก ๑๒ ถก ๑๕ ถก สมมุท ว่า เป็น มรดก ของ ผู้ตาย
ยก ให้อ่า แก่ มัน ที่ เป็น เมีย แต่ ใน การ ขาย นั้น เหมือน กับ ทาส ถ้า
ผัว ขาย เมีย ทาส ถ้า นาย เงิน ขาย ทาส แร่ง กว่า ค่า ตัว เดิม ไป ไม่
ให้ สार กรรมธรรม์ เดิม ไป เป็น สำคัญ ถ้า มัน ลง แกลง โด ยิน ยอม ด้วย
ทั้ง ว่า ก่อน ก็ เป็น อัน ขาย ได้ ถ้า มัน ไม่ ได้ รู้ เหน ยิน ยอม ด้วย
ต้อง พิจารณา เอา ความ จริง ชำระ เร่ง วัต เอา แต่ ตาม ค่า ตัว เดิม เงิน

พระราชบัญญัติ หมาย ประกาศ

๙๑

ที่ เกิน ให้เร่ง เอา แต่ ผู้ชาย ผู้รับ เงิน ไป ถ้า นาย เงิน เอา ชื่อ ทาษ
ที่ เปน เมีย ก็ ดี ไม่ ได้ เปน เมีย ก็ ดี ที่ หลบ หลีก หนี ไป แล้ว มา
ชาย ผู้ช่วย ภาย ไว้ ได้ ตัว เรือน เบี้ย มา ให้ เรียก ค่า ตัว เดิม แล
ค่า บ่วย การ ตั้ง แต่ หนี ไป ได้ แต่ ต้น ชน ตก ตาม กฎหมาย ๖๖

๑ ถ้า พ่อ แม่ เอา ชื่อ ลูก มา ชาย ถ้า ลูก อายุ ยัง ไม่ ถึง ๑๕ ปี
แล อยู่ กับ พ่อ แม่ มัน ถึง ไม่ มี แกงไต แล ค่า ขอม ด้วย ก็ เปน
อัน ชาย ได้ แต่ ถ้า ลูก แยก ย้าย ไป จาก พ่อ ฤฯ แม่ ที่ เปน ผู้ชาย
แล้ว คือ พ่อ แม่ โกรธ กัน หย่า ร้าง กัน ลูก ตก ไป อยู่ ข้าง อื่น จาก
ผู้ชาย ฤฯ ญาติ ของ ฝ่าย อื่น จาก ผู้ชาย จะ ดอบ เอา ชื่อ มา ชาย
ไม่ ได้ ไม่ เปน อัน ชาย ให้ เร่ง เงิน เอา แต่ ผู้ชาย แล ผู้นาย ประกัน
จะ เกาะ เรือน เบี้ย ไม่ ได้ ก็ ถ้า ลูก ชาย ก็ ดี ลูก หญิง ก็ ดี อายุ
ถึง ๑๕ ปี ขึ้น ไป แล้ว ถ้า พ่อ แม่ มัน จะ เอา มา ชาย ท่อ มัน ลง
แกงไต ยิน ขอม มี ผู้รู้ เหน ด้วย จึง เปน อัน ชาย การ ก็ เหมือน
กับ เมีย ที่ ไม่ มี ค่า ตัว ถ้า พ่อ แม่ มัน ผู้ชาย นั้น หนี มัน ยัง อยู่
ใน เรือน พ่อ แม่ มัน จะ เกาะ เอา ตัว มัน มา เปน จำนำ ใน โรง สาล ได้
ถ้า มัน ลง แกงไต ทำไบ ขอม เปน ทาษ แทน พ่อ แม่ มัน ให้ ใ้ จะ เอา
เปน ทาษ ตาม สาร กรรมธรรม์ ก็ ได้ ถ้า มัน ไม่ ขอม จะ เกาะ เปน จำนำ
ไว้ ได้ ใน โรง สาล ให้ มัน นำ ตัว พ่อ แม่ มัน ที่ หนี แต่ ถ้า มัน
แยก ย้าย ตก ไป ฝ่าย อื่น ขาด ไป แล้ว จาก พ่อ แม่ มัน ผู้ชาย จะ
เกาะ เอา เปน จำนำ ก็ ไม่ ได้ ต้อง เร่ง เอา แต่ ผู้นาย ประกัน แล
ผู้รับ เรือน ผู้ประกัน ฝ่าย เดียว ๖๖

๑ ถ้า ผู้ชาย ตาย ผู้รับ มรดก เปน ด้ว ฤฯ เปน เมีย ฤฯ เปน
ลูก ฤฯ เปน ญาติ ของ ผู้ตาย ต้อง รับ ใ้ นี้ แทน ผู้ตาย โดย

สม ควร แก่ กฎหมาย มรรฎก ถ้า เมีย ชาย ผัว ๆ เป็น ทาษ ของ เมีย มี ค่า ตัว มี สार กวม ธรรม์ ยัง ไม่ ได้ ฉีก ยก ให้ ก็ เหมือน กับ ชาย ทาษ จะ เอา เรื่อง ที่ เป็น ผัว มา ถียง ไม่ ได้ เมีย ชาย ผัว ก็ ดี ถูก ชาย พ่อ แม่ ก็ ดี พี่ น้อง ชาย กัน ก็ ดี เพื่อน ผุ่ ง ชอบ ภอ กัน ก็ ดี ถ้า ลง กำแหง แกง ไต ยิน ยอม ด้วย มี ผู้ รุ้ เหน ก็ เป็น อัน ชาย ถ้า ไม่ ได้ ยิน ยอม รุ้ เหน ด้วย ไม่ เป็น อัน ชาย ถูก ที่ ไม่ มี พ่อ แม่ ผู้ ชาย เอา มา ถียง เหมือน ถูก ของ ตัว แต่ ได้ อายุ เจ็ด ขวบ ลง มา สิทธิ ชาติ ไม่ มี ใคร ถียง ก็ ชาย ได้ เหมือน กับ ถูก ตัว เพราะ มัน จะ ได้ มรรฎก ด้วย ความ เป็น ถูก ถียง ชาย ได้ ใน ได้ อายุ สิบห้า ปี ลง มา เมื่อ พัน อายุ สิบห้า ปี ขึ้น ไป แล้ว ต่อ เรือน เบี้ย มัน ยอม ด้วย จึง ชาย ได้ ถูก ผู้อื่น ที่ ผู้ชาย เอา มา ถียง เมื่อ อายุ มัน กว่า เจ็ด ขวบ ถึง อายุ ได้ สิบห้า ปี ลง มา มัน ไม่ ยอม ด้วย จะ เอา ไป ชาย ไม่ ได้ เพราะ มัน ไม่ ควร ได้ มรรฎก ของ ผู้ ถียง

๐ ให้ ลูกขุน ตระลาการ ซึ่ง จะ พิจารณา ความ ต่อ ไป เบื้อง หน้า ว่า ตาม พระ ราช บัญญัติ ซึ่ง ประกาศ ไว้ นี้ อย่า ให้ เอา กฎหมาย เดิม มา ว่า เป็น อัน ชาติ ถ้า ลูกขุน ตระลาการ ผู้ใด ยัง ว่า ตาม กฎหมาย เดิม อยู่ ไม่ พิจารณา ความ ตาม พระ ราช บัญญัติ นี้ จะ ให้ มี โทษ ตาม โทษานุโทษ แต่ ผู้ นั้น นั้น ประกาศ มา ณวัน เสารี เดือน สี่ แรม สิบสาม ค่ำ จุศักราช ๑๒๒๙ ปี เถาะ นพศก

๐ พระ ราช บัญญัติ มี อยู่ใน ราชกิจจา นุเบกษา เล่ม ๑ หน้า ๑๙๐ เรื่อง กู้เงิน แด่ ชาย ตัว ให้ คิด ดอก เบี้ย เพียง ชั่ง ละ บาท

๐ ด้วย สมเด็จ เจ้า พระยา บรมมหา ศิริสุริยวงษ รับ พระ บรม ราชโองการ ไล่ เกล้า ๆ ทรง พระ กรุณา โปรด เกล้า ๆ สั่ง ให้ ประกาศ แก่

เจ้า ตั้ง กรม แล้ว เจ้า ยัง ไม่ ไต่ ตั้ง กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน แล ข้า ทูล
 ของญาติ พระบาท ใน พระ บรมมหา ราชวัง แล พระ ราชวัง บวร สถาน
 มงคล ฝ่าย ทหาร พดเรือ่น แล หัว เมือง ปาก ไต้ ฝ่าย เหนือ แล
 ราษฎร ใน กรุง นอก กรุง ให้ ทราบ ทัว กัน ด้วย พระบาท สมเด็จ พระ
 จุฑจอม เกตุเจ้า อยู่ หัว ไต้ เสด็จ เถลิง ถวัลย ราชสมบัติ บรม ราชภี
 เสก แล้ว ประ กอบ ด้วย พระ มหา กรุณา ปรีชา ญาณ การ ที่ จะ ทำ
 นุ บำรุง รักษา พระ บวร พุทธศาสนา เปน ที่ ปลื้มน่า การ เลื่อม ใส
 พระ ราช ฤทธิไทย โอบ อ้อม รักษา สมณ พราหม อาณา ประชา ราษฎร ทัว
 พระ ราช อาณาเขตร ขอบ ขันธิ์ เสมอ บันดา พึ่ง พระ บรม โภธิ สมภาร
 ไต้ รับ พระ ราชทาน ทำ มา หา กิน อยู่ เยน เปน สุข ทัว กัน จึง ทรง พระ
 มหา กรุณา ไปรวด เกตุฯ ให้ สมเด็จ เจ้า พระยา บรม มหาศรีสุริยวงษ แต่
 ยัง เปน สมุห พระ กระลาโหม อยู่ นั้น สำเร็จ ราชการ ต่าง พระ เนตร พระ
 กรวรรณ ว่า ราชการ หนัก ทรเพย สถาน รับ ฎีกา คดี สิ้น กิจ ทุกข์
 ขัด ข้อง ผู้มี คดี ต่าง ๆ ด้วย น้ำ ใจ เสมอ โดย ทาง ยุติ ธรรม แล
 ทาษ ฎูนี้ มา ร้อง ฎีกา กล่าว โทษ เจ้า นี้ นาย เงิน ต่อ สู้ ทุน เงิน
 ดอก เบี้ย เปน ความ กัน อยู่ ที่ โรง ศาล โดย มาก เหน ว่า แต่ ก่อน
 ผู้ ให้ ทาษ ฎูนี้ กู้ ฆาย จำนำ ดอก ดอก เบี้ย ซึ่ง ละ สิบ สลึง บ้าง กิ่ง
 ตำลึง บ้าง เปน ธรรมเนียม แต่ เต็ม ต่อ ๆ มา ครั้น ผู้ ที่ ขัด สน
 ร้อน ใจ อยาก ไต้ เงิน มา ใช้จ่าย ก็ ทำ สार กรมธรรม์ กู้ ฆาย จำนำ
 สัญญา ให้ ดอก เบี้ย ซึ่ง ละ ห้า บาท บ้าง ตำลึง บ้าง สาม บาท บ้าง
 ที่ ทาษ ฎูนี้ ไม่ สู้ ร้อน ใจ ก็ ทำ สार กรมธรรม์ สัญญา ให้ ดอก
 เบี้ย ซึ่ง ละ กิ่ง ตำลึง บ้าง หก สลึง บ้าง บาท หนึ่ง บ้าง สัญญา
 กัน มาก ๆ น้อย ๆ เพราะ เจ้า นี้ นาย เงิน ให้ กู้ ฆาย จำนำ เงิน
 ไม่ สู้ มาก เหมือน อย่าง เงิน ให้ กู้ ฆาย จำนำ ใน กาด ประจุบัน นี้ ๗

๐ ประการ หนึ่ง ลูก คำ พาณิช ใน ประเทศ นอก ประเทศ เข้า มา ฟัง
 พระ บรม โภธิสมภาร เปน อัน มาก ทั้ง ห้าง แด บ้าน เรือน ตึก แปะ คำ
 ชาย ทำ มา หา กิน มี ทรัพย์ สิ่ง สิ้น ก็ บริบูรณ์ มาก กว่า แต่ ก่อน
 อาณา ประชา ราษฎร ก็ เปน ปกติ มี ความ สุข สมาย ผู้ ที่ มี ทรัพย์
 ให้ กู้ ชาย แด รั้ง จำนำ ถ้า เงิน มาก ก็ เอา ดอก เบี้ย แต่ เพียง ชั่ง ละ
 บาท บ้าง สอง สติง บ้าง ถึง มี ผู้ มา กู้ เงิน หลวง ไป ทำ ทุน คำ ชาย
 ใช้ สอย ก็ ดต หย่อน ดอก เบี้ย เอา แต่ ชั่ง ละ บาท บ้าง สอง สติง
 บ้าง เจ้า นี้ ที่ ให้ กู้ ชาย จำนำ เอา ดอก เบี้ย แต่ น้อย นั้น เหมือน มี
 ส่วน หุ่น เข้า ทุน กัน คำ ชาย มี กำไร ได้ ดอก เบี้ย เปน ประโยชน์
 ทั้ง สอง ฝ่าย แต่ ทาษ ลูก นี้ ที่ เสีย ดอก เบี้ย แพง ชั่ง ละ ห้า บาท
 ตำลึง หนึ่ง ตำ บาท สิบ สติง ถึง ตำลึง นั้น ไม่ มี เงิน จะ เสีย คิด
 น้อย ต่อ เจ้า นี้ นาย เงิน ด้วย อุปาย ต่าง ๆ จะ ตัด สิ้น ให้ ทาษ
 ลูก นี้ เสีย เงิน ให้ แก่ เจ้า นี้ นาย เงิน ตาม สัญญา มาก ๆ น้อย ๆ นั้น
 หา เปน ยุติธรรม ไม่ จึง ได้ ตัด สิ้น ให้ ดต หย่อน ฝน ดอก เบี้ย ลง
 บ้าง ให้ ตี ดต สิ้น ใหม่ ดต พิไธย แด ดอก เบี้ย บ้าง ให้ ส่ง ไป
 ใช้ การ หลวง โรงแสปี หนึ่ง แลว คั้น ไป ให้ แก่ เจ้า นี้ นาย เงิน
 บ้าง ความ ทาษ ลูก นี้ วิวาท กัน ด้วย ดอก เบี้ย ยัง ชุก ชุม ค้าง
 โรงสาด มี อยู่ โดย มาก จึง มี พระ ประสาทร สั่ง ให้ ขุนหลวง พระ
 ไกรศรีห์ ชุมชุม ลูกขุน ณสาด หลวง เขิญ กฏหมาย เดิม มา ดู ให้
 แต่ง เปน หมาย ประกาศ พระ ราชบัญญัติ ขึ้น ใหม่ สำหรับ ไว้ ตัด สิ้น คดี
 เจ้า นี้ นาย เงิน ทาษ ลูก นี้ ต่อ ไป ๗

๐ ข้า พระ พุทธเจ้า พระ มหา ราช ครู ปโรหิตาจารย์ ๑ พระ มหา ราช
 ครู มหิธร ๑ พระ ยามนุ เนติบรรหาร ๑ พระ ยามนุ สวรร สำนท บัญชา ๑
 พระ ศรี สังขกร ๑ หลวง เทพ ราช ธาดา ๑ หลวง ธรรม สำนท ๑ หลวง

อภัย ๑ หลวง ศรี มโหสถ ๑ ชุนไชยาญา ๑ ชุนจินดา ภิรมย์ ๑
พร้อม กัน เชิญ กฎหมาย เดิม มา ดู มี ว่า ๖๖

๑ ทวย ราษฎร กู้ นี้ ถือ สิ้น แก่ กัน แต่ ดำดิ่ง ขึ้น ไป ให้ มี กรรม
กรรม แกง ไต เปน สำคัญ ให้ ผู้ ก่อ ดอก เบี้ย เดือน ละ เพียง ถ้า หา
เอก สาร สำคัญ มิ ได้ มา ร้อง ฟ้อง ท่าน ว่า อย่า ให้ รับ ไว้ บังคับ
บัญชา ๖๖

๑ มี กฎหมาย ไว้ แต่ ก่อน ตั้ง นี้ ข้า พระพุทธ เจ้า เหน ด้วย เกลา ๖
ว่า ผู้ ที่ ให้ ลูก นี้ กู้ ชาย แด่ จำนำ นั้น ให้ ทำ สาร กรรมกรรม ให้ ดอก
เบี้ย ขอม ได้ ขอม เสีย ให้ กัน ตาม สัญญา บ้าง ตาม กฎหมาย บ้าง
มาก กว่า กฎหมาย บ้าง น้อย จาก กฎหมาย บ้าง ที่ ลูก นี้ สัญญา
ให้ ดอก เบี้ย มาก ไม่ มี เงิน เสีย ก็ หดบ หนี ไป บ้าง ไป ฟัง เจ้า
นาย ให้ ชัด ชวาง ไว้ บ้าง มา ฟ้อง ต่อ สู้ เจ้า นี้ นาย เงิน บ้าง ที่
ทาส ลูก นี้ แพ้ เจ้า นี้ นาย เงิน ก็ ต้อง จำ เร่ง รัท ตาม อาญา ตระลา
การ ได้ ความ ลำบาก ยาก ที่ จะ ได้ เงิน ขอ พระ ราชนาน ให้ ถด
หย่อน ผ่อน ดอก เบี้ย ลง คง ให้ เจ้า นี้ นาย เงิน เขา ดอก เบี้ย กู้ ชาย
จำนำ แด่ ค่า บ่วย การ แก่ ทาส ลูก นี้ เงิน ชั่ง หนึ่ง เดือน ละ บาท
ทาส ลูก นี้ ก็ จะ มี น้ำ ใจ ด้วย เสีย ดอก เบี้ย แต่ น้อย จะ ไม่ ได้ คิด
หดบ หนี แด่ ต่อ สู้ เจ้า นี้ นาย เงิน จะ หา เงิน มา ส่ง ได้ โดย สดวก
ความ ทาส ลูก นี้ ก็ จะ ค่อย บาง เบา น้อย ลง ๖๖

๑ แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อ นำ ถ้า ผู้ ไต ทำ สาร กรรมกรรม เขา ภรรยา
บุตร หลาน ญาติ พี่น้อง ทาส แด่ ผู้ ไต ๖ มา ชาย ไว้ แก่ ท่าน ก็
ดี แด่ ชาย ตัว เอง อยู่ กับ ท่าน ก็ ดี รับ ใช้นาย เงิน แล้วย หนี ไป
ก็ ดี ผู้ ก่อ ดอก เบี้ย อยู่ ที่ บ้าน ที่ เรือน นาย เงิน แด่ ผู้ ก่อ ดอก เบี้ย
ไป อยู่ ต่าง บ้าน ต่าง เรือน ก็ ดี ผู้ ไต ทำ สาร กรรมกรรม กู้ เงิน ท่าน

ไป ก็ ดี ผู้ใด เอา ที่ ไร่ นา สวน บ้าน เรือน ตึก เรือ แพ แล สรรพสิ่ง
 ไต ๆ มา ทำ หนังสือ ขาย จำนำ ไว้ แก่ ท่าน ก็ ดี แล ทำ หนังสือ
 สัญญา ให้ ดอก เบี้ย กัน ด้วย ประการ ๆ ไต ก็ ดี ถ้า เจ้า นี้ นาย เงิน
 กับ ทาษ ลูก นี้ วิวาท กัน ด้วย ดอก เบี้ย ค่า บ่วย การ ก่อน หมาย
 ประกาศ ก็ ให้ ตัด สิ้น ให้ ทาษ ลูก นี้ เสีย ดอก เบี้ย แล ค่า บ่วย การ
 ให้ แก่ เจ้า นี้ นาย เงิน เดือน หนึ่ง ทำสิ่ง ละ เพียง เปน ชั่ง ละ สิบ สลึง
 ตาม กฎหมาย เดิม ถ้า สัญญา ให้ ดอก เบี้ย ท่า จาก ชั่ง ละ สิบ สลึง
 ลง มา ให้ ตัด สิ้น เอา ตาม สัญญา ถ้า สัญญา ให้ ดอก เบี้ย มาก
 กว่า ชั่ง ละ สิบ สลึง ขึ้น ไป แล ทาษ ลูก นี้ ส่ง ดอก เบี้ย ให้ แก่ เจ้า
 นี้ นาย เงิน ไป ก่อน แลแล้ว ก็ ให้ เปน ลาก แก่ เจ้า นี้ นาย เงิน แล ดอก
 เบี้ย ที่ ยัง ค้าง อยู่ นั้น ให้ ตัด สิ้น ให้ ทาษ ลูก นี้ เสีย เงิน ดอก เบี้ย
 ค่า บ่วย การ ให้ แก่ เจ้า นี้ นาย เงิน ชั่ง ละ สิบ สลึง ถ้า ถึง ๙
 ปี ๑๐ ปี แล ชำนาน เท่า ไต ก็ ดี ให้ คิด เอา ดอก เบี้ย แต่ เท่า ต้น
 เงิน อย่า ให้ คิด เอา ดอก เบี้ย ค่า บ่วย การ เกิน ต้น เงิน ออก ไป
 เปน อัน ขาด ที่ เดียว ถ้า ภาย หลัง หมาย ประกาศ พระ ราชบัญญัติ นี้
 ทาษ ลูก นี้ กับ เจ้า น นาย เงิน วิวาท กัน ด้วย ต้น เงิน ดอก เบี้ย ค่า
 บ่วย การ ตั้ง กล่าว มา นี้ ก็ ให้ ตัด สิ้น ให้ ทาษ ลูก นี้ กู้ ขาย จำนำ
 แล มี หนังสือ สัญญา ให้ ดอก เบี้ย กัน ต่าง ๆ นั้น เสีย เงิน ดอก
 เบี้ย ค่า บ่วย การ ให้ แก่ เจ้า นี้ นาย เงิน เดือน หนึ่ง ชั่ง ละ บาท เสมอ
 กัน ถ้า ทำ สาร กรมธรรม์ กู้ ขาย จำนำ แล หนังสือ สัญญา ให้ ดอก
 เบี้ย แก่ กัน ท่า จาก ชั่ง ละ บาท ลง มา ก็ ให้ ตัด สิ้น เอา ตาม สัญญา
 เพราะ เหตุ ว่า เจ้า นี้ นาย เงิน ปรานี้ แก่ ทาษ ลูก นี้ ถ้า ทำ สาร กรม
 ธรรม์ กู้ ขาย แล หนังสือ จำนำ สัญญา ให้ ดอก เบี้ย มาก กว่า ชั่ง ละ
 บาท ขึ้น ไป แล ทาษ ลูก นี้ ได้ ส่ง ดอก เบี้ย ให้ แก่ เจ้า นี้ นาย เงิน ไป

ก่อน แล้ว ให้ เป็น ตาม แก่ เจ้า นี้ นาย เงิน แต่ ที่ ได้ ไว้ แล ดอก
 เบี้ย ซึ่ง ค้าง อยู่ นั้น ให้ ตัด ล้าง ให้ ทาษ ลูก นี้ เสีย เงิน ดอก เบี้ย
 ค่า บ่วย การ ให้ แก่ เจ้า นี้ นาย เงิน แต่ ซึ่ง ละ บาท ตาม หมาย
 ประกาศ ดอก เบี้ย ที่ สัญญา เกิน ซึ่ง ละ บาท นั้น ให้ ยก เสีย หนึ่ง ทำ
 สาร กรมธรรม์ กู้ ขาย จำนำ แล ทำ หนังสือ สัญญา กัน ด้วย ประการ
 ไต ๆ ก็ ดี มี สัญญา ให้ ดอก เบี้ย แก่ กัน เดือน หนึ่ง ซึ่ง ละ
 สอง สลึง ก็ ดี ทำ จาก ซึ่ง ละ สอง สลึง ลง มา ก็ ดี ให้ มี กำหนด
 สัญญา ครบ ปี ให้ ส่ง ดอก เบี้ย ให้ เสร็จ อย่า ให้ ดอก เบี้ย ค้าง ล่วง
 ปี ไป ถ้า ดอก เบี้ย ครบ ปี ทาษ ลูก นี้ ไม่ ได้ เอา ดอก เบี้ย มา ส่ง
 ดอก เบี้ย ค้าง ๑ ปี ๒ ปี ๓ ปี ก็ ดี ยัง ไม่ เท่า ต้น เงิน ให้ เอา ดอก เบี้ย
 ที่ ค้าง บวก เข้า ใน เงิน เต็ม เปน ต้น เงิน สลัก หลัง กรม ไว้ ให้ คิด
 เอา ดอก เบี้ย ต่อ ไป ซึ่ง ละ สอง สลึง ถ้า ทาษ ลูก นี้ ไม่ ได้ ส่ง ดอก
 เบี้ย ค้าง มา ช้า นาน คิด บวก เท่า ต้น เงิน แล้ว ให้ เจ้า นี้ นาย เงิน
 คิด เอา ดอก เบี้ย แต่ เท่า ต้น เงิน อย่า ให้ คิด เอา ดอก เบี้ย ต่อ ไป
 อีก เลย ซึ่ง เจ้า นี้ นาย เงิน คิด เอา ดอก เบี้ย แก่ ทาษ ลูก นี้ ซึ่ง ละ
 สอง สลึง ฤ ๆ ทำ จาก ซึ่ง ละ สอง สลึง ตาม จำนวน เงิน ที่ สัญญา
 เพราะ ดอก เบี้ย น้อย จึง ให้ เสีย กัน ตั้ง นี้ พระ ราชบัญญัติ ประกาศ
 ใหม่ ให้ ไว้ ณ วัน ศุกร เดือน สี่ ขึ้น สอง ค่ำ ปี มโรง นักษัตร สัม
 ฤทธิศก จุฬศักราช ๑๒๓๐ ๖

๖ หมายประกาศ ลูกทาษ คัดมา แต่ ราช กิจจา นุเบกษา เล่ม ๑ หน้า ๒๐๘ ๖

๖ มี พระ บรม ราชโองการ	มจร พระ บัณฑิตูร สุรสิงหนาท	ใน
พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่ หัว	สมเด็จพระ ปรมินทรมหา จุฬาลงกรณ์	
พระ จุลจอม เกล้า เจ้า กรม สยาม	ให้ ประกาศ แก่ พระ ราชวงษา นุวงศ์	
แล ข้า ทูล ออองชฎี พระบาท	ฝ่าย ทหาร พล เรือ น ข้า ขวา นำ ใน	

กำหนด อำเภอ รั้ว แขวง แล ประชา ราษฎร ทุก จังหวัด ใน กรุงเทพ ฯ
 หัว เมือง ฝ่าย ไต้ ฝ่าย เหนือ บันทา ผู้ ที่มี ข้า ทาษ แล ผู้ ซึ่ง เป็น
 ทาษ เป็น แล ให้ รั้ว ทัว กัน ด้วย ทรง พระ ราช ท้า วิห์ พร้อม ด้วย ท่าน
 เสนา บดี แล ที่ ปฎกษ ราชการ แผ่นดิน ว่า ตั้ง แต่ นี้ ลืบ ไป ให้ เจ้า
 เบี้ย นาย เงิน ผู้ มี ทาษ ตั้ง แต่ คน หนึ่ง สอง คน เก้า คน สิบ คน
 เก้า คร้ว สิบ คร้ว ให้ ทรวง ทรา ตุ ลูก ทาษ ของ ตัว ซึ่ง เกิด ใน
 เรือน เบี้ย ว่า มัน เกิด ใน ปี มโรง สัมฤทธิศก ปี มเสง เอกศก เป็น
 ต้น ไป จะ มี ชาย หญิง สัก ก็ คน แล ให้ พร้อม ด้วย อำเภอ กับ
 ตัว ทาษ สัก หลัง สาร กรมธรรม์ ไว้ เป็น แผนก ว่า อ้าย อี มี ชื่อ
 เกิด ใน ปี มโรง สัมฤทธิศก เป็น ต้น ไป อายุ ได้ เท่า นั้น ปี จง ให้
 มี ไว้ ทุก ๆ ฉบับ สาร กรมธรรม์ ถ้า ลูก ทาษ เกิด ใน เรือน เบี้ย
 ตั้ง แต่ ปี มโรง สัมฤทธิศก มา ไม่ มี ฤฯ มี แต่ ลูก ทาษ ซึ่ง เกิด ใน ปี
 เถาะ นพศก ปี ขาน อัฐศก พัน ขึ้น ไป ก็ ไม่ ต้อง สัก หลัง สาร
 กรมธรรม์ ไว้ หนึ่ง ตั้ง แต่ ปี มโรง สัมฤทธิศก ต่อ ไป ผู้ มี ลิน
 ทรัพย์ รั้ว ช่วย ได้ ผู้ คน ค่า ทาษ ชาย หญิง มา เป็น ทาษ ก็ ให้
 ทรวง ทรา ตุ อ้าย อี ลูก ทาษ ซึ่ง ช่วย ได้ มา ใหม่ ว่า จะ มี ลูก ทาษ
 เกิด ใน ปี มโรง สัมฤทธิศก เป็น ต้น มา บ้าง ฤฯ ไม่ ถ้า มี ติด มา
 บ้าง แล ไร ก็ ให้ อำเภอ กำหนด พร้อม กัน กับ ตัว ทาษ สัก หลัง
 สาร กรมธรรม์ ไว้ เป็น แผนก ส่วน อ้าย อี ลูก ทาษ ซึ่ง ติด มา ว่า
 อ้าย อี มี ชื่อ นั้น อายุ เท่า นั้น จง ทุก ราย ชยา ละ เหมิน เพิก เฉย เลี่ย
 เป็น อัน ขาด ครั้น โปรดเกล้า ฯ ให้ ออก พระ ราช บัญญัติ เมื่อ ไต
 จึง ให้ เจ้า เบี้ย นาย เงิน แบ่ง เงิน ใน สาร กรมธรรม์ มา ลง เป็น เงิน
 ค่า ตัว ส่วน ลูก ทาษ ตาม พิกัด กระเชียร อายุ ซึ่ง มี ใน พระ ราช
 บัญญัติ เรื่อง ลูก ทาษ มาตรา ที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ นั้น ต่อ ไป ภาย น้า

ตัว ทาษ จะ วาง เงิน ไป ๆ มา ๆ จะ ได้ คิด ราคา กระเชียร อายุ
 ถูก ทาษ ขึ้น ๆ ลด ๆ ให้ ถูก ต้อง กัน โดย ง่าย ตาม ใน พระ
 ราช กำหนด บัญญัติ ไว้ ใน มาตรา ๓ นั้น กับ อนึ่ง เจ้า นาย เงิน
 ซึ่ง มี สार กรมธรรม์ ประทับ ตรา อําเภอ อยู่ แล้ว จะ สัก หลัง สार
 กรมธรรม์ แบ่ง ถูก ทาษ ครั้ง นี้ ห้าม อย่า ให้ อําเภอ เรียก เอา เงิน ค่า
 สิ่ง หนึ่ง สิ่ง ใด กับ เจ้า เขียร นาย เงิน ฤ ตัว ทาษ ถ้า เจ้า เขียร นาย
 เงิน เอา สार กรมธรรม์ มา ให้ สัก หลัง เมื่อ ใด อย่า ให้ อําเภอ แกล้ง
 ชัก ช้า ทำ ให้ เสีย เวลา ของ ผู้ ที่ มา ทำ เปน อัน ขาด ประกาศ มา
 ณ วัน พฤหัสบดี เดือน สิบ แรม สิบ สาม ค่ำ ปี จอ ฉศก ๑๒๓๖ ๖

๐ พระ ราช บัญญัติ มี อยู่ใน ราชกิจจา นุเบกษา เล่ม ๑ หน้า ๒๑๕
 พิกัด กระเชียร อายุ ถูก ทาษ ถูก ไทย ๖

๐ ศุภมัศฺก ศุภฤกษ์ราช ๑๒๓๖ โสณ สังวัจฺจระ สํวณ มาศ ชุณห
 ปักษ นวมี่ ดิถี ศุภรवार ปริจเฉท กาล กำหนด พระ บาท สมเด็จ
 พระเจ้า อยู่ หัว สมเด็จ พระ ประมินทร มหา จุพาดงกรณี่ บดินทร
 เทพยมหา มงกุฏ บุรุษยรัตน ราชวิวงษ วรุตมพงษ์ บริพัตรวรชัทย
 ราชนิกรโธม จากุ รัตน บรม มหา จักรพรรดิ ราช สังกาศ บรม
 ธรรมิก มหา ราชธานีราช บรมนารถ บพิตร พระ จุด จอม เกล้า เจ้า แผ่นดิน
 สยาม รัชกาล ที่ ๕ ใน พระ บรม ราชวงษ ซึ่ง ประดิษฐาน แล ตำ
 รงค์ ศิริราช สมบัติ รัตนวาไซมหัย สวรรยาธิปัตติ ณกรุง เทพ มหา
 นคร อมรรรัตน โกสินทร มหินทรา ยุทธยา มหา ดิลก ภพ นพรัตน
 ราชธานี บูริรมย์ อุดม ราช นิเวศ มหา สฐาน ซึ่ง เปน พระ มหา นคร
 บรม ราช ธานี ใหญ่ ใน ราช อาณาจักร แตน สยาม ฝ่ายเหนือ ฝ่าย ใต้

แต่ เบน บรม ราชธานี อัน ใหญ่ ใน ประเทศ ราช ที่ ใกล้ เคียง คือ
 ลาว กะเหรี่ยง มลายู ประเทศ แล อื่น ๆ ผู้ ทรง พระ คุณ ธรรม อัน มหา
 ประเสริฐ เสด็จ ออก ณ พระ ที่นั่ง สมมติเทวราช อุบัติ เบื้อง บูรพา
 ทิศ ภาค แห่ง พระ ที่นั่ง ตฤติ มหา ปราสาท ทรง สถิตย เหนือ บวร
 ราช อาสน์ อัน พิจิตร บันจง แปร พระภักตร์ ทรง ทักษิณ ทิศา ภิมุข
 พร้อม ด้วย ท่าน ที่ ปกษา ราชการ แผ่นดิน เฝ้า ทูลออก ชุติ พระ บาท
 ไตย ลำดับ ทรง พระ อนุสร คำนี้ ถึง ธรรมนิยม บ้าน เมือง มา แต่
 โบราณ ธรรมนิยม ไต เบน การ เจริญ มี คุณ มี ประโยชน์ เป็น ยุติ
 ธรรม แล้ว อยาก จะ ทรง ทำนุ บำรุง ให้ วัฒนา การ เจริญ ยิ่ง ขึ้น
 ให้ ดำรง ไป ได้ สิ้น กาล นาน ถ้า ธรรมนิยม ไต ไม่ เป็น การ เจริญ
 แก่ ประชา ชาว พระ นคร ไม่ เป็น คุณ เป็น ประโยชน์ ไม่ เป็น ยุติ
 ธรรม ก็ อยาก จะ ทรง เลิก ถอน เสีย แต่ จะ ต้อง ค่อย ตัด รอน ผ่อน
 ไป ที่ ละ เล็ก ที่ ละ น้อย ตาม การ ตาม เวลา กว่า จะ เรียบ ร้อย
 ไป ได้ ก็ แต่ ใน พระ ราช บัญญัติ เดิม อัน โบราณ ราช กระษัตริ์ ทั้ง
 ไว้ ตาม คัมภีร์ พระ ธรรม ศาตร ว่า ด้วย ลักษณะ ทาษ ๗ จำพวก
 คือ ทาษ สิ้น ใถ่ ๑ ลูก ทาษ เกิด ใน เรือน เบี้ย ๑ ทาษ ได้ มา แต่ บิดา
 มารดา ๑ ทาษ ท่าน ให้ ๑ ทาษ อัน ได้ ด้วย ช่วย กังวล ทุกข์ ร้อน ๑
 ทาษ ได้ เลี้ยง มา เมื่อ กาล ทูพิทช โภย ๑ ทาษ ไป รบ คึก ได้ มา เป็น
 เสดย ๑ เป็น ๗ จำพวก ด้วย กัน ทั้ง นี้ อัน ทาษ ๗ จำพวก นี้ นับ
 ว่า เป็น ทาษ ไตย กระบีน เมือง ท่าน ถ้า ไม่ มี เงิน มา ให้ แก่ เจ้า
 ทาษ ครอบ ค่า แล้ว ก็ ไม่ มี เวลา ที่ จะ พัน ยาก จาก ทุกข์ เป็น ไทย ได้
 ฝ่าย ลูก ทาษ ซึ่ง เกิด แต่ ทาษ ทั้ง ๗ จำ พวก นั้น ทั้ง แต่ ออก จาก
 ครอบ รอด ล้ม ตา ก็ ต้อง นับ ว่า เป็น ทาษ มี ค่า ทัว ไป จน อายุ
 ถึง ร้อย ปี แล้ว ก็ ยัง ไม่ หมด ค่า ทัว คือ ท่าน คิด อายุ ทั้ง แต่ เดือน

หนึ่ง สอง เดือน สาม เดือน ชาย หก บาท หญิง ตำดั่ง หนึ่ง จน ชาย อายุ ๒๖ ปี ถึง ๔๐ ปี เต็ม ค่า สิบ สี่ ตำดั่ง หญิง อายุ ๒๑ ปี ถึง ๓๐ ปี เต็ม ค่า สิบ สอง ตำดั่ง ถ้า ชาย อายุ เกิน ๔๐ ปี หญิง อายุ เกิน ๓๐ ปี จึง ได้ สด ถอย ค่า ตัว ลง จน อายุ ถึง ๑๐๐ ปี ยังมี ค่า ตัว ชาย ตำดั่ง ๑ หญิง สาม บาท ยัง หา ขาด ค่า ตัว ไม่ เป็น ธรรมเนียม เดิม มี มา ตั้ง นี้ ดู ประหนึ่ง หา มี ความ กรุณา แก่ ลูก ทาส ไม่ ด้วย ลูก ทาส ที่ เกิด มา ไม่ได้ รู้ ไม่ได้ เหน สิ่ง ไต เลย บิดา มารดา ชั่ว ไว้ แล้ว ยัง ภาตุก ให้ เป็น ทาส ไป จน สิ้น ชีวิต อีก เถ่า เพราะ รับ โทษ ทุกข์ ของ พ่อ ของ แม่ เถ่า นั้น หา ควร ที่ จะ เอา เป็น ทาส จน ตลอด ชีวิต ไม่ ถ้า จะ ไปรด เลิก ถอน ให้ ลูก ทาส หุด ค่า ตัว เสีย ที่ เดียว นาย เงิน ผู้ไม่ มี ความ เมตตา กรุณา ก็ จะ ไม่ ให้ ทาสี มารดา เลี้ยง รักษา ลูก เพราะ เหน ว่า ลูก ทาส เกิด มา ไม่ เป็น คุณ ไม่ เป็น ประโยชน์ แก่ นาย เงิน ๑ ก็ จะ เอา ทาส ที่ เป็น พ่อ แม่ ไป ใช้ การ งาน ของ ตัว มี ให้ เลี้ยง รักษา ลูก ๑ นั้น ก็ จะ เป็น อันตราย ตาย เสีย เป็น อัน มาก เพราะ นาย เงิน จะ แกล้ง ฉนี้ จำ ต้อง ผ่อน ให้ เป็น ประโยชน์ แก่ นาย เงิน บ้าง ให้ ลูก ทาส ฆอ มี เวลา หุด เป็น ไทย ได้ บ้าง ถ้า ลูก ทาส เป็น ชาย ครั้น หุด พัน ค่า ตัว แล้ว จะ ได้ รับ จ้าง ทำ มา ค่า ชาย ฝึก หัด วิชา การ แล จะ ได้ บรรพชา อุปสมบท บ้าง ถ้า เป็น หญิง หุด พัน เป็น ไทย ได้ ตัว ได้ ลูก มี ช่อ่ง ที่ จะ ประกอบ กิจ ทำ มา หา กิน ได้ บ้าง เมื่อ เป็น ตั้ง นี้ จะ เป็น การ รุง เรือง เจริญ แก่ ประชา ชาว พระ นคร สยาม โดย แท้ จึง มี พระบรม ราชโองการ มาร พระ ใ้ เณฑูร สุรสิงหนาท ตำรัส เหนือ เกลา ๑ สั่ง ให้ ที่ ปลุกษา ราชการ แผ่นดิน ตรา พระ ราช กฤษฎีกา เป็น พระราช บัญญัติ ไว้ ให้ พระ บรมวงษา นุวงษ แล ข้ำ ราชการ

ทุก กระทรวง ทบวงกรม ฝ่าย ทหาร พลเรือน แล อาณา ประชา ราษฎร
 ใน กรุง เทพ ฯ แล หัว เมือง เอก เมือง โท เมือง ตรี เมือง จัตุรา ฝ่าย
 ใต้ ฝ่ายเหนือ ให้ ทราบ ทัง กัน ว่า จุดศักราช ๑๒๓๐ ปี มะโรง สัม
 ฤทธิศก นี้ เป็น ปี พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่ หัว ได้ เสด็จ ถวายราช สม
 บัต์ บรม ราชภิเศก ใน พระมหา เสวตร ฉัตร เป็น ปี มหามงคล อัน ประ
 เสริฐ จึงโปรดเกล้า ฯ ให้ ตั้ง ปี มะโรง สัมฤทธิศก เป็น ต้น พระราช
 บัญญัติ ลักษณะ ดัง ภาษ นี้ ว่า ตั้ง แต่ นี้ สืบ ไป ราช

๑ มาตรา ๑ ถ้า ลูก ทาย ชาย หญิง เกิด เมื่อ จุดศักราช ๑๒๓๐
 ปี มะโรง สัมฤทธิศก นี้ เป็น ต้น ไป ให้ คิด ค่า กระเชียร อายุ ตั้ง แต่
 เดือน หนึ่ง ๒ เดือน ๓ เดือน จน อายุ ๘ ปี เต็ม ค่า ตั้ง แต่ ๘ ปี ท้อ
 ไป ให้ ลด กระเชียร อายุ ลง ทุก ปี ถึง อายุ ๒๑ ปี ชาติ ค่า ให้ ลูก
 ทาย พัน ค่า ทัง เป็น ไทย ราช

๒ มาตรา ๒ ตราง กระเชียร อายุ ลูก ทาย ทรง พระ ราชบัญญัติ
 ตั้ง ใหม่ ให้ ใช้ แต่ ลูก ทาย แล บุตร ราษฎร ที่ ยัง เป็น ไทย ไม่ เป็น
 ทาย จำเพาะ แต่ ที่ เกิด ใน ปี มะโรง สัมฤทธิศก แล ปี มะเสง เอกศก
 ต่อ ๆ ไป คือ ชาย อายุ เดือน หนึ่ง ๒ เดือน ๓ เดือน กระเชียร อายุ
 เงิน ทำตั้ง กิ่ง ๔ เดือน ๕ เดือน ๖ เดือน สอง ทำตั้ง ๗ เดือน ๘ เดือน
 ๙ เดือน สอง ทำตั้ง กิ่ง ๑๐ เดือน ๑๑ เดือน สาม ทำตั้ง ๑ ปี ๒ ปี
 สี่ ทำตั้ง ๓ ปี ๔ ปี ห้า ทำตั้ง ๕ ปี ๖ ปี หก ทำตั้ง ๗ ปี ๘ ปี แปด
 ทำตั้ง ๙ ปี ๑๐ ปี ๑๑ ปี เจ็ด ทำตั้ง ๑๒ ปี ๑๓ ปี ๑๔ ปี ห้า ทำตั้ง
 กิ่ง ๑๕ ปี ๑๖ ปี ๑๗ ปี สาม ทำตั้ง กิ่ง ๑๘ ปี ๑๙ ปี ๒๐ ปี
 ทำตั้ง หนึ่ง ฯ หญิง อายุ เดือน หนึ่ง ๒ เดือน ๓ เดือน ทำตั้ง หนึ่ง
 ๔ เดือน ๕ เดือน ๖ เดือน ทำตั้ง กิ่ง ๗ เดือน ๘ เดือน ๙ เดือน สอง
 ทำตั้ง ๑๐ เดือน ๑๑ เดือน สอง ทำตั้ง ๑ ปี ๒ ปี สาม ทำตั้ง ๓ ปี

พระ ราช บัญญัติ หมาย ประกาศ

๙๓

๔ ปี ถึง ๕ ปี ๖ ปี ห้า ถึง ๗ ปี ๘ ปี เจ็ด ถึง ๙ ปี ๑๐ ปี ๑๑ ปี หก ถึง ๑๒ ปี ๑๓ ปี ๑๔ ปี ห้า ถึง สาม บาท ๑๕ ปี ๑๖ ปี ๑๗ ปี สาม ถึง ๑๘ ปี ๑๙ ปี ๒๐ ปี สาม บาท ถึง ๒๑ ปี หก ค่า ตัว ทั้ง ชาย ทั้ง หญิง ตรง กระเชียร อายุ ทั้ง ชั้น ทั้ง ถด ตั้ง นี้ ถ้า คน เกิด ใน ปี เราะ นพศก ขึ้น ไป แล จะ ตัด ดิน คดี ถ้อย ความ อื่น ๆ ให้ ใช้ กระเชียร อายุ ใน กรรมศึก เดิม เมื่อ จตุศก ราช ๙๕๕ ปีรกา เบวจสก โนน ๖

๑ มาตรา ๓ ถูก ทาษ ชาย หญิง ซึ่ง เกิด ใน เรือน เบี้ย นาย เงิน ทั้ง แต่ ปี มโรง สัมฤทธิศก ต่อ ไป จะ อยู่ กับ นาย เงิน เดิม ตลอด ไป จน อายุ ถึง ๒๑ ปี ก็ ดี ไม่ ได้ อยู่ กับ นาย เงิน เดิม จะ ยัก ย้าย วาง เงิน ไป อยู่ กับ นาย เงิน ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ ใน ระหว่าง ยัง ไม่ ถึง ๒๑ ปี ก็ ดี ให้ คิด พิกัด กระเชียร อายุ ตาม ชั้น ตาม ถด ต่อ ไป ทุก ๆ นาย เงิน ทว่า ถูก ทาษ ชาย หญิง อายุ จะ ได้ ถึง ๒๑ ปี พัน ค่า ตัว เป็น ไทย ๖

๑ มาตรา ๔ ถูก ทาษ เป็น ชาย ก็ ดี เป็น หญิง ก็ ดี ที่ เกิด ใน ปี มโรง สัมฤทธิศก แล ใน ปี อื่น ซึ่ง จะ ช่วย ไร่ กัน ต่อ ๆ ไป นั้น ให้ คิด กระเชียร อายุ ชั้น ถด ตาม พิกัด แบบ นี้ คือ ค่า ตัว เดิม อ้าย กอ ผัว อี ขอ เมีย สอง คน เงิน ๓ ชั่ง ๕ ตำลึง เกิด ถูก ใน เรือน เบี้ย นาย เงิน ที่ ๑ สอง คน ชาย ชื่อ อ้าย คอ หญิง ชื่อ อี งอ อยู่ กับ นาย เงิน ที่ หนึ่ง จน อายุ อ้าย คอ ได้ ๓ ปี อี งอ ได้ ๓ เดือน วาง เงิน ไป อยู่ กับ นาย เงิน ที่ สอง ๆ ต้อง เดิม เงิน ชั้น ค่า กระเชียร อายุ ส่วน ถูก ทาษ ทิด มา อ้าย คอ ๓ ปี ๕ ตำลึง อี งอ ๓ เดือน ตำลึง ๑ ตรา ไว้ ใน กรรมกรรม เป็น แผนก ส่วน ค่า กระเชียร อายุ ถูก ทาษ เงิน หก ตำลึง รวม ทั้ง ค่า ตัว อ้าย กอ อี ขอ พ่อ แม่ เป็น เงิน ๓ ชั่ง

สิบเจ็ด ตำลึง ถ้า อยู่ กับ นาย เงิน ที่ สอง ๕ ปี อายุ อ้าย คอ ได้ แปด
 ปี เต็ม ค่า แปด ตำลึง อายุ อี งอ ได้ ๕ ปี ๓ เดือน ห้า ตำลึง แล้ว
 วาง เงิน ไป อยู่ กับ นาย เงิน ที่ สาม ๗ ต้อง เพิ่ม เงิน ขึ้น ค่า กระเชียร
 อายุ อ้าย คอ สาม ตำลึง เก่า ใหม่ เป็น ๘ ตำลึง อี งอ ๔ ตำลึง
 เก่า ใหม่ เป็น ๕ ตำลึง ทรา ไว้ ใน กรมธรรม์ เป็น แขนก ส่วน อ้าย คอ
 อี งอ รวม ทั้ง ค่า ตัว อ้าย คอ อี ขอ พ่อ แม่ เป็น เงิน ๓ ซึ่ง สิบแปด
 ตำลึง อยู่ กับ นาย เงิน ที่ สาม ๘ ปี กับ ๖ เดือน อายุ อ้าย คอ ได้ ๑๖
 ปี ๖ เดือน ค่า ตัว ลง อยู่ แต่ ๓ ตำลึง กิ่ง อายุ อี งอ ได้ ๑๓ ปี
 เก่า เดือน ค่า ตัว ลง อยู่ แต่ ๕ ตำลึง กิ่ง แล้ว วาง เงิน ไป อยู่ กับ
 นาย เงิน ที่ ๔ นาย เงิน ที่ ๓ ต้อง ลง เงิน ค่า ตัว ส่วน อ้าย คอ ๔ ตำ
 ลึง กิ่ง เขา แต่ สาม ตำลึง กิ่ง ส่วน อี งอ เขา ขึ้น กิ่ง ตำลึง เป็น
 ห้า ตำลึง กิ่ง รวม เก่า ตำลึง นาย เงิน ที่ ๔ ต้อง ออก เงิน ช่วย ได้
 ทรา ไว้ ใน กรมธรรม์ เป็น แขนก ส่วน ลูก ทาษ อ้าย คอ เก่า แปด ตำ
 ลึง ลง ๔ ตำลึง กิ่ง คง สาม ตำลึง กิ่ง อี งอ เก่า ห้า ตำลึง ขึ้น กิ่ง
 ตำลึง คง ห้า ตำลึง กิ่ง รวม ๘ ตำลึง รวม ทั้ง ค่า ตัว อ้าย คอ อี ขอ
 เป็น เงิน ๓ ซึ่ง ๑๔ ตำลึง ถ้า อยู่ กับ นาย เงิน ที่ ๔ ได้ ๓ ปี กับ ๗
 เดือน อายุ อ้าย คอ ได้ ๒๐ ปี กับ เดือน ๑ ส่วน อ้าย คอ หลุด พัน
 ค่า ตัว เป็น ไทย แต่ อี งอ อายุ ได้ ๑๗ ปี กับ ๔ เดือน ลง ค่า ตัว
 ลง อยู่ แต่ สาม บาท อ้าย คอ อี ขอ อี งอ วาง เงิน ไป อยู่ กับ นาย
 เงิน ที่ ๕ นาย เงิน ที่ ๔ ต้อง ลง ส่วน ค่า ตัว อี งอ ลง สี่ ตำลึง
 สาม บาท เขา แต่ สาม บาท ตัว อี งอ อายุ ๑๗ ปี กับ ๔ เดือน
 ย่าง เข้า ใน ๑๘ ปี พิกัด กระเชียร อายุ ลง อยู่ สาม บาท แล้ว นาย
 เงิน ที่ ๕ ต้อง ออก เงิน ช่วย ได้ รวม ทั้ง ค่า ตัว อ้าย คอ อี ขอ อี งอ
 เป็น เงิน ทรา ๓ ซึ่ง ๕ ตำลึง ๓ บาท ถ้า อยู่ กับ นาย เงิน ที่ ๕ ได้ ๒ ปี

กับ ๙ เดือน อายุ อี งอ ได้ ๒๐ ปี กับ ๒ เดือน ส่วน ตัว อี งอ หุด
พัน ค่า ตัว เป็น ไทย แต่ อ้าย กอ อี ขอ พ่อ แม่ ค่า ตัว คง ๓ ชั่ง ๕
ตำลึง ตาม เดิม ถ้า อ้าย กอ อี ขอ อ้าย คอ อี งอ คน ไต คน หนึ่ง
ตาย เสีย ใน ระหว่าง นาย เงิน ไต นาย เงิน หนึ่ง ก็ ให้ คิด ยก ส่วน
ค่า ตัว ผู้ตาย ผู้ยัง เป็น ภพ แก่ นาย เงิน ตาม พระราช กำหนด กฎ
หมาย เดิม

๑ มาตรา ๕ ว่า ตั้ง แต่ จุดศักราช ๑๒๓๖ ปี จอ ฉศก นี้ ไป ผู้มี
สิน มี ททรัพย์ จะ รับ ช่วย ได้ คน ยาก จน ขาด แคลน มา เป็น ทาษ
ลง ใหม่ ก็ ดี ทาษ เก่า ที่ วง เงิน มา แต่ นาย อื่น ๆ ก็ ดี ซึ่ง มี
ลูก ทาษ เกิดใน ปี มโรง สัมฤทธิศก ติด มา ด้วย ใช้ ให้ ผู้เป็น เจ้า เบี้ย
นาย เงิน พร้อม กัน กับ อำเภอ กำนัน แด ตัว ทาษ ทำ สาร กรมธรรม์
เขียน ด้วย เส้น หมึก ให้ ชัด เป็น ส่วน ออก ว่า ลูก ทาษ ชาย หญิง
เกิด ใน ปี นั้น ๆ อายุ ได้ เท่า นั้น เงิน ค่า ตัว ตาม กระเชียว อายุ
ใหม่ เท่า นั้น ให้ ตัว ทาษ เขียน ชื่อ มั่น เอง ๆ จ้าง วาน เขา เขียน
ชื่อ มั่น ไว้ ใน ท้าย สาร กรมธรรม์ แล้ว ประทับ ตรา อำเภอ กำนัน ไว้
เป็น สำคัญ จง ทุก ฉบับ

๑ มาตรา ๖ ทวย ราษฎร ซึ่ง เป็น ไทย ยัง มิ ได้ ทุกข ยาก ลง
เป็น ทาษ ผิ ว่า ชัด สน ชัน จน ขาด แคลน บิดา มารดา บัญ่า ตา ยาย
สูง บ้ำ น้ำ อ่าว พี่ ชาย พี่ หญิง จะ เอา บุตร เอา หลาน ที่ เกิด ตั้ง แต่
ปี มโรง สัมฤทธิศก อายุ ทำ กว่า ๑๕ ปี ลง มา ไป ชาย ผาก ประ
จำ เริง กระยา ตอกเบี้ย ไว้ กับ ท่าน ลง ชื่อ ใน กรมธรรม์ เจ้า สิน ตัว
เบี้ย จะ รู้ ก็ ดี มิ รู้ ก็ ดี ว่า เป็น สิทธิ โดย กระบิต เมือง ท่าน เพราะ
บิดา มารดา ญาติ ผู้ใหญ่ เป็น อิศรภาพ ตาม พระราช กำหนด ใหม่ ใน
แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว เมื่อ จุดศักราช ๑๒๒๙

ปี เถาะ นพศก แต่ให้ชายได้ ตาม พิกัด กระเชียร อายุใหม่ ใน รัชกาล
ปัจจุบันนี้

ฯ

๑ มาตรา ๗ ถ้า บุตร หลาน ที่ เกิด ตั้ง แต่ ปี มโรง สัมฤทธิศก จำ
เวิญ ไวย อายุ ได้ ๑๕ ปี ขึ้น ไป ถึง ๒๐ ปี นับ ว่า รู้ เตียงสา การ ผิด
ชอบ แล้ว บิดา มารดา ญาติ ผู้ใหญ่ จะ เขา ไป ชาย ประจำเชิง กระ
ยา ดอกเบี้ย ท่าน ใ้ ชื่อ ใน กรรมกรรม ใ้ ต้อง ให้ มัน ตัว เวียน เบี้ย รุ้
เหนง กำแหง แกรงไต เขียน ชื่อ ไว้ เบน สำคัญ จึง เบน สิทธิ ได้ แก่
เจ้า สิ้น ค่า ตัว มัน ตัว เบี้ย ขึ้น เบี้ย ลก ตาม พิกัด กระเชียร อายุ ใหม่
ใน รัชกาล ปัจจุบันนี้ ถ้า ตัว เบี้ย มิ รุ้ มิ เหนง ไม่ ได้ เขียน ชื่อ ด้วย
ลาย มือ เอง แต่ ไม่ ได้ จ้าง ไม่ ได้ วาน เขา เขียน ชื่อ ใ้ อย่า นับ
ว่า เบน ทาษ เลข

ฯ

๑ มาตรา ๘ ลูก ทาษ กี่ ตี ลูก ไทย กี่ ตี ที่ เกิด ใน ปี มโรง
สัมฤทธิศก เบน ต้น ไป อายุ ได้ ถึง ๒๑ ปี บิดา มารดา วงษา คณา
ญาติ ฤา ตัว มัน เอง กี่ ตี ขาด แคลน ลง จะ ไป ชาย ฝาก ประจำ เชิง
กระยา เบี้ย ไว้ กับ ท่าน ใ้ ห้าม มิ ให้ เจ้า สิ้น ผู้ มี ทรัพย์ รับ ช่วย ได้
มา เบน ทาษ ตน เบน อัน ขาด ถ้า ลูก ทาษ ลูก ไทย ที่ เกิด ใน ปี มโรง
สัมฤทธิศก เบน ต้น ไป อายุ ถึง ๒๑ ปี แล้ว กี่ ตี ฤา อายุ จะ มาก
เกิน ขึ้นไป ถึง ๒๕ ปี กี่ ตี ถึง ๓๐ ปี กี่ ตี ๓๕ ปี กี่ ตี ๔๐ ปี กี่
ตี ๔๕ ปี กี่ ตี ๕๐ ปี กี่ ตี ยาก จน ขาด แคลน ลง จะ กล่าว เท็จ
หลอก ลวง ท่าน ว่า ข้าพเจ้า มิ ได้ เกิด ใน ปี มโรง สัมฤทธิศก ใน ปี
มะเสง เอกศก เบน ต้น ไป ข้าพเจ้า เกิด ใน ปี เถาะ นพศก ฤา ปี ขาน
อัฐศก ฤา ปี ฉดฐ สัปตศก พ้น ขึ้น ไป แล้ว มัน มี อาสน ไป ชาย ตัว
ประจำ เชิง กระยา เบี้ย ท่าน ใ้ ให้ ท่าน ผู้ มี ทรัพย์ รับ ช่วย ได้ เบน
เจ้า เบี้ย นาย เงิน ชำระ ได้ ถาม ผู้ ซึ่ง จะ มา เบน ตัว เบี้ย ว่า เกิด ปี

โต จุดศักราชเท่าไร แล้ว จดหมาย ปาก คำ ไว้ ให้แปน แน่ ใน สวรร
 กรมธรรม์ ว่า มัน เกิด ปี นั้น นักษัตรศก เท่า นั้น ถ้า ภายหลัง มัน
 กลับ ถ้อย คั้น คำ แปน อย่าง อื่น ไซ้ จง ปรับโทษ มัน ผู้ทาส เท็จโดย
 ถาน กระบัต สิ้น ทาน ใน ลักษณะ ทาส มาตรา ๑๔ โฉน้ ถ้า เจ้า สิ้น
 อยาก ไซ้ ทาส มิ ได้ ตาม เขา ปาก คำ มัน ทรวไว้ ใน สวรร กรมธรรม์
 ให้ แน่ ชัด แล้ว รับ ช่วย ได้ มา แปน ทาส ถ้า ตัว ทาส มัน ว่า มัน
 เกิด ใน ปี มโรง สัมฤทธิศก แปน ต้น ไป ซึ่ง แปน ปี ที่ ห้าม ใน พระราช
 บัญญัติ ไซ้ ให้ ปรับ โหม เจ้า เบี้ย นาย เงิน แปน ภัพ ใน เงิน คำ ตัว
 ทาส ซึ่ง มี ใน สวรร กรมธรรม์ นั้น ฐะ

๑ มาตรา ๙ ถ้า ผู้มี ทรัพย์สิน รับ ช่วย ได้ ลูก ทาส ลูกไทย ที่ เกิด
 ใน ปี มโรง สัมฤทธิศก แปน ต้น ไป อายุ ได้ ๒๑ ปี พัน นี้ หลุด คำ
 ตัว แปน ไทย แล้ว นั้น มา แปน ทาส มิ ได้ แปน สิทธิ แก่ เจ้า สิ้น โดย
 พระราช บัญญัติ ถึง กรมธรรม์ มี ศุภมาศ วัน คั้น ชื่อ ตัว เบี้ย จำนวน
 เงิน ประการ ไต ตัว เบี้ย จะ ไป จาก เจ้า เบี้ย เจ้า เงิน ได้ ตาม ลำพัง
 ใจ เจ้า เบี้ย เจ้า เงิน จะ ตาม ฤม เกาะ มา ว่า กล่าว ไม่ ได้ เงิน คำ ตัว
 แปน ภัพ แก่ เจ้า เบี้ย เจ้า เงิน โดย โทษ ล่วง พระราช กฤษฎีกา ฐะ

๑ มาตรา ๑๐ ลูก ทาส ลูก ไทย อายุ ถึง ๒๑ ปี พัน คำ ตัว จาก
 เจ้า เบี้ย นาย เงิน แล้ว มัน เหล่า นั้น ศัก ไซ้ มือ หมาย หมู แล้ว ก็ ดี
 ยัง มิ ได้ ศัก ไซ้ มือ ชาว ก็ ดี ให้ เจ้า เบี้ย นาย เงิน เดิม ฤ เจ้า หมู
 มุด นาย ใหม่ ทำ ทาง ว่าว ศัก แผลง ยื่น ต่อ กรม พระ สุรัศวดี ให้
 ศัก แผลง แปน ทาส พัน คำ ตัว มี ศักดินา ๑๐ ไร่ จง ทุก คน ถ้า นาย
 เดิม แด เจ้า หมู ใหม่ แผลง บัด บัง เลือกไส ไม่ นำ ตัว ทาส พัน คำ ตัว
 ไป ศัก จง ปรับ โหม มีโทษ แก่ ผู้ บัด บัง จงหนัก ตาม พระราช กฤษฎีกา

๑ มาตรา ๑๑ ทวย ไพร่หลวง จ่าย ไพร่หลวง ส่วย ไพร่หลวง คง เมือง กอง อัทมาท กอง-มหันตโทษ วิเศษ โรงดี สติง โรงใหม่ ไชยณ โรง ทาน บันดา ค่า คน หลวง ถอบ ลัก ปลอม แปลง ไป ทำ สार กรรมกรรม ชาย ประจำ เริง กระยา ตอกเบี้ย ไว้ กับ ท่าน มัน เกิด ถูก ใน เรือน เบี้ย ท่าน ตั้ง แต่ ปี มโรง สัมฤทธิศก เป็น ต้น ไป อายุ ถูก เรือน เบี้ย ถึง ๒๑ ปี ใช้ ให้ เจ้า เบี้ย นาย เงิน ไป แจง ความ ต่อ กรม พระสุรัสวดี ให้ เจ้า หมู ภา เอา มัน ไป คัก คง หมู ส่วน พ่อ มัน ส่วน แม่ มัน คง ออก เดือน ใช้ เจ้า เข้า เดือน ใช้ นาย ตาม พระราช กำหนด เดิม

๑ มาตรา ๑๒ ว่า ใน ลักษณะ ทาษ เดิม มาตรา ๒๐ ครั้ง มหา ศักราช ๑๓๕๙ ปี มะแม นักษัตร นั้น คือ ตรง กับ จุดศักราช ๑๙๙๙ ปี มะแม นพศก ไฉน มี ความ ว่า ชาย หญิง มี อาสน ชาย ตัวเอง ไว้ กับ ท่าน ให้ท่าน ใช้ ถ้า ถูก ชาย ถูก หญิง อายุ ตั้ง แต่ ๑ เดือน ๒ เดือน ติด ตาม พ่อ แม่ พี่ บ้า น้ำ อา มา อยู่ ด้วย มิได้ เข้า ใน อาสน ตัว เบี้ย ชื่อ ชาย ถูก นั้น โต ใหญ่ ขึ้น จะ ไป ให้ นาย เงิน คิด แแบ่ง เอา ค่า เข้า บ่อน ๒ ส่วน ตั้ง นี้ อย่า ใช้ ต่อ ไป ให้ ยก เลิก มาตรา ๒๐ นั้น เสีย แต่ นี้ สืบ ไป ทวย ราษฎร ชาย หญิง ขาด แคลน ขึ้น จน มี อาสน มา ชาย ตัว อยู่ กับ ท่าน ถ้า ถูก ชาย หญิง ติด ตาม พ่อ แม่ พี่ บ้า น้ำ อา มา อยู่ ด้วย แต่ มิได้ เข้า ชื่อ เป็น ตัว เบี้ยใน กรรมกรรม ท่าน ถึง ถูก ชาย หญิง นั้น จะ ติด มา อยู่ ตั้ง แต่ อายุ ได้ ๑ เดือน ๒ เดือน ๓ เดือน ขึ้น ไป จน ถึง ๗ ขวบ ก็ ดี ฤฯ อายุ เกิน ๗ ขวบ ขึ้น ไป ก็ ดี อย่า ให้ เจ้า เบี้ย นาย เงิน คิด เอา ค่า น้ำ นม เข้า บ่อน กับ ทารก เป็น เงิน ค่า ตัว อย่า เอา ทารก นั้น เป็น ทาษ ต่อ ไป เป็น อัน ขาด

พระราชบัญญัติ หมาย ประกาศ

๑๙๙

๑ พระราชบัญญัติ ลูก ทาษ ลูก ไทย นี้ ให้ เจ้า เบี้ย นาย เงิน ผู้ มี
ทาษ แด จะ ช่วย ได้ ทาษ ให้ ตั้ง อายุ ลูก.ทาษ ลง เรือน เงิน ไว้ ใน
สาร กรมธรรม์ ให้ ชัด ตั้ง ใน มาตรา ๕ ให้ เสร็จ แต่ ใน ปี จอ ฅศก น
ต่อ ไป ตั้ง แต่ ฅวัน เดือน ๕ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง ปี กุญ ยัง เปน ฅศก ให้
ผู้ ชำระ ตัด สิ้น กิจ ฅศก ของ ผู้ ที่ เกี่ยว ช้อง ด้วย ลูก ทาษ ลูก ไทย
ทำ ตาม พระราช บัญญัติ ใหม่ จง ทุก ช้อ ทุก ประการ ๖

๑ ประกาศ กระเชียร อายุ ลูก ทาษ ลูก ไทย ๖

๑ มี พระบรมราช โองการ มาร พระบ้นฑูร สุธสิงหนาท ไปรต เกลา
ไปรต ฅระหม่อม ให้ แจ้ง ความ แก่ พระบรมวงษา นุวงษ แด ช้า ราชการ
ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ฝ่าย นำ ฝ่าย ไน แด อาณา ประชา ราชฎร ไทย จัน
พ่อ ค้า ชาว ต่าง ประเทศ ใน กรุง เทพ ๖ แด หัว เมือง ฝ่าย เหนือ ฝ่าย
ใต้ ทัว ทั้ง พระ ราช อาณาจักร ให้ ทราบ ทัว กัน ว่า ได้ ทรง พระราช
ตำริห์ ปฤกษา พร้อม ด้วย ท่าน เสนา บดี แด เคาณัชิต ออฟสแตต ให้ ตั้ง
พระราช บัญญัติ ลักษณะ ลูก ทาษ ซึ่ง เกิด แก่ ทาษ ทั้ง ๗ จำพวก ตั้ง
ไว้ เปน พระราช กำหนด กฎหมาย สำหรับ แผ่นดิน เพื่อ จะ ให้ เปน ฅุน
เปน ประโยชน์ มี ความ สุข เจริญ แก่ ชน ชาว สยาม ต่อ ไป ภาย นำ
แต่ ทรง พระราช ตำริห์ วิตก อยู่ ว่า ด้วย คน ๒ จำพวก จะ ไม่ ทราบ ชัด เข้า
ใจ สันติ ใน พระ ราชตำริห์ พระราช ประสงค์ ซึ่ง ทรง จัด เปน พระราช
บัญญัติ ขึ้น ครั้ง นี้ คือ คน พวก หนึ่ง ที่ มี สันดาน อัน หนา แน่น
อยู่ ด้วย ธรรมนิยม เต็ม ซึ่ง เปน ของ ชัว ประกอบ แต่ การ กต ชี กัน
แด กัน คน มี เงิน ช่มheng คน จน คน วาศนา มาก กต ชี คน วาศนา
น้อย ตาม อย่าง จาริต ไบราณ แต่ เต็ม ๆ มา นั้น ก็ จะ ไม่ เปน ที่

ชอบ ใจ พุด กัน ไป กัน มา ว่า ซึ่ง โปรด ตั้ง พระราช บัญญัติ ๓๓
 พิกัด กระจ่าง อายุ ถูก ทาส ลง ชั้น หนึ่ง แล้ว ๆ เมื่อ ถูก ทาส อายุ
 ถึง ๒๑ ปี หุด ค่า ตัว แล้ว ก็ ห้าม มิ ให้ ช่วย ไล่ กัน ได้ ต่อ ไป ตั้ง
 นี้ เจ้า นาย ข้าราชการ แล ผู้ มี ทวัญ ทรัพย์สิน ที่ ไม่ เคย ทำ กิจ การ
 งาน ด้วย แรง ตน ก็ จะ ต้อง ทน ทุกข์ ลำบาก ทำ การ เอง เพราะ
 จะ ไม่ มี ทาส แล ถูก ทาส ใช้ สอย เป็น พาหะนะ ถ้า ถึง ช่วย ทำ มา หา
 ถิ่น ประกอบ กิจ การ ต่าง ๆ จะ ได้ ความ ลำบาก ยาก ยืน เป็น
 ยืน มาก ฝ่าย คน พลเรือน แล โพร เดว ยาก จน ชัด ช่น ลง จะ เอา
 บุตร เอา หลาน ไป ขาย ผาก ไว้ ภาว แก่ ชัด ไป บ้าง เหมือน อย่าง แต้
 ก่อน ภาว ผ่อน จน ไป ก็ ไม่ ได้ ฝ่าย คน อื่น จำพวก หนึ่ง ซึ่ง เป็น
 คน ดี มี ความ กรุณา เมตตา ตาม ธรรมเนียม ที่ ควร ที่ ชอบ ได้ ยิน ได้
 พัง การ ศิวิไล ของ ใจ คน ต่าง ประเทศ ก็ จะ นึก ไป ว่า ซึ่ง โปรด
 ตั้ง พระราช บัญญัติ เรื่อง ถูก ทาส ถูก ไทย ไว้ ครั้ง นี้ ก็ เป็นการ
 ดี การ ชอบ คง จะ รุ่ง เรื่อง แก่ บ้าน เมือง ราษฎร จะ อยู่ ยืน เป็น สุข
 ชื่น บ้าง แต่ ยัง จะ ข้ำ อยู่ ที่ ทาส จะ เลิก ให้ หมด เหมือน เมือง
 ศิวิไลเสดชัน นั้น ด้วย พระ ราชบัญญัติ ใหม่ ยัง มิ ได้ ห้าม ขาด
 เรื่อง ขาย ทาส ขี้ ทาส ช่วย ไล่ ทาส ช่วย ไล่ เซลย เลิก ถอน กฎหมาย
 ลักษณะ ทาส เก่า ขาด ที่ เดียว กับ อื่น ยัง มิ ได้ เลิก บ่อน เบี้ย การ
 พนัน ซึ่ง เป็น ราก เง้า เค้า มล แห่ง ความ ที่ จะ ก่อ ให้ เกิด เป็น ทาส
 ขี้ เนื้อ ขาย ตัว กัน ตั้ง นี้ เมื่อ ไร ทาส จึง จะ หมด ได้ เหน จะ ยัง ข้ำ
 อื่น หลาย ลิม บี จึง จะ ได้ เป็น การ ดี ไม่ กต ชี ช่มเหลง กัน เหมือน
 ประเทศ อื่น ๆ ที่ สม บูรณ ฉนั้น ก็ ซึ่ง คน ทั้งสอง จำพวก ที่ คิด เหน
 ต่าง ๆ กัน ตั้ง ว่า มา นี้ ก็ เป็น การ ถูก ด้วย กัน ทั้งสอง ฝ่าย ฝ่าย
 หนึ่ง เหน ว่า เป็น การ ดี มี คุณ ฝ่าย หนึ่ง เหน ว่า เป็น โทษ ไม่ มี คุณ

สิ่งใด ก็ จะ ชี้แจง ให้ เข้าใจ ตาม ความ พระราชดำริห์ ความ พระราชประสงค์ ซึ่ง ได้ ทรง โปรด ตั้ง พระราชบัญญัติ ไว้ เป็น ปาน กลาง จะ ได้ เป็น ทาง ที่ จะ ได้ ตัด แปลง ผ่อน ผัน หั้น การ ชั่ว มา หา การดี ตาม กาล ตาม เวลา ที่ ละเล็ก คราว ละน้อย ทุก ๆ ครั้ง ทุก ๆ คราว ไป ก็ ฝ่าย ใจ คน จำพวก ที่ มี สันดาน เคย ตัว ใน การ ชั่ว ใช้ ทาษหา อำนาจ ใน การ กต ชี นั้น ก็ จะ นึก พวั้น หวั้น หวาด กลัว ทาษ จะ สูญ หมด ไป โดย เร็ว นั้น จึง เข้าใจ ให้ ชัด เกิด ว่า ถูก ทาษ ถูก ไทย ซึ่ง โปรด ให้ ลด ภาระเยียร อายุ ลง เสมอ ๗ ปี ๘ ปี เต็ม ค่าเพียง ๘ ตำลึง อายุ ถึง ๒๑ ปี หมด ค่า ตัว นั้น ที่ พัน ค่า ตัว เป็น ไทย แล้ว ช่วย ได้ กัน ไม่ได้ นั้น ก็ ดี การ นี้ ก็ จำเพาะ แต่ เด็ก ที่ เกิด ใน ปี มโรง สัมฤทธิศก เป็น ต้น ไป เท่านั้น ก็ ยัง เด็ก ที่ เกิด ใน ปี เถาะ นพศก ปี ชาน อัฐศก ถอย ขึ้นไป ก็ ยังมี อยู่ เป็น อันมาก คง ได้ ช่วย ได้ เอา มา เป็น ทาษ ใช้ สอย อยู่ นาน แด ทาษที่ เป็น พ่อ แม่ พี่ ป้า น้ำ อาก่า ๆ เหล่า นั้น ก็ ยังมี ถม ไป คง ช่วยได้ ใช้ กัน อยู่ อีก นาน กลัว จะ เกิน อายุ ท่าน ผู้ที่ มี ความ วิตก นั้น เลี้ย อีก ด้วย คน ที่ เกิด ใน ปี ชาน ปี เถาะ นั้น กว่า อายุ จะ ถึง ๗๐ ปี บอกรัก ชรา ได้ นั้น ก็ ยัง นาน นึก ถ้า จะ คิด ตั้ง แต่ ปี จอ นี้ ไป ก็ ยัง อีก ๖๑ ปี ๖๒ ปี เพราะ ฉนี้ จึง ทรง พระราชดำริห์ เป็น ปาน กลาง ภาจะ ได้ ให้ เป็น ทาง เข้าใจ รู้ คឹค ตัว ไว้ บ้าง ที่ จะ ได้ เลือก จ้าง คน ที่ เกิด ปี มโรง เป็น ต้น ไว้ ใช้ ภาจะ เข้าใจ เลี้ยก่อน จึง มี ได้ ทรง พระราชดำริห์ เลิก ถอน โดย เร็ว แขง แวง เหมือนเมื่อ ครั้ง คิด กัน มา แต่ แรก บรม ราชภิศก ว่า จะ ให้ นาย เงิน ลดค่า ตัว ให้ แก่ ทาษ เตือน ละ กิ่ง ตำลึง นั้น ถ้า คิด ตุ ที่ จะ ลด ตั้ง นี้ ปี หนึ่ง เป็น เงิน ๖ ตำลึง ทาษ ค่า ตัว ธรรมตก คน ละ ๒ ซึ่ง คิด ตุ

๗ ปี เศษ ทาษ ก็ จะ ต้อง เลิก หมัด ไป โดย เร็ว ผู้ที่ ช่วย ได้ มี ทาษ
ไว้ แต่ เดิม ก็ จะ ได้ ความ ลำบาก ยาก แค้น เป็น อัน มาก เหมือน
ผู้ อยู่ ที่ อัน สบาย กลับ กลาย มา ถูก ร้อน โดย เร็ว ก็ คง จะ ไม่ สบาย
ไป ต่าง ๆ แล้ว ก็ เป็น ทาง ที่ ขาด ทุน เสีย ททรัพย์สิน ของ ผู้ที่ ช่วย ได้
ไว้ แต่ เดิม นั้น จึง ทรง ฝน ฝน แต่ เรื่อง ถูก ทาษ ที่ ไม่ เป็น การ
ขาด ทุน สิ่ง ไต เพราะ ทรง หวัง ตั้ง พระราช ฤไทย แต่ ให้ เป็น คุณ
เป็น ประโยชน์ ไม่ ทรง อยากร ให้ เป็น โทษ ได้ ความ เดือด ร้อน รำคาญ
ต่าง ๆ จึง ได้ ทรง ไว้ เป็น ปาน กลาง กอ ให้ เป็น หนทาง ที่ จะ ได้
ใช้ ถูก จ้าง บ้าง ใช้ ทาษ บ้าง ระคน ปน กัน กอ เคย ใจ ไว้ เพราะ ไม่
ทรง อยากร ให้ เจ้า ของ ททรัพย์สิน ขาด ทุน เดิม สิ่ง ไต ให้ เป็น ที่ ร้อน ใจ
รำคาญ ใน การ ซึ่ง ทรง พระราช ดำริห์ นี้ กับ อนึ่ง ทาษ ไพร่ ใจ พาด
สันดาน คำ ก็ ยัง ไม่ รู้จัก ที่ จะ ทำ มา หา กิน สิ่ง ไร จึง ต้อง ฝน
ห่อน ไป กอ ให้ อาไศรย นาย เงิน ได้ กิน อยู่ นุ่ง ห่ม ไป พดาง ๆ
ก่อน กว่า บุตร หลาน จะได้ หลุด ถอน พัน คำ ตัว ไป ได้ วิชา สิ่ง
ไร กอ รับ จ้าง หา กิน มี ททรัพย์สิน มา ช่วย รับ ใช้ แบ่ง ได้ ให้ บิดา
มารดา พัน คำ หลุด เป็น ไทย ไป ได้ บ้าง เปรียบ เหมือน อย่าง บิดา
คน หนึ่ง มารดา คน หนึ่ง บุตร ๓ คน ถ้า บุตร หลุด พัน ไป ได้ คง
คิด เบียง บ่าย รับ จ้าง หา เงิน มา ช่วย ได้ บิดา มารดา ไป ให้ เป็น ไทย
ได้ ก็ คง ช่วย กัน ซื่อ ซาซ ทำ มา หา กิน ต่อ ไป บิดา มารดา คง
ไม่ กลับ ใจ ไป ใน การ ที่ ชั่ว ตาม ที่ เคย ตัว มา แต่ แรก เพราะ บุตร
ได้ ร่ำ เรียน วิชา คง ชัก ภา ให้ ดี มี แต่ ที่ ชอบ ทุก ประการ จึง ได้
ทรง พระ สันนิฐาน เป็น พระราช บัญญัติ จัด ไว้ เป็น อย่าง กลาง ตาม
ทาง ดัง นี้

๐ อนึ่ง ฝ่าย คน อีก จำพวก หนึ่ง ที่ มี สันดาน ดี อยากร จะ ไม่ ให้

มี ธรรมเนียม ใช้ ทาษ นั้น พึ่ง ทราบ พระราช ดำริที่ พระราช บัระสงค์ เกิด ว่า ซึ่ง ทรง โปรด มี พระราช บัญญัติ ครั้ง นี้ เพื่อ จะ แบ่ง หนัก ให้ เปน เบา ไว้ ก่อน เพราะ จะ ผ่อน ดูก ทาษ ดูก ไทย ซึ่ง เกิด ใน ปี มโรง เปน ต้น นั้น อายุ ได้ ๒๑ ปี พัน นี้ หลุด ค่า ตัว เปน ไทย แล ไม่ ให้ ขาย กัน ได้ ต่อ ไป นั้น เพราะ จะ ให้ หัด ทำ การ หา วิชา เปน ที่ ทำ มา หา กิน ฐู่ ใน สิบปสาทร ต่าง ๆ จะ ได้ เปน ดูก จ้าง หา กิน ต่อ ไป เมื่อ ธรรมเนียม จ้าง กัน หนา แน่น ชุก ชุ่ม ขึ้น แล้ว ก็ เหน ว่า ธรรมเนียม ใช้ ทาษ ก็ คง จะ น้อย ถอย ลง ทุก ครั้ง ทุก ที่ การ ดี ก็ จะ มาก ขึ้น ว่าจะ ไป จึง ได้ ทรง ตั้ง พระราช บัญญัติ ให้ คน เข้า ใจ เคย หู เคย ตา ด้วย กัน มาก แล้ว ภาย นำ ต่อ ไป ถึง จะ ไม่มี ใคร ใช้ ทาษ ก็ คง จะ ไม่ เปน ไร นึก เพราะ เหมือน ชาว ชัก ให้ คน ที่ มี สันตान อัน หนา ตาม ธรรมดา อยาก จะ ใช้ ทาษ นั้น ให้ เคย หู เคย ใจ เคย ตา เสีย ก่อน ก็ คง จะ มี ความ ผ่อน หา สิ่ง สว่าง เลื่อม ส่าง การ ที่ ชั่ว ได้ จึง ยัก ย้าย พระราช บัญญัติ . ตัด ต่อ เพิ่ม เติม ขึ้น ตาม ภาด ตาม เวลา ที่ จะ เปน ไป ได้ ทุก สิ่ง ทุก อย่าง จน ถึง หน ทาง ที่ จะ ทรง นั้น กับ หนึ่ง การ เล่น เบี้ย พนัน เอา เงิน กัน เปน ที่ ก่อ ต้น ราก ให้ เกิด เปน ทาษ ขึ้น นั้น การ อัน นี้ มี พระราช ฤไทย ราพึง ถึง ญู่ เสมอ ที่ จะ เลิก ถอน ผ่อน ให้ หมด ไป นั้น เปน แน่ แต่ เปน เงิน ถึง ๑๑๐๐๐ ซึ่ง เสศ ได้ สำหรับ จ่าย ใช้ ราชการ แผ่นดิน ญู่ เสมอ ถ้า จะ เลิก ถอน เสีย โดย เร็ว นี้ เงิน ซึ่ง สำหรับ จะ ใช้ จ่าย ราชการ ก็ ยัง ไม่มี ภาด ที่ จะ ทำ การ งาน โยธา ต่าง ๆ แทน เงิน ซึ่ง จะ เลิก ได้ นั้น แต่ การ อัน นี้ ก็ ได้ ทรง พระราช ดำริที่ ปฤกษา ญู่ ใน เคา่นซิด แล้ว เมื่อ ตก ลง อย่งไร ท่าน ทั้งปวง คง ได้ ทราบ ต่อ ไป เมื่อ ภาย นำ แจ้ง ความ มา

ณวัน อาทิตย์ เดือน สิบเอ็ด ขึ้น แแปด ค่ำ ปี จอ ฉศก ศักราช ๑๒๓๖ เป็น
ปี ที่ ๗ ใน รัชกาล บัณฑิตนี้

ฯ

บอก จำ นำ เรื่อง กฎหมาย นี้

ลักษณะ ทาษ ชาย ฝาก	หน้า	๑	พระราชกำหนดใหม่ ช่วย ไพร่หลวง	หน้า	๕๗
ลักษณะ ทาษ ชาย ฝาก ดอกเบี้ย	หน้า	๑๔	พระราชกำหนดใหม่ ว่า ด้วย เลข ทาษ	หน้า	๕๘
ลักษณะ ทาษ ชาย ซาด ค่ำ	หน้า	๑๖	ว่า ด้วย ทาษ ส่งเงิน นายเงินไม่ รับ	หน้า	๖๓
ลักษณะ ทาษ หนี	หน้า	๑๘	พระราชบัญญัติ ดำรงธรรมเนียม ทาษ	หน้า	๖๓
ลักษณะ เบดเสร็จ จ้าง วาน	หน้า	๓๔	หมาย ประกาศ ว่า ด้วย ทาษ หนี	หน้า	๖๘
ลักษณะ ฝัว เมีย	หน้า	๓๖	พระราชบัญญัติ เอา ทาษ ไป ขาย	หน้า	๗๕
ลักษณะ ถัก ภา	หน้า	๓๗	หมาย ประกาศ เรื่อง เสรฐู บางแมว	หน้า	๗๖
ลักษณะ กู้ นี้	หน้า	๔๒	หมาย ประกาศ ชาย ภรรยา แด บุตร	หน้า	๗๘
พระราชกำหนดใหม่ ว่า ด้วย ชาย คน	หน้า	๔๓	พระราชบัญญัติ เรื่อง กู้ เงิน ชาย คิว	หน้า	๘๒
พระราชกำหนด ว่า ทาษ ไป แทงไป	หน้า	๔๕	หมาย ประกาศ ลูก ทาษ	หน้า	๘๗
ลักษณะ มรดก	หน้า	๕๑	พระราชบัญญัติ พิภักดิ์ อายุ ลูก ทาษ	หน้า	๘๘
พระราชกำหนดใหม่ แก้ว ด้วย ทาษ	หน้า	๕๒	หมายประกาศ อายุ ลูก ทาษ ลูกไทย	หน้า	๘๘
พระราชกำหนดใหม่ นาย เงิน ไล่ ทาษ	หน้า	๕๔			

PREFACE.

Foreigners will be interested in having some idea of the laws of Siam.

This little volume gives a distinct view of the past and present ideas of the people on the great subject of human freedom.

H. M. the present King appears to striking advantage, that in spite of his environments, for which he cannot be held responsible, he shows so much honesty of purpose, goodness of heart and determination to lead his people and his country on to a glorious, prosperous and happy future.

He has made for himself an enviable place in history, as a benevolent Sovereign, who really did study, and did make heavy sacrifices to promote the substantial and permanent interests of his growing country, and its suffering millions.

He has graciously made provisions for a large and flourishing school, where gratuitous education will be furnished, and has thus set an example to prepare youth for useful service, to enable them to derive the best possible advantage that can arise from the new condition of things.

The next great subjects for legislation, are new laws on marriage, giving females a legal status, fair play and good protection that they may be help-meets, sharing the honors and undivided affections of their true and loving husbands. They ought to be placed in positions to become the queens of their households.

The present system of requiring annually the personal services of the common people, without reward or provision for food and home during service or exposure, making them the helpless victims of the too often merciless, heartless and exorbitant exactions of unscrupulous and tyrannical Government masters is a crying evil that demands beneficent legislation.

All the citizens of a country, rich and poor, should bear a pro rata proportion of the expenses of the Government. A certain percentage on their property or incomes beyond a fixed sum. Those who have not property nor incomes amounting to the taxable limit should be required to pay a small, but fixed sum annually as their share of maintaining the Government that protects them and their liberties. Upon payment of taxes on property or personal tax all should be left in the uninterrupted pursuits of the business which gives them their maintenance.

When the Government needs servants it ought to pay them amply enough to make it desirable for people to seek such positions, and to prepare themselves thoroughly for them.

These are changes that we know H. M. the present King is eager to effect, and if the princes, nobles and people of the realm will heartily support him, and honestly carry out his benevolent and progressive measures for the permanent advancement of his kingdom and people, we are confident his measures will be judicious and effective.

If the laws of 1874, regarding slaves, are honestly executed by the judicial officers, and supported by the leading statesmen, soon the degrading system of slavery, that has so long existed in Siam, will be a thing of the past, and future generations will praise and bless the memory of the wise and good King. H. M. Somdet Chula Chaum Klaw, the Fifth of the present dynasty, who effected the complete abolition of slavery without inflicting pressing or actual loss on the slave holder, who was allowed to recover more than his original investment in slaves.

LAW OF SIAM ON SLAVERY.

TABLE OF CONTENTS.

<p>Absolute Slaves 10</p> <p>Abduction 24</p> <p>Accidents to persons hired 22</p> <p>Fugitive slaves 45</p> <p>General laws on slavery 11</p> <p>Giving persons to another 23</p> <p>Hiring or asking service of others 22</p> <p>Interest bearing slaves 9, & 34.</p> <p>Limits of age of servitude 56</p> <p>New laws on slave value according to age. 56</p> <p>On the status of slave wives and their children 34</p> <p>On purchasing Government servants 34</p> <p>On slaves who are Government servants 37 to 39</p> <p>On slaves offering to pay for their redemption 40</p>	<p>10</p> <p>24</p> <p>22</p> <p>45</p> <p>11</p> <p>23</p> <p>22</p> <p>9, & 34.</p> <p>56</p> <p>56</p> <p>34</p> <p>34</p> <p>37 to 39</p> <p>40</p>	<p>On papers of sale 49</p> <p>On interest rates 52</p> <p>On Born slaves 55</p> <p>Proclamation on selling slaves in several places 28</p> <p>Proclamation on the New Laws, regulating Slavery. 62</p> <p>Rights of the slave wife and her children 34</p> <p>Redemption of slaves 35</p> <p>Slave Wives 23</p> <p>Slave Debtors 27</p> <p>Slaves Gambling 29</p> <p>Selling others' slaves. 33</p> <p>Selling of slaves 49</p> <p>Temporary selling and Redeeming of persons 1</p> <p>Who can and who cannot be regarded as slaves 1</p>	<p>49</p> <p>52</p> <p>55</p> <p>28</p> <p>62</p> <p>34</p> <p>35</p> <p>23</p> <p>27</p> <p>29</p> <p>33</p> <p>49</p> <p>1</p> <p>1</p>
---	---	--	---

DOMESTIC INSTITUTIONS OF THE SIAMESE. LAWS ON SLAVERY.

In glancing at the printed laws of Siam, we gather the following facts about Slavery.

Seven classes of persons may be recognized by the present laws of Siam as slaves.

1st. Those who have been redeemed with property.

2nd Children of slaves born in the house of the master.

3rd Slaves made over to children by their parents, or by inheritance

4th Slaves who have been acquired by gift.

5th Slaves, who have been rescued from imminent perils, and legal penalties.

6th Slaves, who have been supported in times of famine.

7th Slaves, who have been conquered in war.

There are six classes of persons who cannot be designated as slaves.

1st Slaves who have had freedom given them.

2nd Slaves, whose masters have consented that they enter the priesthood.

3rd Slaves who have been given to Brahmins.

4th Priests cannot claim priests as slaves.

5th. Persons interested in the acquirement of knowledge, and who for that purpose have placed themselves under the instruction of teachers cannot be claimed as slaves.

6th. Persons temporarily residing on

A 1.

the farms, orchards or landed property of others cannot be regarded as slaves.

In the year 816, A. D., H. M. Rahmah Tibodce II issued orders to the effect that the above mentioned seven kinds of slaves were valid. These are the classes of slaves who have been redeemed.

Redeemed, but not slaves absolutely.

Redeemed, and are slaves absolutely.

Redeemed, having a seller and a guarantee. If this class of slaves flee their master, the seller and guarantee are responsible for the purchase money. These are not slaves absolutely.

The absolute slaves are those who have been purchased for their full value, and have no guarantee. If these flee, the sum paid cannot be recovered from the seller.

Slaves who have been purchased, but are not used by the master, these redeemed persons are allowed to pay interest on the purchase money, by original contract, or at the request of the slave.

TEMPORARY SELLING & REDEMING OF PERSONS.

Art. 1. Should husbands, fathers, mothers, or masters, insert the names of their children, wives, or slaves in a bill of sale, such sale is valid, according to the laws of the land, though the seller did not mention the fact to the parties whose names have been inserted therein, because husbands, fathers, mothers and masters are paramount.

Art. 2. Should wives or children insert the names of their fathers, mothers, or husbands in a bill of sale, the sale is not

valid, because wives and children are not paramount to their husbands, fathers or mothers.

Art. 3. If persons of embarrassed circumstances temporarily sell their brothers, sisters, children, nephews, nieces, and other relatives for a given sum and authorize the use of their personal services in lieu of the interest on the principal from 30 to 46 ticals or more, evil must not be done to these subjects of the realm. If they are worthless, they can be returned to those who sold them and the sum advanced upon them can be claimed. If the master has legal complications of any kind and makes his slave a substitute and that slave endures in his stead punishment, imprisonment, chains, stocks, castigation with leathern hide and is subject to exposures in the sun, rain, soaking in water, and other sufferings in his master's, or master's children, wives or relatives stead, the law pronounces such an one an unworthy master, and renders him liable to punishment. Whatever may be the indebtedness of that slave, it shall be remitted one half. If that slave has been castigated with a hide, in the master's stead, he shall be exempt from his entire indebtedness. If the slave was sold absolutely, and the master has been guilty of a political offense, and the slave suffers punishment in his master's stead, the master is not legally liable to his slave, because he was an absolute slave. Had he fled or died, the master alone would have been the looser.

Art. 4. Whoever sells persons, children or wives or any thing to another, and enters in the bill of sale the names and goods sold, receives from the purchaser the money stipulated, but does not make over to the purchaser what has been sold, this is fraud. If on trial it is proved, the sum advanced shall be doubled. The original sum shall be restored to the de-

frauded party, the balance shall be a fine half of which shall belong to the Government, and half to the defrauded party.

Art. 5. In the case of slaves sold temporarily whose services are to be given in lieu of interest, if the seller of a temporary slave has received the purchase money, and the person who has redeemed the slave is dissatisfied with him and returns him to the seller, if the seller refuses to receive the person he sold, and refuses to return to the purchaser the purchase money, that slave may be made over to the judges of the court. The court will summons the seller to come and receive the person and return the purchase money to the purchaser. If the seller refuses to receive the person, who is thereby thrown upon the judges, should parties come forward to assist, and redeem the person, and refund the original cost to the discontented purchaser, that person is the absolute property of the person who redeemed him. Should this slave afterwards be claimed or flee, and make his escape, the party who first sold him temporarily must make good to the last purchaser the full sum for which he at first sold him. No reduction will be allowed.

Art. 6. Should a master have cause to be displeased with his slave, he may punish the slave to reduce him to subjection, and be in awe, but not so as to occasion death. If the slave is vicious, and beyond instruction, the master can sell him, but if he inflicts punishment and occasions death, the master shall be punished and fined according to his rank.

Art. 7. If through poverty or other misfortunes, children, wives, brothers, sisters, relatives and slaves, male or female are sold temporarily and are left to be employed by the master in lieu of interest, if the male or female slaves' indebtedness is less than 3 catties, they must be used

reasonably. If they offend, punish them suitably, the master shall not oppress them and put them in stocks and chains. He shall not so punish as to inflict scars, fractures, or blindness. The law pronounces such masters offenders, liable to fine for the slave and for the free. The slave's portion shall be deducted from his indebtedness. The freeman's portion shall be partly given to the Government and partly to the wronged party.

Art. 8. If pecuniary, or other embarrassing circumstances necessitate the temporary sale to another of oneself, his wives, children, nephews, nieces, and the purchase money has been received, and the seller refuses to give the purchaser a bill of sale, and the personal services of the sold and the purchaser asks the seller for the sale papers, and the seller asks for a postponement, if at the expiration of 9 or 10 months or one year the bill of sale has not been given, the parties sold shall be the absolute slaves of the master, as absolute as if he had purchased them from the hold of a vessel. If these slaves have children, male or female, born to them they shall be treated as absolute slaves born in slavery, because there was concealment and attempt at fraud.

Art. 9. If pecuniary or other embarrassing circumstances necessitate the selling temporarily of children, wives, brothers, sisters, nephews, nieces and grand children, or other persons, to avail of their services in lieu of interest, and the purchaser offers the purchase money to the seller, who does not then receive it, but directs the purchaser to use the services of the sold first. If under such circumstances the purchaser employs the sold persons, and they break or loose the purchaser's property. The law declares, not having paid down the money to the seller, there was undue eagerness to use the ser-

vices of people not yet paid for, under such circumstances, if the broken or lost goods be of less value than 16 ticals, the breaker or looser shall not be responsible therefor, if it exceeds that value, divide the value into 3 parts, and let the breaker or looser become responsible for one part, the other 2 parts shall be the loss of the master. If, however, the purchaser has paid the purchase money to the seller, and the seller has made and given bills of sale, under these circumstances, if the temporarily sold person breaks or loses his master's property, he must pay his master in full. If the master employs him to keep, feed and care for buffaloes, oxen, elephants, horses and other living animals, if the slave does not conduct the animals to their places of safe keeping, but is the occasion of their loss, the slave must make them good to his master in full. If, however, he follows, the animals, and robbes, abuse, maltreat, bind, and beat the slave and carry away the buffaloes, oxen, elephants, horses and other living animals, the law will not make the slave responsible to make them good. If the animals, were in excess beyond the ability of the slave to care for and protect, and they are lost, no matter by what means, let the value be divided into 2 parts, the slave shall be responsible for one part, and the owner must loose the other part. If, however, thieves rob, beat and forcibly carry off the animals from the house, from the pastures or from the fields, in the forests among the trees, by day or by night, and it can be proved, the law will not allow the slave to be responsible for the stolen property, as it was beyond his power to protect.

Art. 10. If a master appoints a temporary slave to care for elephants, horses, and cattle, and they die, the master can recover nothing from the temporary slave.

Art. 11. If brothers, sisters and others have been sold, and they are being used by the master, and in less than three years, the slaves are malicious desperadoes, and arrange with their relatives for the plunder and murder of their master and effect such purpose causing an evil to the state, if on investigation this is proved, the slaves and their sureties must be responsible for the full amount of the losses and refund the cost of the slaves, because they deceived the purchaser, and placed in his service wicked persons. If such disasters occur beyond the period of three years service, the price of the slaves cannot be reclaimed, it is the misfortune of the purchaser.

Art. 12. If persons own slaves, male or female, who are responsible for much property to the master, and there are several items that the master claims from the slaves, but while they were in his service these claims were not demanded and adjusted, when they have been sold to others, these claims cannot then be brought up against them.

Art. 13. If persons sell their slaves, or children temporarily to another, and the master forces them during their servitude to have husbands they do not fancy, and there are reliable witnesses to this fact, divide the price of the slave into two parts and allow the master only one part, for his presumption in forcing the daughters, nieces and slaves of another to have husbands they do not approve of.

Art. 14. Should a master send his slave to war as a substitute for himself, and the slave takes part in engagements, the money advanced on him cannot be reclaimed by the master. If he did not take part in engagements with the enemy but returns sound, divide his purchase money into two parts, and give one part to the master. Should the slave be killed

in war the master cannot reclaim from the seller the price of the slave, because the master sent him as his substitute.

Art. 15. If soldiers or citizens, owing to pecuniary embarrassments or other causes become the slaves of others, and war breaks out, and the political masters of the slaves force their people who have thus become slaves to take up arms, and they fall in battle, or from other causes die during the war, the money master cannot claim to be refunded his purchase money from the seller of such persons, because H. M. the King sent them to the war.

Art. 16. If from pecuniary or other embarrassments children, wives, relatives, brothers, sisters, slaves, males or females, have been sold temporarily to be used in lieu of interest, and after a lapse of time, when the time for planting, or reaping comes, should the slave or the seller come forward to redeem the slave during the pressure of the season's work, the law declares, waters are worked for fish, and fields for grain. At such a juncture, the law will not allow of the redemption. After the work of the season is over the master can be compelled to receive the redemption money in full. During the pressure of the season if the slave or the seller enters suit that they wish to refund the purchase money, the officers of the court are forbidden to entertain such suit.

Art. 17. If children, wives, slaves and others have been sold, and made over to the purchaser, but papers of sale have not been made and given, meanwhile the sold persons flee, and the money is claimed from the seller, but the seller declares the slaves were sold absolutely, but the purchaser declares they were sold temporarily, only definite papers were not made out, if it can be proved that the sale was temporary, and that the papers

only were not yet made out and the slave has fled, the law declares that the full amount of the purchase money shall be refunded, but no interest, because the purchaser has no papers. If he at any time finds the fugitive slave, he can obtain legitimate arrears from him then.

Art. 18. Should persons sell temporarily persons, or slaves, male or female, for whatever sum, and the purchaser subsequently has a necessity and sells again temporarily those whom he purchased, after the master has recovered from his embarrassment, he repurchases them, if again the purchaser has misfortunes and he is again compelled to sell his slaves, but for a less sum than he formerly paid, after the lapse of time the slaves acquire children or husbands, and the master dies, and has not taken back his slaves, and the purchase money he obtained is not the full amount of the former master's, he can be entitled only to half the dues claimed, the other half shall be for the benefit of the slave who has been advantageous.

Art. 19. If slaves, free persons, children, nephews, nieces, or grandchildren are temporarily sold to another for 31 or 47 ticals, or for any sum, during a famine, and the purchaser has sustained them through the famine, after the famine is over, if the seller wishes to refund the purchase money, the purchaser is entitled to the full value of the slave. If the slave was a female, and she has lived long with the master and had children during the famine, the mother and her children are the absolute slaves of the purchaser, because he supported them through the famine.

Art. 20. Should males, or females having embarrassments sell themselves to another, pledging their service and sons or daughters follow their fathers, mothers, brothers, sisters, uncles and aunts, but

their names are not included in the purchase, subsequently these children grow up, they shall be treated thus:—If these were from one to 2 months old and attain the age of 7 years, an allowance must be made for nursing the child. Value the child according to law, and divide that sum into three parts, allow one part for nursing, and 2 parts for more substantial food. This should be given to the master in full. If these children who followed their parents were over seven years of age, the master shall not be entitled to such allowance, because they were old enough to be used to hand him rice and water. If persons were not embarrassed, and the master entreated the favor of redeeming the woman slave, subsequently when the slave's children are grown up and they are to be restored the master can claim no such allowance.

Art. 21. If persons, elephants, buffaloes, oxen, property or clothing are sold and the purchase money for them has been received, but the persons, elephants, buffaloes, oxen, property and clothing have not been transferred to the purchaser, and the seller through device asserts that the articles sold are lost, and desires to return the purchase money to the purchaser, the purchaser shall be entitled to compensation for loss, at the rate of three tenths per month on the money advanced.

Art. 22. If from pecuniary or other embarrassments parties sell their children, wives, brothers, sisters, relatives or slaves, male or female, elephants, horses, buffaloes, oxen or goods of whatever nature to another, and the purchase money has been paid over, what has been sold should not be detained from the purchaser more than three days after the sale; if more than three days have elapsed, and the seller does not make over what has been sold to the purchaser, and what has been sold

escapes, dies or is lost, the seller must refund the full amount of the purchase money to the purchaser.

Art. 23. If a master uses a temporary slave as a barterer or otherwise, and the slave, accidentally slips, falls from trees or the boat capsizes and the slave is injured, becomes sick, or breaks an arm, or leg, or loses an eye, and there are those who have assisted the slave, if the master of the slave cares for and effects the recovery of the slave, when the temporary slave will redeem himself and leave his master, the master cannot claim anything for securing the recovery of the slave. If, however, the slave have lost an arm, let his *cost* be divided into 3 parts, and a deduction of one-third be made in favor of the mutilated slave. If the slave have lost both arms, legs, and eyes, no purchase money can be recovered from the slave. If blind of only one eye, divide the purchase money into 3 parts, and deduct $\frac{2}{3}$ in favor of the mutilated slave, and $\frac{1}{3}$ in favor of the master whose slave has been disabled.

If the parents, and relatives of the temporary slave, who has been disabled, take him home and have him medically treated and cared for at their home, and the slave recovers, divide the cost of the slave into 3 parts, deduct in his favor $\frac{2}{3}$ and allow $\frac{1}{3}$ in favor of the master, because the master was not at the expense and trouble of the cure. If the slave disabled remained at his master's house, during the sickness and dies, the master cannot claim recovery of his purchase money. If the slave should be wrecked at sea, and others rescue him, and if any would assist the rescued man, he can be redeemed only for his price. If the rescue was not from seeming death, the person redeeming him must allow the rescuer $\frac{1}{2}$ the slave's original cost.

Art. 24. If from poverty or other embarrassments parties sell their children, wives, people and relatives temporarily, for the master to use in lieu of interest, and the purchaser has used them for a long time, and the slave is overtaken with disease, the master must inform the seller; if he does not inform the seller, but cares for the sick slave, and he dies in the house or residence of the master, the price of that slave must be divided into 3 parts, $\frac{2}{3}$ must be deducted in favor of the slave, and the master is entitled to only a refund of one-third. If the master informed the seller, and the parents or relatives of the sick slave assisted in caring for him, and the slave dies, in this case divide his cost into 2 parts, deduct half in favor of the deceased. The master is entitled to a refund of $\frac{1}{2}$ the original cost. If the master told the seller, and the seller did not come and care for the sick and the care devolved wholly upon the master, and the slave dies, divide the cost of the slave into 3 parts, $\frac{1}{3}$ shall be deducted in favor of the deceased and the master shall be entitled to a refund of $\frac{2}{3}$. If, however, upon being told, the seller assists in the care of the sick, and the master did not care for him, and the slave dies, divide the slave's cost into 3 parts, two-thirds shall be in favor of the deceased, and the master shall be entitled only to a refund of $\frac{1}{3}$. If the seller consents to come and care for the sick, but the master refuses to allow him to do his part, and the slave dies, the master shall not be entitled to any refund of the purchase money of the slave. If the slave had arranged to pay interest and did not yield service, and dies in the house of the seller, or of his parents and relatives, and the slave dies, one-third of the purchase money shall be deducted in favor of the deceased and $\frac{2}{3}$ shall be refunded to the purchaser. If the slave

fled his master and died, the purchaser is entitled to a refund of all that he paid the seller for him, but he can claim no interest, nor any loss.

Art. 25. If the inhabitants in embarrassed circumstances sell temporarily their children, wives, grandchildren, brothers, sisters, relatives and slaves, males or females to serve the purchaser and the slaves be overtaken with a calamity, let the money master inform the seller, that he may come and take care of him at the money master's house. If the money master takes no care of him and the slave die in the house of the money master, said master cannot claim any refund from the seller, because he abandoned the sick slave. His death must be the loss of the money master, because he neglected a subject of the state. If the money master inform the seller, and the money master assisted in caring for the sick at his house, and the slave die, divide the purchase money into 3 parts, $\frac{2}{3}$ shall be deducted in favor of the deceased, and the money master shall be entitled to a refund of $\frac{1}{3}$. If the money master told the seller, and he, from pressure of business or sickness, was not able to care for the sick, but did visit him, and the care of the sick fell upon the money master till the death of the slave, divide the purchase money into two parts, and allow the money master a refund of one half. If the money master informed the seller, and the seller neither sympathised nor cared for the sick, but abandoned him to the care of the money master, who did all that could be done for him till his death, the law dictates, the seller is guilty of concealment and disregard for a citizen, in such case divide the purchase money into three parts, and allow the money master a refund of $\frac{2}{3}$ from the seller. If the seller, paid no attention to the sick, took no care of him, and the sick recover,

whatever may have been the cost of the slave, the slave shall be the absolute property of the purchaser. If the seller wishes to redeem him, the master can refuse him his redemption.

Further if the seller receives the sick man, takes him home and cares for him, and the purchaser visits the sick and assists in taking care of him with the seller, and the slave dies, in this case divide the purchase money into five parts, diminish it by three fifths and allow the purchaser a refund of two fifths. If, however, the money master took no care of him, and simply visited the sick, and the sick person dies, in that case divide the purchase money into five parts, diminish it four fifths and allow the purchaser a refund of one fifth.

If the money master did not visit, did not care for, did not furnish food for the sick, the entire care and supply devolved upon the seller, and the sick slave die, the law allows no refund to the money master, for he abandoned the sick and neglected a citizen of the state.

If the seller cared for the sick, and he recovered, in a space of time of over three months, no interest for that time shall be allowed the purchaser, the slave shall be returned to his money master according to the usages of the country. In this case the purchase money shall be divided into 10 parts, diminished by one tenth in favor of the seller, for his care, and the money master shall be entitled to a refund of nine tenths.

Art. 26. If persons pecuniarily or otherwise embarrassed sell temporarily their children, nephews, nieces and grandchildren to a purchaser to be by him used in lieu of interest, and the purchaser and master has business or trouble and takes his slave to accompany him, and thieves or murderers,

cut, stab and kill, or tigers, crocodiles or other animals kill and devour the slave, the law declares, being the slave of the purchaser, who took him with him, the purchaser is entitled to no refund from the seller, because the slave accompanied his master. If the money master is attacked by desperadoes, and the slave helps his master, and his master is saved from death, and the slave who helped is slain, the money master can claim no refund for said slave, as he died in stead of his master. If the slave who assisted, does not loose his life and has only received wounds, let his purchase money be divided into 3 parts, diminish two-thirds as a benefit for the wounded slave, and allow the money master only a refund of one-third.

Art. 27. Should parties sell their children, nephews, nieces, brothers and sisters temporarily, to be used by the purchaser in lieu of interest, and after a lapse of time the money master allows them to hire out, or parties hire them from the money master, and the money master, anxious to receive the pay, allows of their being so hired, should thieves or desperadoes rob, cut, stab and slay the hired slave, the law will not allow the money master to receive any refund on the purchase money of the slave he has hired out, he shall be entitled only to the pay for the services of the slave whatever the amount. If the money master did not hire out the slave, but the slave hired himself out, or the parents or seller of the slave hired him out, and the money master was not a party thereto or did not know of it, in this case if thieves and desperadoes slay the slave, the entire sum of the purchase money shall be refunded by the seller to the purchaser, because the purchaser did not hire him out and was not knowing thereto, and the pay of the hired party shall be given to the parents

of the deceased that they may make merit for him. If the employer, hired the slave and did not hire him from his money master, and the parents and the seller of the slave were not cognisant of the transaction, and thieves or desperadoes slay the slave, or tigers or crocodiles or other animals devour and slay him, or disease and death overtakes him, the person who so hired the slave must be responsible for his indebtedness in full to the money master.

Art. 28. Should parties sell their children or slaves temporarily, and subsequently the sold persons flee to the seller, and the money master follows and enquires for them and the seller conceals them and avers they have not returned, and subsequently the master finds them in the house of the seller, the law declares he conceals and harbors another's slave, in that case grant three days grace, after the expiration of the fifth day the harbinger shall be liable to a fine of 11,000 shells per day, if a month or more has expired he shall be responsible for the entire price of the slave.

Art. 29. If from pecuniary or other embarrassment a man temporarily sells his wife, to be used by the purchaser in lieu of interest, and the husband does not visit, does not redeem, and leaves her without attentions over one year, and then comes to claim her as his wife, the claim cannot be entertained. If others redeem her and make a wife of her, or if she has a paramour or a husband she shall not be punishable.

Art. 30. If any one from poverty or other circumstances sells himself temporarily to another, and no one becomes responsible or guarantee for him, and the purchaser trusting wholly upon the slave purchases him, subsequently should that slave flee his purchaser, the purchaser can institute no prosecution against any of his relatives

whose names are not in the bill of sale, because the relatives of the slave did not become in any way responsible for him.

Art. 31. If money masters, having slaves, male or female, sell them temporarily to another, and in the bill of sale designate the year or the month when the purchase money for the slave will be refunded. When the time arrives, if the former master brings the refund money to the new master, and the new master declines to receive the refund, stating that he has compassion on his slave, and subsequently the slave flees his master, the former master must assist in finding and restoring the slave, and if it be proved that the slave cannot be found, the new master cannot hold the old master responsible.

Art. 32. If any person sells temporarily his children, wives or slaves to another for him to use, and subsequently the sold persons are treacherous, steal from and flee their master, if the seller does not find the slave and return him to his master, the seller must refund to the master the original sum entire, and loss and interest. If the slave is caught and the investigation proves that he really did rob his master's property, he must refund the property entire, and receive 20 stripes with a hide.

Art. 33. When the money master wishes to receive back his purchase money from the seller of a temporary slave, and the seller pleads poverty and inability to refund, but solicits the favor to become guarantor, and asks for the person of the temporary slave who is being used in lieu of interest, that he may sell him and refund the money to the temporary master, and if before the sale takes place that slave flees or dies, the law declares that the case shall be decided according to the laws concerning the flight and death of slaves.

B 1.

33 Articles concerning temporary selling and temporary redemption.

INTEREST BEARING SLAVES.

Concerning the selling and redeeming of persons who are allowed to pay interest on the sums advanced.

Art. 1. If any of the inhabitant's sell persons temporarily to another, or borrow money on interest, and give their slaves to the lender to use in lieu of interest, and then prefer paying interest, and take back their slaves to use in their own establishments, then finding that they cannot make the interest, they bring back the slave to the lender to use instead of interest, should such slave break or cause the lender's property to be lost, the slave must make good the breakage and loss to the lender in full. If the lost property be much, and the slave cannot refund it, or if the money advanced on the slave be not up to his actual value, that slave may be sold in the market for enough to cover his liabilities to the lender. If, however, the money already advanced is up to the full value of the slave, and the seller has interest enough in him to redeem him and use him, in that case the law will allow a reduction of one half the value of the broken and lost goods in favor of the slave. If the seller will not redeem, and the money advanced on the slave is up to his full value, and there is none to redeem him, the law declares that it is the misfortune of the master.

Art. 2. If any man in pecuniary or other embarrassment sells his wife temporarily for whatever sum, and craves the privilege of paying interest thereon, according to custom, subsequently should the husband die, the law declares the interest is legitimate, the purchaser is entitled both to interest and principal.

Art. 3. If parties sell their children, wives, slaves, male or female, and the per-

sons sold are not made over to the purchaser, but are retained by the sellers, who are to pay interest, if the person sold flees, and some of the sellers die, in these cases the entire sum advanced shall be refunded by the surviving sellers, and the interest shall be divided into 4 parts, and $\frac{1}{4}$ shall be deducted in favor of the sellers.

Art. 4. In cases where persons are sold to one another, and the bill of sale says sold temporarily or sold absolutely, if the seller does not make over the slave to the purchaser, but keeps the slave and pays interest instead, or if the slave has been made over to the purchaser, and then the slave is hired or entreated to serve another, and this receiver keeps the slave and does not restore him, when the money master asks for his slave from the receiver, and receives neither interest nor hire for his slave, and the receiver says that the slave has fled or died, the master is entitled to recover from the receiver of the slave his principal, his interest, and the slaves' pay from the receiver in full.

Art. 5. If slaves of merchants, nobles and others, living on the land or on the water, are allowed to buy and sell goods in vessels, afloat, at landings, with oxen, or buffaloes, or cars, and the slave has in charge cloths, silks, utensils, glass or crockery ware for sale, and the slave pays interest to his money master, and the master has received interest, should such slave flee with the goods entrusted to him by others for sale, the owner of the goods cannot claim the lost goods from the money master, and the money master cannot claim the slave from the owner of the entrusted goods. The law declares both shall be losers, both should help in securing the slaves.

Art. 6. If from poverty or other pecuniary embarrassments parties sell temporarily their relatives, brothers, sisters, nephews and nieces to others, or if they

sell themselves to be used in lieu of interest and there are bills of sale in confirmation thereof. If in this case the purchaser does not take the slaves to use, but the slaves prefer to pay interest and remain at their own homes near or remote, should these slaves borrow money from others on interest where they live, and the lender is ignorant of their previous obligations to others, subsequently, those who have advanced monies on interest wish the return of their principal and its interest, and the borrower refuses to pay, but says he is the slave of another, and that other comes forward and says he is his slave, liable to pay interest but had fled, if upon investigation it is proven that he was the slave of another for a long period, the law declares there are two masters, who are entitled to interest in different places, that slave shall be punished 30 lashes with the rattan. The amount of the complicated indebtedness shall be divided into two parts, the money master shall be compelled to pay one part, because he allowed his slave to make contracts in other places, and the other half shall be lost to the recent lender.

6 Articles on Interest bearing slaves.

ABSOLUTE SLAVES.

Concerning slaves sold or redeemed absolutely.

Art. 1. Of slaves sold temporarily, if the female has been sold for 189 ticals, and the male for 219 ticals and they flee, the purchase money can be recovered from the seller, but if the price of the man and the woman exceeds the sums above mentioned, and the money master punishes his slaves, no prosecution for such chastisement can be instituted against the master, because the slaves' value exceeds the legal limits, such slaves are absolutely the property of the master.

Art. 2. When parties sell their slaves, persons, and children to others and the persons sold flee to the seller, and they or

others retain the fugitive 2 or 3 days and do not inform the money master, and the money master finds the fugitive, the party harboring the fugitive must pay the money master for each day 11000 shells. If the fugitive has been there 2 or 3 years the harbinger must pay the full value of the slave.

Art. 3. If parties who are poor sell themselves one to another absolutely, and the sold flee before the expiration of one month, the seller must pay back to the purchaser the full amount of the purchase money. If more than one month has expired after the sale, and the slave flees, that must be the misfortune of the money master who purchased the slave. Further if the slave is suddenly afflicted with disastrous disease, or derangement, or any disabling infirmity within one month after the purchase, the purchaser can return him to the seller and claim a refund of the purchase money; if more than a month has transpired and he is thus overtaken, it shall be the misfortune of the purchaser, the seller cannot be made responsible. The law declares that one month must transpire before the absolute sale is effective. Should others claim that slave as his or as belonging to another, the purchaser then can claim the refund of his purchase money from the seller.

Art. 4. When a child has been sold absolutely to another, and then the seller steals that child, the seller shall be fined and punished as a thief, because he sold absolutely, then stole and gave trouble to the purchaser.

Art. 5. When parties sell females, or others, their children, nephews, nieces, brothers and sisters to others temporarily, if the purchaser sells these temporary slaves absolutely to others, and after the lapse of time the female slaves have one or more children born while with the absolute master, the law allows the parents or gov-

ernment masters of the temporarily sold slave to refund to the temporary master his purchase money, and the judges shall insist that the slaves and their progeny shall be recovered from the absolute master and restored to their parents or to their government masters, because one who has purchased slaves temporarily cannot sell them absolutely.

GENERAL LAWS.

Art. 1 In cases of borrowing or of owing, or of selling persons, if the borrowed, or sale money has not been paid to the borrower, or seller, and on investigation it is proved that the money has not been paid, the laws declare it an attempt to swindle another of his property, the penalty shall be double the amount claimed. If it is proved that the amount of the borrowed, or the purchase money has been paid, and is still claimed, the amount claimed shall be paid by the overreaching party.

Art. 2. When a claim is made for money borrowed, or owed, or for the purchase money of persons sold, that the money was paid the creditor, but the creditor has given no receipt, and has not returned papers of indebtedness or bills of sale, and the creditor or purchaser arrests the slave who was indebted, uses him, and punishes him, if on investigation it is proved that the slave debtor has paid the master creditor, but the master creditor did not return the papers of indebtedness or bills of sale to the party who made payment, the law pronounces him avariciously desirous of another's, he shall be fined the amount he claimed. If he punished the wronged party he shall be fined for beating the slave. If, however, the money claimed as debt or purchase money has not been paid, the law pronounces the at-

tempt a swindle, the sum sought shall be doubled and paid the claimant.

Art. 3. If first wives, middle wives and last wives, sell themselves to one another and have suitable evidences thereof, and they refund easily, the purchaser can claim only the principal, no interest can be allowed, the entire principal only can be claimed, because they have but the one husband in common.

Art. 4. If parties of limited means redeem slaves from their masters, but have not paid the purchase money, or have paid only in part, and the former owner allows the slave to go to the party redeeming him, and the slave flees the new master and returns to the seller, let the seller refund the part payment which he received from the later purchaser. If the slave has returned to his former master and dies or flees him, then let the seller refund the part payment to the later purchaser, because the purchase money had not been paid in full. Should the slave flee or die elsewhere, the misfortune will belong to both parties, as each party is desirous of his refund, the unsettled balance on both sides will be lost to each.

Art. 5. If a person is the slave of another, and lives with his money master, if the amount of purchase money was small, and he has lived with and been used by his money master long, and the money master is unfortunate and poor and sells him temporarily to another for a sum greater than he originally paid, should that slave not like his new master, and wish to repay what had been paid on him, he can repay only the small amount that was at first advanced for him. The new master can claim the excess balance which he has paid from the slave's former master. If, however, the purchase money of the slave was at first large, and his master sells him to another for a less sum

than what he paid, and the slave does not like his new master, and wishes to refund the money for which he was purchased, he must refund to his former master, who must refund to the new master, and then both masters must give to the slave the papers of his purchase.

Art. 6. If parties lodge suit in a court against debtors, slaves or persons whom they have redeemed, and the judges enforce payment, but the accused parties find none to help or redeem them and they are under the jurisdiction of the judges long, over three months, and then parties come forward to assist and obtain their liberation from the judges, the law declares that such assistance is as if given to one in the hold of a vessel, even if such rescued party has husband or children they shall belong absolutely to the party who has redeemed them. Should any afterwards maintain that that party is a debtor to them, such plaint cannot be entertained, because the party was redeemed from the judges.

Art. 7. Slaves, who have done wrong, may be punished by their masters or their purchasers to whom offence has been given, but the punishment must not be excessive. If the punishment amounts to lashes or breakage, in that case the purchase money paid for the slave must be divided into three parts, deduct two thirds in favor of the abused slave and allow the purchaser one third. If the punishment occasions death, the master must forfeit his life therefore.

Art. 8. If parties sell persons temporarily in two or three places, and accusation is made and proved, the law requires that the purchasers shall be refunded successively.

In A. D. 844. H. M. Rama-t'i-bandee II. established the following bases of

laws on this subject. If the subjects of the government, slaves or other Siamese, flee their government or their money masters, and the masters find the refugees at the house of another, they must not forcibly abstract them from the establishment. Let the government or money master make his statement to the harbinger of the refugee, and make him over to his safe keeping. If the harbinger does not know the place of residence of the refugee, then report to the proper officials of the locality, lodge a complaint, that the refugee may be arrested and dealt with according to law through the proper channels. If the refugee has fled long, and the government or money master finds him in the establishment of another, make him over to the owner of the establishment for safe keeping, if the owner will not become responsible for his safe keeping, inform the masters of tens or of hundreds. Secure his arrest and place him in the hands of the judge; send a notification to his government master to deliver him to the proper authorities for trial. If the refugee is found in the market, make the statement to the owner of the market, and present your authority to the proper authorities, then let papers be made, calling for his trial according to the laws of the land. If the refugee is found in the highway or in the street, and there is no opportunity of making him over to the safe keeping of another, take him to the judges and let the Yokrabat receive the statements of the parties. If the refugee admits that he is a bond or the government servant of any one, let them be sent for, and proceed with the trial, but the refugee must be firmly secured by irons or confinement, and after three days speedily send notifications to his masters to come and present their claims and prosecute them. If at the expiration of seven days,

the masters make no appearance, let the judges make the refugee over to the safe keeping of the first master for the time being. When the parties make their appearance, then send for him and prosecute the case according to law. If the accused party flees and seeks his master voluntarily, let him be taken to the judges, and let the Yokrabat take down his statement, and if he admits that he is the government or bond servant of another, let an expert report the case to the owner of the place of his abode, and let him come forward and prosecute the case, but the refugee must be retained by the judges. If seven days transpire and no appearance is made against him, let the judges make him over to the safe keeping of his previous government or bond master, so that when an appearance is made against him, he may be prosecuted according to law.

Art. 1. If persons have slaves, males or females, and the money master has used them in his service long, in course of time should the slave flee and take refuge in the establishment, premises, houses or country of another and the money master pursue and find his slave, and the master wishes to take away his slave, and the master of said premises, establishment, houses or country refuses to give up the slave, the law declares the slave has fallen to him.

Art. 2. If persons have slaves, males or females, and the master has had the benefit of his personal services long, and in course of time the slave flees, and any one meets said slave in the street, and the one meeting converses with the slave, and the slave flees him, but the one meeting was not aware that he had fled his master, and the master meets them, he cannot bring an action against the one who met the slave, because they casually met in the street. If the person who met the slave in the street knew the slave had fled

his money master, or if the person who thus met him was a blood relation, the law declares that person a thief, because he was related by blood and knew the circumstances.

Art. 3. If people have business and are on their way for its execution, and have not yet reached the abode of the party with whom they have business, but stop, in transit at the Salah of a temple, or at any house or building on the way, and a slave, who has fled his master, come and put up temporarily at the same place and at the same time, and the master in pursuit of his slave finds him with these temporary sojourners, these sojourners cannot be accused of having stolen the slaves or people of another, because the place is a sheltering place for all people.

Art. 4. If brothers, sisters, nephews, nieces, grand children and great grand children become poor and the uncles, aunts or grand parents purchase them, and then others ask them in marriage, and they are given, no matter how many children may be born to them, male or female, the above mentioned relative, who purchased the mother, cannot claim one of them as a slave. If they have not been purchased, and they have been simply supported, and are not willing longer to live with the patron relative, their wishes are to be gratified. If they have borrowed, or owe these relatives, no matter how much, the principal alone can be claimed from them. No interest can be demanded.

Art. 5. If any slave is claimed by another, the purchaser must conduct the claimant to the seller, and he is thereby free from guilt. If the purchaser cannot conduct the claimant to the seller of the slave, and the purchase money of the slave is not up to his full value, or there are no witnesses when the purchase was effected,

in that case the purchaser will be liable to the severe penalties of a thief. If the seller cannot be produced, and there are witnesses to the purchase and the purchase money was up to the full value of the slave, the purchaser cannot be proceeded against as a thief. He can be made to loose only his slave, to be restored to the original owner, the claimant.

Art. 6. If a slave flees his master and one finds him in the street, or if the slave flees to one who knows not whether he is a slave, or free, nor his relatives nor location, the person to whose house the slave has come must make enquiries whether the master of the slave lives in the same locality, if so; the master of the house must take him to his master, that he may come and redeem him. If the master does not come to redeem him, and the slave escapes, flees or dies, no blame can attach to the party who obtained him. Should the slave declare that his money master lives in another town or province, let him who has obtained the slave convey the fugitive to the governor or officials of his place, perhaps they may know the master of the slave. If the party who has obtained the slave does not inform the master of the fugitive or does not inform the officials of the locality, and retains the slave in his house, under these circumstances one or two months, and the slave flees or dies, the master of that house must make good the slave to his master.

Art. 7. If the slave, or the wife of any one flees to one or more provinces and any one retains the fugitive and avails of his or her personal services, and the harbinger has presented the fugitive to the proper authorities, who have seen and noted his or her statements, if the master of the slave or other person comes and claims the fugitive, the master must pay a reward suita-

ble to the fugitive male or female. If the fugitive is a male and has in his flight passed one province, he shall pay a reward for the keeping of the slave \$ 3.60. If a female \$ 2.40. If the fugitive has in his flight passed 2, 3, 4 or 5 provinces, the money or other master must pay a reward for each male \$ 7.20, for each female \$ 4.80, then the fugitive can be restored to the claimant. If the fugitive has been earning a living a long time and has meanwhile several children male or female, and the claimant would take with him the children, let the master of the house receive a reward for the care of each child, because the protector cared for the children also. If a person holding no official position find another's slave, and gives no information thereof and there is no declaration of the fugitive with the authorities, then fine the harbinger as if he were a thief, but if he did inform the proper officers, he cannot be liable to any prosecution because he reported the matter to the authorities.

Art. 8. If a slave runs away with his irons on, and the master re-acquires the fugitive, and the fugitive declares that others removed his irons, and then made him over to his master, the person so having done is not entitled to any reward. If the fugitive is made over to his master with his chains on, he is entitled to a reward suitable to the distance.

Art. 9. If a slave flee his master and has stolen his master's property also, and the master find him and bring him back, the fugitive and thief must pay for what he has stolen in full, and likewise pay principal and interest in full on his purchase money according to the law. If the money master pursue and find the fugitive, and is about to take him back, and any one becomes his guarantee, and the slave flees again, the value of the

goods he stole shall be recoverable from the guarantee. If, however, the money master pursues and finds him, and then the slave dies the original purchase money of the slave shall be recoverable from the seller according to the laws.

Art. 10. If slaves or debtors flee to any given place, and the money master, or the creditor pay a reward, or hire persons to arrest them, this reward or hire must be met by the fugitive slave or debtor, on whose account it was paid out.

Art. 11. If parties invite another's slaves to barter or trade in other provinces, or for whatever purpose and the slaves flee the inviting party, the inviting party must pay half the purchase money of the slave first, for the other half one month's grace shall be given him, if he fails to find the fugitive he must then pay the other half in full to the master. Subsequently, however, should the party who had made the payments find the slave he shall be entitled to keep him as his slave.

Art. 12. If any one stands security for another, and then pretends that he has fled. In the course of time should the master find his slave, and bring him before the judges, and it is proved that the guarantee sold him, or hid him, the guarantee shall be fined double the amount of the purchase money, half of which shall go to the Government and half to the master, and that slave shall be subjected to ten cuts with a hide-whip, and then he must be restored to his master.

Art. 13. If a master directs his temporary slave to watch his house, and the children or relatives of the master take strangers into the house, and goods are lost, the lost goods must be made good by those who admitted the strangers and not by the slave.

Art. 14. If a slave is a plaintiff, declaring that he is not such a man's slave,

or that he has refunded his purchase money, if upon investigation it is proved that he is a slave and has not refunded his purchase money, that slave shall receive ten cuts with a hide and shall be restored to his master, as a deterrant against future presumptions of this nature.

Art. 15. If persons who have slaves, males or females, have had their personal services long, and subsequently should there spring up a famine, and the master be unable to provide food for his slaves, and turn his slaves adrift to seek their own subsistence, and the slave goes to another and that other feeds him during the famine, and then should the master see his slave and attempt to claim him he shall not be allowed to do so. When the famine is over, and food is plentiful the master cannot reclaim the slave, because during the famine he put forth no such pretensions.

Art. 16. If calamities overtake the country, or famine, and parties have many slaves, and the master cannot provide food for his slaves, and abandons his slaves to provide food for themselves, and the slaves are unable to support themselves, and they seek shelter and food from others, and those others feed and protect them, when food becomes plentiful, and the calamities have passed, former masters cannot claim their slaves, the former master must purchase them at a fixed full value from those who fed and cared for them, for had they not fed and cared for them, the slaves would have perished.

Art. 17. Parties having slaves, male or female, and having had their personal services long, and calamities or famine arise, and the slaves have not the means of supporting themselves, and place themselves under the protection and support of others, and those others made no inquiries about their position and masters, and sup-

port the slave without informing the master, subsequently when food becomes abundant, the master of the slave finds his slave and wishes his return, the law declares that the purchase money of the slave shall be divided into two parts, and one part shall be given to the party who had supported and cared for the slave, and the other half to the master.

Art. 18. If a slave flees his master to any place, and any one finds that slave and informs the master and asks to purchase the slave from the master, afterwards the proposer returns and informs the master that the slave has fled, the law pronounces that man a deceiver and a liar, and insists on his restoring the slave, if he does not produce the slave, he must pay to his master the full amount of the purchase money.

Art. 19. If a master is using his slave and the slave sickens and remains sick months or years, and the master has not been able to use him, the law will not allow the master to claim interest on the purchase money from date of sickness.

Art. 20. If a temporary slave has children that were born in the house of the money master they shall be the absolute slaves of the money master. If the slave child does not like to live with his master, the master is entitled to his value according to his age and strength. If that value is less than 120 ticals, and that slave had children born in the house of the master, no matter how many they cannot be considered slave children. If the money master had the care of them from the age of 7 years down, he shall be entitled to an allowance for the rearing of the child, but beyond that age, the law declares he could care for himself and could be used.

Art. 21. If parties religiously inclined are pleased to allow their slaves to enter the priesthood or to become female

devotees in the temples, when these priests or female devotees come out of the priesthood or cease to be devotees in the temples, the money master cannot claim their return to servitude, or a refund of his purchase money, if the slave entered the priesthood or the female slave became a devotee with the consent of the money master.

Art. 22. If persons harbor a slave in their house, and the master finds him there and wishes to take away his slave, and the harbinger asks grace for a given number of days, when he promises to deliver over the slave, and fails to fulfill his promise, causing the master the loss of the labor of his slave, if the kept back slave be a male he must pay at the rate of 300 per day, if a female at the rate of 150 per day, if over one or two months he will be liable to half the purchase money of the slave.

Art. 23. If slaves have slave relatives, and they help harbor and conceal one another, and the money masters of the concealing and concealed slaves are informed of the harboring and concealment, and they enquire of their slaves, and their slaves equivocate and do not tell the truth, when the master of the concealed slave finds him, and it is proved that the related slaves did harbor and conceal, the slaves who participated in the concealment shall be castigated according to the graveness of their offence.

Art. 24. If a master has a slave, and made known no desire to sell him, and another asks to purchase him, and the slave flees his master, the law declares that he who offered to purchase is a malicious man, and that the slave fled because he offered to purchase him, the proposed purchaser must make good the absconded slave to his master. Should, however,

the fugitive slave come forward, and affirm that the proposed purchaser concealed him or made appointments and arrangements for his flight, that instigator shall be pronounced a slave stealer, and be fined and punished as such.

Art. 25. If merchants, noblemen of departments, or persons of means possessing many slaves, send them to trade by land, by water, north or south, and the slaves thus sent flee at any place, and are subjects of litigation in any court on their lines of travel, and the master knows not thereof, and after the lapse of much time parties take up their cause and release them from their liabilities to the court, and after the lapse of time, the money master of the slave wishes to regain possession of his slave, the party who relieved the slave can claim and shall be paid in full all his expenses in securing the rescue of the slave, and the money master must make a suitable thank offering to the rescuer, then the rescuer shall restore the slave to his money master. If that slave caused breakage or loss of his master's property, the slave must make it good to his master.

Art. 26. If a master sends his slave on his business, and the slave be taken a prisoner by hostile forces, and is kept as a prisoner of war, should such captive slave escape his captivity, he shall also cease to be the slave of his master. If the slave went on his own business and is captured, and effects a return, he shall still be the slave of his master.

In 1014 A. D., H. M. the King of Siam established the following laws on the subject of slavery.

Art. I. In the P'ra-t'ama-saht of old it was said, if elephants, horses, oxen, buffaloes, silver, gold, slaves or persons, clothing, boats, food, eatables and goods of any description were purchased, and the money

for the purchases had not been paid, if the seller is captured in war and is carried away far or near, and the purchaser has not been captured, the seller is entitled to recover in full from the purchaser. If the purchaser becomes a captive of war, and the seller not, the law will not allow the seller to recover any of the purchased goods from the purchaser. If money, or property purchased or borrowed has guarantees and is interest bearing, they shall be treated as before stated. If persons of any rank fall victims of war, investigate the matter, if the victims of war have left property, debts, slaves or free persons with their parents, brothers, sisters or relatives, let these relatives who are in possession of such property pay all legitimate claims, let not another loose. If the captive of war makes his escape and returns, and has property, let him pay his liabilities as herein stated.

Art. 2. If upon a defeat in war, the Capital is taken and the inhabitants, subjects of the Government, disperse, scatter and reside in other countries, should H. M. collect forces enough to vanquish the foe, recapture the Capital, and restore order, and after the victory the officers of H. M. army should gather together the dispersed people of Siam and bring them back, they belong absolutely to them. Previous owners can claim no refund of purchase money for them.

Art. 3. If a slave flees his master and resides in another location, and is captured in war, if he effects an escape and returns he shall be restored to his master. If he did not flee, but was allowed to pay interest, and in this case becomes a captive of war. Divide the purchase money into three parts, give the master one third, and deduct two thirds in favor of the seller, as the circumstances were a misfortune to all, and confusion to the kingdom, in which the purchaser must share.

Art. 4. If a bond slave does not wish to remain with his master, and seeks for money to refund his master, and the matter has not been into court and the master claims from the slave amounts not included in the bill of sale, if upon investigation it is proved that the master wished to take advantage of the slave, whatever amount the master claimed in excess of the real indebtedness, double the excess sum and deduct it from the refund. Do not allow the people to take improper advantage of each other.

Art. 5. If a slave has a provocation against a master compelling him to be brought before a court, the law requires that the slave shall refund to the master the purchase money first. Do not entertain a complaint while the master has not been refunded. If the master has been guilty of a grave criminal offence, a complaint may be entertained though the purchase money has not yet been refunded.

Art. 6. If a slave desires no longer to remain with his master, and he obtains the money and offers payment to the master, and the master refuses to receive the refund, the law cannot favor such refusal. If the slave has presented the money three, and the master refuses to receive it, the master shall forfeit one tenth of the entire sum for such refusal, because he made a difficulty for the slave. If the slave did not present the refund to the master, and enters suit against his master to compel the receipt thereof, and the master has been dragged into court, the slave must pay the master in addition one tenth of the entire purchase money.

Art. 7. When slaves and slaves quarrel together, and abuse each other's master, and the masters have not heard the abuse with their own ears, but the slaves only have related the abuse, th

masters cannot base upon such statements a charge of abuse, they have no right to heed such statements and base complaints upon them. If the master has heard with his own ears and seen with his own eyes the altercation and abuse, then he may base thereon a charge of abuse.

Art. 8. If slaves, male or female, are properly and mercifully used by their masters, and they acquire clothing and property, should these slaves die, the slaves' property shall fall to the master, because he was the personal servant of the master and acquired these possessions in his master's establishment.

Art. 9. If a slave possessed property before he became a slave, and dies while in slavery, in that case the master cannot claim the property of the slave, because that property was not acquired in the house of the master. That property shall belong to the wife, children and relatives of the deceased slave. If the slave has no husband, wife, children nor relatives, then let the property belong to the master according to the declarations of the *P'ra-tama-saht*,

Art. 10. If a slave betrays his master and accuses him of theft, burglary and other crimes, accuses him of swindling others or the government, of being a traitor or devising against the state, and the investigation demonstrates these charges false, and the master is not a tyrant, the law declares that that betrayer shall be publicly exposed upon a tripod, a sign shall be placed upon his face, and he shall be publicly exposed and compelled to cry aloud let no one follow the example of a traitor who betrayed his master. Then punish him, with castigation, cut his mouth and sell him. If the master was tyrannical, and his accusations are proved, he shall be

entitled to his freedom, and subject to no punishment.

In the year 724 A. D., H. M. the King received a petition concerning poor people who had sold temporarily their brothers, sisters and relatives to purchasers, who subsequently took the female slaves as wives, and had or had not children by them, and then abandoned them, but insisted on being refunded the full amount of their purchase money. The petitioners craved instructions on this point. Whereupon H. M. directed the following laws upon the subject, which took effect from that date.

Art. 1. When slaves cohabit with each other, and have children, male or female, in the house of the money master, or his relatives, the children belong absolutely to the money master of the woman. If the purchase money of the woman is not up to her full value, the master shall not be entitled to the value of the child, he can only claim enough for loss of the mother's time, when she could not work. If the mother was bought for her full value, then he may claim the full value of the child. If the woman's husband was a freeman, and the child was born in the house of the money master of the woman, divide the value of the child into three parts, deduct one part in favor of the free father, and allow two thirds to the master of the woman. If the woman followed the man, lived at his house, and bore children male or female, divide the value of the children into two parts, give one part to the father and mother of the child, and one part to the money master. If the woman is a free woman and cohabits with a slave and has children, the children belong to the woman. If the money master of a man slave, solicits for a free woman for the wife of his man slave, and they have issue, the value of the children

shall be divided into 3 parts, one part shall belong to the master of the man slave.

Art. 2. If slaves cohabit and support each other, the one flees and the other remains, the money master cannot claim from the one remaining the value of the refugee. If the one remaining gave a paper and became guarantee for the fugitive, then he can claim the fugitive's value as per agreement.

Art. 3. When one purchases a slave, and the slave brings with him or her a child, if under seven years of age, and the master sends the parent to work and retains the child, if the child is lost, and the master is indifferent as to the loss, he is bound to find the child and restore it to its parent. If the child is dead and the body cannot be found and made over to the parent, estimate the value of the child according to its age, and insist on his paying that sum to the mother. If the child is over seven years old, no blame can attach to the master.

Art. 4. If a freeman has fancied a slave woman, and she is *enceinte* by him, he must care for her in that state till 3 months after delivery. If during that state she dies, divide the sum of her purchase money into three parts, deduct one part and compel the freeman to refund to the master two parts. If the freeman did not care for the slave woman in that state, and the woman is delivered and dies, the freeman must pay her full value. If the freeman cared for the woman in that state, and no mishap has befallen her, and the man and woman have no further regard for each other, divide the value of the child for the freeman and for the bond-woman. If the man did not care for the woman during her *enceinte*, there shall be no division of the value of the child in favor of the freeman.

Art. 5. If a woman has been redeemed for more than 24 ticals (\$14.20) and a husband is provided for her and a man has been redeemed for mere 28 ticals (\$16.80) and a wife is provided for him, if both these slaves have children, no matter how many, in the house of the money master, or of his relatives, all the children shall belong absolutely to the purchaser. If they did not live in the establishment of the money master, in that case, the law says, divide the value of each child into five parts, and allow the slaves one part, and four parts to the master, because they solicited the privilege of living apart from the money master. If the former money master asked that they live with him, no deduction shall be made in favor of the children.

Art. 6. If a money master, or the relatives and parents of the master, take a temporary slave girl, treat her as a wife and have children by her, no matter what number, the woman becomes free because of her children. If the man and woman wish no longer to sustain that relation to each other, and wish a separation, in that case nothing can be recovered from the slave woman. The children are the offspring of a worthy person, and belong absolutely to the father.

Art. 7. If the slave woman of one master cohabits with the slave man of another master and they have children, no matter how many, all the children shall belong absolutely to the master of the mother, as a heifer that has been let loose, all her calves belong to the owner of the heifer.

Art. 8. If a slave wife has a child and dies or the child dies and the mother survives, no refund can be reclaimed from the seller. The purchaser must return to her the sale papers as if she were a free wife. The celestial beings cannot, much less can man avert death.

Art. 9 If the owner of a female slave takes that female slave for a wife, and after a lapse of time, the money master does not wish to live with the slave wife, divide the purchase money into two parts, deduct one part in favor of the woman, and the other part give to the master. If the woman does not wish to live with her master husband, then she must refund to him the purchase money in full because she is estranged from him.

Art. 10. If a freeman fancies a slave girl, and the freeman does not redeem her from her master, but supports her at his home and does not restore the slave girl to her money master, whether she has children or not by her husband, and the slave girl is so kept that she cannot or does not serve her master, the law declares that man presumptuous, a disregarder of the laws of the land, his offence is finable and he must pay the master for loss of services. If the woman has children by him, let him not pay for loss of services, but give the children to the mother because they are born under the bonds to the master.

Art. 11. If slaves harbor each other, without the knowledge of the master, and the master of one slave knows that his slave harbors another's slave, and retains him and says that he himself harbors that slave, give no heed to such statement, because both parties are slaves. Let the master call his own slave to him. If the master of the slave finds the slave himself, and retains him, then let him inform the master of that slave, and command his slave to produce the other slave, if he does not produce him, then fine the master of the slave who harbored the other's slave half the purchase money, because the master was knowing to the act of his slave.

Art. 12. If slaves harbor slaves and then sell one another to any party, and

the master is not knowing thereto, these slaves shall be punished according the amount of the purchase money, then deliver them over to their masters. If the former master did not castigate him, let the party redeeming him pay only half the purchase money, because his master did not give due attention.

Art. 13. If any presumptuous person, confiding in his physical force and the number of his partisans, by himself seizes, forces and violates the female slave of another, and that slave woman at first cries out and resists, and there are those who saw and heard, and that woman was violated or not, and it is proved, he shall be fined according to the old law. If the slave that was forced has been wounded and has scars fine again for the wounds, and those who accompanied the forcing party shall be fined one half. If several men forcibly violated the woman, all the offenders shall be castigated with 30 stripes, and they shall be fined according to rank, because they are desperadoes.

Art. 14. If a female slave has a paramour, and paramour's master knows or does not know, and the two paramours fight and slay, the law declares the slayer shall be executed. If H. M. remits the execution, the slayer shall be punished and fined according to law. If the person slain is a slave, and the slayer is of a Nah grade less than 400, double his Nah grade, the master of the slain slave shall receive the entire purchase money he paid for the slave, over and above that shall go to the purchase of food for the Royal elephants. The bad slave woman shall be publicly exhibited as one who had no husband, if she had two paramours, the remaining, paramour, cannot escape public exposure, he shall be castigated with 30 cuts, and then be returned to his master.

THE END OF THE LAWS ON SLAVERY.

The following Articles are collected from other Chapters of the laws of Siam, as they have some relation to slaves.

From the Chapter on Miscellaneous Laws, we extract the following Articles.

RELATING TO HIRING OR ASKING THE SERVICE OF OTHERS.

Art. 8. If any one hires or asks a brother or sister, or other relative, a government servant, or a slave to perform a certain work, but did not hire them, nor make the request for their services from the parents or the money masters of the employed persons, and the hiring or the request, has been made only between the employer and the employed, under these circumstances should the employed person meet with misfortunes, as sickness, death by crocodiles, water snake, by drowning, by tigers, snake bites, or by falling from a tree, or should the employed person flee or be lost in whatever way, the person who hired or requested the services of the unfortunate or lost one, must pay the value of the lost slave to his money master. If the person hiring or asking his relatives, or a government or a money slave to go with him some distance, and has done so with the consent of the master, or the parents, and they engage in the proposed undertaking, if meanwhile, before the person employed has been brought back to his parents or master, a misfortune overtakes the employed persons as a fatal sickness, or the employed persons flee, in that case the employer shall be fined half the value of the relative or slave, as a meritorious portion for the deceased. If a person hires, brothers, sisters, relatives, government or money slaves to go with him, or to be employed in any service, and the parents, the government or money master hired out the employed to the employer and any mis-

fortune befalls the employed, as fatal sickness, or the flight of the employed, in this case the employer cannot be compelled to pay the value of the deceased or the lost one, because the parents, and the masters hired him for the sake of the wages.

Art. 10. If any one asks the person who belongs to another to accompany him on any expedition, and the person thus asked flees, or is missing anywhere and cannot be found, the value of that person must be divided into two parts, the person who invited the missing person must pay one half that value, that it may be employed in searching for the missing, as the debtor has a mind.

Art. 11. If one invites children, relatives, citizens, or slaves belonging to another, to assist in reaping grain, constructing a sáhlah, or digging a pond, making a road, or building priests houses, or a temple, or a private house, or to do all kinds and any kind of work, if the invited party while engaged in that work drinks to excess and unconscious of good or evil dies, the person who invited must take the slave to his money or government master as a mark of respect, if he does not take him to the master, and the slave flees, or vicious people kill him, by striking, cutting, stabbing, or if in crossing water he falls from a bridge and dies, the person who invited must make good the slave to the master. If the slave has been invited, and the opportunity occurs of going in compliance with the invitation and if robbers attack, war breaks out and the invited person is slain, or if the boat capsizes, and the invited person falls in the water, and is devoured by crocodiles or by tigers, and there are witnesses to the fact, the person who invited must do all that is needful to recover the body, cremate it, and make merit for the de-

ceased. If however, the person has been hired, in that case the hirer is in no way responsible for the value of the slave. Each party sought to obtain, in that case he is responsible only for the wages. The misfortune belongs to the hired person. Further if children, relatives or slaves of another have been invited, and the inviter asks the invited to climb areca, coconut, palm or other trees, or to do any kind of climbing, and the invited slave, relative or child of another falls and dies, the inviter in that case, must pay the full value, because he did not exercise forethought and judgment. If on the other hand they were hired for the work, the party hiring must only pay the wages, to be used in making merit for the unfortunate.

Art. 12. If persons, children or relatives have been invited, but have not been asked to climb trees, and accidents happen to the persons so invited, the law declares such is the common fate of animals, and for such fate the inviter of other people's slaves, persons, children or relatives cannot be held responsible.

ON GIVING PERSONS TO ANOTHER.

Art. 9. If a slave gives his child to another, for his child, without the knowledge of his money master, the patron who brought up the slave child cannot claim that child absolutely, the absolute right belongs to the money master of the slave child's parent. If the gift was made with the knowledge of the money master, in that case, the patron's rights are absolute. Should the money master wish to reclaim the slave child, the law will not recognize his claim.

Art. 10. If a female slave flees her money master and conceals herself in another distant town or province, and she has children male or female, if while far

away from her money master, finding herself embarrassed and unable to bring up her child, she gives it to another as his or her child, and after the lapse of time, the money master finds the slave mother and her children, they must be made over absolutely to the money master. If, however, the child prefers to live with the foster parent, gratify the wish, but the foster parent must pay the money master the full value of the child.

SLAVE WIVES.

We now give a few of the laws on the relation of the sexes, that have a bearing on the question of slavery.

Art. 43. If a man redeems a woman, who is a slave, and that woman has a P'ua, and the new money master takes that woman as his Meeah, that money master is liable to the penalties for the violation of another's wife, because when the new money master redeemed her he did not make the proper settlement to have her absolutely separated from her former p'u-ah.

Art. 46. If a money master, or relatives, children or nephews and nieces of the money master, force a female slave amounting to improper connection, and the slave at first screams and there are witnesses to prove that she did so, the law directs, divide her purchase money into two parts, and let her pay one half to her money master. If the impropriety amounts only to holding her hand, her breast, to embracing, kissing and not to improper connection, against her will, and is proved, in that case, divide her purchase money into four parts, and allow the money master $\frac{3}{4}$ thereof. If the female encouraged such acts, such division and deduction shall not take place. If she no longer wishes to live with her money master, and will leave and be separated from him, and she

has had no children by her money master, or his brothers, children, relatives, she must refund to him to the full amount of the purchase money.

Art. 47. If a money master institutes complaints against temporary slaves, for improprieties with the wives of his slaves, or his free persons, and the impropriety is proved, the temporary slave shall be fined, if he cannot pay the fine, he shall be flogged in lieu thereof. If the temporary master has preferred a false charge, let the temporary slave extricate himself from his obligation to his bond master, become free, that the prosecutor may be fined as he ought for a false charge against an unoffending slave, who is partly free, and partly slave.

ABDUCTION.

The following articles are from the laws on Abduction, which bear on the slave.

Art. 1. If any one steals away a citizen, a slave, a wife or a child of another, and has not yet effected their escape, but is at the landing or place of departure, in the market, or at a gathering place, and there are witnesses to prove that the design was to effect the flight of the slaves or persons of another, the law pronounces the person so doing a thief, and insists that he be fined half the value of the person he wished to abduct. If he conceals another's slaves or persons in his house, and has not yet effected an abduction, but has them in his house, he shall be fined the entire value of the slave or person. If they have been abducted beyond the town, and have crossed the river or landing place, and the owner of the slave or of the person finds them, in that case, fine the offender one half the value of the person he would abduct. If he has effected the abduction to other towns or provinces, or has sold the abducted party, and the ab-

ducted party has been recovered, fine the offender double the value of the abducted party. If the abducted party has not been recovered, let the offender pay the full value of the abducted party and fine him double the value of the victim, and flog him according to the gravity of his offence, and tattoo him with the figure of a human being. The victim who followed him, if he was in sympathy with the abductor, if his age is less than 12 years, he or she shall not be punished, if exceeding the ages of 13 to 16, he or she shall receive 20 cuts of the rattan, if of the age of 17 to 30, inflict 30 cuts of the rattan and restore the victim to the government or money master.

Art. 2. If any one abducts the slaves, persons, or wives of another, and the master of the slave, or the husband of the wife knows not the whereabouts of the abducted person, and the abductor returns the slave or the wife, the abductor must be compelled to restore the slave or the wife to the master or the husband, do not punish the abductor, because out of respect to the laws he voluntarily brought back the abducted party.

Art. 3. If the slaves or persons of another are sheltered, and concealed in another's house, or if they fled and sought shelter and concealment, and the receiver of such persons retain them and with blandishments endeavor to harbor them, from 3 to 5 days, they may be regarded as personal acquaintances visiting each other. If in 3 or 5 days the receiver informs the master of the sheltered person, the law will entertain no action and will not punish the harbinger. If they are harbored beyond this time and no information has been given the master, in that case, the harbinger shall be fined for each day's harboring 11000 cowries. If they have been harbored more than a month, they shall be fined the value of the slave or

person. If the harbored person has been harbored long and has children, the children must be made over to the master of the slave or of the person. If the fugitive has been sheltered in a variety of places, all the harborers shall be liable to examination, and if proved that they really did harbor and help conceal the fugitive, the fine for harboring shall be divided proportionally among the harborers, for the time sheltered. The number of days, and months shall be made the basis of the fine, if in the time of 3 to 5 days, deduct 3 days, if beyond the 3 to 5 days, deduct 5 days, and for the finable days, half shall belong to the winner of the case, and half shall belong to the Crown.

Art. 4. If the slave of another flees, and solicits from another lodging and food, and the person entreated conceals the fugitive in his house, and does not inform the master of the slave or other proper person, and on search being made the fugitive is found in the house, and during the trial attempts to vindicate his action in the concealment, in this case, the harborer shall be fined the entire value of the slave or of the person.

Art. 5. If the slave, or person of another seeks you, and you supply the fugitive with provisions, salt, rice, paddles, money and other articles, adapted to be of service in helping the slave, or person to effect an escape beyond the limits of the town or the province, into other towns and provinces, that harborer shall make good the value of the slave. If persons, in unfortunate circumstances, have given their signature and marks, as slaves, and the slaves flee of their own accord, the value of the slave cannot be claimed from the one who gave him the means, because the sale papers still exist. If he was such as to be redeemed for his value, then obtain a statement of denial.

D 1.

When the slave has been recovered, if he deposes that he was stolen, concealed, or temporarily made over, or sold, then fine for the theft.

Art. 7. If the persons, children, or wives of any one flee, when the master of the slave or the person finds the fugitive, and the fugitive declares that another party suggested and directed the flight and witnesses prove the assertion, that party shall be fined as one who led to the flight. If the fugitive is wounded, or sickens, or dies, the offence of the instigator, who led to the wound, sickness and death, becomes heavier. The offence of the fugitive subjects him to the penalty of flogging according to law.

Art. 9. If one has placed his slave in irons or in a jail, and the slave flees his master, government or money and seeks another and that other removes his chains and fetters and then brings that slave to his master, the person who removed the fetters but brought him to his master, cannot be made guilty of any crime but he is entitled to no reward. If he brings the slave with his irons and fetters on to his master, in this case, he is entitled to a reward adequate to pay the expenses of the distance of the journey.

Art. 14. If a slave flees his master and enters the house of another, and in a short time the master follows and inquires of the master of the house, and the master of the house, equivocates, says he did not come, and the master finds the slave in that person's house, in that case, divide the slave's value into three parts and fine the equivocater one part, half of which shall go to the crown and half to the master. If the slave effects his escape by having entered that house, let the equivocater be fined to the full amount of the cost of the slave.

Art. 18. If any one abducts the slave, male or female, or the relatives of any one into the house of another, and the proprietor of the house knows not that the person was abducted and brought to the house, the proprietor, cannot be made responsible for the crime, as he was ignorant of the misdeed, but if the abductor brought the slave or person to another's house, and the proprietor knows that it was a case of abduction, and allows the abducted person to remain in his house, and the investigations prove his knowledge of the facts of the case; whatever the amount of the fine inflicted upon the abductor, the proprietor of the house, shall be fined half that sum because he presumed to harbor the slave of another in his house.

Art. 19. If the wives, slaves or free persons of another flee to any of the boundary stations, and are redeemed from the guard stations, such sales are valid. should others prefer claims after such sales, and the purchaser states that they were redeemed in distant provinces, and there are witnesses and sale papers in confirmation of the statements, and the redeemed party, admits the facts, in that case, if the former master wishes the return of the person he claims, he must pay the redeeming person all he advanced.

Art. 21. If any one finds a slave, male or female of another, and he drives away that slave, so as to effect his or her escape, and there are witnesses to prove his acts, that person is responsible to the money master for the full amount of the slave.

Art. 23. If a man is the slave of one master and a woman the slave of another, and both slaves flee, the master of the one slave, can bring no action against the master of the other, because both fugitives have stolen their value from their master and have escaped. If the man was not a slave,

and the woman was, and both flee, the man is liable to punishment for stealing the slave woman of another. If the woman is not a slave, and the man is, and both flee, the female is liable to punishment for stealing the man slave of another.

Art. 24. If a slave flees, and the master find him, and another interposes, shoves away the master, and enables the slave to escape him, or forcibly rescues and aids the flight of the slave, those who so aided the slave must be responsible for the return of the person of the slave, or they must pay the master the value of the slave.

Art. 27. If any one obtains possession of the wife, child, slave, male or female of another within the space of 10 days or a month according to the distance, it is his duty to make enquiries of the child, wife, slave, male or female, and then take the person who has fallen to him to the master. If he is evasive and does not deliver such persons, but retains and uses them in his service, he shall be fined half their value. If he sells them, he shall be punished as a thief. If he takes the person or persons, to the master, divide the value of the person into 3 parts and give to the person who has brought them back one or two parts according to the distance.

Art. 29. If any one conceals the persons, slave, free persons, children or wives of another in any place, and the acts are proved, in that case, he shall be fined double the value of the slave. The purchase money shall belong to the money master, the balance shall be divided, half shall belong to the Crown, and half to the master.

Art. 32. If a slave flees, and another comes forward and says, he will deliver the slave to the money master, but before he has been delivered up, and before the mas-

ter has seen him, the slave again flees from him who had him, even should the money master eventually secure his slave, and he admit that he fled from the party who had him, that party cannot be made amenable for an offence.

Art. 33. If a slave flees his master, and some other sells him to several parties, and then the first money master finds him, as the slave has been sold more than thrice, and the new money master did not know thereof, that slave is the valid property of the last purchaser. If the former master wishes to regain his slave, and the slave deposes that he was sold several times, and the facts are proved, the first master must redeem him for what has been paid for him, and then that slave must disclose the parties who subsequently sold him. If these sellers have deceased, or fled, it will be the misfortune of the first money master.

Art. 34. If any one obtains possession of a slave, male, or female, of a wife, or a child of another, in ten days or one month, according to the distance, it becomes the duty of that person to make enquiries of the slave, child, or wife, and restore him or her to the master. If, however this person is evasive, and does not restore, but employs him or her in his service, that person ought to be fined half the value of the person he had possession of. If he sells such person, he is amenable as a thief. If he returns the party to the owner, in this case, divide the person's value into three parts, and allow him one part. If he was evasive and said, he did not obtain possession of the slave, and the master finds his slave, he shall be entitled to no reward, and shall be exempt only from the guilt of a slave thief.

SLAVE DEBTORS.

The following articles are taken from the laws on Debtors, that refer to the condition of slaves.

Art. 1. If a money master includes the names of his male, or female slaves in a document of indebtedness to another, and the borrower has not paid either the principal or the interest, or if part payment has been made, and if meanwhile the slave, whose name is included in the note of indebtedness die or flee, the master of the slave who borrowed the money must pay to the creditor the principal and interest in full. If the master of the slave, who borrowed the money die or flee, in that case, let the slaves, male, or female, whose names are included in the note of indebtedness, pay only the amount of money for which he or she has been purchased in full, for the balance of the master's indebtedness, the creditors cannot make the slave responsible, though their names appear in the paper, because the slave could not dispute his master.

Art. 2. If any one allows another's slave to borrow money from him, and the money master of the slave knows not thereof, till the creditor comes to demand payment, in that case, whenever the debtor is able let him pay the claim. If the slave borrowed from a former money master and the new money master of the slave knew not thereof till the demand for payment was made, in that case, let the slave be made over to the former money master.

Art. 3. If rich persons or noblemen who possess many people, or if any of the inhabitants send their slaves to reside in other places, or to trade by land or by water, and the slaves thus employed seek to borrow money or property, let the party who proposes lending enquire of the money master of the slave first, if the money master consent, then lend the slave who must make and give a note of indebtedness with the master's knowledge. If the money master does not consent, and the lender is too eager to give, if the slave

flee, in that case, the lender must make good the slave to the money master. If the money master knew, and consented to the transaction, in that case, the principal and interest can be demanded in full. If the master has not the means of payment, in that case, let the money master give his slave to the lender to use, till he is able to pay the claim. If money is lent to a slave without his master's knowledge, the law, declares that person is an accomplice with the slave of another. If that slave have property, let the slave pay the principal, but he shall not be obliged to pay the interest. If the slave has the wherewith to pay, the creditor cannot claim the slave.

Whenever the slave is able to pay, only then can the claim be enforced, because the loan was made to a slave without the knowledge of his money master.

These are the three Articles relating to indebtedness where slaves names appear in the notes of indebtedness.

Art. 7. If it is known that the woman is a minor wife of another, and the party thus knowing lends her money, without informing the husband, or the money master, the law declares the person so lending too eager. Whenever such a debtor has the means, payment can be enforced, because the lender concerted with the minor wife or slave of another. If, however, the lender informed the husband, or the money master and he consented, in that case, the husband, or the money master, must pay the claim, if not enforce the claim against the debtor according to the laws of the land.

The following are taken from the new Laws that refer to slavery.

Proclamation 39. A proclamation was given to the Pra-surasawadees on the right, the left, within and without, to be com-

municated to the Chow Prayahs, the Prayahs, the Pras, the Hluangs, the judges, the Kuns the Muns, and the P'an Tauais, to the Military, the civilians, and the attendants of princes and chief nobles of the different departments, to the chief of the Krom P'ra Rachawang Bowara Satahn Mogkol and of the Krom P'ra Ratchahwang Lang, and to the Governois of the 1st, 2nd, 3rd, and 4th class Provinces, North and South, and to all the people generally, that, H. M. the King, Somdetch P'ra P'utta Yant Fah, in public audience, in the presence of all his courtiers, issued the following mandate, whereas at the present day, there are but few of the people of the Kingdom, who are true and honest and subsist righteously, while those who are not honest, and subsist unrighteously, heedless of past, present and future calamities, having a regard only to the acquisition of wealth to sustain themselves and their families, are very numerous, these combine with unscrupulous characters and resort to subterfuges, and sell at one place their children wives, brothers, sisters, relatives and slaves, and then resell them at another place, some hire, and induce by their solicitations, government servants, and the servants and slaves of princes of the front and within to consent to be sold, and divide the purchase money between themselves and the persons sold, and the guarantees, and the sellers, having sold them, in a day or two or a month or two they induce the sold person to flee, sometimes they effect sales and do not deliver over the sold person to the purchaser, and the slave and the guarantee simultaneously flee. Sometimes they impose upon the slaves of others and sell them to other parties causing the money masters to quarrel, institute complaints, putting them to

additional heavy court expenses, and subjecting them to very great annoyance, and the contemptible men and women, who know no shame and fear no calamities, are now much more numerous than formerly; it will not do to leave such unpunished. From this time forth persons are absolutely forbid taking their children, wives, brothers, sisters, relatives, servants or slaves who have been sold in one place, so long as these money masters have not been refunded, to sell at one, two or three other places, effecting several sales, or hiring or persuading government servants, or the slaves of princes in the front, or within, or stealing the servants and slaves of any of the people who are not their children, wives, brothers, sisters, or relatives or slaves and offering them for sale.

If any one does not to give heed to this command, and persists in devising methods, to do as herein stated, and suit is entered against him, and the charges are proved both the seller, the guarantee and the slave shall be sentenced to be flogged three distinct times. They shall be driven about and publicly exposed three days by land and by water. And after that the slave, if he be a government servant, or has a money master shall be restored to his government master and to his former money master to serve them as at first. And the children, wives, the seller, and the guarantee, if they have no government master, and were not slaves, shall be made over to their new money master, to be used as slaves, and as an equivalent for the money advanced.

If the seller and the guarantee had neither children nor wives castigate them and enforce the refunding of the money to the new purchaser to the full amount. If the money is repaid in full, the seller and the guarantee, if males, make them of

the ten who shall attend the elephants, if females send them to grind the government grain at the government grist mills, put them to hard government work. Given, Tuesday, 4th lunation, 14th of the waxing, Siamese civil era 1146, year of the Major Dragon, sixth of the decade. (i. e. A. D. March. 5th, 1784)

Prclamation, 26th.—A Royal mandate, given to the Pra Surasawadees of the right, the left, the inner and the outer, to be communicated to the Chow Prayahs, Prayahs, Pras, and Hluangs of the City, to the Princes, their Kuns, Muns, clerks, judges and lawyers, to the Military and Civilia s, the attendants of the Princes, Chiefs of departments, having official or non official positions, of the front the inner, and the rear, and to the Governors of the Provinces of the first, second, third and fourth class, north and south, to the holders of Royal Patents, and the heads of gambling establishments, for general information. His Majesty the King, Somdetch Pra Put-at Yaut Fah, first of the present dynasty, issued the following order.

In the Kingdom of Siam previous to the destruction of the Capital by the Burmans, there were those who worked the Government monopolies on government account, or having paid a certain sum for the privilege worked them on their own account. The holders of the royal patents, or the managers of the gambling establishments, to effect a success, resorted to the expedient of making advances, lending to the players, according to their seeming ability, to allow them to play, so as to enable the farmers to meet their liabilities to the government. Sometimes such players lost and had not the means of paying, and the managers of the establishments would advance them sums, and pay the losses in their stead.

The managers would arrest the lower class people, bind and retain them for the payment, when the managers failed to get their dues, they would send them to the holders of the royal patents. These latter would arrest, and by inflicting punishments obtain the money due as they pleased. They did not take them to the proper authorities or to the courts to enforce payment. This they did till it became usage. In the previous reign there was issued a proclamation, absolutely forbidding the holders of royal patents, or the managers of the gambling establishments from lending the players any sums whatever. If a player came to have a game of chance, the manager of the establishment required him to show the amount he had and place it in a bowl, that the manager might see it, and he was allowed to stake only to the extent of the money he brought. The player laid down his money and the coin of the establishment, He was not allowed to change, to take any advantage, or to run in debt, and he was not to be subjected to arrest, punishment, or any kind of harsh treatment to enforce payment. When His Majesty ascended the throne, having quelled all commotions, he was graciously pleased to revise the laws. What it was befitting should be retained, were left as before. What was not befitting, was abrogated, but this proclamation on gambling was not repealed, because His Majesty was graciously disposed towards the common people, who were biased with avaricious desires, because the managers of the gambling establishments trusted them and allowed them to get into debt, even though they had not at their homes the means of meeting these liabilities, still the manager trusted them but they did not think of their children and wives, but borrowed from the managers, played and were trusted. When their losses

increased, and the managers arrested them and enforced payment, they were obliged to borrow, run in debt, sell their wives and children, and submit to many hardships. With these facts in view, that proclamation was allowed to stand, that the players might play only to the extent of their means. At the present time, however, the players have greatly diminished, have been impoverished more than in former times, and the royal revenue has diminished withal. The holders of the royal patents, and the managers of the gambling establishments perceive that there are no players and they fear they will not be able to meet their government liabilities, and they devise methods of so changing their plans as to lend advances from their fees to the players, furnishing them capital sufficient to reacquire their fees. The players, however, take these loans to support their families with, and after losing many times, the good ones, who have a sense of shame, make efforts and pay their indebtedness. The dishonest ones, appeal to their masters to interfere, quoting the law that forbids advances to the players. Sometimes the chiefs of the gambling establishments arrested these debtors and enforced payment. Sometimes these debtors entered a criminal suit against the chief of the gambling establishments, who have been arrested and tried and have submitted to much legal expense during the investigations. If the judges of the royal court investigate, they are interested, if they should resort to rigorous measures to enforce payment, they must respect the royal proclamation that forbids the gambling farmers and their representatives making advances to the players, if they should dismiss the case and not enforce payment, they fear a deficiency in the royal revenue. All these complications are a source of ir-

ritation to His Majesty, the King. In considering the matter, in its relation to the players, who borrow from the gambling masters, capital to play with, they were manifestly not trustworthy. When they play and win, they take their gain. When they lose and are indebted, they enter suits for violations of law. To refuse to pay their losses, and to pocket their gains in this way is neither honest nor just. Should we absolutely forbid the gambling farmers from resorting to expedients to furnish the means of playing, the players who cannot find money in season to play, will cease to play. This measure would be an impediment and a mutual disadvantage. The gambling establishments would be brought to grief, and the fees which are used for government purposes would be largely curtailed. Though in the previous reign, there was a proclamation instructing the gambling farmers, and the managers of the gambling houses to make advances to players only sufficient to be within their ability to pay, and that requirement has become a precedent, and in the reign preceding the last, there were laws forbidding such advances. The former law cannot longer be retained, and is therefore abolished. Henceforth if players enter a gambling establishment to play, and are in want of wherewith to play, and wish to borrow the money, or the current pieces of crockery belonging to the gambling establishment, to stake as wagers, let the gambling farmer, or his agents in charge of the establishment form an approximate estimate of the ability of the proposed player, and lend him accordingly, and only allow him to play within his approximate ability, and the power of the gambling establishment to collect, as in the last reign. If a commoner, has a family of two or three persons, has one or two pairs of buffalos, has four or five coyans of paddy, and twenty or

thirty rai of rice fields, to such persons, any sum under two catties (\$96,) may be advanced to play with. If a commoner without a family, possessed of seven to nine slaves, he may be allowed to receive an advance not exceeding one catty and a half (\$72.) If he has slaves from four to six, he may be allowed one catty (\$48.) If only two or three slaves, he may be allowed fifty ticals (\$31.) If he has from forty to fifty buffalos he may be allowed two catties (\$96.) If twenty to thirty buffalos, he may be allowed one catty and a half (\$72.) If eighteen to nineteen buffalos, he may be allowed one catty (\$48.) If fifteen to seventeen buffalos, he may be allowed three quarters of a catty (\$36.) If nine to ten, he may be allowed fifty ticals (\$30.) If six to seven, forty ticals (\$24.) If four to five, he may be allowed twenty eight ticals, (\$14.⁸⁰) If only two or three buffalos, twenty ticals (\$12.) If he has rice fields, valued at seven or eight catties, he may be allowed any sum less than two catties (\$96.) If he has rice fields valued at five or six catties, he may be allowed a catty and a half (\$72.) If to the value of four or five catties, he may be allowed one catty and a quarter (\$60.) If to the value of three catties he may be allowed one catty (\$48.) If to the value of two catties, he may be allowed sixty ticals (\$36.) If to the value of one catty and a half, he may be allowed half a catty (\$24.) If to the value of one catty, he may be allowed twenty eight ticals (\$14.⁸⁰) If to the value of forty or sixty ticals, he may be allowed twenty ticals (\$12.) If a commoner has only one wife, and from one to three children, he may be allowed fifty ticals (\$30.) If only a husband and his wife, he may be allowed forty ticals (\$24.) If only a solitary man, he may be allowed twenty ticals (\$12.) If a slave, on no condition, allow him anything. Should, however, any, under false

pretences, play and become involved for a small sum, and the manager of the gambling establishment, ignorant of the fact, that he was a slave, advance him a loan to enable him to play, and then detain him for payment, and the money master comes forward and interferences, the master of the gambling establishment, and the money master must each take an oath before an image of Buddha. The manager must swear that he did not know that the player was a slave, and the money master must swear that the man or person, who lost a small sum at the game of chance, is truly his slave. If each plights his truth in this way, then the misfortune belongs to both. Under these circumstances, if the slave played and lost more than ten ticals, let the money master pay the gambling master who advanced only ten ticals, in liquidation of his entire claim. After the money master has once redeemed his slave in this way, should he again attempt to gamble in that establishment, he must, on no condition, be allowed to do so by the manager of that establishment.

Further, if the money master takes his slaves, male, or female, and warns the manager of a gambling establishment, by stating these slaves have a personal indebtedness to such and such an amount, you must not advance to them to enable them to gamble, if after being thus informed, the manager of the establishment conspires with the slave, and makes advances to enable him or her to play, and money is due, no matter to what amount, he cannot arrest the slave who had been made known to him by the master, so as to prevent his serving his master in any way.

Further, if females come to gamble at the different kinds of gambling establishments, let the manager scrutinize them well. If such have rings on both hands,

and are well dressed, and have from three to four slaves following them, holding their betel box with gold accompaniments, to such no advances can be made exceeding one catty (\$48.) If the female has rings on one hand only, and one or two slave attendants she may be allowed an advance of forty ticals (\$24.) If she has no rings on her fingers, but has her betel box, and one or two attendants, she may be allowed twenty ticals (\$12.) If the female comes alone, allow her only ten ticals (\$6.) These specific directions are given that care may be taken, as of the players of the present day, only some are capable of shame and are honest. Those who have means, having pawned their resources, are left without money to play, then they resort to artifice and lies, declaring they have means, hire people to follow them, borrow rings of others to wear, and inspire confidence in the managers of the gambling establishments. Hence it becomes necessary that these managers should only make advances enough to enable people to play. They must not be hasty in believing, but be diligent in learning the real position of individuals. If people are well enough off to be able to meet their liabilities without difficulty, then let the managers lend them suitably to their possessions. Do not advance them beyond their ability. Do not in any way violate the spirit of the proclamation of His Majesty the late King.

Again players come to play at a gambling establishment, who have no money of their own, they do not at first borrow from the manager, but take part in a play, and loose, and having the money obstruct the interest of the games in the height of their excitement, and cause a delay of the fees, in such cases let the manager and his collectors remove the difficulty and make the necessary advances, remove the loser, who

does not pay, bind and fetter and enforce payment, according to the power granted the gambling establishment. If the money is not obtainable from the party, make him or her over to the general farmer, and let him enforce payment, to the particular manager.

Sometimes the players are liars, indolent and are evading their government duties, they conspire with the managers of gambling establishments, they owe nothing, but the managers assert, they have played and lost, that they advanced money on their account and now detain them to enforce payment, and in this way they escape being employed for particular service by their government master.

All gambling establishment managers are hereby forbid conspiring with any persons, slaves, free people, servants, children or wives of any of the people of the kingdom, and then to pretend that they made advances, and that there is indebtedness, when there is not. If on investigation such a charge can be substantiated against the gambling establishments, the guilty parties shall be fined double the amount.

Farmers and managers of gambling establishments must obey this proclamation in all particulars. If any do not, comply with its spirit and letter, such offender shall be punished according to his guilt. Given Sunday, 11th lunation, 3rd of the waning, Siamese civil era, 1156, year of the Tiger, 6th of the Decade (A. D. 1794.)

The following is taken from the Royal Mandates No. 7, and refers to slavery as follows:—

Siamese civil era, 1151, year of the Cock, 8th lunation, Sunday, 3rd of the waning (A. D. 1789, July 5th.) His Majesty, Pra Putta Yant Fah, 1st of the present dynasty, while in session with full court, Prayah Surasaanah, presented to

E 1.

His Majesty the decision of the judges of the Royal Court, in the case of Nai Koet and Amdeng Bū. These enticed away Emuk, the wife of Mun Baksberi-bahl, and sold her to Nai Kaan-chan at Samut Songkrahm, (Maa klaung,) for 48 ticals (\$28⁰⁰) Nai Koet the guarantee, was sentenced to castigation and fine.

H. M. remarked upon this case that the fine and castigation were punishment too mild, and ordered a reddecision of the judges.

The Judge Pra Kru P'irahm plead before H. M. that there was no specific law that could be applied to this particular case, as the person was not sold in two or three places. To apply the Proclamation fixing punishment for selling persons did not meet the conditions of this case, whereupon H. M. replied why was there not a protest calling for a decision according to usage. The judges of the Supreme court are at fault. In this instance that fault will be remitted but henceforth if any one abducts or steals away the persons, children, wives, slaves or free people, or servants of another and sells them, or if persons steal away government servants, and sell them or do not sell them, and such persons are caught, and the offence proved, they shall be condemned according to the Royal Proclamation defining the punishment for selling persons in two or three places.

The clause to make such a person one of the company of ten to serve elephants would be giving such an offender an opportunity of sleeping comfortably, would it not? Reject that punishment it is too light. Condemn him to the degradation of being grass cutter for elephants, that such offences may be dreaded. Condemn them as Kun P'aang of T'ahchin was, and as was the person who stole away the wife of Pra Wau.

The following law is taken from the laws of inheritance showing the rights of a slave wife and her children, when the money master husband and father dies.

Art. 7. If the deceased had slave wives who bore him children, and of these children, some have died and some live, do not allow the slave wife to be a part of the property to be divided, but let her become a free woman. If, the deceased has given property to his slaves, male, or female or to the children that were born to him by a slave wife and such children have deceased, whatever property, such slaves, male and female, obtained during the money master's life, little or much, shall belong to the slave wife who bore children to the deceased.

The following Proclamation, from the new Proclamations of the laws, refers to slaves bearing interest, and not serving the money masters.

Proc. 28. A proclamation given to the P'ra Surasawadees of the right, left, within and without, to be a law to all the Chow P'rayahs, P'rayahs, P'ras, Hluangs of the city and to the Princes, Kuns, Muns and judicial officers, military and civil, and the attendants of Princes, and the heads of departments within and without, and to the officers of the Krom P'ra Rahcha-wang Bowara Satahn Mongkol, and of the Krom P'ra Rahcha wang Hlang, and Governors and officials of the Provinces 1st, 2nd, 3rd, and 4th. class, north and south and to all the people of the Kingdom. H. M. Somlecht P'ra Putta Yant Fah, King of Siam, 1st. of the present dynasty, while seated on his throne, with his courtiers in attendance, was addressed by P'ra Krasana Rahtsupahwadee who informed H. M. that the judges of the Court P'ratama-tikam had sent in the statement of a case on which they sought

a final decision. The statement of the prosecution was that Nai Yang, the husband, P'achee-chim, the wife, previous to his entering the priesthood sold E. In, to Mee for the sum of 32 ticals (\$19.²⁹). E. In had rendered personal service to her master three months. Then Nai Yang and P'achee-chim craved to pay interest for the slave. The purchaser had received neither his principal nor his interest. Mee instituted a suit for payment of his claim. Nai Yang and his wife P'acheechim resisted the claim on the ground that it had all been paid. The investigations showed clearly that neither interest nor principal had been paid and fourteen years had elapsed since the purchase. We referred to the laws for a basis upon which to give decision, in the presence of the judges of the Supreme Court, and found a royal statement, "If money is borrowed, or persons are sold, and the money has not yet been paid, and the case is brought into litigation, and the investigation prove that the money has not been paid, the law pronounces such non-payment a swindle and insists that a fine shall be inflicted double the sum." Where the arrangement has been to pay interest and the interest has not been paid for a space of 14 years, can that interest be included as a protection against the fine and to what extent? are points we do not find indicated in the laws. We therefore crave instructions from Your Majesty, that there may be a model for the future in the state.

Whereupon H. M. remarked and ordered, Laws and proclamations for the Government have been numerous and numberless. When the Capital was taken and destroyed by the Burmans, the laws of equity, statute laws and civil laws were scattered so that only about one tenth of those laws can be found. Instructions

were given to make enquiries of two aged and retired judges P'ra Mahab Kru and P'ra Krai Sri. These aged judges reported for the information of H. M. that their practice when in active service in deliberating and giving decisions in cases of litigation was, If slaves were interest bearing, and made regularly or monthly payments of interest, this was the good fortune of the money master. It was like planting a tree which yielded fruit to its proprietor. If slaves were allowed to be interest bearing, and they failed to pay interest money, and the creditor or the money master was indifferent and took no steps in the matter within ten years, and the creditor or money master caught the debtor or interest bearing slave and instituted suit against the offenders, they were required to pay interest in the presence of the judges, according to the laws of the land. This statement was placed before the Ministers and proper officers, and was concurred in. Whereupon H. M. ordered, that henceforth, if the inhabitants are pecuniarily or otherwise embarrassed and temporarily sell their people, children, and wives to parties who have means and many slaves, and agree to have them released as interest bearing, if these interest bearing parties pay their interest at stated times regularly, such a condition is the good fortune of the money master. If the slave who is interest bearing does not pay his interest, or flees and the limit of 10 years has expired, and the creditor or the money master seize the debtor or interest bearing slave and institute a suit to recover his claim, let interest be paid in the presence of the judges according to the laws of the land.

There was circulated a former proclamation, if any of the inhabitants make statements in lieu of a complaint, and the matter is civil, criminal, or an im-

peachment or relating to inheritances, suit must be entered within, 15 days and the suit can be entertained, and this clause is related to the old laws. All ten of these articles cannot be allowed to stand. Hereafter if parties make statements as a basis for action in civil, criminal, or impeachment cases, let these cases be entertained and dealt with according to the old laws. If the cases refer to altercations, abuse and fights, suits can be entertained within fifteen days, if over 15 days they are hereby absolutely forbidden to be entertained. This proclamation is to receive the proper seals, and be circulated in all the provinces 1st, 2nd, 3rd, and 4th class north and south, all departments and all groups of officials must be informed, so that all shall comply with the details of this Royal proclamation. If this proclamation is not obeyed, the punishment will be according to the nature of the offence. Passed, Saturday, 4th lanation, 4th of the waning, Siamese Civil era 1156, year of the Tiger, sixth of the decade (i. e. A. D., 1794, March 6th.)

The following Proclamation refers to money masters wishing to redeem slaves.

Proc. 19. A law given to the P'ra Surawasadees of the right, the left, within and without, to have the force of law to all the (how P'rayahs, the P'rayahs, the P'ras, and the Hluangs of the city; to the Princes, and their K'uns, Muns, and judges, civil and military; to the attendants of the Princes within and without, with official positions or not; and to the Governors of the Provinces, 1st, 2nd, 3rd & 4th class, north and south, for the information of the people generally. H. M. Sometch P'ra Putta Yaut Fah, 1st of the present dynasty, seated on his throne, Sawatsade-Mangk'alah-Maha Dusit Pra-saht issued the following Royal Mandate

to wit; At the present day the common people combine for plunder, for cheating, for abducting the children, wives, people, slaves, of the people, and parties within and without, sell and purchase and divide the avails among themselves. Sometimes they flatter and entice women, who fall in love with them, and then they decoy them away to other towns and provinces and sell them. Sometimes they concert together and hire or ask people to be sold and divide among themselves the avails. Creditors and money masters of small experience purchase and redeem without investigation and without knowing to whom the persons, the children, the wives, the slaves or the free people belong, having money they purchase and redeem. Afterwards in some instances the purchased slaves flee, the master of the slave, the husband of the woman, the brothers or sisters, the government masters, or the father and mother succeed in catching them, and they agree to institute a suit and commence legal proceedings against the new money master, or the seller, or the guarantee. Numerous cases have arisen, irritating to H. M. who is graciously disposed toward the common people, and therefore commands, that persons shall be purchased or redeemed in the presence of the judges of the supreme court or the Governors of provinces, to suppress imposition and false dealings in the Kingdom. The previous proclamations, however, are not sufficiently distinct so far as they relate to slaves, who have responsibilities to their old money masters. The new money masters have purchased them to live with them and are in possession of sale papers, and have reliable witnesses to the transaction. When difficulties arise they bring their complaints to the courts. The judges of the Supreme Court fall back upon the provision of the Proclama-

tion that enables them to say, the purchasing and redeeming was not done in the presence of the judges and proper officials, and they hence conclude that the money should be forfeited to the crown. The wording of that proclamation is ambiguous, and cannot be retained; it is therefore abrogated. Hereafter if a slave, who has indebtedness with a former master, and a new master redeems and receives the slave, and has received the old sale papers, and has the new sale papers and there are reliable witnesses to the transaction, in such case, let the judges of the Supreme Courts, and the Provincial governors decide the cases according to the old laws as they have been handed down.

If any one from pecuniary or other embarrassments, will take their children wives, brothers, sisters, relatives, slaves born to them, or slaves purchased, or their children, who have no indebtedness and are not slaves to others, and sell them for the first time to others, if the person wishing to purchase knows the persons who are to be sold, that they are not the children, wives, slaves, or free persons, of others, and that the proposals and persons are believable, and there is a seller, and a guarantee to make the purchase a safe one, in this case, let the people assist and purchase according to the usages of the country. If the sellers and the parties to be sold are not known, in this case, let the proposed purchaser conduct the proposed seller, guarantee and the person to be sold to the judges of the supreme court, and there have all the parties interrogated. If it is found that the person to be sold is not the child, wife, slave, or free person of another, then such person can be purchased. If it can be shown that there is an understanding between the parties, that they have been hired, or solicited or clandestinely abducted to be sold, arrest the seller, the

guarantee, and the person to be sold and have them securely retained, and present the case to H. M. If these conditions arise in a province, let the Provincial officers send the case to the Capital, that the parties may be dealt with according to law. If the money master, the seller, the guarantee, and the slave had no acquaintance with each other, and there was a seeming concealment, and the parties effected the arrangements according to their own inclinations, and the parties were not conducted to the judges of the Royal Court, or the Provincial officers, and the sale and purchase were not effected in their presence, subsequently should complications arise displeasing to H. M. the King, the purchase money shall not be refunded because the purchaser had no respect for the Royal authority, let that purchase money be appropriated to the purchase of grass for the Royal elephants.

Again if the possessor of means and proposed purchaser, the seller, the guarantee and person to be sold, live far from the capital or far from the Provincial officers, so that it is difficult to come to them, and there is an inclination to assist and purchase, in this case, let the party proposing to purchase conduct the seller, the guarantee, and the person to be sold, to the elders, the local officials, judges or Nai Ampoes of the place, that they may be witnesses to the transaction and in their presence effect the purchase, so that in the future, if the debtor should resist the purchaser's claim before a court, the judges will be able to adjudicate the case readily according to truth.

This proclamation must be made known to the groups of officials of all departments and must be officially sealed and distributed to all the Provinces 1st

2nd, 3rd and 4th class, north and south, and be published to all classes of the people for general information, that all may comply with the spirit and letter of this proclamation.

Given, Saturday, 10th Iunation, 1st of the waxing, Siamese Civil era, 1157, year of the Rabbit, 7th of the decade, (i. e., A. D., Aug. 16th, 1795)

Procl. 18. Order given to the P'ra Surasawadees of the left, right, within and without to be a law to the Chow P'rayahs, P'rayahs, P'ras, Hluangs of the capital, to the Princes, their Kans, Muns and legal advisers, military and civil, to the government servants of the Krom P'ra Rahchawang Bowara Satahn Mongkol, and of the Krom P'ra Rahchawang Bowara Satahn P'emuk Fai Hlang, and their attendants within and without, and to the Governors of the Provinces 1st, 2nd, 3rd, and 4th class, north and south, and to all the people. To be published for general information.

H. E. Chow P'rayah Sutama Montree and P'rayah Sri Sawaraht, the heads of the Registration office, reported to H. M. that at the present day, the Government officials, and government masters of the people, bring their allotted subjects to be marked on the wrist as Royal slaves, as able bodied, as slaves, as captives. Of those who are registered as slaves, the money master and the slave, each is able to swear that the party is a slave or the child of a slave. If it is proposed that the Government masters of groups purchase them and have them registered in their proper group, the master of the group pleads poverty and has not the means to redeem the slave, and he desires the money master to register him in his proper group, indicating him as separated from the group belonging to crown servants, and

is a bond servant to such and such a person when the money can be obtained, he will be redeemed and placed in his proper group.

With reference to this statement H. M. graciously ordered, the registered people, who are registered as to their ability, have easier service than those registered as crown commoners, hence these prai-hluangs conspire to modify the condition of their children and relatives so as to escape and become attached to some other department of government service which is lighter than the service of the prai-hluangs, these affirm that they are the slaves of such and such persons. In some instances they are really so. Should it be proposed to advance crown funds to redeem them and register them in their proper group, and the Chiefs of these groups are avaricious, wreckless, and daring, it would not be difficult for them to conspire, make out sale papers, showing indebtedness, as slaves and then divide among themselves the avails, this would lead to precedents that cannot be tolerated, and the group of persons registered as prai-hluangs would rapidly diminish. Therefore, henceforth, people are positively forbidden to conspire to induce the purchase of prai-hluangs, to redeem children and grand children of the prai-hluang groups to supply their deficiencies. Let the masters of groups, and the registrars, make out their registers, call the children and grand children of the prai-hluangs who were personal slaves before the law and definitively adjust all such cases. If they are the children of civilians, let the Mhat-tai, bring the case before H. M. If they are the children of the military, let the Kralahome bring the case to H. M.'s notice. H. M. will advance Government money for their redemption, and employ them per-

manently in their respective departments, they will not be allowed to serve so many months and be free so many months. If under this law any one resist the royal authority and conspire to sell, or purchase a government servant, and their remote or immediate government master, or the registrar, or person in charge is ignorant of the transaction, and if the seller or the guarantee are government or royal servants, such purchase shall be the misfortune of the purchaser. The purchase money will fall to the crown as a punishment for the offence. The seller, the guarantee, and the slave shall be castigated according to the gravity of the offence and the position of the person sold. If the seller is not a Government, nor a Royal servant, let the purchaser, or the redeemer enter suit and obtain his refund from the seller or the guarantee, and punish the purchaser according to the laws. If the masters of groups, or the registrars or government master of the voluntary government servants, are knowing to the sale or are parties to the sale of such government or royal servants, these masters shall be punished with castigation three distinct times. If the seller is not a government or a royal servant he shall be entitled to recover half the price that was paid for the purchase from the government master who knew of, or who was a party to the sale, and the other half from the seller. If the seller is a government or royal servant, and the master of the group or the registrar takes government servants, or the children or grand children of such servants and sells them, collect the price which was paid from the master who sold, and pay it in full to the money master as per bill of sale. In these ways prevent the possibility of government servants evading their true position and

entering other groups, and induce a condition of things so that all departments of government work can be efficiently and easily performed.

Issue a proclamation and publish it to all government servants and all the people throughout the Kingdom, and send official instructions to all the officials of the Provinces north and south. Whoever disobeys, shall be punished according to the gravity of the offence. Given, Mouday, 4th lunation, sixth of the waxing, Siamese Civil era 1159, year of the Monkey, 10th decade, (i. e., A. D., March 17th, 1789.)

Procl. 17th. Order given to the P'ra Surasawadees of the left, right, within and without, to be made known as an order to the Chow P'ryahs the P'rayahs, the P'ras, the Hluangs, the Princes, their Kuns, Müns and judges, military and civil, and to the Mahaht-leks of the Princes and nobles without and within, and to the provinces of the 1st, 2nd, 3rd, and 4th class, north and south, for general information, that H. M. has graciously directed, and ordered as follows. The judges of the Supreme Court, having considered the matter reported as follows, that the K'ah-hluangs of the Krom P'ra Rahcha wang-hlang, arrested Ai Chan, who had not been marked, (tattooed) on the wrist, and made him over to the official tattooers. P'rayah P'i, it Aisawan said Ai Chan was the slave of Nai Taung, one of his servants. There was a law concerning registered slaves, and people voluntarily registered, when such reached a proper age to be marked for particular departments, they ought to be brought and marked and employed in the government service. The slave masters conceal their slaves and do not produce them to be marked. When these are arrested then some one comes forward and wishes they be marked and registered as slaves.

Should decision be given to allow that person to remain a registered slave it is well known that registered slaves are exempt from monthly service to the government. Government can demand their services only when there is war. Unscrupulous persons, in abundance, now come forward and claim registered men who were not registered as slaves, as slaves. To stop and investigate each case and prove that those reported as slaves are not slaves, the work of marking and registering the people will be unnecessarily delayed. Should the person arrested be marked and registered to the person who caused the arrest, he may in reality be a slave, and the slave owner will be unnecessarily inconvenienced. H. M's graciousness has no limit, and is shown in issuing a mandate at present, that the p'rai-hluangs, the Sou Kamlangs, and the Lake t'ait som sak shall be brought by their government masters and marked that the government labor may be divided equally among them. Whoever conceals people who ought to be registered and does not bring them forward for marking and registration shall be guilty of an offence.

As for Ai Chan, whom the official servants of the Krom P'ra-wang-hlang have arrested, and whom P'rayah Pipit Ai Siwan declares to be a slave of Nai Taung, one of his servants, it is not known whether he is really a slave or not, or whether he is evading government service, or whether there is combined evasiveness, to produce a seller and a guarantee, and sale papers, so as to claim him as a slave. The case may be as indicated. An investigation would unnecessarily prolong the marking and registration, therefore let those who declare that they are money masters, and who declare they are slaves swear before the image of Buddha, the religious books and the priests, who is the slave, who the seller and who the guarantee,

that there are sa'e papers, what the amount of the money, and when the transaction took place. The slave must swear that he is a *bona fide* slave, and is resorting to no subterfuge to evade government work. If they can thus swear, and make it seem that the condition of alleged slavery is real, if the person arrested is a straggler, and has no government master, and he cannot be traced on any of the registers, in that case, let him be marked and registered to the party who has effected his arrest according to this proclamation. If the registered slave has a government master, who is involved in the price of the slave, and his government master concealed him and did not produce him to be marked and registered, the offence shall be the guilt of the government master, that registered slave cannot be changed and be registered and marked to the person who effected his arrest. The offending master, for his concealment and evasion of the royal order, and resistance of royal authority, is liable to six kinds of penalties, according to the nature of his offence. If condemned to castigation he shall receive thirty cuts, and the registered and marked slave shall be re-marked and registered to his government master, and money master where he properly belongs.

Henceforth let a law be established, inviting the Princes, the Chow P'rayahs, the P'rayahs, the P'ras, the Hluangs, K'uns and Müns, and every department of the military and civil, who have people suitable to be registered and marked, to produce them for marking and registration, do not conceal any, if they conceal and do not produce for registration double their punishment. If the masters bring men to be registered and marked as slaves, let the money master be put upon his oath and swear as herein indicated. If any ap-

prehends one who has not yet been marked upon the back of the wrist, who is a floating, unappropriated man let him be marked and registered to the person who has seized him as now commanded. If people who belong to the government, of proper age and strength, or slaves, are kept back and concealed by their masters, and are not produced to be marked and registered according to this order, let the party who seizes such a concealer castigate him with thirty cuts, and the concealed person shall be marked and registered as a p'rai-hluang, and be employed in hard and exposed government service for one year, after which he may be allowed to have his rotation months of duty and exemption, like all other p'rai-hluangs.

Let all masters, government and money, look up the straggling, unmarked and unregistered people, and make them over to those appointed to seize and mark them. Such men must be made over in one month and 15 days. Those who bring one to be marked shall be entitled to the government services of a man instead of the man brought and encouraged so as to interest people to give attention to enlarge by arrest the field of government service. If one is caught who has not been marked on the wrist, and money has been received to let him go so that his arrest and marking has not been effected, and this is proved by investigation, the man who seized, and the participators in effecting his escape by bribery shall be punished with death. Given, Thursday day, 2nd 8th lunation, sixth of the waning, Siamese Civil era 1149, year of the Goat, 9th of the decade, (i. e. A. D., Aug. 4th, 1787)

Procl. 30. Ordered the P'ra Surasawadees of the left, right, within and without, to supply a law to the Chow P'rayahs, P'rayahs, P'ras and Hluangs of the Capital,

to the Princes and their K'uns, Müns, and legal officers, military and civil, to the Judges, legal officers, and their clerks, and all who have judicial authority in all departments, that while H. M. was seated upon his throne, P'ra Krasame informed H. M. that there was a law requiring that when slaves complained of oppression, and wished to release themselves from their masters, by the payment of the money that was advanced for their purchase, the officers of the court were required to send notice to the money master to come and receive his money, and when this notice was served upon the master, he must obey the notification in three days, the extreme limit is seven days. If the limited time has passed, no complaints from that money master can be entertained. At the present day, notifications have been sent to money masters to come and receive their money. Some of these persons so notified, are tortuous, they postpone, and then do not make their appearance. Some make an appearance, do not come to a settlement of the case, but dilly dally and try to prolong the case. Wherefore H. M. has positively ordered, that henceforth, if a notification has been sent to a money master to make his appearance and receive his money according to appointment, and he does come as notified but desires that a notification be sent to his government master to produce him, and is tortuous and evasive, there and then throw before him his notification. If he receives the notification, and comes within the time specified, seemingly in obedience to the summons, and comes repeatedly, but does not remain and bring his case to a conclusion but perversely makes obstructions to the settlement of the case in the court, if then at the expiration of a month he returns to carry on his case, pay no at-

tion to his case, let him cease to be a master and release the slave from him, and the purchase money of the slave shall be forfeited to be used for the purposes of the government. Then let the judges, or legal officers send a notification to the government master of the money master, to keep him and his people in subordination and place them upon their good behaviour, prohibiting him and them from forcibly seizing the freed man as a slave and from beating and maltreating him in any way. If the money master knows of this legal notification and prohibition and presumes to capture or arrest the free man, the law pronounces him a resister of the authority of the government, castigate him with fifty cuts and condemn him according to the law. Let this proclamation be issued and published, to all government servants, and legal officers that they may comply with it implicitly. The violator of it shall be punishable. Given, Wednesday, 6th Innation, 4th of the waxing, Siamese Civil era, 1157, year of the Rabbit, 7th of the decade, (i. e. A. D. April 12th, 1795.)

Proclamation of H. M. Somdetch P'ra-Chamm Klow, the 4th of the Present Dynasty. About the merchant Bahng Mew.

H. M. issued a Royal Mandate to be proclaimed and published to all the Princes and government officials without and within, and to the people of the capital and of the provinces, north and south for general information, about the merchant Bahng Mew, whose official title is Ku'n Penit wabahn. He is truly a rich man, but he is tortuous. He is tricky in words, and in litigation. H. M. has really detected his artifice, his tortuousness and lack of honesty. He has no compassion on the common people, who are his debtors and slaves, who are desirous of paying their indebtedness, and the monies advanced in purchasing them.

When the money is offered him, he will not receive it, and contends about the necessities of the seasons. "Waters are worked for fish, and fields for grain." If it happens to be the 4th or 5th lunation, he is invisible, cannot be seen. If it happens to be the 10th or 11th lunation, he offers sundry excuses and for three years he has evaded receiving proffered payments. The slaves have poured out their complaints and deposited their payments at the courts. He makes interest with the legal officers and has evaded receiving his money for more than 3 and 4 years. A number of other persons also have poured forth their complaints of wrongs received from this Sat'ee Bahng Mew, and because he is wealthy, he has confused the legal officers. He has access also to Princes and nobles who support him in his wrongs. This Royal Mandate is issued to be made known to the Princes, nobles, and government officials within and without forbidding all to give him any further support in his practices. If they persist in backing him up, they will no longer be objects of Royal favor. Given, Saturday, 1st of the waxing, 6th lunation, year of the Rabbit, 8th of the decade, Siamese Civil era, 1229. (i. e. May 4th, 1867.)

During the Reign of H. M. the late King H. M. issued a proclamation to the Judicial authorities, the substance of which was, that there was a former law, if the slaves, dissatisfied with their masters, wished to pay back the purchase money which was advanced upon them during the 6th, 7th, 8th, and 9th lunations, the money masters could not be compelled to receive the money at that season, as it was the season of planting. H. M. decided this law was not equitable and was by this proclamation abolished, Hereafter, at whatever

time a slave was dissatisfied with his master and wished no longer to remain with him, he could offer the repayment of the amount of his indebtedness. If the principal and interest were met in full, the money master is obliged to receive from the slave the money. If the money master will not receive back his money, suit could be entered against him, and he should be punished and fined according to the established laws.

If the preceding proclamation is not the one referred to, we have not this proclamation in our possession and therefore cannot give its precise wording nor its date.

A Royal Mandate was given to issue a proclamation and publish it to all the Royal servants, within and without, and to all the people in the Capital and beyond the Capital for general information, that on Thursday, 14th of the waning, 2nd lunation, year of the Rabbit, 9th of the decade, (i. e. A. D. Jan. 23rd, 1868.) Amdeng Chan sent in a petition to H. M. complaining that her husband Ieam had clandestinely made use of her name and sold her to another party. She was not knowing to the transaction. When this matter was brought to the notice of H. Majesty, H. M. was of opinion, that if a husband should use the name of his wife and sell her, without her knowledge and consent, she could not properly be classed as a slave. But as H. M. was not quite sure what the existing law was on this subject, on Tuesday, 10th of the waning, 3rd lunation, year of the Rabbit, 9th of the decade, (i. e. A. D. Tuesday, Feb. 18th, 1868.) H. M. wrote to P'ra Intaratape to enquire of the Crown judges, to consult the laws, and report on the state of the laws on the subject. They reported as follows. "If husbands, parents or money masters, sell their children, wives, slaves or people, and insert their names in the

bill of sale, that sale was considered valid whether the seller told or did not tell the persons he sold as slaves. The law pronounced the sale valid because the husbands, parents and money masters were paramount."

Another law declared "If a wife or a child should sell father, mother, husband and insert their names in a bill of sale, the law declared that sale invalid, because wives and children are not paramount to the husband and the parents." Such was the existing law. On looking at the subject, the law seemed to treat woman as a buffalo, and the man as a human being, it was not equitable, and ought to be abrogated. Therefore H. M. established a new law as follows.

If a husband inserts a wife's name in a bill of sale as a slave, and she was not a slave wife, whom he did not purchase, and for whom he has no bill of sale, in this case if the wife consents to his selling her, and places her signature or mark to the bill of sale in confirmation thereof, and the writer of the instrument of sale, or witnesses who were present and saw the transaction can confirm it, in that case she can be properly considered a slave. If the wife did not consent to the sale, or if her name has been clandestinely inserted into a bill of sale, and there are no witnesses who saw her and who knew she consented to the transaction, that transaction is not a sale.

If however, a wife is living with her husband, and they have not been separated by divorce, if under such circumstances the husband clandestinely sells the wife and insert her name in a bill of sale and then flee, the purchaser can enter suit and have the wife arrested to compel her to produce her husband according to the laws of the land, if in such a case she consents to be-

come guarantee for her husband, and allows the purchaser to have her personal services in lieu of interest, or if she consents to become his slave after that and makes an agreement with her signature or mark, she can then be held as a slave. If she does not consent, she can only be detained by the court as a guarantee for the production of her husband, but she cannot be held as a slave. If the wife had been divorced or was separated from her husband before the husband fled, though her name may be in the bill of sale, if she neither knew of nor saw the transaction, or if the husband had sold her before to some other party and she was serving in the house of that money master, before the clandestine sale of which she was ignorant, she cannot be arrested as a guarantee for her fugitive husband, in this case, the prosecutor can only arrest the guarantee, or his guarantee for his money, so far as it relates to the clandestine sale. In matters of this nature, there must be embarrassments and difficulties to overcome by persons who confide in the old laws, treating women as buffaloes and men as human beings.

If the wife is a slave and money has been advanced upon her, and the husband has not torn up her sale papers, even though she be a wife, she cannot put forth a claim as a wife, she must be regarded in law as her husband's slave. If a slave is a wife, or not a wife, and there are sale papers, the money master, whether a husband or not a husband and he wishes to sell her for no more than what he paid for her or for less, he can do so, and he must give the old sale papers to the new purchaser as confirmation. A slave who consents to become the wife of her money master, and he has not yet torn up or given to her the purchase paper, she differs from a slave who is not the money master's wife.

When the money master husband dies, the slave wife is entitled to a small portion of inheritance, as a slave wife. If there is no property, nothing left as inheritance, those who are to receive the property or the inheritance, or the creditor of the deceased must make a deduction in favor of the slave wife, one in ten or one in twelve or one in fifteen as the inheritance to which she is entitled from her deceased husband. But in transactions where she has been rightfully sold, her condition must be disposed of as a slave. If the husband sold the slave wife, or the money master sells a slave for more than he originally paid for her, and did not pass over to the purchaser the original paper of sale as a token, and if the slave wrote her signature or made her mark as before stated, the transaction is a sale. If the slave was not knowing to the transaction, and did not consent thereto, the matter must be investigated and payment be enforced according to the original price paid for the slave. The excess balance must be obtained from the recent seller, who received the money. If the money master sells a slave woman, who is one of his wives or who is not one, who has fled, and the purchaser obtains possession of the purchased, he is entitled to the sum that was first paid for the woman, and interest thereon from the date of her flight. He cannot recover more than the principal, and as much lawful interest as will be in the amount equal to the principal. If parents sell their children and place their names in a bill of sale, and if the child is less than 15 years of age, and resides with the parents, though the sold child has not written the signature nor made his mark consenting thereto, it can be regarded as a sale. If, however, the child has separated from the parents, and does not live with those who sell, that is if the father and

mother have had misunderstandings and have parted from each other, and the child lives with any other person than the seller, or lives with his relatives, apart from the seller, in this case, such parent cannot sell the child not in his or her possession. Such transaction is no sale. Enforce payment from the seller, and from the guarantee in all such cases. The alleged slave cannot be arrested. If a son, or a daughter, has attained the age of 15 years, and the parents wish to sell such child, when that child signs his or her signature, and there are witnesses who know of the consent and saw the transaction, the act may be treated as a sale. The status of such a child is like that of a wife who has not been purchased, and has no sale price attaching to her. If the parents who sold the child flee, and the child remains in the house, the child can be arrested and placed in custody of the court as a pawn for the parent. If in such circumstances, the child makes an agreement to become a slave instead of the parent, he may become a slave according to his agreement. If the child does not consent, he or she can be kept in custody till the capture of the parent is effected by him or her.

If the child has separated from the parent, and is with others than the parents who sold him or her, in this case, the child cannot be arrested as a substitute for the parent. Force can be brought to bear upon the guarantee, and his sureties alone.

If the seller of a person dies, and the legal inheritor is a husband or a wife, or a child, or a relative of the deceased, the inheritor is responsible for the debts of the deceased, in conformity with the provision of the law on inheritance. If the wife sells a husband, who was her slave, and she possesses the sale papers, and these were not destroyed or given up to him, his

status is that of a sold slave, he can derive no benefit by claiming that he was her husband. If wives sell their husbands, or children their parents, or brothers and sisters their brothers and sisters, or intimate friends their intimate friends, if the parties sold have written their signatures or made their marks, and there are witnesses who know of and saw the transaction, such transaction is a sale. If they did not consent and there are no witnesses to their consent, the transaction cannot be regarded as a sale.

In the case of a child who has no parents, if the party who brought the child up from any age under 7 years, sell it, that transaction is a valid sale and cannot be called in question. Such party has the right to sell, as if his or her own child, because the child would have inherited as a foster child. Such child can be sold if still under 15 years of age. When beyond that age, the party sold must consent to a sale before it can have any validity.

The children of others, if they are taken to be brought up when they have passed the 7th year of their age and from that age up to the 15th year, if the child does not consent, the benefactor cannot sell that child, because he could not inherit the benefactor's property.

Judges and all judicial officers, who have the investigation of cases in the future, must comply with the spirit and letter of this royal order and proclamation. Do not decide according to the old laws on this subject. Should any judicial officer, give judgment according to the old law, and ignore this proclamation, he shall be punished according to the nature of his offence.

Given, Saturday, 4th lunation, 13th of

the waning, Siamese civil era 1229, year of the Rabbit, 9th of the decade, (i. e. A. D. March 22nd, 1868)

Proclamation, of H. M. P'ra Chau m Klow, on fugitive Slaves.

A Royal mandate was given to the Princes, holding and not holding official positions and to all Government servants great and small, for general information to all classes, the slaves of princes, and commoners and all the people. At the present day there are several places as palaces of princes, great noblemen's houses, that are respected and feared, whither persons, slaves, and debtors of people of comparatively small rank, and of the common people flee, and when there their Government, or their money masters who know they are there, presume not to pursue them thither; and they may be said to be as if sheltered or enclosed within a box or a circle of mountains.

There is now a Royal command, prohibiting people in front or within, who reside in places such as mentioned to maintain that the Prince of the palace, or the master of the house is powerful and presumptuously receives or arranges to entice Government servants, or the servants of princes and nobles, possessing rank, who belong to the Royal palace to seek shelter and be protected in places such as mentioned under any pretext.

Should any complain that persons have gone to reside in such places as mentioned, it will be necessary to complain and adjudicate, and insist on the delivery of such persons, and we entreat the princes of the palaces, and the masters of the houses not to seek honor out of the proper channel, as in the past. Do not feel agrieved that your homes and your names have been mentioned to H. M. nor ashamed of those who complained and brought you to Royal

notice that you neither feared nor respected anybody as formerly. When H. M. has learned the facts H. M. will fear no insinuation, that the prosecution of the matter will be dishonorable. With reference to past matters like these we entreat you to divest yourselves of anxiety. H. M. is conscious of the difficulty. What can be done? Great houses, great palaces, people numerous, some are good, bad, and presumptuous. Some will have committed errors, some, will have transgressed. The princes of palaces, and the masters of great houses cannot know all things. H. M. has no malice, nor dislike to the princes of palaces, nor the masters of large houses. When persons, slaves, Government servants and debtors flee and there are obstructions that their masters and creditors fearing the powerful influence of the palace or the house dare not pursue and arrest them, they will go about muttering their grievance and that will not reflect to the credit of the prince of the palace, or the master of the house whose bad men and law breakers are sheltered, but will rather be an occasion for those who hear these reproaching to respect them, and will cause much restlessness and anxiety to the modest, orderly and honest who have slaves and debtors. Now the people know that the princes of these palaces, and nobles of these houses are great and will become greater even if the fugitive servants, slaves, and debtors that are being thus sheltered, should praise the powerful influence that shields them from the calamities that their Government, money masters and creditors might bring upon them, those who hear will not much praise the honor, because such protected people are faulty; some are robbers, murderers, having committed thefts on their masters, and creditors and have fled, and all who hear of their acts will understand that great people

are the encouragers and harborers of desperadoes and violators of law, and such opinions cannot be very honorable. As for example if audacious desperadoes, drunkards, pursue others, abusing, beating, or stabbing others, if these abused and wronged ones, fleeing these desperadoes, take refuge and are rescued, or if wicked people, strive, fight, snatch away property from others which they hold in their hands in their flight, or if those who are afraid of these desperadoes flee for protection in the palaces, and houses of princes and nobles, and by so doing successfully escape their pursuers and the desperadoes, if the palaces and houses of the princes and nobles offered such protection, this will be to their honor.

Persons who are great or aspire to be great, should protect their honor, and establish a reputation of benovolence to all, of fairness and impartiality, without favouring these personal servants or these wrong doers, and exhibit generous impulses to those who have done no wrong irrespective of persons. Persons of such character are deserving of seeking and obtaining honor and reputation.

But these masters and their servants, who are bold, audacious, beyond others, as in the past are not needed in the country at the present time. Notice the state of things. At present the country is open to the commerce of maritime nations, and is not confined to simple trade among ourselves as in the past.

If the great people of the land become sharp angles, and separate into parties to cling to them or cling to us, and are not permanently interested in the general welfare, they will rapidly become the objects of reproach.

All the princes and masters of greater or less rank within the Royal palace are most intimately connected with the King

as intimately as the princes, wives, and children of the Royal household that occupy the palace and its buildings, and the occupants of the buildings are the intimates of the masters of them, hence if the slaves, or debtor of another in the Royal palace should flee and obtain shelter in the palace of a prince or the residence of a nobleman, so that the Government or money master cannot follow them and obtain redress, if the masters and creditors understand themselves they will complain for help, and as the parties are harbored in no other place, they will complain to the King for redress, under such circumstances it would be unreasonable for the protecting princes and nobles to take umbrage, or seek revenge of those who brought the subject to the notice of H. M. When H. M. is apprised of the circumstances, H. M. must assist those in his palace more than others, because they there reside and have no other protector than H. M.

Henceforth should any one in the Royal palace make a statement that their slaves, debtors or servants have fled to the palace and are being harbored by the ladies or gentlemen in any particular building, and the statement is proved, H. M. will issue an order to some officer of the inner or of the front as may be suitable, to bring the matter becomingly to the notice of the Prince of the palace, or to the noble person of the house, to investigate the matter and deliver up the refugee. Should any prince or noble person be captious, and unwilling to be defeated and bent on winning the case with the desire of retaining hitherto prestige, following the practice of those who hear only the one sided statements of their dependents, and under such intoxication will heed no one else, and shuffling hither and thither conceal or cause the slave or the

debtor to flee again or attain concealment, and deny that they are with them, or any knowledge of them, or if the parties are honest people under the intriguing influence of their superior wives, slaves, servants or near relatives, imposing upon their credulity, so that they affirm the statements to be false, denying them, and disclaiming any knowledge of the statements, If such be their attitude, and H. M. offers heavy rewards, one catty or more or five catties and less, suitable to the ascertaining of the real facts and the apprehension of the refugees, if the old celestials, who righteously protected the state, and were gracious to the upright have not yet all deceased, either by celestial or other aid the probabilities are, one or two cases will be brought to light. Upon the true development H. M. will speedily pay the promised reward to the detectors of the facts and will try the refugees who were charged of having been harbored. If during the trial these state the places to which they fled and in which they were harbored, and implicate the charged princes and nobles, though they may deny the statements of the refugees and contest them, and the charges are proved against them, these princes and noble persons must pay the rewards which H. M. has paid, from one catty upward or five catties downward, the refugee slave and debtor shall not be responsible for the royal reward.

This proclamation has reference to the slaves, and debtors of the princes and noble persons who reside within the precincts of this H. M. the first King's palace only.

If, however the slaves and the debtors of others, residing in localities other than this palace, belonging to the people any where flee them and are harbored and sheltered by any one residing in the palace, let not the master nor the creditor have any apprehensions of fear or fault, let them

hasten and prepare a statement and give it to H. E. P'rayah Petchapechai, Chahng wahng, of the bo guarding the palace to investigate the case and cause the speedy restoration of the refugee. Should H. E. P'ryah Petchapechai prolong the case beyond seven days, then present your petition while H. M. is out on the throne Sutai-sawariya, or through any relative who is connected with the inner or the front department, to present to H. M. as opportunity offers, such a course is not forbidden. When H. M. has learned the facts, he will have the matter honestly investigated without respect to persons. Of this honest intention let the ancient celestials be witnesses.

If the slaves or debtors of any person flee and are being sheltered in other places than this palace, if in the palace of princes or noblemen of influence, who are esteemed, and feared, and the money master or creditor dare not pursue and regain possession, and it is beyond the power of the local officials, the Kamnan, the Nai Am poe and the proper officers to pursue, search and arrest the fugitive, and a complaint cannot be made, let the money master and the creditor make their statement and present it to H. E. P'rayah Petchapichai, the Chahng Wahng of the guardians of the palace as before stated. If the difficulty is in the Bowara-rabeh-wang's-pa'ace, and the money master or the creditor prefers to present his statement to H. E. P'rayah Montierabal personally he may do so. If he presents it H. E. P'rayah Petchapichai, this gentlemen will send an official notification to the former gentleman to deliver over the refugee. If the difficulty is in the palace of a prince, or the house of other noblemen, in that case H. E. P'rayah Petchapichai will send to the man official notification, or he will personally confer with the prince or nobleman

for the rendition of the slave or of the debtor, or the payment of the purchase money, or the debt with its interest to be made over to the master, or to the creditor. If H. E. P'raya Petchapechai is overawed or from favor or dislike does not try the case and delays the case more than seven days, let the party present a petition when H. M. is out on the throne Sutai-sawariya or let their relatives and personal friends who hold positions within, or in front present their petition on some fitting occasion. There are no restrictions to such a course. When H. M. has learned the facts, the case will receive his attention. If the place to which the refugee slave, or debtor of the complainant has escaped is the Second King's palace, or the palace of a prince or of a nobleman of prominence, who ought to be judges and protectors of the people, H. M. will make over the complainant and his case to these leading gentlemen to settle the matter definitively in conformity with the wisdom, experience and honor, of leading princes and noblemen. If the master or creditor wins or loses his case, and secures the return of his slave, or the payment of his money and interest in full, in part, or not at all must depend upon the merit, the rank, and wisdom of the leading prince or nobleman who has been the judge and of the plaintiff and defendant in the case. H. M. will not make it his care. If the decision is not according to equity, the "ripe will become overripe, and the overripe must drop of itself." If the plaintiff does not like the decision and again petitions on that subject the case will be re-sent to the parties. H. M. will have no further care nor solicitude in the matter than this. This declaration is made to show that leading princes and noblemen ought to be protectors of the common people equally with H. M.

If, however, the place of refuge is the

palace or house of inferior princes or noblemen, whose wisdom, experience and position disqualifies them to be judges, and it would be admissible for the plaintiff or the defendant to question their impartiality lest they be unduly influenced by their children, wives, servants or slaves, in such cases H. M. will send for the Chow Krom, the Palat Krom, the Chang Wahng, and the Nai Wancs of the prince and an advocate of some nobleman, and appoint a judge to order the arrests, to confine and guard, and enforce and try the case suitably to the laws of the country.

If the slave or the debtor flee and take refuge in other places that are not the palaces of princes, nor residences of nobleman of prominence, but in locations that will come under the jurisdiction of the local Kamnans, Nai Ampoes, or local judges and courts, and they can be followed and arrested, according to custom, such cases do not legitimately fall into the cases to be brought before the Krom that surrounds the Royal palace, to take up and try. In such cases let the master of the slave or the debtor conduct the Kamnan or Nai Ampoe to arrest and keep in charge the refugee, or let them lodge a complaint in the proper court according to custom. When there are impediments, in these cases, they must in no instance present a petition to H. B. P'rayah Petchapechai, and the officers of the Krom which surrounds the palace are forbidden to take up the trial of such cases first. In such cases let the Government masters of the money master of the fugitive slave, or of the creditor, make a petition, or let them come to the officers of the Krom which surrounds the palace, to make for them a petition to present to H. M. and H. M. will graciously direct that a trial be made according to the nature of the

G 1

petition. If the case does come within the description to be brought forward to officers of the Krom surrounding the palace and any one conspires with these officers to take up such cases, the conspirator or the judge will be punishable according to the nature of the offences. Given, Tuesday, 2nd 8th lunation, 8th of the waxing, year of the Horse, tenth of the decade. i. e. July, 13th, 1858.

PROCLAMATION

Of H. M. Somdetch P'ra Chaum Klow, on the selling of slaves.

A Royal mandate was given to be published to all the Government servants, and the citizens and subjects of Siam in all its northern and southern provinces, for general information. According to ancient usages and laws and the custom of nearly every other great nation there are common principles in the adjudication of suits that have reference to selling persons as slaves, or agreeing to hire them for service, to selling land, vessels and other commodities, to borrowing and owing money, mortgaging, or hiring property, lands, establishments, houses and vessels, to the payment of debts, interest, taxes and revenue, to the fulfillment of promises, pledges and agreements. On these subjects and in these matters verbal statements should not be wholly relied upon. As time passes, disputes may arise, therefore there ought to be written documents, between the parties for proof, as bills of sale agreements to sell, to hire or rent, guarantees or endorsements, agreements to extend time, receipts of delivering, taking delivery of monies, borrowed or due, of interest and revenue bearing the names and signatures of the writers, and containing a notation of the day, month, and year, and the marks of parties, number of lines, names of the writers as witnesses of all the transactions

There are other kinds of documents, as reliable papers that have been made in

courts, as plaints and evidence given, statements and comparisons of witnesses, pledges agreements, and the summings up of courts, which are tied and sealed with nail marks for protection and reference, by both the complainant and the defendant, or with the seals of parties who are allowed to use them

The different kinds of documents alluded to above, if not forged, or false can be accepted as reliable, in all cases of litigation, and in each instance will be preferable to the testimony of witnesses, who may be objectionable as having been taught or as giving guarded expressions to the interrogations.

At the present time there are those who frequently forward petitions, consisting of documents that ought to be the basis of action, in such cases, those petitions contain complaints of various kinds, some that monies have been paid and the papers of indebtedness have not been returned. When first, payments were made, no endorsements were made on the document of indebtedness and no receipts were given; when a large sum was paid, they received receipts for a smaller sum than that paid. Some complain that the parties would not make out bills of sale, guarantee, and endorsements as certain parties interfered, threatened, beat and ordered, and they were forced to do. Some complain that when before the courts, they gave their depositions, but the clerks did not record their statements, but changed and modified those statements to their liking, Some that they were unwilling to make pledge, extension and acceptance papers, but the Judges tyrannised over them and compelled them to act contrary to their wishes.

When parties complain thus repeatedly it is manifest that the complainants wish to invalidate the weight of documentary testimony, which is a basis of action in all such cases, and wish to fall back on the testi-

mony of witnesses, that are always liable to the objection of the possibility of having been tampered with, or they wish to prolong the case and prevent its termination.

Therefore H. M. orders that a proclamation shall be made for general information, that henceforth, if a slave pays to his master the amount of his purchase money, or a debtor the amount of his indebtedness to his creditor, at any time, he must then ask the return of the bill of his sale, the guarantee, and all other papers referring thereto, then let the money and the paper exchange hands, let there be no cause for a complaint that the exchanges were not made. Should the money master say, that the bill of sale is lost, or is at a distance; then demand a receipt of payment, before making over the sum. If interest is paid, let an endorsement be there and then made on the paper of indebtedness, let there be no lapse of time in the matter. If the bill of sale is not returned, and no endorsement is made thereupon, then demand a receipt as evidence of payment. If in matters of mortgage, or of pawning goods, or rent of land, houses, buildings and vessels let there be an agreement between the parties on receiving and delivering over the property in verification thereof. When parties receive the farming of revenue, or make payments for taxes, let there be documents agreeing with the facts in the premises between the parties. If such documents are not made and given let there be no reception and no delivery of money between the parties. If any person, or party places confidence in others, and have not received back their sale papers, or receipts of guarantee papers or certificates of payments and receipts when monies and goods have been passed between them as herein directed, but make payments beforehand, if the money master or the receiver of money, denies having received such money, and they produce their

bills of sale, of purchase and guarantee papers in evidence, and the party declaring that they have made payments can produce no receipts as evidence of payment, the judges who follow the directions of the law must give their decision based upon the production, or non production of bills of sale and receipts in evidence. If the litigants object and appeal to witnesses, to prolong the litigation, by artifices, it is not proper that the judges should comply with their wishes in any instance.

Further, in papers of sale, purchase, borrowing, and in agreements of mortgage and purchase and sale a substitution of names is inadmissible, only the real name of the owners of the property can be inserted. When the division is given the property must go only to the party named in the document.

If it is contended that the papers are false, and one denies, having written, or made, or hired, or solicited others to make and write for him, that he has no knowledge of and never saw such documents, if such denial is made at the outset the denial may be received, and the truth established by the testimony of witnesses, and a comparison of the handwriting of the writers and other devices that may be necessary.

If the slave admits that such documents were made, and then retracts and then pursues his opponent with artifice stating that he was guarded, oppressed, beaten, confined and ordered to make such documents and therefore made them, such pleas will be inadmissible. If the parties are litigants in court, when they give in their depositions, and the clerks write out their statements, and after comparison they are read over to the parties who made them to the plaintiff and the defendant for their assent to its accuracy, if they assent well. If the plaintiff and defendant cannot read and express doubts as to records of the

writers that they are not as was given in, that they have been changed and modified to suit the writer, and they ask that the records of the writers, be handed to others who, have been present to read and compare carefully, the judges and the clerk must allow the litigants to institute proper comparisons till their doubts are dissipated, or let the judges and clerks seek others to read and compare the documents with the litigants till their doubts are dissipated, then let the documents be tied up, sealed and marked with their finger and finger nail. Litigants who have thus marked documents must admit without dispute the contents of such documents. If either of the litigants can detect that the clerk wrote otherwise than stated, let them prove it and compel the clerk to write as the litigants asserted, and let the clerk note at its close that the records were contested, and received the joint marks of the litigants. Those who have seals, let them stamp the documents with their seals.

If the hour is late, and the hour for adjournment, has arrived and the clerk's work is disputed, and the desired changes have not been effected, and it becomes necessary to tie up the documents, let there be a note in the book, that these records have not secured the sanction of the litigants and need amendment, then tie up the documents. If the documents have received the finger and finger nail marks or the personal seal, the litigants can no longer suspect or doubt the writer.

If a money master meditates the cheating of his slaves, and his debtors, in any manner, by arbitrary or oppressive measures, by beating or confining them, to force the slaves and the debtors to make papers of sale or of indebtedness, to make receipts or agreements, and the slave or the debtor do not consent to his compulsion, or if judges or clerks, or jailors ar-

bitrarily force litigants to change their statements, or punish, and command them to make pledges, postponements, or admissions, in such cases let the slaves, the debtors, and the litigants present their petition to their Excellencies P'rayah Petcha-pichai and P'rayah Apairanarit in three or seven days, so that a mandate may be given by H. M. requiring a speedy trial of the case. If during the trial, arbitrary compulsion, beating, confinement or command has been given to make sale guarantee, receipt, or agreement papers, and false depositions, pledges and postponement are proved, the compelling parties shall be fined and punished according to the nature of their offence. If originally these parties were unwilling to make sales, guarantee, receipt, pledge, and agreement, postponement and admission papers, and there are those who resorted to arbitrary measures to secure compliance, the oppressed parties ought in three or seven days to present their petitions, if in that time they do not present their petitions to their Excellencies P'rayah Petchapichai and P'rayah Apairanarit but have consented to make the papers demanded, and subsequently they complain that they were forced to make such papers, it will not be admissible to extricate themselves in this way; definitive decision must be given in accordance with the tenor of the papers containing their names, their marks, and their seals.

Given, Thursday, fifth lunation, fifteenth of the waxing, year of the Monkey, still first of the decade (i. e.) April 5th, 1860.

PROCLAMATION.

His Grace, Somdetch Chow P'rayah Borom Mahah Sri Suriwongse, the Ex Regent was graciously instructed to issue a proclamation to the Princes, with and without, and to all the Royal servants in H. M. the King's palace, and in the palace Bowara Sāt'ahn Mongol, to the

Military and Civil officers, and to all the Provinces of the south and north, and to all the people within and without the capital for general information; that His Majesty having assumed the reigns of Government, is cheerfully and graciously disposed to cherish honestly the Religion of Buddha, and to protect to his utmost the priests and the common people throughout the entire kingdom and all who have come to H. M. dominions to seek a livelihood, therefore H. M. was pleased to direct me, while I was yet Prime Minister, and allowed to act in H. M.'s behalf at the Keng Wara Tapaya satahn, receiving and deciding the cases of complainants and deciding them according to equity. At that time slaves and debtors lodged complaints against their masters and creditors, and there was much litigation as to principal and interest. It was then observed that in former times those who lent or advanced money to debtors or on slaves, were in the habit of collecting interest there on as great as 10 sulungs on 80 ticals per month and 2 ticals, such were the rates that had prevailed to the present time.

When persons in distressed circumstances wished to borrow money for use, they made agreements consenting in some instances to pay as much interest as 5 ticals on 80 ticals per month, 4 on 80, 3 on 80. Slaves and borrowers who were not heavily pressed made agreements to pay interest at the rate of 2 ticals on 80 ticals per month 1½ on 80, 1 on 80. The agreements consented to large and small interests, as in those times creditors and money masters, and brokers did not advance as large sums as at present obtains.

At the present time Native and Foreign merchants have located in the capital in abundance, and have built commercial establishments on land, on the water, and are

accumulating wealth more rapidly than in former times, and the common people have greatly improved their condition so that those who have accumulated property are better able to lend, sell and take goods on mortgage. If the amount in question is large, they are willing to let out their money at the rate of 1 tical on 80 per month, or $\frac{1}{2}$ a tical on 80 per month. Even those who come and borrow Government funds as capital for their investments or use, the Government reduces its rate of interest to 1, or $\frac{1}{2}$ tical on 80 per month, so that those who let out money on small interest are as if they had capital in the adventures and profit. This interest is a mutual advantage.

Slaves and debtors, however, who have to pay large interest 5 on 80 per month, 4 on 80, 3 on 80, $2\frac{1}{2}$ on 80, 2 on 80 have not the money to pay, and they resort to artifice to contest and cheat their masters or creditors. To decide and compel slaves or debtors to pay the large and varying interests as per agreement to their creditors is not equitable. It was therefore decided to diminish the rates of interest, and the fines, and allow certain portions for Government use for one year in the royal rice mills and the slave to be given to the creditor and the money masters.

There are now many cases of litigation concerning interest in the courts. H. Grace the Regent therefore has ordered the crown lawyers and judges of the courts to examine the laws and base on them a proclamation and a set of laws for future adjudications in cases of litigation between creditors and debtors and money masters and their slaves.

The following gentlemen were appointed.

P'ra Mahah Raht Kr'u Paroh Hitah Chahn, P'ra Mahah Raht Kru Mulu-taun, P'rayah Manunsa Tibunhahn, P'raya

Maun Sahn Sakt Banchah, P'ra Srisangk'aun, H'luang T'aparaht'abdah, H'luang T'ama Sakt, Hlu'ang Atayah, Hlu'ang Sri, Mahoh-sot, Kunchai Ahyah Khun Chindah Perom.

Having examined the laws on the subject, they reported the following.

If the inhabitants of the country lend or are indebted to one another from 4 ticals up, let them have a written document to that affect with signatures or marks, on which sum the interest of one eighth of a tical per month is leviable. If there is no agreement, or written document, and the parties wish to enter suit, the law forbids entertaining such suit. This is how the law stands upon this subject. We are of opinion with Your Grace, that the party lending money or advancing money on sales, or on mortgage make agreements to give and receive according to their agreements, some according to law, some in excess of the law, some less than the law. Of these, those who agree to give high rates of interest, not having the money to meet their liabilities, flee their creditor or masters, or take refuge with Princes or prominent nobles and thus evade payment, and then enter suit, contending with their creditors or their money masters. When the slave, or the debtor loses his case, he must be compelled to meet his liabilities according to power of the Court, and it is with difficulty that money is forthcoming. We therefore, pray that there may be a reduction of interest, and an allowing of the creditor or money master to receive some earning on the money he lends, advances on purchases or mortgages, and for loss from the slave, the debtor at the rate of 1 tical on 80 per month. This will be a relief to the slaves or the debtors and they will be encouraged to pay a reduced rate of interest. They will not be so much disposed to evade, to flee, and contest the cre-

ditors, or money master's claim. It will be easier too for them to obtain money to cancel their debts, and the litigation between slaves, debtors and their creditors or masters will be diminished.

In the future if parties make out papers selling their wives children, relatives, brothers, sisters or slaves, or should parties sell themselves, to live with the purchaser to be used in lieu of the interest, should these flee their money master, or should they agree to pay interest and still reside with their money master, or agree to pay interest and reside at their own or at other houses, should parties make out papers borrowing money, or make out papers to sell, or mortgage farms, orchards, houses, boats, floating houses or any kind of property and agree to pay any rate of interest, should the creditor, money master, debtor or slave enter suit concerning interest or loss prior to this proclamation, the Courts must decide that the debtor, the slave, shall pay interest or allow for loss to his creditor or master at the rate of one eighth of a tical on four ticals per month or $2\frac{1}{2}$ ticals on 80 per month according to previous law. If they agree to pay less than $2\frac{1}{2}$ ticals on 80 per month, let judgement be given according to agreement.

If the agreement was to give interest at a greater rate than $2\frac{1}{2}$ on 80 per month and the slave or the debtor has paid interest at that rate, what has been paid shall be the advantage of the creditor, but for all unpaid interest, or claims for loss, the debtor shall be compelled to pay only at the rate of $2\frac{1}{2}$ on 80 per month. If 9, 10, or more years have elapsed since the date of interest, allow the creditor his principal and interest or loss equal to his principal and by no means more.

If suits are made after this proclamation has been published, between slaves, or

debtors and their creditors, concerning the principal, interest or loss as indicated above in all these cases judgement must be given that the slave, the debtor, the parties who have sold, or who have mortgaged, no matter what the varying rates of interest, shall pay to the creditor claimant at the rate of 1 tical in 80 per month in all cases alike. If, however, the agreement specifies a sum less than 1 in 80 per month, let judgement be given according to agreement because it was the design of the creditor to be lenient to the debtor. If the agreement specifies a rate greater than 1 in 80 per month, and the debtor has made payments on the basis of the agreement, let what has been paid, be the advantage of the creditor, but for all unpaid interest judgement must be given ordering payment at the rate of only 1 in 80 per month according to this proclamation, the excess rate in the agreement must not be allowed.

Further in all agreements lending money at low rates as half a tical on 80 per month, or at rates less than this, such agreements must specify that the payments shall be made at the end of each year. In such cases interest payments must be made at the end of each year, they must not be allowed to run over the year. If the year has closed and the debtor or slave does not make prompt payment of interest, if this has not been done for 1, 2, or 3 years, and the unpaid interest has not reached the amount of the principal, in that case take the unpaid interest, include it in the principal, and insert the sum on the back of the agreement, and make the entire sum interest bearing at the rate of half a tical on 80 per month. If the debtor has not paid for a very long time, make the interest equal to the principal, and let no more interest be paid. As the creditor allowed his debtor to pay only a small amount of interest at the rate of only

half a tical on 80 in one month, or at rates less than this therefore the creditor is allowed this advantage.

This proclamation was given Friday, fourth lunation, second of the waxing year of the Dragon, tenth of the decade. Siamese Civil era 1230. (i. e. Feb, 12th, 1869.)

PROCLAMATION ON BORN SLAVES.

A Royal mandate was given by H. M. Somdetch P'ra Paramendra Maha'h Chulalonkon, the King of Siam to issue a proclamation to the Princes, Government servants, Military and Civil, on the right, the left, within and without, to the local justices of the peace, and all departments of the people, in the capital, and in the provinces, North and South, to all who have servants and slaves, and to all who are slaves or captives of war, for general information. that H. M. in concurrence with the Ministers and the Councillors of State, has purposed, that in future, creditors and money masters who have slaves from 1 to 2 or from 9 to 10 persons, or families, must note particularly those who have been born in their establishments, while the parents were their slaves, and fix definitely the year of their birth, and ascertain whether they were born in the year of the Dragon, tenth of the decade, or in the year of the Minor Dragon, first of the decade precisely how many males, and how many females. Then with these youthful slaves in the presence of the local judges, have noted on the back of the sale papers, as a memoranda, such and such males and females, of such and such names were born in the year of the Major Dragon, tenth of the decade, aged from date of birth to present date so many years. Let such specific memos be made on all sale papers of persons. If of slaves children born in the

slave master's house, there are none that were born in the year of the Major Dragon, tenth of the decade, and there are only slave children that were born in the year of the Rabbit, ninth of the decade, or year of the Tiger, eighth of the decade, or in years preceeding these, such children need not be noted on the back of the papers.

Again, from the year of the Great Dragon, tenth of the decade, if persons of means, redem or purchase persons, slaves, male or female as slaves, let hem give special attention to the male and female children thus purchased or redeemed, ascertain definitely their ages, whether they were born before or after the year of the Great Dragon, tenth of the decade, if such children follow their slave parents, the Nai Ampoes and Kamnans must have said slave children in their presence and make a memo on the back of the deed of sale, designating said children, giving the names and age of each. Let there be no negligence in this respect.

Whenever H. M. will publish the new laws respecting such children, then let the money masters have their relative values inserted in the memos, as indicated in Articles 3, 4 & 5 of those laws according to the respective ages of the youthful slaves, as subsequently when the slaves are ready to refund the purchase money that was paid for them, it will be easy to decide how large or how small an amount must be paid in each case as per Art. 3 of those laws.

Further when the money masters of slaves, possessing bills of sale which have the seals of the Nai Ampoes, wish to have memos placed on the back of their deeds of sale indicating the values of the slave children, the Nai Ampoes making such memos are absolutely forbid collecting any fees for such memo from either the master or the slave Whenever a master produces

such a bill of sale, to have made upon the back of it a memo, the Ampoes are required to make the memo promptly and without fail.

Given, Thursday, tenth luation, thirteenth of the waxing, year of the Dog, sixth of the decade 1236, (i. e. Oct, 8th, 1874.)

LAWS CONCERNING THE LIMITS OF THE AGE OF SERVITUDE AND FREEDOM.

In the year 1874, H. M. Chula-longkorn, the King of Siam, 5th of the present dynasty, seated upon his throne with the councillors of State, officials in session remarked, in reflecting upon the ancient customs of the country, it was H. M. wish, that all that were beneficial should be observed and perpetuated. Such as were detrimental to the people and to the state, and were not based in equity, it was H. M. wish to abrogate, but such changes must be gradual, and be made suitable to the times and the circumstances, to effect on them a quiescent establishment,

In the original laws which were established by the former kings, according to the work called the Tammasat seven classes of slaves were indicated.

1st Slaves by purchase or redemption. 2 Children of slaves born in the house of the money master. 3 Slaves obtained from one's parents. 4 Slaves given by another. 5 Slaves who have been assisted and rescued from calamity. 6 Slaves who were fed and supported during famine. 7 Slaves who were captured in war. These are the 7 classes of slaves These are recognised as slaves by the laws of the land. If money is not paid down to the masters of these classes of slave, to the full extent of their liability, there was no opportunity for them to escape bondage and obtain freedom. Children born to these seven classes of slaves, from their birth and the opening of their eyes, must be

regarded as slaves, having a legal personal value as such. Should they reach the advanced age of 100 years, they have still a legal personal valuation.

The legal personal valuation is as follows. Slaves 1, 2, & 3 months old were valued at \$ 3.60 Females of the same age, \$ 3.40. When the males attained their 26th year from that age on till their 40th year they were regarded as possessing their highest legal value \$ 33.60. Females from the 21st to the 30th year of their age had reached their full legal valuation \$ 28.48. Males over 40 and females over 30 gradually decreased in personal value, and if they lived to be 100 years old, the male was still valued at \$ 2.40 and the female at \$ 1.80 there was no time when there was not a legal value upon their persons. Such are the usages of the existing law. Seemingly there was no pity for the children of slaves. As the children who are born in slavery know nothing and saw nothing of the evils which their parents had perpetuated, in enforcing upon them slavery, for life, and the endurance of penalties and misery belonging properly to the parents, it is not right that such children should be slaves for life.

Should H. M. the king be graciously disposed to abolish at once the legal personal value of the children of slaves, the money masters of the parents would be devoid of compassion, and would not allow the slave mother to nourish, and rear her children as they would esteem the child of the slave born as unserviceable, they would therefore compel the father and mother of the slave to work for them to the neglect of the child and the poor child would in many instances, suffer and die.

As money masters might and, possibly would resort to such artifices, some regard must be had to their advantage, and at the

same time make opportunities for the freedom of the children of slaves, so that if the child slave is a male, when his legal personal valuation ceases, he can live himself out, engage in business, or secure some useful trade or art, or enter the priesthood; if a female, on the attainment of her freedom, she will be open to offers of alliances, become a mother, and have opportunities of earning a livelihood. When such results can be effected, there will be a glorious prosperity for the inhabitants of Siam.

Therefore H. M. the king issued a mandate directing the Councilors of the Government to prepare a set of laws on the subject, to be circulated among the princes nobles, and officials of all departments, in the Military and civil service, all inhabitants of the Capital, the first, second, third and fourth class provinces of the North and South, and for the information of the people generally, that in the Siamese civil era, 1230, year of the Great Dragon, tenth of the decade (i. e. 1868,) great and auspicious is the year that H. M. the present king ascended the throne, therefore H. M. is graciously pleased to fix this year as the first year for the operation of the following laws which are to fix the future status of the children of slaves. From that year these laws have effect.

Art. 1. If the male or female children of slaves were born in the Siamese civil era 1230, year of the Great Dragon tenth of the decade (1868,) this year shall be the starting point for estimating the value of the child slave, from the age of 1, 2, 3 months up to the age of 8 years the value will gradually increase and reach its highest limit. From the age of 8 years there will be each year a gradual decrease of the value till the 21st year of the child's age, when there will be no legal value. At that age the child slave

11

shall cease to have a legal value and is thenceforth free.

Art. 2. The table of the yearly valuation of the children of slaves has been rearranged by law, this new table must be used only for all the children of slaves, and the children of the population who are still free, and are not slaves, that have been born in the year of the Major Dragon, tenth of the decade, the year of the Minor Dragon, first of the decade and for every succeeding year therefrom.

Age			Value Ticals.	
Months	Years		Male	Female
1 2 3	-----		6	4
4 5 6	-----		8	6
7 8 9	-----		10	8
10 11	-----		12	10
	1 2	-----	16	12
	3 4	-----	20	16
	5 6	-----	24	20
	7 8	-----	32	28
	9 10 11	-----	28	24
	12 13 14	-----	20	23
	15 16 17	-----	12	12
	18 19 20	-----	4	3

When they enter their 21st year all value on males and females cease, and their increasing and decreasing value must be on the basis of this table.

Persons who were born in the year of the Rabbit, ninth of the decade and anterior to that year, in cases of litigation, will be subject to the old table of valuation which was established in the Siamese civil era 955, year of the Cock, fifth of the decade (1593 A. D.)

Art. 3. the male and female children of slaves, who are born in the house of the money master from the year of the Great Dragon, tenth of the decade on, whether they live with the first money master till they reach the 21st year of their age, or if they do not reside with the first money master, or if the purchase money has been, and they have been transferred to 1, 2, 3, 4, 5

or 6 masters while under 21 years of age, shall be annually valued at the yearly increasing or decreasing value now established, no matter with what master they are till they shall have attained the 21st year of their age, after which no legal value can be placed upon them, they are free.

Art. 4. male or female children of slaves born in the year of the Major Dragon, tenth of the decade, or in any subsequent years, who are to be redeemed, their legal annual value shall be increasing or decreasing according to the following rule. Suppose the sum originally paid for Ai Kaw, the husband and E Kaw, the wife, two persons was 260 ticals or (\$ 156.) While residing with the first money master suppose two children are born to them, the male child is named Ai Gaw, the female child E Gnaw, they remain with the first money master, till the child Ai Gaw was three years old, and the second child E Gnaw was three months old. The slaves wish to pay their old master and seek a new one.

In this case the proposed master must add to the original sum the value of the two child slaves that are to accompany the parent according to the value corresponding to their ages for Ai Gaw 3 years old, 20 ticals, for E Gnaw 3 months old, 4 ticals. This additional sum must be noted and stamped in the bill of sale, as the value of the children according to their age, 24 ticals, which added to the value of Ai Kaw and E Kaw, the father and mother 284 ticals. If this slave family lives with the second master 5 years Ai Gaw has reached the 8th year of his age, and has obtained his highest legal value 32 ticals, E Gnaw is 5 years and 3 months old, her legal value is 20 ticals. They now propose to change for a third master, this third master must in that case, add to the pre-

vions sum the increased legal value of the slave children corresponding to their ages. For Ai Gaw 12 more ticals in addition to his previous 20 amounts to 32 ticals, for E Gnaw 16 more ticals, in addition to her previous 4 ticals, amounts to 20 ticals. These sums must be noted and marked in the bill of sale as the values of Ai Gaw and E Gnaw which added to the value of Ai Kaw, the father and E Kaw the mother amounts to 312 ticals.

The slaves remain with their third master 8 years and six months. Ai Gaw is 16 years and 6 months old, his legal value has diminished to only 14 ticals, E Gnaw is 13 years and nine months old, her legal value has diminished only 22 ticals. They now wish to leave the third and go to a fourth master. This third master must diminish the value of Ai Gaw, 22 ticals, and receive for him only 14 ticals, E Gnaw, has increased in value 2 ticals and her present value is 22 ticals, their combined value is 36 ticals. The fourth master must pay for their redemption and note in the bill of sale, that for the child slave Ai Kaw, his former value was 32 ticals, a reduction has been made of 18, and his present cost was only 14 ticals, that for the slave child E Gnaw, her former value was 20 ticals, her value had increased 2 ticals, her present cost was 22 ticals, the united value of the children was 36 ticals. The united cost of parents and children was 296 ticals.

If the slave family was with the 4th master 3 years and 7 months, Ai Gaw will have reached, his 20th year, and one month he is now absolved from all legal value, and is free. E Gnaw, however, is 17 years and 4 months old, her legal value has been diminished till there remains due on her account only 3 ticals.

If Ai Kau, E Kaw and E Gnaw wish to be released from the 4th master, to live with a fifth, the fourth master must diminish the value of E Gnaw which was 23 ticals and receive on her account only 3 ticals, as she has reached the age of 17 years and 4 months, and is bordering on to be 18th year, and the value for that age has dwindled down to only 3 ticals. The fifth master must pay down for the redemption of Ai Kau, E Kaw and E Gnaw the sum of \$ 263 ticals. If the slave family lives with the 5th master 2 years and 8 months E Gnaw will be 20 years and 2 months old, E Gnaw has lost all legal value as a slave and is free. The value of Ai Kau, and E Kaw, the father and mother remains as before, 260 ticals. Should either any Ai Kau, E Kaw, Ai Gaw or E Gnaw die while living with any one of the masters, the indebtedness of the deceased must be obliterated, the master can only claim the amount appropriately due from each living person, the loss must be the portion of the master, according to the rules of the old law.

Art. 5. From the Siamese civil era 1236, year of the Dog, sixth of the decade, (1874) if persons of means will undertake the helping and redeeming of the poor people or slaves, who were not slaves before, or slaves who are to be purchased from former masters, and such slaves have with them slave children that were born in the year of the Major Dragon, tenth of the decade, the purchaser and seller, together with the Nai Ampoe, Kamnan and slaves, must make out a bill of sale, written with ink, stating definitely that the male and female slaves were born in such years, they have attained respectively such ages, stating their legal value according to their ages as laid down in the new table. The slaves must write their own names, or hire

or ask others to write them for them at the bottom of the bill of sale, and each of those documents must have the seals of the Ampoe, or Kamnan in confirmation thereof.

Art. 6. If any of the people who are now free, having had no troubles necessitating their becoming slaves, should subsequently become involved, and the father, mother, the paternal grand father, grand mother, the maternal grand father, grand mother, uncles, aunts, elder brothers or sisters, be inclined to sell their children or relatives that were born in the year of the Major Dragon, tenth of the decade, (1868) if less than 15 years old, they may do so only temporarily, and allow their services to the purchaser in lieu of interest, inserting their names in the bill of sale of the purchaser, with or without the knowledge of the person sold, the sale is valid according to the laws of the land because the father, mother and elder relatives are paramount, according to the recent laws which were established by H. M. Pra Chaam Klow, the late King, in the year of the Rabbit, ninth of the decade, (1867.) but such sales must be made upon the settled basis of the laws established in the present Reign.

Art. 7. If a child or a relative that has been born since the year of the Major Dragon, tenth of the decade, (1868,) has attained any age between the 15th and 20th year, that is knows the difference, between right and wrong, and the parents or elder relatives wish to sell and give their services to the purchaser in lieu of interest, and the seller places that persons name in a bill of sale, the party so doing must inform the person to be sold, that he may know and see the transaction and attach his name to the instrument in confirmation thereof, to give it validity, and make it available to the purchaser, his valuation,

however, shall be according to the rates of the present laws. If the person sold neither knows of, nor saw the transaction, and has not appended, nor hired, nor asked others to write his name to the instrument, he cannot be regarded as a slave.

Art. 8. If the child of a slave, or of a free person born in the year of the Major Dragon, as the starting point has reached the 21st year of his or her age, should the parents or the relatives, or the persons themselves become embarrassed and involved, and apply to sell such persons, offering their personal services in lieu of interest on the purchase money, all menied people and property holders are hereby absolutely forbidden to purchase them as slaves. If the children of slaves, or free people that were born in or since the year of the Major Dragon, tenth of the decade have attained the 21st year of their age or have exceeded it, to the 25th, 30th, 35th, 40th 45th 50th, and because they are involved make false assertions to deceive others, and lead them to believe that they were born anterior to the year of the Major Dragon, tenth of the decade in the year of the Minor Dragon, first of the decade as the starting point, or that they were born year of the Rabbit 9th of the decade, or year of the Tiger, eighth of the decade, or the year of the Cow, seventh of the decade, or any earlier year, and owing to their pecuniary embarrassments sell themselves, and offer their personal services in lieu of interest to the purchaser, let money and property holders who wish to purchase and become masters thoroughly investigate the matter, explicitly inquire of the party desirous of selling himself or herself what year they were born in, what the notation of the civil era and insert their statements legibly in the bill of sale that the party was born in such a year, such a decade; if subse-

quently the party retracts the statements and they are of a different character, that slave shall be amenable to punishment according to the laws of the land, according to article 14 of the old laws. If menied people are desirous of the service of slaves, and make of those they purchase, no enquiries and insert no definite record of their statements in the bill of sale and purchase and retain such as slaves, in such an event should the slave declare that he was born in or since the year of the Major Dragon, tenth of the decade, as a starting point, which years are forbidden, in that case the money master or purchaser shall forfeit what he has paid for the purchased person.

Art. 9. If money and property holders purchase the children of slaves or of free people, who were born in or since the year of the Major Dragon, tenth of the decade, and they are 21 years old, having passed the limits of legal slave value, they are free, they cannot be valid slaves of the purchaser according to the law, even though there may be papers of sale with dates day, of year, and the name of the purchased, and the amount of money paid. The purchased person can leave the purchaser when he chooses. The purchaser cannot pursue him to arrest him and institute a suit to recover his purchase money, that must be the loss of the purchaser, the punishment for his offence against the laws.

Art. 10. If the children of slaves or of free persons twenty one years old who have passed legal slave value from a money masters, have been tattooed on the wrist, as a government servant or not or if their wrists are still white, let the original money master or the new Government master make out a new register list and present it to the Krom P'ra Surasa-

wadee, to re-register all such persons as slaves who have passed personal value, and now possess a suknaah grade of 10 Rai. If the former money master or the new government master conceal the facts, and assist such persons, so that they are not conducted to be tatoored, then those who were parties to such concealment shall be heavily punished according to the laws.

Art. 11. All persons under obligation to the Government, known as prai-luang, soldiers, artisans, laborers, miners, provincials, attamahts, those whose freedom has been forfeited to the state for crimes against the laws, royal domestics, laborers at the Government rice mills, Government weavers, silk manufacturers, female guards of the inner apartments of the palace, and the distributors and objects of royal charities, all people under legal obligations to the Government and known as K'on-hluang, who, clandestinely and fraudulently allow their names to be entered into bills of sale pledging their personal services, in lieu of interest to the purchaser, if they have children born to them in the house of the money master from and since the year of the Major Dragon, tenth of the decade, and those children have attained the 21st year of their age, in all these cases let the money master make known the circumstances to the Krom P'ra-Surasadee, that the real Government master may have him tatoored and designated to his proper group, the group to which his father or mother belonged, so that when he is off required duty he may serve his money master, and when on required duty he may serve his government master, according to the original laws.

Art. 12. Art. 20 of the old laws on slavery, that came into force in the year of the Goat 1359 of the great era, which corresponds with the 709th, year of the

Goat, ninth of the decade of the present Siamese Civil era, (A. D. 1437,) says, male or females in embarrassed circumstances selling themselves to others to be used by them, and having children from the ages of one month, or 2 months following the father, mother, elder brothers or sisters, uncles, or aunts to live with the purchaser, but who are not entered in the bill of purchase or sale, such children, as they grow up, if they leave the master, the master is entitled to a recompense of 2 parts, for their maintenance. This provision has no longer force, that Art. 20 is now abrogated.

Henceforth men or women of the realm, who owing to embarrassed circumstances sell themselves to live with and serve their purchaser, if children, male or female are taken thither by the parents, elder brothers or sisters, uncles, or aunts to live with the purchaser, and their names do not appear in the purchase or sale papers as slaves in these cases, though the children are thus taken by the parents or relatives from the age of 1, 2, or 3 months up to the age of seven years or beyond that age, the law will not allow the master to claim recompense for the milk, or food, or maintenance of the child, as a claim upon the person of the child, and absolutely forbids the allowing any claim upon that child as a slave.

These laws regulating the status of the children of slaves and free people must be observed by all money masters who have slaves, and by all who propose to purchase and redeem slaves. In the papers of purchase and sale, the ages of the children, and their legal value must be distinctly and clearly set forth as indicated in Art. 5 of these laws. These changes must be completely made in such documents from this year of the Dog, sixth of the decade, and henceforth beginning with the 1st, of the waxing of the 5th lunation (i. e. March 18th 1874) if cases are brought to court

and the litigation involves the children of slaves or free people, the judges must give decisions in conformity, in every respect, with the principles of the new laws now promulgated.

◆◆◆

PROCLAMATION

CONCERNING THE LIMITATION OF THE AGES
OF THE CHILDREN OF SLAVES AND OF FREE
PEOPLE.

A Royal Mandate was graciously given to make known to the Princes and Government officials, great and small, of the front and within, to all inhabitants, Siamese, Chinese merchants and traders and foreigners in the kingdom of Siam and all its provinces, north and south throughout the entire dominions, for the benefit of all, that H. M. proposed, and with concurrent consultation and approval of the Saanahbandees, and councillors of State has established laws affecting the legal status of the children born of the seven classes of slaves. These have been established as laws to be enforced in the Kingdom for the benefit and happiness of all the inhabitants of Siam hereafter.

H. M. is apprehensive that there are two classes of persons who may not grasp and thoroughly comprehend, the Royal intent and desire in establishing these laws at the present time.

One class who are heavily imbued with the ideas in favor of old customs and usages, that are evil and tend to the oppression of each other, as the wealthy who have the means of over-reaching the poor, the politically influential who have the means of oppressing the less influential as in samples of the past, these will not be pleased, and will express their dissatisfaction by saying, This graciousness in establishing laws diminishing the tariff of the value of slave children at given ages, and then

when these slave children have attained the 21st year of their age, they are released from all value, and then in addition to forbid all future purchase and sale, of such. These laws will be a source of difficulty and wretchedness to princes, Government officials, and wealthy people who have no habit of performing personal labor, for they will be obliged to serve themselves, as there will be neither slaves, nor the children of slaves, at their command to be the basis of doing the drudgery of labor necessary to subsistence, or to execute the work required by the Government from time to time, and will entail upon us many difficulties and much embarrassment.

The common people, and those of the lower classes, when impoverished, will wish to sell temporarily their children, or relatives, to tide over an emergency, to lessen the pressure of poverty, and will not be able to do so as formerly.

Another class of persons, well meaning people and mercifully inclined, in conformity with just and equitable principles, familiar with the practices and principles of civilization and foreigners, may think and express themselves, saying, The establishment of these laws affecting the children of slaves and of free people, at this time is a good and gracious act, must add to the glory of the country, and augment the happiness of the people, but it will be long before slavery will be completely extinct as in civilized countries, as the new laws do not absolutely forbid the purchase and sale of slaves, and captives of war, and the old laws, about slavery are not totally abolished, and further gambling establishments and games of chance, which are the sources of the difficulties which originate slavery, and cause the selling of persons to persons as now. When will slavery cease? We fear it will continue long before it has reached its end, and the good time come

when there will be no more oppression as in other prosperous countries.

These two classes of people view the matter differently and make statements as indicated. The remarks of both are correct. The one class see that this good act will be a blessing, the other look upon it as an evil, destitute of good. We offer an explanation for the better understanding of H. M.'s purpose and desire in graciously establishing these laws as a middle course, a remodelling, and relieving measure to avert an evil, and induce a good, gradually, but surely and effectually as time and circumstances will permit.

So far as those are concerned, who are accustomed to the past, the evil of employing slaves and seeking favor to oppress, they will be tremulously apprehensive that slavery will speedily cease. These however, must understand distinctly that the children of slaves and free people, who are graciously included in the present tariff of the age valuation of slaves, whose highest value of 32 ticals is attained between the ages of 7 and 8 years after which their value diminishes, till their personal money value, wholly ceases when they reach the 21st year of their age, when their money value terminates, they can never be purchased or sold again, applies only to such children as have been born in or since the year of the Major Dragon, tenth of the decade, Children born in the years preceeding that year, from the year of the Rabbit, ninth of the decade year of the Tiger, 8th of the decade and on back are very numerous, and from these may be sold and purchased slaves for use for a long term of years, and slaves, the parents, elder brothers and sisters, uncles and aunts of these are also abundant, who can be purchased and sold and used for a long time to come beyond the life time, we fear, of

those who may be terrified with the present regulations. Before those born in the year of the Tiger and the year of the Rabbit, will have attained their 70th year, when they may be pronounced worthless, on account, of their advanced age the time is still distant. If the estimate be made from the present year of the Dog there will still be an interval of 61 or 62 years. Hence the Royal intent may be designated a medial measure, sufficient so as to afford opportunity for people to know themselves, and make selections in the employment of hired servants that have been born in and since the year of the Major Dragon, and thus accustom themselves to the impending condition. This is why H. M. did not purpose the forcible and immediate abolition of slavery as was originally intended at the commencement of the reign, which was to compel the money master of all slaves to make a monthly deduction in favor of every slave in their service of 2 ticals per month. If we examine this proposition, the aggregate amount of each year would be 24 ticals, an estimated value of each slave would only average 160 ticals. Look at this proposition, its execution would have speedily terminated slavery in a period, a trifle over 7 years, and those who had previously purchased and redeemed slaves would have been surrounded with many difficulties and embarrassments. It would be like precipitately plunging those who were once comfortably cool into great heat, much discontent would naturally follow, as well as loss to the investors in slave capital. Hence we proposed a gradual release of the children of slaves, that would be no loss whatever.

It has been our desire only to induce benefits, and not to initiate evils that would be occasions of annoyance, hence this medial measure, leaving room for the employment jointly of free labor and slave labor,

and prevent any burdensome loss on previous investments in slaves.

In this measure, reference has been had to slaves, and common people of bad habits tending to slavery, such will not know what to do to gain a livelihood. It becomes necessary so to mitigate circumstances that they may be able to depend upon their money masters for food, clothing and shelter temporarily, till their children and relatives shall become free, and shall have acquired trades and arts and skill enough to hire out, earn a subsistence and acquire property, when once free themselves they will interest themselves in efforts to meet the liabilities of their slave parents and effect their freedom also. Suppose for instance a father and mother with three children. If the children have acquired freedom, they will seek remunerative employment, and plan to lay up enough to purchase the freedom of the father and mother, then parents, and children will combine in business for the further support of the family. The parents under such circumstances cannot well return to their former vicious habits, as the children who have acquired trades, arts, or professions will be influential only for good, hence we determined upon these laws as a remedial measure.

The other class of persons who are good people and wish there were no custom of using slaves, let these understand the royal intent and purpose. The object of these laws is to effect at first a temporary relief, by gradually liberating the children of slaves born in and since the year of the Major Dragon. When these have attained their 21st year they escape all slave value by law, and are free, and after that can never be again bought or sold, so that they may have opportunities of acquiring trades, arts and professions to enable them to acquire a livelihood, that they may be so educated as

to be able to find remunerative employment. When the habit of hired labor has become extensive, we perceive that slave labor will gradually diminish till it becomes extinct, and the people will gradually and surely become better hence we have established these laws that the people may become accustomed to the new condition of things and in the future if no one uses slave labor, it will not be of material consequence because it will be like enticing people of heavy habits, naturally desirous of employing slave labor, to become familiar beforehand with the impending state of things, so that they may be able to bear the light and disrobe themselves of bad habits, hence this modification of the laws to regulate and terminate as time and circumstances will permit till right is attained.

With reference to gambling, and all games of chance, where money is lost and won, it is a prolific course of slavery. These subjects have His Majesty's best thoughts as to their eventual termination. They now yield a revenue of over 11,000 catties: (\$ 528,000) which is regularly expended in defraying the expenses of the government. If gambling were immediately abolished, there would not be enough at command for government and military purposes to meet the deficit that would be occasioned by such abolition. This subject however H. M has presented for the deliberation of the Council, and when definite conclusions have been arrived at they will be made known to the public.

Given, Sunday, 11th lunation, 8th of the waxing moon, year of the Dog, sixth of the decade, Siamese civil era, 1236, 7th of the Reign of the present Sovereign. (i. e. Oct, 18th, 1874.)

THE END.